

VÕRUMAA MUNITSIPAALKOOLIDE ARENGUSTRATEEGIA 2011–2019

Võru 2012

© Võrumaa Omavalitsuste Liit, Võru Maavalitsus

Küljendaja Aivar Halapuu

Keeletoimetaja Merle Sulg

Trükk AS Võru Täht

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
STRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS	7
STRATEEGIA SIDUSUS MAAKONDLIKE JA RIIKLIKE ARENGUSUUNDADEGA.....	10
MUNITSIPAALKOOLIDE ARENGU KAVANDAMISE STRATEEGILISED PÕHIMÕTTED, VISIOON JA EESMÄRGID.....	13
I VÕRUMAA KOOLIKORRALDUSE ANALÜÜS 2006–2010	15
1. KOOLIDE PERSONALIGA SEOTUD NÄITAJAD	15
1.1 Arvulised muutused – õpilased, õpetajad, klassikomplektid, klassitäituvus, koolid	15
1.2 Õpetajaskonna koosseis – arv, sugu, haridustase, ametijärgud, vastavus kvalifikatsiooninõuetele, vanus, liikumine teisele ametikohale.....	22
1.3 Direktorite, õppealajuhatajate ja õpetajate ametikohtade suurus.....	31
1.4 Tugipedagoogide ametikohad	34
1.5 Huvijuhtide ja ringijuhtide ametikohad	38
1.6 Õppetöö korraldamist toetava tugipersonali ametikohad	39
1.7 Halduspersonali ametikohad	41
1.8 Riigi- ja kohalikust eelarvest tasustatavad ametikohad ning personalikulud	45
2. ÕPILASTE JA ÕPITULEMUSTEGA SEOTUD NÄITAJAD	49
2.1 ÕPITULEMUSED	49
2.1.1 Põhikooli lõpueksamite tulemused eesti keeles ja matemaatikas.....	49
2.1.2 Riigieksamite tulemused eesti keeles, matemaatikas ja võõrkeeles.....	50
2.1.3 Valikõppeained ja õppesuunad	53
2.1.4 Klassikursuse kordamine	59
2.1.5 Põhikooli lõpetamine mitterahuldavate hinnetega.....	62
2.1.6 Koolikohustusliku ea ületanud ja koolist lahkunud põhihariduseta õpilased	65
2.1.7 Põhikoolide ja gümnaasiumide lõpetanute edasiõppimine.....	66
2.1.8 Gümnaasiumiõpingud katkestanud õpilaste edasine käekäik.....	69
2.1.9 Kutsealase eelkoolituse (kutseõpe gümnaasiumis) areng Võrumaal.....	72
2.1.10 Üldhariduse omandamine täiskasvanuõppes	74
2.1.11 Võrumaa kutseõppeasutustesse pärast põhikooli õppima asunud Võru maakonnas elavad õpilased	76
2.2 TUGITEENUSED HARIDUSE OMANDAMISEKS	77
2.2.1 Võrumaa õpilaste osalemine aineolümpiaadidel, -konkurssidel ja -viktoriinidel	77
2.2.2 Võrumaa õpilaste osalemine Tartu Ülikooli Teaduskoolis.....	79
2.2.3 Õpilasuurimuste koostamine.....	81
2.2.4 Töö korraldamine akadeemiliselt võimekamate õpilastega.....	84
2.2.5 Koolides tegutsevad huviringid ja õpilaste kaasatus huviringidesse	87
2.2.6 Õpilaste karjäärinõustamine Võrumaa koolides.....	95
2.2.7 Tugiteenuste maht 2010/2011. õppeaastal.....	99
2.2.8 Hariduslike erivajadustega õpilaste koolid maakonnas.....	100

2.3 HARIDUSE KÄTTESAADAVUST TOETAVAD TEENUSED	103
2.3.1 Hoolekogu roll kooli toetamisel	103
2.3.2 Koolitee turvalisus 2010/2011. õppeaastal	105
2.3.3 Liikumispuudega isikute ligipääs koolile 2010/2011. õppeaastal	108
2.4 ÕPILASED VÕRUMAA KOOLIDES	110
2.4.1 Põhikoolide õpilaste ja gümnaasistide maakonnasisene ränne	110
2.4.2 Mujal Eestis elavate õpilase ränne Võrumaa põhikoolidesse ja gümnaasiumidesse	113
2.4.3 Õpilaste arvu prognoos aastaks 2016.....	115
3. RESSURSSIDE KASUTAMINE.....	125
3.1 Kohalike omavalitsuste eelarved ja hariduskulude osakaal eelarvetes	125
3.2 Kooli eelarve ja õpilaste arv	127
3.3 Õpilaskoha tegevuskulu arvestuslik maksumus ühes kuus ühe õpilase kohta.....	129
3.4 Kooli eelarves kasutatud personali- ja majanduskulude osakaal	131
3.5 Õpilastranspordi korraldus	132
3.6 Võrumaa koolide osalemine koolitus-, õppe- ja kasvatustegevuse mitmekesistamisele suunatud projektides	138
3.7 Tehtud investeeringud ajavahemikus 2006–2010	147
3.8 Munitsipaalkoolide investeeringuvajadused aastani 2019.....	152
3.9 Võrumaa munitsipaalkoolide asutamise ja hoonete ehitamise aeg ning varasem rekonstrueerimine.....	160
3.10 Võrumaa munitsipaalkoolide võrk 2011/2012. õppeaastal	162
3.11 Haridusvaldkonna arengu kavandamine ja hariduskorraldus kohalike omavalitsuste arengukavades	163
II. MUNITSIPAALKOOLIDE ARENGUEELDUSED AASTAKS 2016 JA 2019	166
4. ARENGUETTEPANEKUD JA -SOOVITUSED KOOLIDELE JA KOOLI PIDAJATELE HARIDUSTEENUSE ÜLDISE KVALITEEDI TAGAMISEKS.....	166
4.1 Õpilaste arengu igakülgne toetamine.....	166
4.2 Personali arendamine	166
4.3 Hoolekogu kaasamine.....	167
4.4 Rahastamise õiguspärasuse ja otstarbekuse tagamine	167
4.5 Põhihariduse arengu tagamine	168
4.6 Üldkeskhariduse arengu tagamine	169
4.7 Ettepanekud koolidele ja kooli pidajatele haridusteenuse osutamiseks ja koolikorralduseks.....	170
KOKKUVÕTE.....	176
LISA Strateegia koostamise algatusdokumendid, kohalike omavalitsuste volikogude otsused, töörühma seisukohad	

SISSEJUHATUS

Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia 2011–2019 (edaspidi – arengustrateegia) koostamise vajaduse tingis Võru maakonna munitsipaalkoolide võrgu arengukava 2004–2010 ja Võrumaa hariduse arengukava 2006–2010 aegumine.

Koolivõrgu arengukava 2004–2010 oli koostatud seoses riikliku programmiga *21. sajandi kool*, mille kaudu oli kooli pidajatel võimalus taotleda raha koolimajade renoveerimiseks. Dokumentis olid esitatud strateegilised tegevussuunad, Võrumaa jätkusuutlike munitsipaalkoolide võrgu mudel 2010/2011. õppeaastaks ja koolide investeeeringuvajadused aastaks 2008. Arengukava on kättesaadav elektrooniliselt aadressil http://www.werro.ee/failid/arengukavad/haridus/koolivork_0312_viimane.pdf.

2004. aasta arengukava strateegiliste tegevussuundade rakendumise hinnanguline analüüs koostati 2009. aastal ja esitati koolijuhtidele nõupidamisel 2010. aasta jaanuaris. Strateegiliste tegevussuundade rakendumist hinnates oli võimalik märkida, et põhihariduse tähtsust on teadvustatud, selle kvaliteeti on asutud parandama ning seeläbi on loodud paremad võimalused võimekatele õpilastele üldkeskhariduse omandamiseks. Regulaarselt on analüüsitud tasemetöid ja põhikoolieksameid aineti ning tagasiside on edastatud koolidele, et toetada õppetöö tulemuslikkust. Järjepidevalt on analüüsitud põhikoolide lõpetajate edasiõppimise eelistusi ja õpikindlust. Alates 2007/2008. õppeaastast on maapõhikoolid kujundanud kooli omanäolisust.

2008. aastal taasavati põhikoolijärgne kutseõpe, mille tulemuslikkust on analüüsitud. Õpilaste karjäärinõustamises on suurenenud kutseõppesuunitluse osakaal. Kutse-eelse õppe (alates 2005 – kutseõpe gümnaasiumis) 1. lend lõpetas Parksepa Keskkoolis 2003. aastal. Kutseõppega gümnaasiumis alustas 2010. aastal ka Võru Täiskasvanute Gümnaasium, katsetatud on seda ka Antsla Gümnaasiumis ja Misso Keskkoolis.

Üldkeskharidus on olnud kokku lepitud piirkondades - Võru linn-Parksepa, Antsla, Varstu, Vastseliina - pidevalt kättesaadav.

Koolitranspordi optimeerimisega ei ole kohalikud omavalitsused ühtsetel alustel tegelenud ning omavalitsused toetavad õpilaste vedu erinevatel alustel.

Hoolekogu rolli tõstmiseks on toimunud hoolekogu liikmetele reeglipäraselt 32-tunnised koolitused 2004. ja 2007. aastal. 2010. aastaks planeeritud koolitus algas 2011. aasta novembris.

Võru maakonna munitsipaalkoolide võrgu arengukava 2004–2010 oli üheks alusdokumendiks, mille alusel eraldati *21. sajandi kooli* programmist raha koolide renoveerimiseks. Selle tulemusena renoveeriti Vastseliina Gümnaasium, Rõuge Põhikool ning Puiga Põhikool.

2006. aastal valmis Võrumaa hariduse arengukava aastani 2010, mis määratles oodatava olukorra maakonna hariduse sisulises korralduses kõikidel haridustasemetel. Arengukava rakendamist analüüsiti valdkonniti aastatel 2007–2009 ning tulemusi esitleti haridusasutustele, hoolekogudele ja Võrumaa Omavalitsuste Liidu juhatusele. Tulenevalt arengukava tegevuskavast määratleti alates 2006/2007. õppeaastast maakonna haridusprioriteedid, mis on olnud koolide ja lasteaedade tegevuse planeerimise üheks aluseks.

Munitsipaalkoolide arengustrateegia 2011–2019 koostamiseks oli mitu ajendit. Esiteks oli vaja jätkata koolivõrgu planeerimist; teiseks oli eelmiste arengukavade rakendumise analüüs tõestanud tarvidust planeerida ja ühtlustada sisulist hariduskorraldust maakonna koolides; kolmandaks oli koolihoonete renoveerimisel vaja lähtuda õppetöö korraldamise tulemuslikkusest ja jätkusuutlikkusest, mitte vastupidi; neljandaks olid eelmiste arengukavade rakendumise käigus esile kerkinud senini lahendamata ülesanded, mis hõlmavad tervikuna nii koolivõrku kui ka hariduskorralduse sisulisi valdkondi.

Arengustrateegia on kokkuleppeline dokument, mitte range juhised omavalitsustele, kuidas koole pidada. Arengustrateegia on terviklik käsitus põhi- ja üldkeskhariduse tulemuslikuks ning jätkusuutlikuks korraldamiseks. Igal omavalitsusel on haridusseadusest tulenev kohustus kavandada oma halduspiirkonna hariduse arengu programme ja neid ellu viia. Kõik omavalitsused on andnud arengustrateegia koostamise protsessis osalemiseks kirjaliku nõusoleku ning see loob eeldused planeerida hariduselu kohalike omavalitsuste huvisid, võimalusi ja suutlikkust realistlikult arvestades.

Arengustrateegia koostamise eesmärk on toetada Võrumaa kohalikke omavalitsusi munitsipaalkoolide arengu ning investeeringute kasutamist kavandades.

Arengustrateegia koostamise käigus analüüsiti koolivõrgu muutumist, koolipersonali arendamist, õpilaste arvu muutumist, haridusteenuse kättesaadavuse tagamist, kooli pidajate eelarve kasutamist, investeeringute otstarbekust ja projektitööd aastatel 2006–2010. Arengustrateegias on esitatud koolidele ning kooli pidajatele arenguettepanekud ja -soovitused haridusteenuse üldise kvaliteedi tagamiseks. Arengustrateegia käsitleb terviklikult haridusteenuse osutamise ja koolikorralduse kvaliteedi tagamist.

Arengustrateegia ajaline määratlus tuleneb sidususest Võru maakonna arengustrateegiaga, samuti on kooli astuvate õpilaste arvu võimalik prognoosida aastani 2016 ning põhihariduse III astme ja üldkeskhariduse arenguid on võimalik prognoosida aastani 2019.

Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia 2011–2019 rakendumist hinnatakse 2016/2017. ja 2019/2020. õppeaastal.

STRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS

Arengustrateegia koostamise protsess oli avalik ja sellesse olid kaasatud huvigruppidega munitsipaal- ja riigikoolid, kohalikud omavalitsused kui munitsipaalkoolide pidajad ning koolide hoolekogud. 22. märtsiks 2010. a kinnitasid kohalikud omavalitsused valmisolekut osaleda strateegia koostamise protsessis ja nimetasid tööühma liikmed lähtuvalt Võrumaa Omavalitsuste Liidu juhatuse 19.02.2010. a protokollisest otsusest.

Võru maakonna munitsipaalkoolide arengukava koostamise algatas Võrumaa Omavalitsuste Liidu juhatuse 26.03.2010. a otsusega nr 9 ja 23.04.2010. a otsusega nr 12 ning Võru maavanem 14.05.2010. a korraldusega nr 1.1-1/53. Koostamisprotsessi käigus kujunes arengukavast arengustrateegia - arengukava lahutamatuks osaks on tegevuskava, mida ei ole võimalik koostada maakonna tasandil, kuna tegevuste elluviimiseks vajaliku raha planeerimine on kohalike omavalitsuste pädevuses. Seega saab kavandada üksnes strateegilisi arengusuundi maakonna haridusvaldkonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu tagamiseks kooskõlas Võru maakonna arengustrateegiaga.

Strateegia koostamiseks moodustas Võru maavanem ülnimetatud korraldusega tööühma, milles on esindatud kõik Võrumaa omavalitsused:

1. Aigi Tiks Võru Maavalitsus, hariduse peaspetsialist, tööühma juht
2. Aivar Halapuu Võru Linnavalikogu hariduskomisjon, liige
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, õpetaja
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, hoolekogu liige
3. Anne Reiljan Võru I Põhikool, õpetaja
Võrumaa matemaatikaõpetajate ainesektsioon, juhataja
4. Halliki Karba Võru Linnavalikogu, liige
Võru Linnavalikogu hariduskomisjon, aseesimees
Võru Täiskasvanute Gümnaasium ja Võru I Põhikool, õpetaja
5. Merle Sulg Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, õpetaja
6. Peep Poltimäe Võru Linnavalitsus, haridus- ja kultuuriosakonna juhataja
7. Ilmar Kesselmann Võru Vallavolikogu, liige
Võru Vallavolikogu haridus- ja kultuurikomisjon, esimees
Võrumaa OL-i haridus- ja kultuurikomisjon, esimees
Parksepa Keskkool, direktor
8. Lea Kabur Parksepa Keskkool, õppealajuhataja, tervisedenduse nõukogu liige
9. Heinar Kool Antsla Vallavolikogu, liige
Võrumaa OL-i haridus- ja kultuurikomisjon, liige
Antsla Gümnaasium, direktor
10. Talvo Kont Antsla Gümnaasium, majandusjuhataja
11. Urmas Veeroja Haanja-Ruusmäe Põhikool, direktor
12. Ave Tamra Lasva Vallavolikogu, esimees
Pikakannu Põhikool, hoolekogu liige
13. Reet Allik Meremäe Vallavolikogu, liige
Meremäe Vallavolikogu kultuuri- ja hariduskomisjon, esimees
Meremäe Kool, õpetaja
14. Ere Käis Misso Vallavolikogu, liige
Misso Vallavolikogu sotsiaal- ja hariduskomisjon, liige
Misso Keskkool, direktor
15. Kerli Kõiv Rõuge Vallavolikogu, liige
Rõuge Vallavolikogu arenduskomisjon, esimees
Rõuge Vallavalitsus, noorsootöö spetsialist
16. Vaido Ermel Sõmerpalu Vallavolikogu, liige
Sõmerpalu Vallavolikogu haridus- ja kultuurikomisjon, liige
Osula Põhikool, majandusjuhataja
17. Margus Klaar Urvaste Vallavolikogu, liige
Urvaste Vallavolikogu haridus- ja kultuurikomisjon, aseesimees
Kuldre Kool, õpetaja

18. Maido Mändmets	Võrumaa OL-i haridus- ja kultuurikomisjon, liige
Varstu Keskkool, direktor
19. Neeme Lumi	Vastseliina Vallavalitsus, liige
Vastseliina Gümnaasium, direktor
20. Ele Raha	Vastseliina Internaatkool, direktor
21. Merike Ruven	Mõniste Kool, majandusjuhataja
22. Tõnu Lindeberg	Mõniste Vallavolikogu, liige
Mõniste Vallavolikogu haridus- ja kultuurikomisjon, esimees

Strateegia koostamise protsessi kaasati töörühma ettepanekul ekspertidena Pille Liblik, Võru Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja; Kalle Vister, Tõrva Linnavolikogu esimees, Valga Maavalitsuse haridus- ja kultuuritalituse juhataja; Aavo Veermäe, Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonna peaekspert ja Paavo Puumala, Soome Vabariigi Kaustise valla haridusnõunik.

Strateegia koostamiseks toimus 11 töörühma koosolekut: 2010. aastal 09.04, 16.04, 28.04, 17.05, 28.11 ja 2011. aastal 12.01, 08.06, 22.08, 13.10, 28.12 ning 06.03.2012.

Lisaks toimusid töögruppide töökoosolekud valdkonniti: tugisüsteemide ja huvitegevuse analüüsi ja planeerimise koosolek 13.05.2010; eelarve ja transpordi ning investeeringute ja projektide analüüsi ning planeerimise koosolek 21.09.2010; personali, õpilaste ja õpitulemuste analüüsi ning planeerimise koosolek 28.09.2010. Töögruppides täpsustati strateegia koostamiseks vajalike analüüsiandmete koondamise võimalusi, esitleti kohalikest omavalitsustest laekunud info vahekokkuvõtteid, täpsustati laekunud andmete töötlemise eesmärgid ja meetodeid, selgitati välja lisaandmete kogumise vajadus.

Töörühma tegevuse kavandamine ja hindamine

Arutati läbi ja selgitati ootusi töörühma tegevusele ning liikmete osalusele, kohustusele ja vastutusele viia info arengustrateegia koostamise kohta kohalikesse omavalitsustesse, koolidesse ning hoolekogudeni ja moodustati 6 töörühma liikmetest väiksemad grupid, et koguda ja töödelda strateegia mitmesuguseid näitajaid. Töörühma liikmete infovahetuseks koostati veebikeskkond www.vorumaakoolid.havike.eenet.ee.

Eelmiste arengudokumentide rakendumise hindamine

Analüüsiti koolivõrgu arengukava 2004–2010 rakendumist ja märgiti, et prognoos on üldjoontes paika pidanud. Käsitleti koostatava strateegia seoseid tehtud arendusuuringutega, hinnati seoseid maakondlike ja riiklike arengudokumentide ning Võrumaa hariduse arengukavas 2006–2010 määratletud tegevuste tulemuslikkusega.

Strateegia sisuline koostamine

Sõnastati arengu planeerimise kriteeriumid lähtuvalt arengukava 2004–2010 rakendamise analüüsist, analüüsiti koostatava arengukava eesmärgid ja ülesandeid.

Selgitati välja, kuidas on võimalik korrastada ja kasutada maakonnas olemas olevaid andmeid, selleks et arengut planeerida, ning täpsustati valdkonnad, mis on vaja lisada.

Koostati, vormistati, hinnati, testiti ning täiendati valminud küsitluslehti ja alustabeleid.

Kavandati andmete kogumise meetodika projektide ning investeeringute vajaduse kohta.

Hinnati töögruppide valdkonniti koostatud alusmaterjale andmete kogumiseks.

Küsitati kooli pidajatelt infot eelmises arengukavas planeeritud investeeringute ellu viimise ning lisandunud investeeringute kohta aastani 2010 ja lepiti kokku, et uute investeeringuvajaduste planeerimisel tuleb omavalitsustel lähtuda tervisekaitse ja päästeametite nõuetest.

Munitsipaalkoolide arengu planeerimisel toodi esile ka lõimumine ning koostöö riigikoolidega nii erivajadustega õpilaste koolide kui ka kutsekoolide osas.

Otsustati jätta maakondlikus analüüsis käsitlemata 2 munitsipaalkooli andmed – Võru Järve Kool ja Võru Täiskasvanute Gümnaasium –, kuna nendel koolidel on spetsiifiline roll ning eesmärk. Statistilisi andmeid koguti siiski ka nendest koolidest, et arengustrateegia abil saaksid koolid ja kooli pidajad ülevaate nimetatud koolide seisundist, võrreldes teiste munitsipaalkoolidega.

Esitati kokkuvõtte õpetajate ja õpilaste arvu ning haridustulemuste muutustest laekunud andmete põhjal ja kokkuvõtte kohalike omavalitsuste hariduskulude, kohalike ning riigieelarveliste eraldiste osakaalust koolide personali- ja majanduskuludes. Tehti järeldused kooli pidajate eelarveraha ning projektidest taotletud raha kasutamise kohta.

Täpsustati arengustrateegia I osa koostamiseks vajalike andmete töötlemise meetodikat ja lisaandmete kogumise vajalikkust.

Täpsustati strateegia struktuuri ning visiooni ja kavandati I osasse koondatud andmete analüüsile tuginedes strateegia II osa sisu.

Toimused arutelud koolivõrgu planeerimise kohta aastateks 2016 ja 2019. Töörühma kogutud andmete põhjal toimusid arutelud Võrumaa koolide pidajate esindajatega järgmiselt: Sõmerpalu vald 22.11.2010, Võru vald 13.04.2011, Lasva vald 02.05.2011, Mõniste ja Varstu vald 06.05.2011, Meremäe vald 13.05.2011, Vastseliina vald 17.05.2011, Antsla vald 28.04.2011, 29.04.2011, 14.12.2011, Urvaste ja Misso valdade ja Võru linna külastusi ei planeeritud seoses koolide reorganiseerimise otsustega, Haanja ja Rõuge valdade külastusi ei planeeritud, kuna kogutud andmete põhjal oli selge, et haridusteenuse osutamine nende valdade koolides jätkub muutumatuna.

Ajaline planeerimine

2010. aastal keskendus töörühm arengukava I osa koostamisele, s.t. hetkeolukorra ja 2006–2010 aset leidnud muutuste kirjeldamisele; 2011. aasta esimesel poolel koostati I osale tuginedes arendusettepanekud. Esmaseks strateegia valmimise tähtajaks oli seatud 2011. a september.

Tegelikult kulus andmete kättesaamiseks ja töötlemiseks planeeritud rohkem aega ja nii said koolid alles 2011. a oktoobris esitada esmased faktitäpsustused arengustrateegia mustandisse. 2011. aasta novembris esitati eelnõu kohalike omavalitsuste volikogudele seisukohavõtuks. Arengustrateegia eelnõu täiendati jooksvalt ja eelnõu kolm versiooni avalikustati Võrumaa veebilehel.

Strateegia valmis 8 kuud planeeritud hiljem.

Protsessi avalikustamine

Strateegia koostamise protsessist anti ülevaade

maakonna koolijuhtidele 08.06.2010, 20.10.2010 ja 19.01.2011, 19.05.2011, 02.11. 2011

Võrumaa Omavalitsuste Liidu juhatusele 19.02. 2010, 23.04. 2010, 22.10. 2010, 26.11.2010 ja 29.04.2011, 23.09.2011

Võrumaa noorte osaluskogude esindajatele 18.11.2010

koolide hoolekogudele 18.11.2011.

Arengustrateegia eelnõu versioonid olid avalikustatud Võrumaa veebilehel ajavahemikus november 2011 - aprill 2012.

Arengustrateegia on Võrumaa kohalike omavalitsuste volikogud läbi arutanud ja esitanud otsused järgmiselt:

Antsla vallavolikogu	24.01.2012 nr 1	Kooskõlastada. Esitas eelnõusse 2 ettepanekut. Strateegias arvestatud üks ja teine osaliselt.
Haanja vallavolikogu	15.03.2012 nr 7	Kooskõlastada. Esitas eelnõusse ettepaneku. Strateegias arvestatud.
Lasva vallavolikogu	17.02.2012 nr 1.1-3/6	Kooskõlastada. Esitas eelnõusse ettepaneku. Strateegias arvestatud.
Meremäe vallavolikogu	25.01.2012 nr 3	Kooskõlastada. Esitas eelnõusse 6 muudatust. Strateegias on arvestatud 4.
Misso vallavolikogu	17.11.2011 nr 1-3/33	Kooskõlastada
Mõniste vallavolikogu	29.11.2011 nr 1-1.3/42	Kooskõlastada. Eriarvamuses taotleb üldkeskhariduse kättesaadavuse jätkuvat võimalust Mõniste-Varstu piirkonnas.
Rõuge vallavolikogu	30.11. 2011 nr 67	Kooskõlastada.
Sõmerpalu vallavolikogu	15. 12. 2011 nr 28	Kooskõlastada. Esitas eelnõusse ettepaneku. Strateegias arvestatud.
Urvaste vallavolikogu	25. 01. 2012 nr 1	Kooskõlastada. Esitas eelnõusse 2 ettepanekut. Ettepanekud edastatud Antsla vallavolikogule ja maakonna ühistranspordi korraldajale.
Varstu vallavolikogu	24. 01.2012 nr 1-1.3/01	Kooskõlastada.
Vastseliina vallavolikogu	25. 01. 2012 nr 1-1.2/1	Kooskõlastada. Esitas eelnõusse ettepaneku. Strateegias arvestatud.
Võru vallavolikogu	08.02.2012 nr 158	Kooskõlastada.
Võru linnavolikogu	08.02.2012 nr 4	Kooskõlastada.

Strateegia koostamise algatusdokumendid, kohalike omavalitsuste volikogude otsused, sh esitatud ettepanekud ja töörühma seisukohad ettepanekute arvestamise võimalikkuse kohta on esitatud strateegia lisa 1.

STRATEEGIA SIDUSUS MAAKONDLIKE JA RIIKLIKE ARENGUSUUNDADEGA

Strateegia on seotud Võrumaa arendusdokumentidega, mis on kättesaadavad Võru maakonna kodulehel <http://www.werro.ee/maakond/aregnukavad>.

1) Võru maakonna munitsipaalkoolide võrgu arengukava 2004–2010

http://www.werro.ee/meedia/failid/maakond/haridus/arengukavad/koolivork_0312_viimane.pdf

Strateegia jätkab arengu planeerimisel alustatud struktuuri seda täiendades ja muutes, et uued arengusuunad oleksid ajakohased ja muutunud olukorda ning õigusruumi arvestavad, ning hõlmab demograafilise olukorra analüüsi, õpilaste arvu prognoosi, õpirände analüüsi, koolikeskkonna seisundit ja vajadusi ning haridusmõõdikute võrdlust.

2) Võrumaa hariduse arengukava 2006–2010

http://www.werro.ee/failid/arengukavad/haridus/vorumaa_hariduse_arengukava.pdf

Strateegia juhindub arengukava tegevuskava valdkonna *Strateegiline juhtimine* tegevusest 1, mis käsitleb strateegilise arengu integreeritud ja avatud planeerimist.

Strateegia juhindub arengukava tegevuskava ülesehitusest, keskendudes enam personali ja haridusteenuse kättesaadavuse tagamisele, tänapäevastades koostööd ja õpikeskkonda. Strateegia ettepanekute esitamisel lähtutakse ka edaspidi printsibist, et nende realiseerimiseks vaja minevate vahendite tagamine on vastutava osapoole, üldjuhul kooli pidaja kohustus.

Samuti ei määratleta ettepanekute realiseerimise aega aastate kaupa, kuna enamik tegevusi hõlmab ajavahemikku 2011–2019.

Mõne ettepaneku üksikasjalisus tuleneb aktuaalsetest esiletõstmist vajavatest probleemidest. Ettepanekutega arvestamine on toeks koolidele ja kooli pidajatele, selleks et järgida õigusakte.

3) Võrumaa lasteaedade kasvukeskkonna nüüdisajastamise arengukava 2009–2013

http://www.werro.ee/failid/arengukavad/haridus/Vorumaa_lasteaedade_kasvukeskkonna_kaasajastamise_arengukava_2009_2013.pdf

Strateegia kasutab arengukavas välja töötatud andmete esitamise meetodikat, samuti on strateegias esitatud ettepanekud meetodiliselt ja sisuliselt samadel alustel arengukavas esitatud strateegiliste arengusuundadega.

4) Võru maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneering 2008

http://www.werro.ee/failid/planeeringud/sotsiaalne_infra/SI_TP2009voru.pdf

SI-planeeringu eesmärgiks on töötada välja kõige otstarbekamad lahendid, et tagada sotsiaalsete teenuste kättesaadavus, sh kirjeldab haridusteenuse kättesaadavuse hetkeolukorda ning esitab meetmed, kuidas olukorda parandada. Haridusteenuse kättesaadavusena käsitatakse koolimajade olemasolu ja transpordikorraldust. SI-planeeringus on kirjeldatud koolimajade asukohad, kuid ei ole analüüsitud nende haldamise võimalusi.

Planeering esitab ettepanekud, kuidas parandada haridusteenuste kättesaadavust ja seda paremini korraldada (maakoolide õpetajate sotsiaalsete tagatiste süsteem; õpilase jalgsi käidava koolitee pikkuse vähendamine; õpilaste isiklike asjade turvaline hoidmine koolis; koolitranspordi kombineerimine avaliku liinivõrguga; ühe omavalitsuse piires asuvate lasteaedade ja koolide ühtne administreerimine; eraldistes hariduslike erivajaduste kompenseerimise vajaduse ning suurtest keskustest kaugemal paiknemise arvestamine; põhihariduse teenuse pakkumine igas omavalitsuses vähemalt ühes koolis või omavalitsuste ühendamise kaalumise; üldkeskhariduse teenuse säilitamine maakonnakeskuses, Antsla linnas, Vastseliina ja Varstu alevikus).

Arengustrateegia käsitleb samu kriteeriume neid põhjalikumalt analüüsides.

5) Võru maakonna arengustrateegias 2007–2019 käsitlevad haridusvaldkonna arenguvajadusi lk 10–19

http://www.werro.ee/meedia/failid/maakond/arengukavad/mk_strateegia_2009.pdf

6) Riiklikest hariduse arengudokumentidest on käesoleva strateegia koostamisel arvestatud Haridus- ja Teadusministeeriumis koostatud üldhariduse arengukavaga 2007–2013

<http://www.hm.ee/index.php?03236>

Nimetatud arengukava arengusuunad – avatus ja paindlikkus, juurdepääsu tagamine, õppe kvaliteet, õpilasekesksus – ning nende ellurakendamise põhimõtted – haridusuuringud koos seiresüsteemiga, mis loob pildi haridusnõudlusest, optimaalne ressursside kasutamine ning otsustus- ja vastutusõigus – on käesoleva strateegia koostamise aluseks.

Strateegia on kooskõlas üldharidussüsteemi arendamise üldeesmärgiga, mis taotleb võimalust luua kõigile õpilastele võrdväärsed võimalused ning tingimused omandada võimete- ja huvidekohane ning kvaliteetne haridus, mis võimaldab jätkata õpinguid ja elus edukalt toime tulla. Käesolev strateegia käsitleb selle eesmärgi realiseerimist kolmes valdkonnas: sujuv üleminek ühelt haridustasemelt teisele, konkurentsivõimeline haridus ning juurdepääs õppimisvõimalustele.

7) Haridusstrateegia 2020

http://www.elu5x.ee/public/documents/materjalid/Haridusstrateegia_PROJEKT_8_1k.pdf

Riikliku haridusstrateegia ja käesoleva arengustrateegia koostamise ajaline kokkulangevus on tõendus selle kohta, et nii riigis kui ka regioonis on teadvustatud vajadust kujundada ühtsem arusaam haridussüsteemist ja selleni viivatest sammudest. Mõlema strateegia üldeesmärgiks on Eesti riigi ning ühiskonna suurem konkurentsivõime ja arengu jätkusuutlikkus, mis toetuvad hästi toimivale haridussüsteemile.

Mõlemad strateegiad käsitlevad võtmeteemasid, mille arendamisest sõltuvad olulisel määral hariduse ja kogu ühiskonna jätkusuutlikkus ning konkurentsivõime. Võtmeteemadeks on üldist arengut mõjutavad teemad: sobiva haridusasutuste võrgu kujundamine; efektiivsust toetava ja võrdseid võimalusi tagava hariduse rahastamismudeli väljatöötamine; hariduse kättesaadavuse tagamine; sisemise ja välise kvaliteedikindlustuse juurutamine; keskkonna ning tingimuste loomine, selleks et juurutada haridusinnovatsioone.

Nii võtmeteemade määratlemise kui ka strateegiate loomise aluseks on andmepõhisus. Strateegiate kujundamise põhiliseks meetodiks on riiklike ja maakondlike arengutrende kirjeldava andmestiku koondamine ning korrastamine, mitte originaaluuringud. Valikud ja otsused on tõenduspõhised, toetuvad eksperthinnangutele ning on poliitiliselt sõltumatud.

Innovatsiooni ja konkurentsivõime osas peavad mõlemad strateegiad aitama säilitada hariduse traditsioonilisi tugevusi ja pakkuma innovaatilisi lahendusi vastuoluliste teemade või seni lahendamata ülesannete osas. Strateegiate realiseerimine loob võimaluse positsioneerida eri võtmeteemasid, tõsta haridusprotsessi osapoolte rahulolu ning aidata kaasa elukvaliteedi tõusule. Võrreldes *Haridusstrateegiaga 2020*, sõltub käesolev strateegia vähem rahvusvahelisest taustast. Samas ei ole Võrumaa munitsipaalkoolide arengut võimalik kavandada suletud süsteemis, sest tegemist on osaga laiemast arengust nii Euroopas kui ka kogu maailmas. Nende arengute teadmine ja arvestamine on oluliseks eelduseks, et koostada maakondlik strateegia, mis pakuks lahendusi Haridusstrateegias 2020 esitatud olulisematele väljakutsetele vastamiseks kohalike olusid arvestades:

Liikumine arengu- ja koostöökeskse õpikäsituse poole

Sotsiaalsete kompetentside tugevdamine õppekavades ja õppekavaväliste tegevuste korraldamisel, õpetajate ja koolijuhtide vastav täiendõpe.

Õpetajat toetava tervikliku tugisüsteemi (koolipsühholoog, sotsiaalpedagoog, sotsiaaltöötaja, karjäärinõustaja) väljaarendamine, mis võimaldab ennetada koolist väljalangemist, koolistressi ja -vägivalda ning toetada õpilaste andekusetüüpide väljaarendamist.

Õpetaja positsiooni ja maine tõus

Õpetamine kõigil haridustasemetel seostatakse uurimise ja loominguga, uuenduslik õpetamine ja õpilaste sotsiaalse pädevuse areng lülitatakse õpetaja tunnustamis- ja edutamissüsteemi.

Kaotada tuleb ebavõrdsus õpetajate töö tasustamisel omavalitsustes.

Õppes osalemise kasv

Oluline on haridusprobleeme varakult märgata ja luua haridustee seiresüsteem, mille raames võetakse vaatluse alla iga õpingute katkestaja käekäik ning vajadusel pakutakse abi, et oleks võimalik kooli naasta.

Õppenõustamis- ja karjääriteenuste süsteem, mis aitab erialase ettevalmistuseta inimestel suunduda kutsealasele väljaõppele või jätkata pooleli jäänud haridusteed.

Õppeasutuse ja õpetaja suurem vastutus individualiseeritud õppe juurutamisel, mis arvestab nii noorte soolisi erinevusi kui ka andekustüüpe ning suurendab seeläbi eriti poiste/meeste õpi- ja koolihuvi.

Hariduse tugevam seostamine teadmusühiskonna ja innovaatilise majandusega

Lisaks teoreetilistele ja praktilistele teadmistele tõstavad õppeasutused oma õppekavades senisest rohkem nüüdisaja töömaailmas vajalike sotsiaalsete pädevuste osakaalu, andes õpilastele muuhulgas oskuse infotulvas toime tulla, koostööd teha ja probleeme lahendada.

Väljakutsetele vastamine eeldab Eesti hariduskorralduse uuendamist, mis looks võimalused sujuvaks üleminekuks ühelt haridustasemelt järgmisele ja tagaks seda toetavad struktuurid.

Riigi ja omavalitsuste koostöös tuleb lõpule viia kodulähedaste põhikoolide ja nendega integreeritud alusharidusasutuste ning suuremates keskustes asuvate ja valikuvõimalusi pakkuvate gümnaasiumide võrgu kujundamine koos vastava koolitranspordisüsteemi väljaarendamisega. Põhikool ja gümnaasium lahutatakse.

Kujundada tuleb haridusele õiglast juurdepääsu ning hariduse kvaliteeti toetav ja õppeasutuse tegevuse tulemuslikkust arvestav rahastamismudel. Koos rahastamismudeliga määratletakse õppes osalejate vastutus hariduse sisu ja tulemuslikkuse eest.

Selleks et tagada haridusotsuste põhjendatus, tuleb käivitada tellimuspõhine haridusuuringute süsteem, analüüs ning nendel põhinev haridusstrateegia rakendusplaani korrigeerimine.

Tähtis on tagada, et täidetakse juba kehtestatud nõudeid ja regulatsioone. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses, õpetajahariduse strateegias, uues õppekavas jm on sätestatud hulk tänapäevaseid põhimõtteid, kuid neid pole piisavalt tulemuslikult rakendatud.

Rakendamaks tõhusamalt eelnimetatud põhimõtteid, tuleb kasutada nii seadusandlikke kui ka finantshoobasid, aga ka sotsiaalseid mõjureid: õppeasutuse välishindamist, koolijuhtide atesteerimist, koolitusi jms.

MUNITSIPAALKOOLIDE ARENGU KAVANDAMISE STRATEEGILISED PÕHIMÕTTED, VISIOON JA EESMÄRGID

Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia järgib Võrumaa hariduse arengukavaga 2010–2016 kujundatud põhimõtteid, kuid arengu kavandamisel on lähtunud muutunud olukorrast nii haridusvaldkonna õigusruumis kui ka maakonna vajadustes:

- Üldharidus on kohaliku omavalitsuse otsustus- ja vastutusallas olev avalik teenus, mille kvaliteet ning kättesaadavus mõjutavad oluliselt piirkonna elanike elukorraldust, elukeskkonna väärtust ja piirkonna konkurentsivõimet.
- Haridusvaldkonnas kui pika toimeajaga inertses süsteemis tehtavad ümberkorraldused peavad läbima laiapõhjalise ja huvigruppe kaasava avaliku arutelu.
- Koolil on kanda hariduslik ning kasvatuslik funktsioon, mis on võrdset tähtsust, ja töödandjana professionaalset arengut toetav funktsioon.
- Kool on individuaalse arengu keskkond õpilasele, õpetajale, juhtkonnale, lapsevanemale ning kogukonnale.
- Kvaliteetset haridusteenust osutav põhikool toetab sotsiaalset, kultuurilist ja majanduslikku arengut kohalikus omavalitsuses ning kogukonnas.
- Kooli pidamine on üks paljudest võimalustest osutada kodulähedast haridusteenust ja see ei saa olla omaette eesmärk.
- Võru maakonna hariduskorralduses lähtutakse võrdse kohtlemise põhimõttest.
- Võrumaa munitsipaalkoolide arengu planeerimisel lähtutakse õppijakesksusest.
- Muutusi hariduskorralduses käsitletakse kohalike omavalitsuste üleselt maakonna tasakaalustatud arengut silmas pidades.
- Strateegia on kokkuleppeline tegevusalus koos ülesannete ja vastutuse määratlemisega arendusettepanekute kaudu.
- Strateegia juhindub haridusvaldkonda reguleerivast seadusandlusest ja kooli pidaja kohustusest toetada kooli, selleks et saavutada parim võimalik haridustulemus.
- Strateegia eeldab kõikide osapoolte valmisolekut anda maksimaalne panus haridusteenuse osutamise kvaliteedi ja kättesaadavuse nimel.

Arengustrateegia jätkab Võrumaa hariduse arengukavas 2006–2010 püstitatud maakonna munitsipaalhariduse visiooni aastani 2019:

Võru maakonnas on igal õppijal võimalus omandada turvalistes tingimustes võimetekohane haridus ja sotsiaalsed oskused, mis on tagatud kohaliku otsustustasandi vastutusel professionaalse hariduskorralduse ja huvigruppide aktiivse koostöö kaudu, järgides maakondlikke kokkuleppeid ja riiklikke prioriteete.

Visiooni rakendamiseks on tarvis saavutada strateegilised eesmärgid:

- Igale õppijale on tagatud füüsiline ja vaimne turvalisus.
- Igale õppijale on võimalused omandada võimetekohane haridus.
- Igale õppijale on tagatud võimalused omandada kvaliteetne (tulemuslik) haridus.
- Hariduskorraldus ja hariduse juhtimine on professionaalsed.
- Huvigruppide koostöö on aktiivne ja osapooli rikastav.

- Kohalikul otsustustasandil on teadvustatud vastutuse määr.
- Hariduse korraldamisel on aluseks arengustrateegiaga määratletud maakondlikud kokkulepped.
- Hariduse korraldamisel lähtutakse riigi ja maakonna prioriteetidest ning traditsioonidest.

Eesmärkide saavutamiseks on strateegia II osas formuleeritud arendusettepanekud ja -soovitused koolidele ning kooli pidajatele, et tagada haridusteenuse üldine kvaliteet 6 valdkonnas, samuti ettepanekud munitsipaalkoolide pidajatele ning koolidele lähtuvalt nende eripärasest ja parendamist vajavatest asjaoludest.

I VÕRUMAA KOOLIKORRALDUSE ANALÜÜS 2006–2010

1. KOOLIDE PERSONALIGA SEOTUD NÄITAJAD

1.1 Arvulised muutused – õpilased, õpetajad, klassikomplektid, klassitäituvus, koolid

1. Üldhariduskoolide, õpetajate ja õpilaste arvu muutumisel on käsitletud nii munitsipaal- kui ka riigikoole, sest varem ei olnud statistiliste andmete kogumiseks vaja eristada koole pidajate lõikes. Viie viimase aasta jooksul on saanud selgemaks kooli pidajate roll ning vastutus koolide jätkusuutlikkuse tagamisel. Võrumaa üldises hariduskorralduses ei eristata eri- ja tavaüldhariduskoolide õpetajaid ega õpilasi – õpetajatele suunatud koolitustesse on soovi korral kaasatud kõik õpetajad ning ka õpilasüritustest võtavad võimetekohaselt osa kõik õpilased.

2. **Õpilaste arv** on 2006–2010 Võrumaa tavaüldhariduskoolides kokku vähenenud 23,3% (joonis 1, tabel 1, ja 1-1).

Kolmandiku ja enama võrra vähem on põhikooliõpilasi Võru I Põhikoolis, Pikakannu Põhikoolis, Mõniste Koolis, Meremäe Koolis ja Haanja-Ruusmäe Põhikoolis.

Gümnaasiumidest on kõige rohkem õpilasi kaotanud Parksepa Keskkool nii põhikooli- kui ka gümnaasiumiosas ning Vastselliina Gümnaasium.

Missu Keskkooli õpilaste arvu vähenemist arvestades ei võetud kooli pidaja otsusel 2008. aastal enam vastu õpilasi 10. klassi, eelneva 3 õppeaasta jooksul oli Missos õpilaste arv väike, kuid stabiilne.

2006. aastal prognoosis Haridus- ja Teadusministeerium Eesti koolides õpilaste arvu vähenemist aastaks 2010 ca 17,2%. Tegelikult vähenes õpilaste arv 15,4%. 2004. aastal koostatud Võrumaa munitsipaal-koolide võrgu arengukava prognoosi kohaselt eeldati, et õpilaste arv väheneb 2010. aastaks 27%. Kõige rohkem kahanes õpilaste arv Võrumaal aastatel 2007 ja 2008 (vastavalt 397 õpilast ehk 6,9% ja 340 õpilast ehk 6,3%).

Hinnanguliselt peaks õpilaste arv stabiliseeruma alates 2011/12. õppeaastast põhikooli- ning 2014/15. õppeaastast gümnaasiumiastmes.

3. Õpilaste arvu vähenemine avaldab otsust mõju koolivõrgule, õpetajate täiendus- ja ümberõppevajadusele. Kooli pidajad peavad edasiste otsuste langetamisel arvestama, kuidas tagada kvaliteetne haridusteenus, hariduse kättesaadavus ning selle efektiivsus.

4. **Õpetajate arv** maakonna koolides ei ole vähenenud proportsionaalselt koolide ja õpilaste arvu vähenemisega, vaid on oluliselt väiksem – 9,7% (joonis 2, tabel 1-1), sest vaadeldaval perioodil on koolides loodud ning arendatud tugisüsteeme, sellega seoses on õpetajad ümber õppinud, mistõttu on leidnud aset muutused ametikohtades. Veel võib tuua õpetajate arvu mittelangemise põhjusena pensioniikka jõudnud õpetajad, kes töötavad meelsasti väiksema koormusega. Samuti on põhjuseks õpetajate töökoormuse vähenemine seoses antavate nädalatundide vähendamise ja täiskoormusega töötamiseks peavad õpetajad olema ametis mitmes koolis.

Võrumaal oli 2006/07. õppeaastal ühe õpetaja kohta 9,2 õpilast, 2010/2011. õppeaastal 7,9 õpilast.

5. Kuna õpilaste arvu kahanedes oli prognoositav ka pedagoogide senise töömahu vähenemine, asusid koolid ning õpetajad otsima lahendusi, kuidas säilitada ühest küljest töökohad, teisest küljest tagada haridusteenuste kvaliteet ja kolmandaks täita seadustega sätestatud nõudeid.

Paljud õpetajad asusid juba 2002. aastal omandama lisaeriala, uut kvalifikatsiooni täienduskoolitustel või teist eriala ümberõppe teel.

Vastavalt riikliku järelevalve käigus tehtud ettepanekutele rakendati koolides tugispetsialiste, kelleks said peamiselt uue kvalifikatsiooni omandanud madala nädalakoormusega klassiõpetajad.

6. 2009. aastal maakonna koolidesse **noori õpetajaid** tööle ei asunud. Aastatel 2006–2008 ja 2010 valis oma esimeseks töökohaks Võrumaa kooli 14 noort kvalifitseeritud järgmiste ainete õpetajat: bioloogia, eesti keel ja kirjandus, ajalugu ja ühiskonnaõpetus, kehaline kasvatus, klassiõpetaja, psühholoog, eripedagoog-logopeed,

loodusõpetus ja keemia (2), sotsiaalpedagoog (2), huvijuht (3).

7. Õpilaste arvu vähenemisest tulenevalt on vaja analüüsida, mil määral väheneb õpetajate ametikohtade arv. Samuti vajab analüüsimist, kas õpetamise ja kasvatamise kvaliteedi seisukohast on otstarbekas jätkata töösuhteid pensionieas olevate pedagoogidega või värvata noori spetsialiste.

8. 2006. aastal vähendati **klassikomplektide arvu** kas paralleelklasse sulgedes või liitklasse moodustades Varstu Keskkoolis, Vastseliina Gümnaasiumis, Võru Kesklinna Gümnaasiumis, Haanja-Ruusmäe Põhikoolis, Pikakannu Põhikoolis, Lepistu Põhikoolis, Võru I Põhikoolis ja Võru Vene Gümnaasiumis.

Järgmise viie aastaga vähenes klassikomplektide arv kõige enam Võru I Põhikoolis, Haanja-Ruusmäe Põhikoolis, Meremäe Koolis ja Parksepa Keskkoolis. Kokku on 2006–2010 klassikomplektide arv vähenenud 49 võrra 10 koolis (tabel 1).

9. Maakonna tavaüldhariduskoolide **klassitäituvus** oli 2006/07. õppeaastal 18,9 õpilast, 2010/11. õppeaastal 17,5 õpilast. Kogu riigis olid need näitajad vastavalt 19,0 ja 18,1.

Alates 2008. aastast muutus üldhariduse rahastamise riiklik kord - arvestuse aluseks sai klassitäituvus ja klassikomplektide arv - ja uue korra alusel muutus oluliselt koolide pidajatele hariduskulude toetus riigieelarvest. Kooli pidamiseks olid omavalitsused sunnitud tegema eelarvekärpeid või lisama vajaliku osa kohalikust eelarvest.

10. Võrreldes 2001. aastaga on munitsipaalüldhariduskoolide **arv** vähenenud 6 võrra. Iga kahe aasta tagant on olnud vaja koole sulgeda, kuna õpilaste arv on järjest vähenenud (joonis 3). Aastatel 2006–2010 on maakonnas suletud 3 kooli, st 11,5% koolide koguarvust.

11. Üldhariduskoolide võrgu muutusi käsitletakse arengustrateegias aastatel 2001–2010, kuna 2005. aastal leidsid aset olulised muudatused Võrumaa koolivõrgus: moodustati esimesed lasteaed-põhikoolid. Ühtlasi tehti viimati suuremaid muudatusi koolivõrgu korrastamiseks 2004. ja 2005. aastal. 2006. ja 2007. aastal koole ei reorganiseeritud ega suletud (tabel 2). Esile saab tuua järgmised põhjused:

- aastatel 2004 ja 2005 oli suletud ja reorganiseeritud koole lähtuvalt õpilaste arvu varasemast prognoosist ja õpilaste arvu üldine vähenemine maakonnas jaotus kõigi koolide vahel ühtlaselt;
- koolide sulgemise ebapopulaarseid otsuseid ei tehtud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ette nähtud tähtajaks 6 kuud enne järgmise õppeaasta algust ning kooli pidajad olid sunnitud koole ülal pidama väiksemate hariduskuludega;
- majanduskasv alates aastast 2006 pärssis kooli pidajate finantsilist reaalsustaju ja süvendas soovi ülal pidada väikese õpilaste arvuga koole;
- ¼ õpilaste arvust 2006 (63) ja 2007 (94) vähenes Võru I Põhikooli arvelt, mille paralleelklassid Võrusoo koolimajas suleti 2008. aastal.

12. 2004. aastal reorganiseeriti Võru linna ja Meremäe valla koolivõrk. Võru linnas suleti juriidiliselt Võrusoo Põhikool, õpilaste ning õpetajate jaoks jätkus õppetöö Eesti suurimas põhikoolis – 729 õpilasega Võru I Põhikoolis. Meremäe-Obinitsa Põhikoolis õppis 89 õpilast. Õpetegevus Meremäe vallas ja Võru linnas jätkus senistes koolihoonetes, kuid alates 2008/2009. õppeaastast koondus töö vastavalt Võru I Põhikooli hoonesse ja Meremäe koolimajja.

2005. aastal suleti Lusti algkool-lasteaia kooliosa, lasteaed jätkas tööd.

13. Tulenevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatusest ja koolieelse lasteasutuse seaduse muudatusest 2004. aasta aprillis lubati lasteaia ühendada lisaks algkoolile ka põhikool. Mõniste ja Kuldre kool olid Eestis esimese 10 haridusasutuse seas, millele väljastati 2005. aastal lasteaed-põhikooli koolitusluba.

14. 2008. aastal otsustasid kooli pidajad sulgeda väikese õpilaste arvu tõttu Viitka ja Lepistu kooli (vastavalt 6 ja 25 õpilast). Mõlema kooli sulgemisotsus arutati läbi lastevanematega, õpilastel võimaldati omandada haridust kodule lähimas üldhariduskoolis. Kohalikud omavalitsused aitasid õpetajatel leida erialast tööd või löid töökohti, mis võimaldasid rakendada õpetaja erialaseid ning lisaoskusi kohalikku elu edendades.

15. 2009. aastal reorganiseeriti põhikooliks Võru Vene Gümnaasium ning 2010. aastal kool suleti. Õpilastele loodi võimalused kasutada tugisüsteeme ja jätkata õpinguid eestikeelsetes koolides. Neli õpetajat asus tööle Võru I Põhikoolis, kus moodustati III kooliastmes üks liitklass vene keeles põhiharidust omandavatele õpilastele.

16. Koolide reorganiseerimise või sulgemise otsustele on eelnenud pikaajaline analüüs ja võimaluste prognoos, mistõttu on koolide pidajate otsused olnud 2010. aasta hinnangute kohaselt otstarbekad.
17. 2005. aastal kirjeldatud Võrumaa jätkusuutlike munitsipaalkoolide võrgu mudel õppeaastaks 2010/2011 arvestas tegelikku olukorda:

Kooli liik	2005	2011
Algkool	3 – Lusti Algkool-lasteaed, Lepistu Algkool, Pikakannu Algkool	0
Lasteaed-põhikool	2 – Mõniste, Kuldre	4 – Mõniste, Kuldre, Meremäe, Misso
Põhikool	11 – Haanja, Misso, Krabi, Kääpa, Meremäe-Obinitsa, Osula, Puiga, Rõuge, Sõmerpalu, Võru I Põhikool Venekeelne õpe toimub põhikooli osas Võru I Põhikooli baasil	9 – Haanja-Ruusmäe, Krabi, Kääpa, Osula, Pikakannu, Puiga, Rõuge, Sõmerpalu, Võru I Põhikool Venekeelne õpe toimub põhikooli osas Võru I Põhikooli baasil
Gümnaasium	6 – Antsla, Parksepa, Vastseliina, Võru Kesklinna, Võru Kreutzwaldi, Varstu, Võru Täiskasvanute	6 – Antsla, Parksepa, Vastseliina, Võru Kesklinna, Võru Kreutzwaldi, Varstu, Võru Täiskasvanute

Neid arengusuundi ei ole pidanud võimalikuks järgida 2 omavalitsust. Lasva vallas tegutseb Pikakannu Põhikool (36 õpilast seisuga 10.09.2010), Haanja vallas Haanja-Ruusmäe Põhikool, kus jätkus 2010/2011. õppeaastal õpe I kooliastmes kahes liitklassis ka Ruusmäel (68 õpilast, sh 4 Ruusmäel seisuga 10.09.2010).

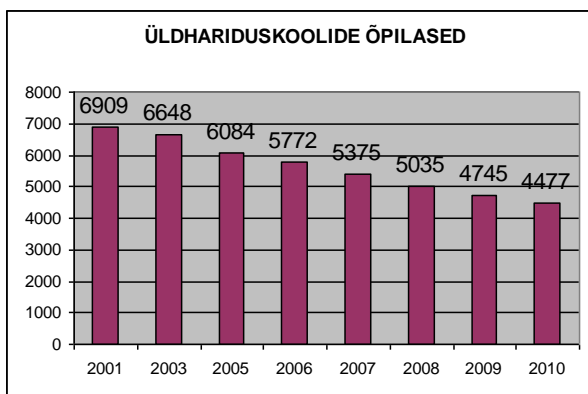
2000. aastal alanud koolivõrgu korrastamine Rõuge vallas jõudis lõpule 2008. aastal, kui suleti paralleelklassid Viitina koolis. Nursi koolis ei olnud paralleelklasse juba alates 2004. aastast.

18. Koolivõrgu korrastamiseks on kohalikud omavalitsused vastu võtnud mitu otsust, mis mõjutavad edaspidi haridusteenuse osutamist:

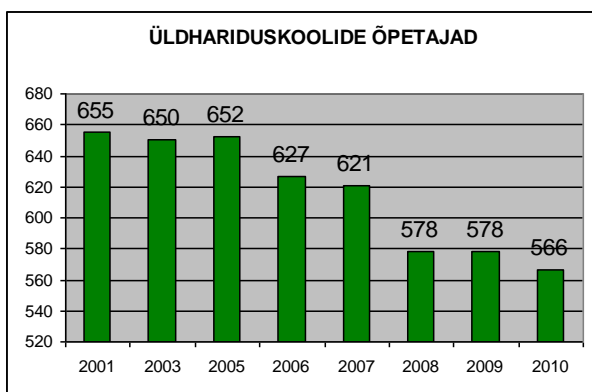
Misso Vallavolikogu otsustas mitte avada Misso Keskkoolis 10. klassi alates 2009/2010. õppeaastast ning kool reorganiseerida lasteaed-põhikooliks 2011. aastal.

Haanja Vallavolikogu otsustas liita Haanja Lasteaed Haanja-Ruusmäe Põhikooliga ja nimetada Haanja-Ruusmäe Põhikool ümber Haanja Kooliks alates 01.08.2011.

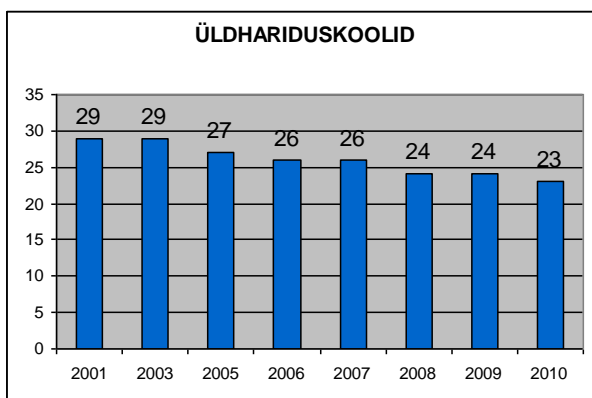
Võru Linnavolikogu otsustas mitte avada Võru Kesklinna Gümnaasiumis 10. klassi alates 2011/2012. õppeaastast ning kool reorganiseerida põhikooliks 2013. aastal.

Joonis 1. Võru maakonna üldhariduskoolide õpilaste arv 2001–2010

Joonis 2. Võru maakonna üldhariduskoolide õpetajate arv 2001–2010

Joonis 3. Võru maakonna üldhariduskoolide arv 2001–2010

Tabel 1. Õpilaste, klassikomplektide ja õpetajate arv Võrumaa koolides 2006–2010

		2006			2007			2008			2009			2010		
		Õpilasi	Klassi- komplekte	Õpetajaid	Õpilasi	Klassi- komplekte	Õpetajaid	Õpilasi	Klassi- komplekte	Õpetajaid	Õpilasi	Klassi- komplekte	Õpetajaid	Õpilasi	Klassi- komplekte	Õpetajaid
1	Antsla Gümnaasium	514	25	49	485	24	50	473	25	51	454	25	53	420	25	51
2	Haanja-Ruusmäe Põhikool	116	14	24	88	10	19	78	10	19	70	9	20	68	9	17
3	Kääpa Põhikool	126	9	19	136	9	18	147	9	20	140	9	23	142	9	22
4	Pikakannu Põhikool	55	6	14	47	5	14	39	4	12	32	4	10	36	4	12
5	Meremäe Kool	84	9	15	67	9	16	49	5	11	48	5	11	50	5	10
6	Misso Keskkool	79	9	17	84	9	18	73	9	18	59	8	18	55	7	17
7	Mõniste Kool	108	9	13	101	9	15	91	9	16	83	9	15	71	9	14
8	Rõuge Põhikool	199	9	19	186	9	20	167	9	18	167	9	17	169	9	16
9	Osula Põhikool	137	9	19	127	9	19	129	9	18	118	9	19	113	9	20
10	Sõmerpalu Põhikool	101	9	15	89	9	14	88	9	13	83	7	12	73	7	12
11	Kuldre Kool	166	9	15	156	9	15	142	9	15	131	9	16	125	9	17
12	Krabi Põhikool	103	6	15	90	6	15	95	7	15	83	7	14	80	7	15
13	Varstu Keskkool	166	11	20	157	10	20	151	10	20	161	10	20	147	9	21
14	Vastseliina Gümnaasium	342	18	30	318	17	33	309	18	29	290	16	32	259	14	32
15	Parksepa Keskkool	577	23	44	535	25	47	483	24	43	407	19	40	353	17	37
16	Puiga Põhikool	140	9	19	132	9	18	137	9	17	157	9	17	158	9	17
17	Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	978	35	76	976	36	78	968	36	75	933	35	75	911	35	77
18	Võru Keslinna Gümnaasium	658	25	54	634	24	51	616	24	49	577	24	50	558	24	47
19	Võru I Põhikool	537	24	46	474	22	42	380	19	38	328	18	35	312	17	38
20	Võru Vene Põhikool	93	7	15	64	6	12	52	5	10	32	3	9	suletud	suletud	suletud
21	Viitka Algkool	6	1	2	6	1	2	suletud	suletud	suletud						
22	Lepistu Põhikool	61	7	11	25	4	10	suletud	suletud	suletud						
	KOKKU	5346	283	551	4977	271	546	4667	259	507	4353	244	506	4100	234	492
23	Võru Täiskasvanute Gümnaasium	202	8	10	200	8	10	202	8	10	230	9	11	221	8	12
24	Võru Järve Kool	38	6	10	39	6	10	40	6	13	37	6	15	37	6	14
25	Vastseliina Internaatkool	88	7	28	72	6	30	65	6	29	57	6	27	57	6	27
26	Urvaste Kool	98	10	28	87	10	25	61	8	19	68	8	19	62	8	21
	KOKKU	426	31	76	398	30	75	368	28	71	392	29	72	377	28	74
	KÕIK KOKKU	5772	314	627	5375	301	621	5035	287	578	4745	273	578	4477	262	566

Tabel 1-1. Õpilaste, klassikomplektide ja õpetajate arvu muutus Võrumaa koolides 2006–2010

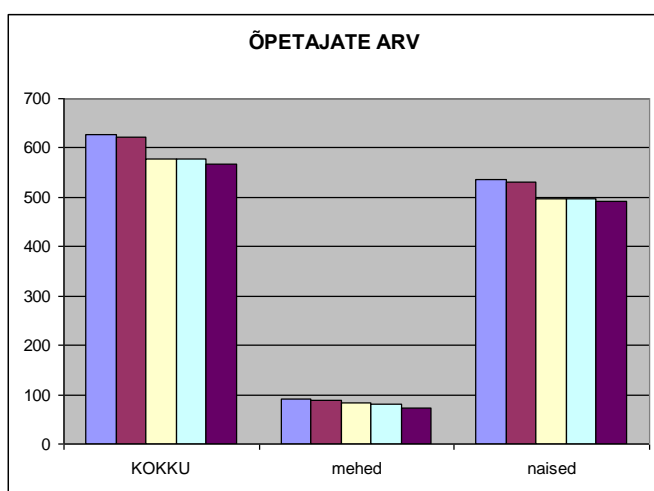
	Õpilaste arvu muutus 2006–2010	Õpilaste arvu muutuse osakaal (%)	Klassikomplektide arvu muutus 2006–2010	Õpetajate arvu muutus 2006–2010	Õpetajate arvu muutuse osakaal (%)
1 Antsla Gümnaasium	-94	-18,3	0	2	4,1
2 Haanja-Ruusmäe Põhikool	-48	-41,4	-5	-7	-29,2
3 Kääpa Põhikool	16	12,7	0	3	15,8
4 Pikakannu Põhikool	-19	-34,5	-2	-2	-14,3
5 Meremäe Kool	-34	-40,5	-4	-5	-33,3
6 Misso Keskkool	-24	-30,4	-2	0	0,0
7 Mõniste Kool	-37	-34,3	0	1	7,7
8 Rõuge Põhikool	-30	-15,1	0	-3	-15,8
9 Osula Põhikool	-24	-17,5	0	1	5,3
10 Sõmerpalu Põhikool	-28	-27,7	-2	-3	-20,0
11 Kuldre Kool	-41	-24,7	0	2	13,3
12 Krabi Põhikool	-23	-22,3	1	0	0,0
13 Varstu Keskkool	-19	-11,4	-2	1	5,0
14 Vastseliina Gümnaasium	-83	-24,3	-4	2	6,7
15 Parksepa Keskkool	-224	-38,8	-6	-7	-15,9
16 Puiga Põhikool	18	12,9	0	-2	-10,5
17 Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	-67	-6,9	0	1	1,3
18 Võru Keslinna Gümnaasium	-100	-15,2	-1	-7	-13,0
19 Võru I Põhikool	-225	-41,9	-7	-8	-17,4
KOKKU	-1246	-23,3	-49	-59	-10,7
20 Võru Täiskasvanute Gümnaasium	19	9,4	0	2	20,0
21 Võru Järve Kool	-1	-2,6	0	4	40,0
22 Vastseliina Internaatkool	-31	-35,2	-1	-1	-3,6
23 Urvaste Kool	-36	-36,7	-2	-7	-25,0
KOKKU	-49	-11,5	-3	-2	-2,6
MAAKOND KOKKU	-1295	-22,4	-52	-61	-9,7

Tabel 2. Võrumaa üldhariduskoolide võrgu muutused 2004–2010

		2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11		
Antsla vald								Antsla vald		
1	Antsla G							Antsla G	1	
2	Lepistu PK					suletud				
3	Lusti AKL		suletud							
Haanja vald								Haanja vald		
4	Haanja-Ruusmäe PK							Haanja-Ruusmäe PK	2	
Lasva vald								Lasva vald		
5	Kääpa PK							Kääpa PK	3	
6	Pikakannu PK							Pikakannu PK	4	
Meremäe vald								Meremäe vald		
7	Meremäe PK	reorg						LAPK	Meremäe Kool	5
8	Obinita PK	reorg					suletud			
Misso vald								Misso vald		
9	Misso KK							Misso KK	6	
Mõniste vald								Mõniste vald		
10	Mõniste PK		LAPK					Mõniste Kool	7	
Rõuge vald								Rõuge vald		
11	Rõuge PK							Rõuge PK	8	
Sõmerpalu vald								Sõmerpalu vald		
12	Osula PK							Osula PK	9	
13	Sõmerpalu PK							Sõmerpalu PK	10	
Urvaste vald								Urvaste vald		
14	Kuldre PK		LAPK					Kuldre Kool	11	
Varstu vald								Varstu vald		
15	Varstu KK							Varstu KK	12	
16	Krabi PK							Krabi PK	13	
Vastseliina vald								Vastseliina vald		
17	Vastseliina G							Vastseliina G	14	
18	Viitka AK					suletud				
Võru vald								Võru vald		
19	Parksepa KK							Parksepa KK	15	
20	Puiga PK							Puiga PK	16	
Võru linn								Võru linn		
21	Võru I PK	reorg						Võru I PK	17	
22	Võrusoo PK	reorg								
23	Võru Kesklinna G							Võru Kesklinna G	18	
24	Võru Kreutzwaldi G							Võru Kreutzwaldi G	19	
25	Võru Vene G						PK	suletud		
26	Võru Täiskasvanute G							Võru Täiskasvanute G	20	
27	Võru Järve Kool							Võru Järve Kool	21	
Erikoolid								Riigikoolid		
28	Urvaste EIK							Urvaste Kool	22	
29	Vastseliina SIK							Vastseliina IK	23	

1.2 Õpetajaskonna koosseis – arv, sugu, haridustase, ametijärgud, vastavus kvalifikatsiooninõuetele, vanus, liikumine teisele ametikohale

1. Õpetajate keskmise vanuse analüüs õpetatavate ainete, omistatud ametijärgude ja koolide kaupa võimaldab koolidel prognoosida pedagoogide värbamise ning arendamise vajadust, kavandada personalipoliitikat, samuti õpetajate täienduskoolitust maakonnas.
2. 2006. aastal oli meesõpetajaid maakonna õpetajate koguarvust 14,6%, 2010. aastal oli sama näitaja 13% (joonis 4, tabel 3). Koolide andmete põhjal on 5 aasta jooksul 22 meesõpetajat ametist lahkunud kas pensionile jäämise, koondamise, teise töö või surma tõttu. Viimati asus noor kvalifitseeritud meesõpetaja Võrumaa kooli tööle 2006. aastal. Haridus- ja Teadusministeeriumi 2009/2010. õppeaasta statistiliste andmete järgi oli meesõpetajate osakaal Eesti koolides 14,3%.

Joonis 4. Võrumaa üldhariduskoolide mees- ja naisõpetajate koguarv 2006–2010

Tabel 3. Võrumaa üldhariduskoolide mees- ja naisõpetajate koguarv 2006–2010

	KOKKU	mehed	naised
2006	627	92	535
2007	621	89	532
2008	578	82	496
2009	578	80	498
2010	566	74	492

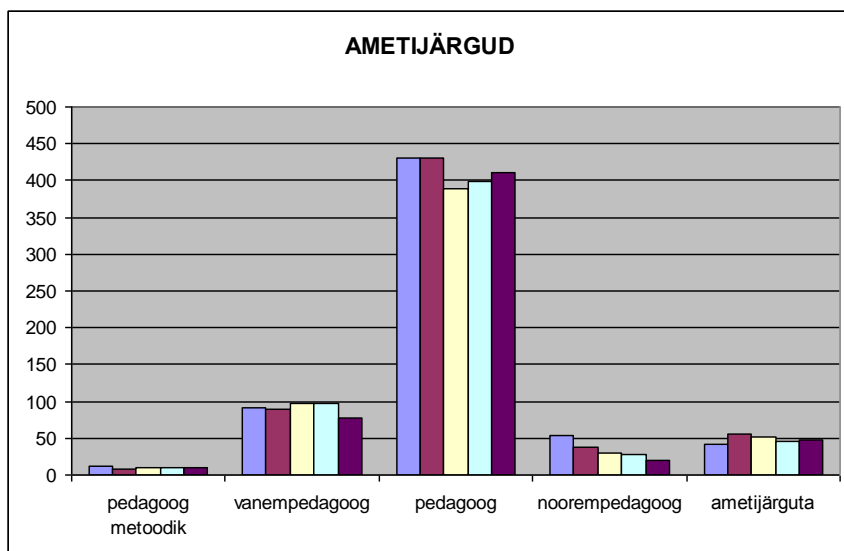
3. Noorempedagoogide osakaal on vähenenud – vastavalt atesteerimiskorrale on üldjuhul omistatud noorempedagoogile ühe eduka tööaasta järel pedagoogi ametijärk ning uusi noori õpetajaid on kooli tööle asunud väga vähe (joonis 5).
4. Pedagoog-metoodikute ja vanempedagoogide osakaalu vähenemine, võrreldes varasema ajaga, on selgitatav mitme asjaoluga:
 - need ametijärgud omistatakse tähtajaliselt ja eeldavad õpetaja suuremat tööpanust maakonnas ning riigis, nii et kõrgemat ametijärku taotleda on küllaltki keeruline ja see nõuab palju aega ning lisatööd;

- nimetatud ametijärguga õpetajad on jäänud pensionile;
 - töötavad õpetajad ei taotle vanempedagoogi ametijärku, sest kool eeldab ja nõuab kõikidelt õpetajatelt järjest tulemuslikumat sisulist tööd.
5. Selleks et toetada õpetaja ametialast arengut, on vaja, et juhtkond arendaks plaanipäraselt õpetajate professionaalsust ja edendaks arengut soodustavat ning toetavat töökultuuri. Koolide eelarve ei tohi olla takistuseks õpetajale kõrgema ametijärgu omistamisel.
 6. Pedagoogide professionaalsus on hariduse arengu võtmeküsimuseks. Alates 2006/2007. õppeaastast on Võru maakonnas olnud esmatähtsaks eesmärgiks tagada siinsetele koolidele ainealaselt ja üldpedagoogiliselt kompetentne ning eetiline õpetajaskond. Koolid on rohkem tähelepanu pööranud sellele, kuidas rakendada koolitustel omandatud paremini õppe- ja kasvatustöös, toetada ning analüüsida järguõpetajate tegevust väljaspool kooli, toetada ja tunnustada õpetajate professionaalset arengut.
 7. 2007/2008. õppeaasta lõpus sedastasid maakonna koolidirektorid, et vanempedagoogi ja pedagoog-metoodiku ametijärku omavate õpetajate tegevuse tulemuslikkust ei saa objektiivselt analüüsida, kuna selleks on liiga vähe andmeid. Seetõttu otsustati järgida kokkulepet, mille kohaselt esineb vanempedagoog maakonna üritustel vähemalt ühe loenguga 2 aasta jooksul ja pedagoog-metoodik vähemalt üks kord aastas.

Igal õpetajal on võimalus, sh kõrgema ametijärguga õpetajatel ka kokkuleppeline kohustus omandada ning jagada töökogemusi aineseksioonides ja metoodikaseminaridel. 2009/2010. õppeaasta lõpuks polnud maakondlikel üritustel üles astunud 40 vanempedagoogi ja 3 pedagoog-metoodikut.

Tabel 4. Võrumaa üldhariduskoolide õpetajate koosseis omistatud ametijärgude järgi 2006–2010

	Pedagoog metoodik	Vanempedagoog	Pedagoog	Noorempedagoog	Ametijärguta	KOKKU
2006	11	91	431	53	41	627
2007	8	89	430	38	56	621
2008	10	98	389	29	52	578
2009	9	98	399	27	45	578
2010	9	78	411	20	48	566

Joonis 5. Võrumaa üldhariduskoolide õpetajate koosseis omistatud ametijärgude järgi 2006–2010

8. Õpetajate puhul on oluline jälgida, kas õpetajana töötava isiku kvalifikatsioon vastab nõuetele või mitte. Õpetaja on kvalifitseeritud, kui tal on pedagoogiline erialane kõrgem või keskeriharidus, kuid õpetajana töötab ka inimesi, kellel on kõrg- või keskeriharidus mõnes teises valdkonnas või ainult keskeriharidus.
9. Ametitürgude poolest on 5 aasta jooksul Võrumaa koolides suurenenud 2% võrra kvalifikatsioonita õpetajate osakaal (tabel 5). Selle põhjuseks on koolide tarvidus võtta aastase töölepinguga tööle kvalifikatsioonita töötaja, kui pole õnnestunud värvata nõuetele vastavat pedagoogi. Samas on ka õpetajaid kokku vähem kui varem.

Teiseks õpetajate mittekvalifitseerituse kõrge näitaja põhjuseks on asjaolu, et 2007. aastani lubas haridus- ja teadusministri vastav määrus lugeda kvalifikatsioonile vastavaks ka alles erialast pedagoogilist kõrgharidust omandavad õpetajad. 2010. aastal arvati osa õpetajaid, kes ei ole õpinguid lõpetanud, taas kvalifikatsiooninõuetele mittevastavate õpetajate hulka.

10. 2010/2011. õppeaastal vastas Võru maakonna koolides töötavatest õpetajatest 91,5% kvalifikatsiooninõuetele. 2006/2007. õppeaastaga võrreldes on kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal vähenenud 1,9% (tabel 5). 2010/2011. õppeaastal oli kvalifikatsiooninõuetele mittevastavate õpetajate hulgas 30 keskeriharidusega õpetajat. Keskeriharidusega õpetajate osakaal on 5 aasta jooksul vähenenud 1,7%. Kokku töötab Võrumaa koolides 48 kvalifikatsioonita õpetajat, vaid 11 nende hulgast on asunud eriala omandama.
11. Riiklike õppekavade järgi õpetatava aine õpetajatest vastavad kvalifikatsiooninõuetele käsitöö ja kodunduse, eesti keele ning klassiõpetajad. Kõige rohkem kvalifikatsioonita õpetajaid on kehalise kasvatuse ja töö- ning tehnoloogiaõpetajate seas (tabel 6).

Tabel 5. Võrumaa üldhariduskoolide õpetajate kvalifikatsioon 2006–2010

	Kvalifikatsiooniga	Kvalifikatsioonita	KOKKU
2006	586	41	627
2007	565	56	621
2008	526	52	578
2009	533	45	578
2010	518	48	566

Tabel 6. Võrumaa üldhariduskoolide õpetajate kvalifikatsioon õpetatavate ainete kaupa (2010. a septembri andmete põhjal)

		Õpetajaid	Kvalifikatsioonis puuduv	Kvalifikatsiooniga	Kvalifikatsioonita	Kvalifikatsioonita õpetajad, kes õpivad edasi	
1	Käsitöö ja kodundus	18	18	100,0%	0	0,0%	
2	Eesti keel ja kirjandus	51	50	98,0%	1	2,0%	
3	Klassiõpetajad	96	93	96,9%	3	3,1%	2
4	Geograafia	26	25	96,2%	1	3,8%	
5	Kunstiõpetus	22	21	95,5%	1	4,5%	
6	Matemaatika	58	55	94,8%	3	5,2%	1
7	Saksa keel	19	18	94,7%	1	5,3%	
8	Muusikaõpetus	29	27	93,1%	2	6,9%	
9	Bioloogia	26	24	92,3%	2	7,7%	
10	Loodusõpetus	37	34	91,9%	3	8,1%	
11	Keemia	24	22	91,7%	2	8,3%	
12	Vene keel	35	32	91,4%	3	8,6%	2
13	Inimeseõpetus	22	20	90,9%	2	9,1%	
14	Kehaline kasvatus	43	39	90,7%	4	9,3%	2
15	Inglise keel	64	58	90,6%	6	9,4%	1
16	Ajalugu	31	28	90,3%	3	9,7%	1
17	Majandusõpetus	10	9	90,0%	1	10,0%	
18	Ühiskonnaõpetus	26	23	88,5%	3	11,5%	1
19	Füüsika	25	22	88,0%	3	12,0%	
20	Arvutiõpetus	19	16	84,2%	3	15,8%	
21	Töö- ja tehnoloogiaõpetus	15	11	73,3%	4	26,7%	1

12. Kvalifikatsioonita õpetajaid võetakse tööle seetõttu, et õpilasi, seega ka klassikomplekte ning ainetunde on järjest vähem, kvalifitseeritud pedagoogid ei ole aga huvitatud töötama vähese koormusega. Kvalifikatsiooninõuete täitmata jätmist ei saa heaks kiita, kuid väike tundide arv ja ainet õpetavate inimeste eeldatav asjatundlikkus on mõjutanud väikeste koolide, nt Krabi ja Varstu kooli direktorit palkama kvalifikatsioonita õpetajaid, et oleks võimalik anda töö- ja tehnoloogiaõpetuse, kehalise kasvatus ja arvutiõpetuse tunde.
13. Koolide juhtkondadel on tarvis motiveerida kvalifitseerimata õpetajaid läbima taseme- või täienduskoolitust. Iga õpetaja kompetentsusest sõltuvad nii aine õpetamise tulemuslikkus kui ka õpilaste teadmiste- oskuste tase. Arvestades asjaolu, et enamik mitme aasta jooksul hariduse järelevalveorganile laekunud kaebustest on käsitletud kehalise kasvatus õpetamist, tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata selle aine õpetajate pedagoogilisele, samuti eetilisele ettevalmistatusele, mille üheks eelduseks on erialane tasemeharidus.
14. 2007/08. õppeaastal oli maakonna koolides kõige keerulisem täita inglise keele ainekava, sest selle aine õpetajate seas oli kõige rohkem kvalifikatsioonita õpetajaid. Koolijuhtide ja Tartu Ülikooli vaheliste läbirääkimiste järel asus 4 õpetajat omandama inglise keele õpetamiseks lisaeriala või tasemeharidust. 2010. aastal lõpetas bakalaureuseõppe 2 õpetajat – Antsla Gümnaasiumist ja Sõmerpalu Põhikoolist,

lisaeriala omandas 1 õpetaja Misso Keskkoolist. Sellele vaatamata töötab maakonna koolides 2010/11. õppeaastal 6 kvalifikatsioonita inglise keele õpetajat ehk 9,4% selle aine õpetajatest.

15. Kõige rohkem kvalifikatsioonita õpetajaid töötas Eesti Hariduse Infosüsteemi andmetel 2010/11. õppeaastal Haanja-Ruusmäe, Krabi ja Sõmerpalu Põhikoolis, Meremäe ja Kuldre Koolis ning Vastseliina Gümnaasiumis, kus mõne valikaine õpetajatel on küll erialane kvalifikatsioon, kuid pole pedagoogilist ettevalmistust.
16. Ajavahemikus 2006–2010 omandas kvalifikatsioonile vastava kõrgema tasemehariduse 96 Võrumaa õpetajat: nad kas kaitsesid magistritöö, läbisid bakalaureuse- või rakenduskõrgharidusõppe või õpetajakoolituse.
Ajavahemikus 2006–2010 omandas lisaeriala või läbis ümberõppe 14 järgmiste ainete õpetajat: inglise keel (4), matemaatika (2), geograafia (2), bioloogia, keemia, ajalugu, kunstõpetus, parandusõpe, psühholoogia (igas aines 1).
17. Täiskasvanute koolituse seaduse kohaselt on pedagoogidele, kellele makstakse palka riigieelarvest, valla- või linnaeelarvest, tööalaseks koolituseks ette nähtud raha vähemalt 3% ulatuses nimetatud pedagoogide aastasest palgafondist. Kui täienduskoolituse vajadus on kaetud, on lubatud liita see raha palgafondiga. Samuti on koolid kasutanud alternatiivseid täienduskoolituse võimalusi ning kirjutanud lisaks projekte, mis sisaldavad õpetajate koolitusi, või on õpetajad osalenud koolitustel, mida on rahastanud riik või Euroopa Liidu fondid.
18. Viie aasta vältel on pensioniikka jõudnud töötavate õpetajate osakaal veidi (0,4%) suurenenud, kasvanud on ka peatselt pensioniikka jõudvate õpetajate osakaal (6,8%). Alla 29-aastaseid õpetajaid on ligikaudu 50% võrra vähem, moodustades 5% maakonna õpetajate koguarvust 2010. aastal (tabel 7).

Tabel 7. Võrumaa üldhariduskoolide õpetajate vanuseline koosseis 2006–2010

	< 29	30–39	40–49	50–pensioniiga	pensionärid	KOKKU
2006	64	148	201	144	69	627
2007	59	145	205	138	74	621
2008	47	132	192	139	68	578
2009	40	121	204	154	59	578
2010	29	109	198	163	65	566

19. Võrumaa õpetajate vanuselist koosseisu on võimalik võrrelda Eesti õpetajate vanuselise koosseisuga 2009/10. õppeaasta andmete põhjal (tabel 8).

Tabel 8. Eesti ja Võrumaa õpetajate vanuseline koosseis 2009/10. õa

Vanusepiir	Eesti %	Võrumaa %
29 ja nooremad	11,2	6,9
30–39	20,7	20,9
40–49	30,5	35,3
50–pensioniiga	25,4	26,6
pensionärid	12,2	10,2

20. Õpetajate keskmine vanus aineti (tabel 9) ja kooliti (tabel 10) on erinev. Koolide puhul on statistiliselt arvestatud koolis töötavate õpetajate vanust, ainete kaupa on statistiliselt arvestatud kõikide seda ainet õpetavate õpetajate vanust. Õpetajate vanuselise koosseisu analüüs õpetatavate ainete põhjal näitab, et 10 aasta jooksul jõuab pensioniikka märkimisväärne osa ajaloo-, matemaatika-, bioloogia-, vene keele ja saksa keele õpetajatest, sh 12 kvalifikatsioonita õpetajat. Eelkõige on vaja planeerida pedagoogilise personali värbamist lähitulevikus 3 aasta jooksul Pikakannu Põhikoolis, Meremäe Koolis ja Võru Täiskasvanute Gümnaasiumis. Teiste koolide juhtkonnad peavad koostöös kooli pidajaga planeerima pedagoogide värbamist vähemalt 3-aastase intervalliga, et oleks võimalik järjepidevalt ning tulemuslikult täita õppekava ja tagada haridusteenuse osutamiseks vajalik kvalifitseeritud ja pädev õpetajaskond.

Tabel 9. Võrumaa üldhariduskoolide õpetajate keskmine vanus õpetatavate ainete kaupa (2010. a septembri andmete põhjal)

	Õpetajate arv	Keskmine vanus
1 Käsitöö ja kodundus	18	43,3
2 Inglise keel	64	44,2
3 Kehaline kasvatus	43	44,4
4 Arvutiõpetus	19	45,8
5 Kunstiõpetus	22	46,5
6 Majandusõpetus	10	46,9
7 Muusikaõpetus	29	46,9
8 Töö- ja tehnoloogiaõpetus	15	47,0
9 Klassiõpetajad	96	47,5
Keskmine vanus		48,0
10 Keemia	24	48,2
11 Ühiskonnaõpetus	26	48,2
12 Füüsika	25	48,7
13 Loodusõpetus	37	48,9
14 Eesti keel ja kirjandus	51	49,1
15 Inimeseõpetus	22	49,4
16 Geograafia	26	49,5
17 Ajalugu	31	49,8
18 Matemaatika	58	49,9
19 Bioloogia	26	50,5
20 Vene keel	35	50,8
21 Saksa keel	19	51,6

Tabel 10. Maakonna üldhariduskoolide õpetajate keskmine vanus (2010. a septembri andmete põhjal)

2010. a sügis		Õpetajate arv			Keskmine vanus
KOOL		kokku	M	N	
1	Kuldre Kool	17	2	15	38,1
2	Kääpa PK	22	2	20	42,3
3	Võru Järve Kool	14	1	13	42,4
4	Parksepa KK	37	7	30	43,9
5	Krabi PK	15	1	14	44,3
6	Sõmerpalu PK	12		12	44,8
7	Mõniste Kool	14	2	12	45,2
8	Osula PK	20	3	17	45,2
9	Võru Kesklinna G	47	3	44	45,9
10	Puiga PK	17	4	13	46,2
11	Antsla G	51	7	44	46,4
12	Vastseliina G	32	6	26	46,8
Võrumaa keskmine					46,9
13	Vastseliina IK	27	4	23	47,2
14	Haanja-Ruusmäe PK	17	2	15	47,6
15	Varstu KK	21	4	17	48,0
16	Rõuge PK	16	2	14	48,6
17	Võru I PK	38	3	35	48,6
18	Võru Kreutzwaldi G	77	10	67	49,1
19	Misso KK	17	4	13	49,9
20	Urvaste Kool	21	4	17	50,3
21	Pikakannu PK	12	1	11	50,4
22	Meremäe Kool	10	1	9	50,5
23	Võru Täiskasvanute G	12	1	11	56,2
KOKKU		566	74	492	

21. Arengustrateegia jälgib, kui palju töötajaid on lahkunud haridussüsteemist, kui palju on asunud samalaadsele ametikohale, ja toob esile ametist lahkumise muud põhjused. Käsitletud on nii pedagooge kui ka halduspersonali. Andmete täpsuse huvides määratleti statistikas isiku põhitöökoht. Selgub, et ajavahemikus 2006–2010 on eri põhjustel töökohta vahetanud kokku 168 pedagoogi, neist 142 õpetajat (tabel 11).
22. Pedagoogidest on 4,7% saanud ametikõrgendust, 38% on asunud samalaadsele ametikohale Võrumaal või mujal, 23,2% lahkus haridussüsteemist, üks nende seast asus edasi õppima. Seejuures jätkas võrdne hulk pedagooge samas ametis kas maakonna teises koolis või väljaspool maakonda. Koondati 12,5%, pensionile jäi 18,4% õpetajatest. 8 õpetajat on saanud ametikõrgendust ja asunud tööle õppealajuhataja või direktorina.
- Muudest koolitöötajatest on 43,8% loobunud koolis töötamast, 26% on koondatud ja 21% on jäänud pensionile. Üks töötaja on saanud ametikõrgendust, 3 teeb samalaadset tööd teises koolis.
23. Tabelit saab seostada 2006. aastal tehtud õpetajate kutsekindluse uuringuga, mis sedastas, et 69% Võrumaa õpetajatest on küllaltki ametitruud ja valitud töökohtadele püsima jäänud. Uuringu kohaselt oli Võrumaal vaid 10% vastanutest asunud õpetajatööle üsna juhuslikult, neist 2% avastas enda jaoks õpetajaameti, kui tüdis eelmisest tööst, ja 1%, kui kaotas eelmise töökoha. 7% väitis, et tegelikult pole nad kunagi tahtnud õpetajaks saada.
24. 12% Võrumaa õpetajatest oli uuringu põhjal proovinud mujal töötada ja seejärel kooli naasnud. Lisaks õpetajaametile ka mõnda teist tööd tegevaid inimesi oli küsitletute seas 3%. Seega on 75–80% Võrumaa

õpetajatest oma ametile truud. Seda järeltust kinnitab ka asjaolu, et vaid 23,2% õpetajatest on ajavahemikus 2006–2010 pedagoogiametist loobunud.

25. Uuringu tulemuste põhjal arvas 71% õpetajatest, et nad ei vaheta elukutset. 14% kinnitas, et kavatseb end kindlasti ka mõnel muul alal proovile panna. 11% on elukutse vahetamisele mõelnud eelkõige vastuolu tõttu palga ja töökoormuse vahel. 2%, st 4 vastanut kavatsetes ametit vahetada, kuna leidis, et õpetajatöö ei sobi neile, ja tõenäoliselt kuuluvad nad ka eelnimetatud 23,2% Võrumaa õpetajate hulka, kes on lahkunud haridussüsteemist, asunud muule tööle haridussüsteemis või mujal.
26. Uuringust ilmnis, et õpetajad tajuvad vähe lapsevanemate ja juhtkonna positiivset tagasisidet, mis aitaks kaasa konstruktiivsele koostööle. Kuna õpetajaamet ei ole kuigi prestiižne, peaks iga kooli juhtkond pöörama erilist tähelepanu rühmale „esimesed tööaastad õpetajana” (15% õpetajaskonnast), et toetada neid, kes alustavad tööd õpetajana mõnevõrra ebakindlalt.

Tabel 11. Võrumaa koolide töötajate ametialane areng ja liikumine teisele ametikohale 2006–2010

AMETIKOHT	HARIDUSSÜSTEEMIS									
	Kokku liikunuid	Saanud ameti- kõrgendust		Asunud samalaadsele ametikohale		Lahkus haridus- süsteemist /koolist töölt	Läks õppima ja lahkus koolist	Koondatud	Jäi pensionile	Muu põhjus
		Võru- maal	Mujal	Võru- maal	Mujal					
PEDAGOOGID, sh	168	5	3	32	32	38	1	21	31	5
Direktor	2								1	1
Õppealajuhataja	1								1	
Õpetaja	142	3	3	29	28	30		18	29	2
Huvijuht	7	1		1	2	3				
Ringijuht	1					1				
Sotsiaalpedagoog	2					2				
Psühholoog	3					1	1			1
Logopeed	2			1	1					
Pikapäevarühma kasvataja	1					1				
Kasvataja	6	1		1	1			3		
Abiõpetaja	1									1
TEISED KOOLITÖÖTAJAD, sh	57	1	0	1	2	25	0	15	12	1
Sekretär/juhiabi/direktori abi	4					2			2	
Majandusjuhataja	8					6		1	1	
IT-spetsialist	3				1	2				
Tehnik	1					1				
Staadionimeister	1							1		
Remonditöoline	8					2		3	2	1
Majahoidja	1								1	
Kütja	2					1		1		
Kokk	4			1		2		1		
Köögitöoline/abikokk	6	1			1	3			1	
Koristaja	17					5		7	5	
Aednik	2					1		1		

1.3 Direktorite, õppealajuhatajate ja õpetajate ametikohtade suurus

1. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt on kooli personal pedagoogid ja teised töötajad. Pedagoogidena käsitatakse direktorit, õppealajuhatajat, õpetajat, õpetaja abi ning teisi õppe ja kasvatuse alal töötavaid isikuid. Kooli personali koosseisu määrab direktor, tuginedes kuni 31. detsembrini 2010 haridus- ja teadusministri 15.09.1999 määrusega nr 48 kehtestatud miinimumkoosseisule. 2011. aastani arvati kuni 69 õpilasega koolis **direktori** töötaja hulka vahetu õppetöö õpilastega. Sellised koolid olid 2006. aastal Viitka Algkool ja Pikakannu Põhikool. Tegelikult tähendas see, et direktor oli peamiselt õpetaja, kuid pidi suutma täita ette nähtud mahus ka direktori tööülesandeid ja tagama kooli arengu ning õppekasvatustöö korralduse. 2010. aastal oli alla 69 õpilasega munitsipaalkoole 5: Misso Keskkool, Haanja-Ruusmäe Põhikool, Meremäe Kool, Pikakannu Põhikool ja Võru Järve Kool.
2. Aastatel 2006–2010 on vahetunud direktor Sõmerpalu ja Pikakannu Põhikoolis ning Mõniste ja Meremäe Koolis. Ühtegi direktorit ei ole vabastatud kooli pidaja algatusel. 2008. a augustini kehtis direktoritele kuni 5 aastaks tähtajaline tööleping, mis andis direktoritele võimaluse töestada perioodi lõppedes oma töö tulemuslikkust ja kandideerida konkursi korras uuesti samale ametikohale.
3. Õppetöö sisulise korralduse eest vastutab koolis **õppealajuhataja**, mistõttu oli oluline analüüsida, mil määral on kooli pidajad täitnud miinimumkoosseisude määrust. 2006. aastal olid kooli pidajad taganud kõikides maakonna põhikoolides (v.a Lepistu Põhikool) vähemalt osalise õppealajuhataja ametikoha. Lisaks miinimumkoosseisus ette nähtule olid kooli pidajad suurendanud õppealajuhataja ametikohti Haanja-Ruusmäe Põhikoolis 0,3; Kääpa Põhikoolis 0,5; Meremäe-Obinitsa Põhikoolis 0,5; Mõniste Koolis 1,0; Sõmerpalu Põhikoolis 0,25; Rõuge Põhikoolis 0,5; Võru I Põhikoolis 1,0; Antsla Gümnaasiumis 0,5; Misso Keskkoolis 0,5; Parksepa Keskkoolis 1,0; Varstu Keskkoolis 0,5 ning Võru Kesklinna Gümnaasiumis 0,5 ametikoha võrra.
4. 2010. aastaks vähendasid õppealajuhataja ametikohti Haanja vald, Varstu vald ja Võru linn. Õppealajuhataja ametikoht koondati 2010. aastal Lasva valla Pikakannu Põhikoolis. Meremäe vallas säilis õppealajuhataja ametikoha nimetus kooli personali koosseisus 2010. aastal, kui sealsed haridusasutused reorganiseeriti põhikool-lasteaiaks. Tegelikult ametikohta ei täidetud, sest kohalik omavalitsus eraldanud selleks rahalisi vahendeid. Kooli juhtimise kõrval jäi direktori ülesandeks ka korraldada vahetult õppe- ja kasvatustööd nii kooli kui ka lasteaia osas. Teadaolevalt ei ole analüüsitud, mil määral on mõjutanud õppealajuhataja ametikoha mittetäitmine alus- ja põhiharidusteenuse osutamise kvaliteeti Meremäe vallas.
Mõniste vald vähendas põhikool-lasteaia pidajana kooli õppealajuhataja ametikohta 2010. aastaks, lasteaia õppe-kasvatustööd korraldab lasteaiaõpetaja üldtöötaja sees. Urvaste vald on põhikool-lasteaia pidajana taganud ajavahemikus 2006–2010 õppealajuhataja osalise ametikoha nii lasteaias kui ka koolis.
5. Haanja, Misso, Lasva, Mõniste, Rõuge ja Urvaste vald on kooli pidajatena aastatel 2006–2010 leidnud võimaluse moodustada ja jätkuvalt tasustada õppealajuhataja ametikohta, tagamaks õppekasvatustöö kvaliteeti ja tulemuslikkust.
6. Õpetajate ametikohtade arv sõltub õpilaste ja klassikomplektide arvust ning sellest tulenevalt on õpetajate ametikohtade kogumaht mõnevõrra suurenenud Kääpa ja Rõuge Põhikoolis.

Tabel 12. Juhtkonna ja õpetajate ametikohad põhikoolides

Põhikoolid		Direktor	Õppealajuhataja	Õpetajad
Haanja-Ruusmäe	2006	1	1	17,3
	2010	1	0,8	11,5
Kääpa	2006	1	1	11,0
	2010	1	1	13,0
Krabi	2006	1	0,5	10,7
	2010	1	0,5	10,3
Pikakannu	2006	1	0,3	8,7
	2010	1	0	6,3
Puiga	2006	1	0,5	11,4
	2010	1	0,5	11,6
Rõuge	2006	1	1	14,1
	2010	1	1	16,7
Võru I	2006	1	2	37,0
	2010	1	1,2	32,0
Osula	2006	1	0,5	10,9
	2010	1	0,5	11,0
Sõmerpalu	2006	1	0,5	11,4
	2010	1	0,5	9,8

Tabel 13. Juhtkonna ja õpetajate ametikohad keskkoolides ja gümnaasiumides

Keskkoolid ja gümnaasiumid	Antsla		Parksepa		Misso		Varstu	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Direktor	1	1	1	1	1	1	1	1
Õppealajuhataja	1,5	1,5	2	2	0,5	0,5	1	0,8
Õpetajad	39,1	37,1	38,0	29,6	12,7	9,2	16,5	14,6

Keskkoolid ja gümnaasiumid	Vastseliina		VKG		VKLG		VTG	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Direktor	1	1	1	1	1	1	1	1
Õppealajuhataja	1	1	2	2	1,5	1,5	1	1
Õpetajad	25,5	22	64	64	45	42	8,7	11

Tabel 14. Juhtkonna ja õpetajate ametikohad lasteaed-põhikoolides

Lastead-põhikoolid	Kuldre		Meremäe		Mõniste	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Direktor	1	1	1	1	1	1
Õppealajuhataja koolis	0,5	0,5	0,5	0,5	1	0,5
Õpetajad koolis	14,2	14	14,44	7,44	13	13
LA õppealajuhataja	0,5	0,5	0	0	0,25	0,25
Lasteaiaõpetaja	4,5	4,5	0	2,25	2	2
LA liikumisõpetaja	0	0	0	0,125	0	0
LA muusikaõpetaja	0	0	0	0,125	0	0
LA õpetaja abid	0	0	0	1	2	2

Tabel 15. Juhtkonna ja õpetajate ametikohad hariduslike erivajadustega õpilaste koolides

HEV-õpilaste koolid	Võru Järve Kool		Urvaste Kool		Vastseliina IK	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Direktor	1	1	1	1	1	1
Õppealajuhataja	0	0	1	0	1	1
Õpetajad	7,96	7,96	15	11	11,77	11

1.4 Tugipedagoogide ametikohad

1. Tabel 12 annab ülevaate, kuidas on kooli pidajad toetanud tugiteenuste arendamist koolides aastatel 2006–2010, missugused ametikohad on moodustatud ja missuguses mahus on need täitmata. Haridus- ja teadusministri 15.09.1999 määrus nr 48 „Lasteaed-alkkooli, algkooli, põhikooli ja gümnaasiumi personali miinimumkoosseisu kinnitamine“ nägi ette, et 1.–9. klassi õpilaste tarbeks on vaja luua 1 logopeedi ametikoht iga 40–50 kõneravi vajava õpilase kohta, 1.–12. klassi õpilaste jaoks aga 1 koolipsühholoogi ametikoht 600 õpilase kohta. Määrus lubas ka väiksema õpilaste arvu korral luua 0,25; 0,5 või 0,75 eripedagoogi või koolipsühholoogi ametikohta. Tegelikult moodustati tugipedagoogide ametikohti vastavalt koolide vajadustele ja kooli pidaja eelarvevõimalustele, sellest tulenevalt asusid koolides tööle peamiselt abiõpetajad, logopeedid, psühholoogid, sotsiaalpedagoogid, õpiabirühma õpetajad (varem parandusõppe õpetaja) ning pikapäevarühma kasvatajad.
2. Ajavahemikus 2006–2010 on maakonna tugiteenuste osutajate ametikohtade maht muutunud järgmiselt:

	2006	2010
Abiõpetaja	6,5	8,9
Eripedagoog	1,1	2,05
Logopeed	10,4	9,8
Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	4,07	8,64
Pikapäevarühma õpetaja	17,2	19,58
Psühholoog	3,4	3,6
Nõustaja-psühholoog	0	0,5
Sotsiaalpedagoog	6,2	8,25
Tugiisik	0	1
Õpetaja abi	1,5	4,5
Õpilaskodu kasvataja	6,8	11,8
KOKKU	57,17	78,62

3. Võrreldes 2006. aastaga on tugipedagoogide ametikohti juurde loonud enamik kohalikke omavalitsusi. Meremäe Kooli õpilaste logopeediline teenindamine on sõltunud logopeedi töökoormusest, kuna ta töötab ka lasteaias osas ja lisaks veel ka Obinitsa lasteaias. Sõmerpalu ja Urvaste vald ei pakkunud 2006. aastal 2010. aastaga võrreldes peaaegu üldse tugiteenuseid. Suurendatud on peamiselt eripedagoogide, õpiabirühma õpetajate, pikapäevarühma kasvatajate ning sotsiaalpedagoogide ametikohtade mahtu.
4. Tugiteenuste arendamisse on teistest enam panustanud 8 kooli pidajat: Rõuge, Lasva, Sõmerpalu, Urvaste, Misso, Võru ja Varstu vald, samuti Võru linn, vaatamata oluliselt kahanenud õpilaskonnale.

Rõuge vald on moodustanud ning täitnud logopeedi ja sotsiaalpedagoogi ametikoha. Lasva vald on moodustanud rohkem pikapäevarühmi.

Sõmerpalu vald on värvanud abiõpetaja ja 0,2 ametikohaga psühholoogi 2010. aasta IV kvartalist alates.

Urvaste vald on taganud olulised tugiteenused lisaks varem olemas olnud pikapäevarühmale.

Misso ja Varstu vald on värvanud tööle tugiteenuste osutajad eelkõige vajaduse tõttu arendada õpilaskodu tegevust. Misso Põhikoolis ei ole psühholoogi ametikohta, kuid õpilastega töötavad Võrumaa Õppenõustamiskeskuse spetsialistid. Selline kokkulepe ei ole perspektiivis mõeldav, sest nõustamiskeskus on hõivatud eeskätt II tasandi nõustamisteenustega ning Misso vald peab võimaldama õpilastele psühholoogiteenuseid muul viisil.

Võru linnas Võru Järve Koolis on tugisüsteemid osaliselt rakendatud rehabilitatsiooniteenusena, mis on võimaldanud õpilastele kvalifitseeritud tugiteenuste kättesaadavuse.

5. Osaliselt täitmata on logopeedi ametikoht Antsla valla, pikapäevarühma kasvataja ametikoht Varstu valla ja logopeedi ning psühholoogi ametikohad Võru linna koolides. Kokku on maakonnas täitmata 2,5 tugipedagoogi ametikohta. Logopeedide ja psühholoogide ametikohad on täitmata, kuna nõutava kvalifikatsiooniga spetsialisti kooli värvata on küllaltki keeruline.
6. Kui vajadus abiõpetaja järele tuleneb asjaolust, kas kooli asub õppima abiõpetaja teenust vajav laps või mitte, siis teisi tugiteenuseid on vaja osutada kogu aeg, olenemata õpilaste koguarvust õppeaasta jooksul. Abiõpetaja on palganud Vastseliina, Antsla, Võru ja Lasva vald. Võru linn on moodustanud täiendavalt kaks abiõpetaja ametikohta.
7. Alates 1. septembrist 2011 jõustunud haridus- ja teadusministri määruse nr 74 „Koolitöötajate miinimumkoosseis“ kohaselt tuleb kooli pidajatel järgida koolitöötajate minimaalset ametikohtade arvu gruppide ja õpilaste arvu põhjal ning ühtlasi lähtuda tugiteenuste osutajate ametikohtade moodustumisel ja töötajate värbamisel õpilaskontingendi erivajadustest.

Tabel 16. Tugiteenuste osutajad Võrumaa koolides 2006. ja 2010. aastal

KOV	Tugiteenuste osutajad	Täidetud ametikohad 2006	Teenuste maht 2010	Täidetud ametikohad 2010	Koolid
Antsla vald	Abiõpetaja	0	2	2	Antsla G
	Logopeed	1,5	1,5	1	
	Psühholoog	1	1	1	
	Sotsiaalpedagoog	1	1	1	
	Pikapäevarühma kasvataja	3,95	3,95	3,95	
		7,45	9,45	8,95	
Haanja vald	Eripedagoog	0,5	0,5	0,5	Haanja- Ruusmäe PK
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0,125	0,2	0,2	
	Pikapäevarühma kasvataja	0,8	0,75	0,75	
		1,425	1,45	1,45	
Lasva vald	Abiõpetaja	0	1	1	Kääpa PK Kääpa PK Kääpa PK Kääpa PK, Pikakannu PK Kääpa PK, Pikakannu PK
	Eripedagoog	0,5	0,5	0,5	
	Logopeed	1	1	1	
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0,174	1,174	1,174	
	Pikapäevarühma kasvataja	1,099	1,778	1,778	
		2,773	5,452	5,452	
Meremäe vald	Logopeed	1	1	1	Meremäe Kool
	Pikapäevarühma kasvataja	0,75	0,42	0,42	
		1,75	1,42	1,42	
Misso vald	Sotsiaalpedagoog	0	0,5	0,5	Misso Kool
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0	0,2	0,2	
	Pikapäevarühma kasvataja	0,75	0,75	0,75	
	Õpilaskodu kasvataja	0	4	4	
		0,75	5,45	5,45	
Mõniste vald	Parandusõppe/õpiabirühma õpetaja	0,25	0,25	0,25	Mõniste Kool
	Pikapäevarühma kasvataja	0,75	0,75	0,75	
		1	1	1	

KOV	Tugiteenuste osutajad	Täidetud ametikohad 2006	Teenuste maht 2010	Täidetud ametikohad 2010	Koolid
Rõuge vald	Abiõpetaja	1	1	1	Rõuge PK
	Logopeed	0	0,5	0,5	
	Sotsiaalpedagoog	0	0,5	0,5	
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0,7	0,63	0,63	
	Pikapäevarühma kasvataja	1,35	1,05	1,05	
		3,05	3,68	3,68	
Sõmerpalu vald	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0,292	0,333	0,416	Osula PK, Sõmerpalu PK
	Pikapäevarühma kasvataja	0,8	0,934	1,392	Osula PK, Sõmerpalu PK
	Psühholoog	0	0,2	0,2	Osula PK
	Eripedagoog	0	0,5	0,5	Sõmerpalu PK
		1,092	1,967	2,508	
Urvaste vald	Logopeed	0	1	1	Kuldre Kool
	Sotsiaalpedagoog	0	0,25	0,25	
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0	0,27	0,27	
	Pikapäevarühma kasvataja	0,65	1	1	
		0,65	2,52	2,52	
Varstu vald	Eripedagoog	0,1	0,05	0,05	Krabi PK
	Psühholoog	0,6	1,4	1,4	Krabi PK, Varstu KK
	Sotsiaalpedagoog	0,5	0,5	0,5	Krabi PK
	Pikapäevarühma kasvataja	1,1	1,5	1	Krabi PK, Varstu KK
	Logopeed	0,2	0,6	0,6	Krabi PK, Varstu KK
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0,2	0,4	0,4	Krabi PK, Varstu KK
	Õpilaskodu kasvataja	6,8	7,8	7,8	Krabi PK
		9,5	12,25	11,75	
Vastseliina vald	Abiõpetaja	0	0,4	0,4	Vastseliina G
	Logopeed	0,5	0,5	0,5	
	Sotsiaalpedagoog	1	1	1	
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0,5	0,5	0,5	
	Pikapäevarühma kasvataja	1,3	1,4	1,4	
		3,3	3,8	3,8	
Võru linn	Abiõpetaja	1	3	3	VKLG, VIPK
	Logopeed	4	4,5	3,5	VKG, VKLG, VIPK
	Psühholoog	1,5	1,5	1	VKG, VKLG
	Psühholoog-nõustaja	0	0,5	0,5	VTG
	Sotsiaalpedagoog	2,2	3	3	VKG, VKLG, VIPK
	Parandusõppe/õpiabirühma õpetaja	1,5	4	4	VKG, VKLG, VIPK
	Pikapäevarühma kasvataja	2,3	2,7	2,7	VKG, VIPK
		12,5	19,2	17,7	

KOV	Tugiteenuste osutajad	Täidetud ametikohad 2006	Teenuste maht 2010	Täidetud ametikohad 2010	Koolid
Võru linn	Õpetaja abi	1,5	4,5	4,5	Võru Järve Kool
	Abiõpetaja	4,5			Võru Järve Kool
	Logopeed	0,5			Võru Järve Kool
	Pikapäevarühma kasvataja	0	0,5	0,5	Võru Järve Kool
		6,5	5	5	
Võru vald	Logopeed	1,7	1,7	1,7	Puiga PK, Parksepa KK
	Sotsiaalpedagoog	1,5	1,5	1,5	Puiga PK, Parksepa KK
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0,33	0,60	0,60	Puiga PK
	Pikapäevarühma kasvataja	1,6	2,14	2,14	Puiga PK, Parksepa KK
	Abiõpetaja	0	1	1	Parksepa KK
	Psühholoog	0,3	0	0	Parksepa KK
	Tugiisik	0	1	1	Parksepa KK
		5,43	7,936	7,936	
Maakond kokku		57,17	80,58	78,62	
Riigikoolid	Eripedagoog	0	1	1	Vastseliina IK
	Logopeed	1	1	1	Vastseliina IK
	Psühholoog	1	1	0,8	Vastseliina IK
	Sotsiaalpedagoog	1	1	0,7	Vastseliina IK
	Parandusõppe / õpiabirühma õpetaja	0	0,4	0,4	Vastseliina IK
	Õpilaskodu kasvataja	9,6	7,75	7,75	Vastseliina IK
	Kasvataja abi	3	4,3	4,3	Vastseliina IK
	Õpetaja abi	0	1	1	Vastseliina IK
	Abiõpetaja	6	4	4	Urvaste Kool
	Logopeed	1	1	1	Urvaste Kool
	Sotsiaalpedagoog	1	1	1	Urvaste Kool
	Õpilaskodu kasvataja	8	6	6	Urvaste Kool
	Füsioterapeut	0	1	1	Urvaste Kool
		31,6	30,45	29,95	

1.5 Huvijuhtide ja ringijuhtide ametikohad

- 2006–2010 on kooli pidajad vähendanud huvijuhtide ametikohtade arvu maakonnas kokku 1,7 ja ringijuhtide ametikohti 2,37 võrra (tabel 17). Ükski kooli pidaja ei ole suurendanud huvijuhi ametikohta, vähendatud on neid Osula Põhikoolis, Haanja-Ruusmäe Põhikoolis ning Võru I Põhikoolis lähtuvalt õpilaste arvu vähenemisest. 2010/11. õppeaastal puudub huvijuht Meremäe ning Mõniste Koolis ja Sõmerpalu Põhikoolis. Misso Keskkoolis ei ole moodustatud ringijuhi ametikohta. Võru linnas on loodud/toetatud teisi võimalusi õpilaste koolivälises huvitegevuses osalemiseks.
- Haanja, Meremäe, Sõmerpalu, Misso ja Mõniste valla koolides huvijuhtide ametikohtade vähendamise puhul on vaja analüüsida, kas õpilastega tehtav kasvatustöö on nüüdisaegsel tasemel ning võimaldab maapiirkonna õpilastel veeta tunniväliselt aega mitmekesiselt.
- Ringijuhtide ametikohti on vähendanud 10 kooli. Kuigi huvi- ja ringijuhtide ametikohtade maht määratakse lähtuvalt õpilaste arvust, tuleb lisaks kaaluda, kas koolis pakutavate huviringide loetelu on küllalt mitmekesine ning kasvatustöö tase tänapäevane, kas on olemas võimalused mitmekülgseks tegevuseks tunni- ja koolivälisel ajal, nagu fikseeris Võrumaa hariduse arengukava 2006–2010.
- Andmeid huvi- ja ringijuhtide tasustatavate ametikohtade osas tuleb käsitleda paralleelselt tabelites 56, 57, 58, 59, 61 esitatud andmetega huviringide mitmekesisuse kohta.

Tabel 17. Huvijuhtide ja ringijuhtide ametikohtade muutumine Võrumaa koolides 2006–2010

KOV	KOOL	2006		2010	
		Huvijuht	Ringijuht	Huvijuht	Ringijuht
Antsla vald	Antsla G	1	2,25	1	2,25
Haanja vald	Haanja-Ruusmäe PK	1,5	0,9	0,5	0,9
Lasva vald	Kääpa PK	1	0,7	1	1,3
	Pikakannu PK	0,5	0,333	0,5	0,391
Meremäe vald	Meremäe Kool	0,5	0,59	0	0,406
Misso vald	Misso KK	0,5	0	0,5	0
Mõniste vald	Mõniste Kool	0,5	0,5	0	0,5
Rõuge vald	Rõuge PK	0,5	1,7	0,5	1,2
Sõmerpalu vald	Osula PK	0,5	2,407	0,5	2,183
	Sõmerpalu PK	0,25	0,83	0	0,71
Urvaste vald	Kuldre Kool	0,75	1,6	0,75	1,15
Varstu vald	Krabi PK	0,5	0,4	1	1
	Varstu KK	0,75	1,4	0,75	1
Vastseliina vald	Vastseliina G	1	2	1	2
Võru vald	Parksepa KK	1,25	4,83	1,25	5,13
	Puiga PK	0,5	1,636	0,5	1,636
Võru linn	Võru Kreutzwaldi G	1,5	3,18	1,5	2,7
	Võru Kesklinna G	1	2,07	1	2
	Võru I PK	1,2	3,5	1	2
	Võru Järve Kool	0	0	0	0
	Võru Täiskasvanute G	0	0	0,25	0
		15,2	30,826	13,5	28,456
Riigikoolid	Urvaste Kool	1	0	0,75	0
	Vastseliina IK	1	0,659	1	0,5

1.6 Õppetöö korraldamist toetava tugipersonali ametikohad

1. Enamik Võrumaa koole on taganud raamatukoguhoidja ning infojuhi ja/või arvutivõrgu administraatori ametikoha. Vastseliina Gümnaasiumis kuuluvad infojuhi tööülesanded direktori ametikohustuste hulka. Misso Keskkoolis pole olnud ajavahemikus 2006–2010 ühtegi õppetöö korraldamist toetava personali ametikohta, infojuhi ülesandeid täidab õppealajuhataja.
2. Ajavahemikus 2006–2010 on kõige rohkem vähendatud koolides kohalikust eelarvest tasustatavate kooliraamatukoguhoidjate ametikohti. Haanja-Ruusmäe, Pikakannu ja Võru I Põhikoolis. Võru Järve Koolis on raamatukoguhoidja ametikoht, kuid tema tööülesannete hulgas on ka asjaajamine, et korraldada kooli projektitööga seotud tegevusi. Rõuge Põhikoolis tegeleb kooliraamatukoguga kooli sekretär. Puiga Põhikooli raamatukogu haldab kooli sekretär, kellele makstakse lisatasu õpikufondi töötlemise eest. Lisatasu maksab Puiga Põhikool ka infojuhi ja arvutivõrgu administraatori töö eest.
3. Infojuhi ametikoha mahtu on 5 aasta jooksul suurendatud Lasva valla koolides ja Võru linna Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis. Selle on tinginud suurem IT-vahendite hulk ja nende kasutuselevõtt aineõpetuses. Lasva vald on pidanud vajalikuks korraldada ümber raamatukoguhoidja ja infojuhi töömaht.
4. Selleks et toetada hariduse omandamist, on mõni kool pidanud otstarbekaks tööle võtta ka spordisaali meetodiku ning laborandi.

Tabel 18. Tugipersonali ametikohad 2006. ja 2010. aastal

KOV	Kool	Tugipersonal	2006	2010
Antsla vald	Antsla G	Infojuht	1	1
		Arvutivõrgu administraator	1	1
		Raamatukoguhoidja	1,5	1
Haanja vald	Haanja-Ruusmäe PK	Infojuht	0,5	0,5
		Raamatukoguhoidja	0,7	0,3
Lasva vald	Kääpa PK	Infojuht	0,2	0,5
		Raamatukoguhoidja	0,5	0,5
		Spordisaali meetodik	1	1
	Pikakannu PK	Infojuht	0,2	0,25
		Raamatukoguhoidja	0,5	0,25
Meremäe vald	Meremäe Kool	Arvutivõrgu administraator	0,3	0,2
		Raamatukoguhoidja-sekretär	1	0,5
Misso vald	Misso KK	-----	0	0
Mõniste vald	Mõniste Kool	Infojuht	0,5	0,5
Rõuge vald	Rõuge PK	Sekretär-raamatukoguhoidja	0,5	0,5
Sõmerpalu vald	Osula PK	Arvutivõrgu administraator	0,25	0,25
		Raamatukoguhoidja	0,25	0,5
	Sõmerpalu PK	Infojuht	0	0,35
		Arvutivõrgu administraator	0,375	0
		Raamatukoguhoidja	0,25	0,25
Urvaste vald	Kuldre Kool	Infojuht	1	1
		Raamatukoguhoidja	0,5	0,5
Varstu vald	Krabi PK	Infojuht	0,5	0,5
	Varstu KK	Infojuht	0,75	0,75
		Raamatukoguhoidja	0,5	0,5
Vastseliina vald	Vastseliina G	Raamatukoguhoidja	1	1
		Laborant	1	1

KOV	Kool	Tugipersonal	2006	2010
Võru linn	Võru Kreutzwaldi G	Infojuht	0,75	1
		Arvutivõrgu administraator	0,75	0,75
	Võru Kesklinna G	Raamatukoguhoidja	2	2
		Infojuht	1	1
		Arvutivõrgu administraator	1	1
	Võru I PK	Raamatukoguhoidja	1	1
		Infojuht	1	1
	Võru Järve Kool	Raamatukoguhoidja	2	1,5
		Raamatukoguhoidja- asjaajaja	0,5	0
	Võru Täiskasvanute G	Raamatukoguhoidja- asjaajaja	0	0,5
		Arvutivõrgu administraator	0	1,0
		Sekretär-infojuht	0	1,0
		Metoodik	0	1,0
		Laborant	0,75	0
Võru vald	Parksepa KK	Infojuht	0	0,25
		Arvutivõrgu administraator	1	1
	Puiga PK	Raamatukogu juhataja	1	1
		Infojuht	Lisatasu	Lisatasu
		Arvutivõrgu administraator	Lisatasu	Lisatasu
		Raamatukoguhoidja	Lisatasu	Lisatasu
Riigikoolid	Urvaste Kool	Infojuht	1	0,5
		Raamatukoguhoidja	1	0,75
	Vastseliina IK	Infojuht	1	1
		Raamatukoguhoidja	1	1

1.7 Halduspersonali ametikohad

1. Pädeva **halduspersonali** värbamine toetab tõrgeteta koolielu ja peaks vabastama pedagoogid olmeküsimustest. Halduspersonali arvu määramisel lähtub direktor kooli hoone, maa-ala (sh staadioni) suurusest ja seisundist, ruumide koormatusest ning kooli pidaja eelarvevõimalustest.
2. Vaatamata sellele, et haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud miinimumkoosseisude kohaselt peaks **majandusjuhataja / direktori asetäitja majanduse alal** ametikoha suurus mahus 1,0 kehtima vaid 6 Võrumaa koolis ja mahus 0,5 ametikohta 6 koolis, on kõikide koolide pidajad leidnud võimaluse moodustada ja täita nimetatud ametikoht suuremas mahus (tabel 19).

Meremäe Koolis on viimase 5 aasta jooksul koondatud majandusjuhataja ametikoht. Haanja-Ruusmäe Põhikoolis on 2 majandusjuhataja ametikohta.

3. **Sekretäri/juhiabi/asjaajaja** ametikoht on täidetud 16 koolis enamasti küll osalise koormusega ja see on liidetud raamatupidaja või raamatukoguhoidja osalise ametikohaga. Lisaks on 4 koolis eraldi asjaajaja ametikoht, neist 2 töötajat teeb ka paljundustöid, ühes koolis on laborant-paljundusoperaator. Sekretäri/juhiabi/asjaajaja ametikoht on oluline, kuna asjaajamise maht üha kasvab, nõudeid koolidokumentatsioonile ning kirjavahetusele uuendatakse, järjest rohkem kasutatakse õpikuvälisest materjali õppetunde ette valmistades ja pidades.
4. Kolme kooli **raamatupidamine** on valla raamatupidamisest lahus ja koolis on osalise ametikohaga (pea)raamatupidaja. Senikehtinud miinimumkoosseisude määrus ütleb, et pearaamatupidaja või raamatupidaja ametikoht luuakse koolides, mis on viidud üle iseseisvale raamatupidamise arvestusele. Võru maakonnas selliseid koole ei ole, seega peaks koolihoones töötav raamatupidaja/kassapidaja olema vallatöötajate koosseisus ning tema töötasu ei tohiks olla hariduskulude hulgas.
5. Enamikus koolidest on personali seas **koristajate** ametikohad sõltuvalt kooliruumide pindalast. Miinimumkoosseisude senikehtinud määrus ütleb, et ühe koristaja teenindusnormiks on 700 m² koristatavat põrandapinda, mitte seinte, uste, aknalaudade ning koolipinkide ja -laudade ning muu mööbli pinda.

Õpilaste toitlustamiseks on personali hulgas **söökla juhataja/koka/peakoka/abikoka/vanemkoka/köögitöölise** ametikohad. Võru linn ostab koolitoitlustusteenust AS-ilt Baltic Restaurants Estonia. Varstu valla Varstu Keskkool korraldab õpilaste toitlustamist kohaliku kultuurikeskuse sööklas, ostes toitlustusteenust Rematel OÜ-lt. Lasva valla Kääpa Põhikooli eelarvest tasustatav köögipersonal valmistab toitu ka kohalikule lasteaiale ning sotsiaalkeskusele.

6. **Majahoidja** on personali hulgas 11 koolis, 7 koolis on lisaks ka aednik. Kooli majahoidja/aedniku ametikohast on loobunud 5 aasta jooksul Haanja, Varstu, Misso ja Rõuge vald.
7. **Remonditöeline/ remondimeister/ majandustöeline** on 6 koolis, ühes koolis täidab remonditöeline ka koolibussijuhi osalist ametikohta. Koolibussijuhi ametikoht mahus 1,0 ametikohta on olemas ühes koolis.
8. Eelnimetatud enamlevinud halduspersonali tööd tasustatakse kooli eelarvest. Lisaks on koolides veel sellised halduspersonali ametikohad, nagu kalkuleerija, spordirajatiste meister / staadionimeister / tööline (3 koolis), spetsialist, hooldustehnik, abitöeline, spordihoone administraator / spordihoone juhataja (2 koolis), käidujuht, pesupesija, kooli muuseumi juht, autokooli õpetaja, koordinaator, riidehoidja (2 koolis), 7 koolis on kütja ametikoht. Ahiküttega kool on Ruusmäel ja Pikakannus, oma katlamajaga kool on Krabil, Varstus, Kuldres ning Vastseliinas.

Miinimumkoosseisude määrus ütleb, et oma katlamajaga koolides määratakse katlakütjate ametikohtade arv katlamaja eksploatatsiooni- ja ohutusnõuetest lähtuvalt.

9. Koolide seast paistab silma Parksepa Keskkool halduspersonali ametikohtade arvukuse ning nimetuste mitmekesisuse poolest.
10. Senikehtinud kooli personali miinimumkoosseisu loend nägi halduspersonali hulgas ette majandusjuhataja, (pea)raamatupidaja, sekretäri/asjaajaja ametikoha; õppepersonali hulgas huvijuhi, raamatukoguhoidja, ringijuhi ning laborandi ametikoha. Alates 2011. aastast kehtivas koolitöötajate minimaalsete ametikohtade loetelus on administreerimiseks ette nähtud sekretäri/asjaajaja, raamatukoguhoidja, laborandi, õppemeistri ja IT-spetsialisti ametikoht; noorsootöökäsi huvijuhi, ringijuhi, noorsootöötaja ametikoht; tugiteenuste

osutamiseks psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi ametikoht. Muude töötajate – majandusjuhataja, raamatupidaja, koristaja, kokk, laohoidja, abitööline jt – koosseisu määramisel lähtuvad kooli direktor ja kooli pidaja teenuse vajadusest, kooli hoone(te), maa-ala (sh staadioni) suuruselt ja seisundist, ruumide koormatusest ning õpilaste arvust.

Tabel 19. Halduspersonali ametikohad 2006. ja 2010. aastal

KOV	Kool	Ametinimetus	Täidetud ja tasustatud		
			2006	2010	
Antsla vald	Antsla G	Majandusjuhataja	1	1	
		Juhiabi	1	1	
		Paljundusoperaator	1,5	1,5	
		Koristaja	10,1	10,1	
		Majahoidja	1,5	1,5	
		Aednik	1	1	
		Riidehoidja	1	0,5	
		Remonditööline	2	2	
		Bussijuht	1	1	
		Kokk	2	2	
		Kalkuleerija	0,2	0,2	
		Koristaja-nõudepesija	2,5	2,5	
		Kassapidaja	0,7	0,25	
		Staadionitööline	1	0	
Raamatupidaja	1	1			
Haanja vald	Haanja-Ruusmäe PK	Majandusjuhataja	2	2	
		Raamatupidaja-asjaajaja	1	0,5	
		Koristaja	4	3	
		Majahoidja	0,1	0	
		Aednik	1	0	
		Kütja	1	0,5	
Lasva vald	Kääpa PK	Kokk	1	1	
		Majandusjuhataja	1	1	
		Koristaja	3,25	3,25	
		Majahoidja	1	1	
		Peakokk	1	1	
		Vanemkokk	1	1	
		Kokaabi	1	1	
		Köögitööline	0,5	0,5	
		Pikakannu PK	Sekretär	0,5	0,25
			Koristaja	2	1,5
			Kütja	1	1
Varstu vald	Krabi PK	Kokk	1	1	
		Majandusjuhataja	0,75	0,75	
		Sekretär	1	1	
		Koristaja	3,8	3,8	
		Aednik	0,5	0,5	
		Kütja	1	1	
		Varstu KK	Majandusjuhataja	1	1
Sekretär	0,5		0,5		
Spetsialist	0,5		0,5		

KOV	Kool	Ametinimetused	Täidetud ja tasustatud	
		Koristaja	3,75	4
		Majahoidja	0,5	1
		Aednik	1	0
		Kütja	3	0
		Staadionimeister	0,5	0,3
		Remonditööline	1	1
		Õppesõiduinstruktor	0,5	0,5
Urvaste vald	Kuldre Kool	Majandusjuhataja	1	1
		Sekretär	0,5	0,5
		Koristaja	4	3,25
		Majahoidja	1	1
		Kütja	1,75	1,75
Meremäe vald	Meremäe Kool	Majandusjuhataja	1	0
		Koristaja	3	2
		Kütja	2,08	3
		Bussijuht- majandustööline		1
Misso vald	Misso KK	Majandusjuhataja	1	0,5
		Sekretär	0,5	0,5
		Asjaajaja	0,5	0,5
		Koristaja	1	2
		Aednik	0,5	0
		Kütja	1	0
Mõniste vald	Mõniste Kool	Majandusjuhataja	1	1
		Sekretär	0,5	0,5
		Koristaja	3	3
		Aednik	1	1
		Kokk	1	1
		Köögitööline	1	1
		Remonditööline	1	1
Rõuge vald	Rõuge PK	Majandusjuhataja	1	1
		Sekretär- raamatukoguhoidja	1	1
		Koristaja	5,7	6,2
		Majahoidja	1	0
		Sportihoone administraator	1	0,8
		Remonditööline	0,7	0
		Kokk	3	3
Sõmerpalu vald	Osula PK	Majandusjuhataja	1	1
		Kokk	1	1
		Koka abi	1	1
		Koristaja	2	2,5
		Majahoidja	0,25	0,5
		Bussijuht	1	1
	Sõmerpalu PK	Majandusjuhataja	0,75	0,75
		Sekretär	0,5	0
		Koristaja	2,25	2,25

KOV	Kool	Ametinimetused	Täidetud ja tasustatud	
		Majahoidja	1	1
		Bussijuht	1	1
		Kokk ja abikokk	1	1,5
Võru vald	Parksepa KK	Haldusjuht	1	1
		Pearaamatupidaja	1	1
		Sekretär	1	1
		Spordikompleksi juhataja	1	1
		Asjaajaja	0	1
		Remondimeister	2	1
		Koristaja	6,4	6,4
		Majahoidja	1	1
		Aednik	1	1
		Käidujuht	0,25	0,25
		Söökla juhataja	1	1
		Laborant	0,5	0,5
		Köögitööline	2	2
		Pesupesija	0,5	0,5
		Kooli muuseumi juht	0,5	0,5
		Kokk	1	0,5
		Riidehoidja	1	1
	Puiga PK	Majandusjuhataja	1	1
		Sekretär	1	1
		Koristaja	2,7	2,7
		Majahoidja	lisatasu	lisatasu
		Aednik	1	1
		Kokk	1	1
		Kokk-juhataja	1	1
Vastseliina vald	Vastseliina G	Majandusjuhataja	1	1
		Remondimeister	1	1
		Sekretär	1	1
		Koristaja	7,35	7,35
		Majahoidja	1	1
		Aednik	0,5	0,5
		Kütja	0	2
		Autokooli õpetaja	1	0
		Koolisöökla kokk	1	1
		Koolisöökla koka abi	1	1
		Koolisöökla nõudepesija	1	1
		Koolisöökla juhataja	1	1
Võru linn	Võru Kreutzwaldi G	Majandusjuhataja	1	1
		Sekretär	1	1
		Koordinaator	1	1
		Paljundaja/asjaajaja	1	1
		Koristaja	12	12
		Majahoidja	1	1
		Remondimees	2	2

KOV	Kool	Ametinimetus	Täidetud ja tasustatud	
	Võru Kesklinna G	Majandusjuhataja	1	1
		Sekretär	1	1
		Koristaja	9	9
		Majahoidja	1	1
		Spordirajatiste meister	0,8	0,5
		Remonditööline	1,5	1
		Laborant	1	1
	Võru I PK	Majandusjuhataja	2	1
		Juhiabi	1	1
		Koristaja	8	5,5
		Majahoidja	2,5	2
		Aednik	1	0
		Kütja	1	0
	Võru Järve Kool	Kasvataja abi köögis	0,25	0,25
		Majandusjuhataja	0,5	0,5
		Koristaja	1,25	1,25
		Aednik	0,6	0,6
		Remonditööline	0,6	0,6
		Kokk	1	1

1.8 Riigi- ja kohalikust eelarvest tasustatavad ametikohad ning personalikulud

1. Koolide esitatud statistiliste aruannete põhjal selgub, et võrreldes 2006. aastaga on Võrumaal riigieelarvest tasustatavate pedagoogide ametikohtade arv vähenenud 79,43 ametikoha võrra (tabel 20). Kooli pidajate eelarvest tasustatavate pedagoogide ametikohtade arv on aga kasvanud 56,96 ametikoha võrra ehk 58%. Kui 2006. aastal oli nii riigi- kui ka kooli pidaja eelarvelisi ametikohti kokku 582,29, siis 2010. aastal oli neid ametikohti kokku 559,82.
2. Silmas pidades õpilaste arvu vähenemist samal ajavahemikul ja kõrvutades andmeid tabeliga 16 „Tugiteenuste osutajad“, on selge, et 19,47 ametikohta on loodud, tagamaks õpilaste toetamist. Ülejäänud ametikohad tasustab kooli pidaja, et täita vajalikul määral ainekava või tahtest säilitada õpe paralleelklassides (Haanja ja Meremäe vald) või pidada põhikooli (Lasva vald). Pikakannul on minimaalsetest vajadustest lähtudes vähenenud õpiabirühma õpetaja ja pikapäevarühma õpetaja ametikoht. Lisaks on Võru valla koolides 1 pedagoogi ametikoht täidetud lepinguliselt ning 3 ametikoha ülesandeid täidetakse lisatasu eest, nimetatud ametikohti tasustatakse kooli pidaja eelarvest.
3. Urvaste, Mõniste ja Meremäe valla koolide pedagoogide ametikohtade puhul tuleb arvestada, et lasteaed-põhikoolis saavad õpetajad teatud tingimustel töötada nii koolis kui ka lasteaias. Praktika näitab, et selline töökorraldus võimaldab kokku hoida palgaraha, tagades samas õpetajatele vajaliku nädalakoormuse, ja täita ühtlasi kooli õppekava.

Tabel 20. Riigi ja kohalikust eelarvest tasustatavad pedagoogide ametikohad Võrumaa koolides 2006 ja 2010

KOV		2006		2010		
		Riigieelarve	KOV eelarve	Riigieelarve	KOV eelarve	
Antsla vald	Antsla G	39,1	13,2	38,2	15,2	
Haanja vald	Haanja-Ruusmäe PK	17,46	7	10,08	2,96	
Lasva vald	Kääpa PK	14	1,625	15,5	6,8	
	Pikakannu PK	10,84	0,6	7,35	2,29	
Meremäe vald	Meremäe Kool	15,6	1,77	8,33	5,82	sh 2010 lasteaia 2,25
Misso vald	Misso KK	12,4	3	8,4	4,75	
Mõniste vald	Mõniste Kool	12	6,2	10	6,2	sh 2006 lasteaia 4,7 ja 2010 lasteaia 5,2
Rõuge vald	Rõuge PK	16,43	4,57	16,7	6,97	
Sõmerpalu vald	Osula PK	12,38	3,11	12,5	3,48	
	Sõmerpalu PK	12,9	0,5	9,87	2,72	
Urvaste vald	Kuldre Kool	11,625	10	13,35	10,4	sh 2006 lasteaia 4,5 ja 2010 lasteaia 5
Varstu vald	Krabi PK	30	1	10,32	13,1	
	Varstu KK	17	2,25	16,5	4,5	
Vastseliina vald	Vastseliina G	28	5,8	24	7,8	
Võru vald	Parksepa KK	41,707	4,1	29,56	11,58	Lisaks 1 lepinguline ametikoht
	Puiga PK	13,6	4,9	13,067	4,99	Lisaks 3 ametikoha ülesanded, mida täidetakse lisatasu eest
Võru linn	Võru Kreutzwaldi G	67,37	10,84	67,8	13,95	
	Võru Kesklinna G	46	6	41,24	10,5	
	Võru I PK	46	4	31	12,2	
	Võru Täiskasvanute G	10,7	0,75	11,32	3	
	Võru Järve Kool	8,96	7	9,55	6,05	
KOKKU		484,07	98,22	404,64	155,18	

- Pedagoogide personalikulu tasub kooli pidaja riigieelarvest ja kui sellest ei piisa, tuleb lisada raha kohalikust eelarvest. Viimase 5 aasta jooksul on suurendatud peaaegu kõikide Võrumaa koolide eelarves kooli pidaja rahastamise osakaalu. Üle poole Võrumaa koolide personalikuludele on kooli pidajad andnud lisaraha, sest riigieelarvelisest toetusest ei ole piisanud pedagoogide palkadeks, et tagada kvaliteetne haridusteenus – õppekava rakendamine ja õpilaste toetamine. Riigieelarvelise eraldise aluseks on rahastamismudel, mida rakendatakse ühtsetel alustel kõikidele koolidele.
- Kohalikust eelarvest ei ole suurendatud personalikuludeks eraldatava raha osakaalu Antsla, Haanja ja Mõniste vallas. Haanja vallal on vaja analüüsida, kas paralleelklasside pidamine Ruusmäel tagab kvaliteetse haridusteenuse. Kuna Haanja vald ei ole vajalikuks pidanud suurendada eelarves kohaliku omavalitsuse raha osakaalu, on täiesti võimalik, et kui lõpetada õppetöö Ruusmäe koolihoones, saab kokku hoitava rahaga arendada vajalikul määral tugiteenuseid koolis.
- Kõige rohkem on kohaliku omavalitsuste rahastamise osakaal suurenenud Pikakannu Põhikooli pedagoogide palgafondis. Lasva vallal tuleb analüüsida, kas Pikakannu Põhikooli rahaga toetades tagatakse õpitulemuste kvaliteet ja nüüdisaegsel tasemel õppetöö.
- Varstu vallal on tarvis analüüsida, mil määral suureneb kohalikust eelarvest antav toetusraha õpilaste arvu vähenedes ja kas Varstus on otstarbekas pidada ülal gümnaasiumiklasse või on õigem keskenduda põhihariduse kvaliteedi tagamisele ja õpilaste toetamisele.

8. Kuldre Kool ei kasutanud 2006. aastal personalikuludeks kooli pidaja raha, kuid 2006. aastal ei taganud kool ka märkimisväärselt tugiteenuseid. Õppekava täideti riigieelarvest saadud rahaga. 2010. aastal on Kuldre Koolis oluliselt paremad tugiteenused ja tõenäoliselt kinnitab seda ka kohaliku omavalitsuse raha suurem osakaal pedagoogide palgafondis.

Tabel 21. Personalikulud 2006 ja 2010

KOV		2006		2010	
		KOV	RE	KOV	RE
Antsla vald	Antsla G	25,6%	74,4%	23,6%	76,4%
Haanja vald	Haanja-Ruusmäe PK	18,7%	81,3%	16,7%	83,3%
Lasva vald	Kääpa PK	7,6%	92,4%	15,5%	84,5%
	Pikakannu PK	7,3%	92,7%	26,6%	73,4%
Meremäe vald	Meremäe Kool	10,5%	89,5%	19,2%	80,8%
Misso vald	Misso KK	14,2%	85,8%	27,3%	72,7%
Mõniste vald	Mõniste Kool	12,9%	87,1%	7,2%	92,8%
Rõuge vald	Rõuge PK	5,2%	86,1%	8,2%	91,8%
Sõmerpalu vald	Osula PK	11,6%	88,4%	14,3%	85,7%
	Sõmerpalu PK	5,0%	95,0%	10,7%	89,3%
Urvaste vald	Kuldre Kool	0,0%	100,0%	11,0%	89,0%
Varstu vald	Krabi PK	10,0%	90,0%	17,6%	82,4%
	Varstu KK	7,3%	92,7%	14,2%	85,8%
Vastseliina vald	Vastseliina G	8,8%	91,2%	10,7%	89,3%
Võru vald	Parksepa KK	10,5%	89,5%	14,3%	85,7%
	Puiga PK	0,0%	100,0%	22,5%	77,5%
Võru linn	Võru Kreutzwaldi G	11,0%	88,3%	7,3%	92,7%
	Võru Kesklinna G	7,2%	92,8%	5,1%	94,9%
	Võru I PK	11,6%	88,4%	14,6%	85,4%
	Võru Täiskasvanute G	0,0%	100,0%	4,8%	95,2%
	Võru Järve Kool	16,3%	83,7%	14,9%	86,5%

9. Õpilaste arv on 2006–2010 vähenenud 1026 õpilase võrra. Kaalutult on pedagoogide ja personalikulu ühe õpilase kohta kasvanud keskmiselt 10 000 krooni võrra, moodustades 2010. aastal 26 078 krooni. Kõige suurem oli personalikulu õpilase kohta Pikakannu Põhikoolis (43 878 krooni), Misso Keskkoolis (41 612 krooni), Haanja-Ruusmäe Põhikoolis (39 459 krooni). Üle 30 000 krooni kulus ühe õpilase kohta ka Meremäe Koolis ja Sõmerpalu Põhikoolis. Seejuures on kõige enam tõusnud kohaliku eelarve kulutused õpilase kohta Pikakannu Põhikoolis ja Misso Keskkoolis (tabel 22).
10. Rahanappus ei tohi pärssida väikeste maapõhikoolide tegutsemist ja pidamist, kuid on vaja analüüsida, kas raha kasutamine on korrelatsioonis haridustulemusega.

Tabel 22. Pedagoogide personalikulu ühe õpilase kohta 2006 ja 2010

KOV		Õpilaste arv	2006			Õpilaste arv	2010		
			KOV	RE	Kokku		KOV	RE	Kokku
Antsla vald	Antsla G	514	3600	10438	14038	420	5489	17807	23295
Haanja vald	Haanja-Ruusmäe PK	116	4411	19218	23629	68	6591	32868	39459
Lasva vald	Kääpa PK	126	1428	17266	18693	142	3771	20601	24372
	Pikakannu PK	55	1950	24646	26596	36	11672	32207	43878
Meremäe vald	Meremäe Kool	84	3688	31568	35257	50	6845	28802	35647
Misso vald	Misso KK	79	0	23316	23316	55	11376	30236	41612
Mõniste vald	Mõniste Kool	137	2097	14167	16264	113	1629	20928	22557
Rõuge vald	Rõuge PK	199	899	14892	15791	169	1831	20491	22322
Sõmerpalu vald	Osula PK	137	2074	15851	17925	113	3984	23908	27892
	Sõmerpalu PK	101	848	16054	16902	73	3862	32373	36235
Urvaste vald	Kuldre Kool	166	0	13585	13585	125	2703	21771	24474
Varstu vald	Varstu KK	166	1262	15982	17244	147	3746	22639	26384
Vastseliina vald	Vastseliina G	342	1321	13625	14945	259	2580	21535	24115
Võru vald	Parksepa KK	577	1222	10463	11685	353	3195	19152	22347
	Puiga PK	140	0	14538	14538	158	5466	18834	24300
Võru linn	Võru Kreutzwaldi G	978	1195	9571	10766	911	1174	14954	16129
	Võru Kesklinna G	658	750	9657	10406	558	885	16467	17352
	Võru I PK	537	1459	11167	12626	312	2868	16726	19595
KOKKU		5112	1678	15889	17456	4062	4538	22905	27331
Varstu vald	Krabi PK	103	2586	23255	25841	80	8822	41291	50114
Võru linn	Võru Täiskasvanute G	202	0	6318	6318	221	559	11118	11677
Võru linn	Võru Järve Kool	38	6902	35383	42284	37	11365	65963	77327

2. ÕPILASTE JA ÕPITULEMUSTEGA SEOTUD NÄITAJAD

2.1 ÕPITULEMUSED

2.1.1 Põhikooli lõpueksamite tulemused eesti keeles ja matemaatikas

1. Riigi keskmiste tulemustega võrreldes saavad Võrumaa õpilased kahes põhiaines kvaliteetse põhihariduse. Maakonna ja riigi keskmise hinde vahe puhul peab silmas pidama, et maakonna keskmise hinde kujunemisel arvestatakse iga õpilase eksamisooritust, riigi keskmine hinne arvutatakse valimikoolide õpilaste hinnete põhjal.
2. Eesti keele eksami tulemuste põhjal saab märkida, et need on võrdsed riigi keskmisega, kuid matemaatikaga kõrvutades on need madalamad (tabel 23).
3. Matemaatikaeksami tulemused näitavad, et viimase 3 aasta jooksul on tulemused riigi keskmistega võrreldes oluliselt paranenud (tabel 24).
4. Koolidel on vaja analüüsida, kuidas tänapäevastada eesti keele õpetamise metoodikat põhikoolis ning aine õpetamise tulemuslikkust alates algklassidest, samuti on vaja uurida, kas eesti keele õpetamise tulemuslikkus on korrelatsioonis koolis rakendatavate tugisüsteemidega (tabel 16) , õpetajate vanuselise koosseisuga (tabel 8), õpetajate kvalifikatsiooniga (tabel 6).

Tabel 23. Põhikooli lõpueksamite keskmised tulemused eesti keeles 2006–2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Kool	Keskmine hinne				
Antsla Gümnaasium	4,0	4,0	3,6	3,8	3,9
Haanja-Ruusmäe PK	3,8	3,2	3,8	3,5	3,5
Kääpa Põhikool	4,0	3,4	3,3	3,8	3,7
Pikakannu Põhikool	3,3	3,8	4,3	3,8	3,6
Meremäe Kool	4,0	3,8	3,6	3,2	3,2
Misso Keskkool	4,2	3,6	3,8	3,8	4,0
Mõniste Kool	3,6	3,6	3,2	3,8	3,5
Rõuge Põhikool	4,0	3,3	3,4	3,1	3,7
Osula Põhikool	3,6	3,5	3,3	3,8	3,6
Sõmerpalu Põhikool	3,4	3,6	3,9	3,5	3,2
Krabi Põhikool	3,8	3,6	3,5	3,4	3,3
Varstu Keskkool	3,2	3,9	3,7	4,0	3,5
Vastseliina G	3,7	3,7	3,9	3,7	3,6
Kuldre Kool	3,4	3,4	3,5	3,8	3,8
Parksepa Keskkool	3,5	3,6	3,9	3,7	3,9
Puiga Põhikool	4,2	3,8	3,6	3,6	3,5
Võru Kreutzwaldi G	3,9	3,9	3,8	3,7	3,7
Võru Kesklinna G	3,6	3,5	3,6	3,7	3,9
Võru I Põhikool	3,6	3,3	3,5	3,6	3,7
Võru Täiskasvanute G	3,0	3,1	3,0	3,3	3,1
Maakonna keskmine	3,7	3,6	3,6	3,6	3,6
Riigi keskmine	3,66	3,62	3,56	3,59	3,66

Tabel 24. Põhikooli lõpueksamite keskmised tulemused matemaatikas 2006–2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Kool	Keskmine hinne				
Antsla Gümnaasium	4,0	3,0	3,7	3,5	3,5
Haanja-Ruusmäe PK	3,6	3,0	3,9	3,3	3,7
Kääpa Põhikool	3,9	3,8	4,0	4,0	3,7
Pikakannu Põhikool	3,8	3,5	3,8	3,5	2,8
Meremäe Kool	3,2	3,6	4,2	4,2	3,2
Misso Keskkool	2,8	3,2	3,4	3,3	3,8
Mõniste Kool	3,2	3,6	3,2	4,1	4,0
Rõuge Põhikool	3,2	2,9	3,7	3,3	3,5
Osula Põhikool	3,7	3,7	3,7	3,5	3,7
Sõmerpalu Põhikool	3,2	3,4	3,5	3,4	3,2
Krabi Põhikool	3,3	3,4	3,2	3,5	3,3
Varstu Keskkool	3,0	3,2	3,6	4,1	3,6
Vastseliina G	3,4	3,6	4,1	3,2	3,6
Kuldre Kool	3,0	2,2	2,5	2,8	3,2
Parksepa Keskkool	3,1	3,5	3,8	3,3	3,8
Puiga Põhikool	3,8	3,5	3,8	3,6	2,8
Võru Kreutzwaldi G	3,8	4,0	3,8	3,4	3,7
Võru Kesklinna G	3,4	3,3	3,8	3,5	3,9
Võru I Põhikool	3,6	3,2	3,8	3,3	3,6
Võru Täiskasvanute G	2,5	2,7	3,0	2,8	3,0
Maakonna keskmine	3,4	3,3	3,6	3,5	3,5
Riigi keskmine	3,41	3,35	3,34	3,17	3,37

2.1.2 Riigieksamite tulemused eesti keeles, matemaatikas ja võõrkeeles

1. Võru maakonnas on alates 2002. aastast koolijuhtide kokkuleppe kohaselt võrreldud riigieksamite tulemusi õppeainete, mitte koolide kaupa. Selline käsitus annab objektiivse võimaluse analüüsida parendusvajadusi ainete õpetamisel, planeerida meetodilist tegevust ning hoida ära n-ö müütide kujunemist koolide kasuks või kahjuks. Riigieksamite tulemusi kooliti saab iga huviline kõrvutada Eesti Hariduse Infosüsteemis avalikustatud kooli tegevusnäitajate põhjal.
2. Käesoleva arengustrateegia koostamisel pidas töörühm siiski oluliseks tuua kooliti esile kolme õppeaine – emakeele, matemaatika, A-võõrkeeles (inglise keele või saksa keele) – tulemused. Riigieksamite võrreldavad tulemused on maakonnas kättesaadavad alates 2007. aastast, mistõttu on käsitletav periood aasta võrra erinev arengustrateegias käsitletavast perioodist.
3. Eksamite sooritajatena on aastate kaupa arvesse võetud sama aasta abituriente, mitte varem lõpetanud isikuid. Kui eesti keele eksam on kohustuslik kõikidele abiturientidele, siis teiste eksamite sooritajate arv sõltub õpilaste valikutest. Aasta-aastalt on kahanenud õpilaste huvi valida matemaatikaeksam, võrreldes inglise keelega (tabel 25).

Tabel 25. Riigieksamite valiku osakaal sama aasta abiturientide seas 2007–2010

Aasta	Eesti keel	Matemaatika	Inglise keel	Saksa keel
2007	436	176 – 40%	226 – 52%	54 – 12%
2008	448	142 – 32%	250 – 56%	28 – 6%
2009	423	125 – 29%	243 – 57%	11 – 3%
2010	399	106 – 26%	226 – 57%	18 – 5%

- Eesti keele eksami tulemused on Võrumaa gümnaasiumides olnud nelja aasta jooksul 3–4 punkti võrra riigi keskmisest madalamad (tabel 26). Suurim vahe riigi keskmisega oli 2007. aastal. Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi eksamitulemused on aastate jooksul olnud stabiilsed. Madalaimad tulemused on olnud Parksepa Keskkoolis.
- Matemaatikaeksami tulemused olid maakonna gümnaasiumides riigi keskmisega võrreldes eriti madalad 2009. aastal. Aastate jooksul on kõige madalamad tulemused olnud Varstu ja Parksepa Keskkoolis. Vastseliina Gümnaasiumis ja Võru Kesklinna Gümnaasiumis on eksamitulemused iga aastaga varasemast madalamad. Üldjuhul on pisut paranenud 2010. aasta eksamitulemused, mis lubab eeldada, et koolid on juba asunud madalate eksamitulemuste põhjusi analüüsima ja meetmeid kasutusele võtma (tabel 27).
- A-võõrkeele õppijate eksamitulemuste näitajad moodustuvad 2009. ja 2010. aastal peamiselt inglise keele eksami tulemuste põhjal. A-võõrkeele eksamitulemused on aastate jooksul jäänud madalamaks riigi keskmistega võrreldes (tabel 28, 29).
- Riigieksamite tulemusi analüüsid ja neid põhikooli lõpueksamitega kõrvutades tuleb arvestada, et pärast põhikooli maakonnast mujale Eesti gümnaasiumidesse õppima asunutest moodustavad enamiku õpilased, kelle riigieksamitulemused peaksid prognoositavalt olema head või suurepärased.
- Maakonna kõikides gümnaasiumides õpib noori, kelle akadeemilised võimed lubavad saavutada kõrgemaid eksamitulemusi, kuid alati ei ole kindel, kas õpetajatel jätkub aega tegeleda nende võimete väljaselgitamise ning õpetamisega diferentseeritult, õpilaste arengu vajadusi silmas pidades. On ette tulnud olukordi, kui õpilase õppeedukust on hinnatud lähtuvalt klassi nn keskmisest tasemest, mistõttu saavutab gümnaasiumiaastate jooksul häid ja väga häid hindeid saanud õpilane riigieksamil ootamatult madalaid tulemusi. On ette tulnud ka olukordi, mil hõbemedalikandidaadi eksamitulemused on jäänud alla 30% maksimumpunktidest.
- Üheks olukorra lahenduseks on luua arenguvõimalused ning tasemekohane õpikeskkond eelkõige akadeemiliselt andekamatele gümnaasistidele. Maakonnas peavad töötama gümnaasiumid, millesse sisseastumisel arvestatakse eelkõige õpilaste võimekust ja mille õpetajad on mitte ainult kvalifitseeritud, vaid ka kompetentsed ning motiveeritud valmistama gümnaasiste ette õppeks järgmisel haridustasemel.
- Samuti on arenguvajaduseks ainete õpetamise metoodika läbimõtlemine ning õpetajate tänapäeva nõuetele vastav kvalifitseeritus kõikides koolides, eeskätt gümnaasiumides.

Tabel 26. Eesti keele (kirjand) riigieksami tulemused 2007–2010

Kool	2007	2008	2009	2010
Antsla Gümnaasium	54,31	66,40	61,51	57,56
Misso Keskkool	40,20	46,44	41,00	62,00
Parksepa Keskkool	41,04	36,50	40,88	45,32
Varstu Keskkool	51,75	60,23	63,00	54,21
Vastseliina Gümnaasium	52,30	50,74	61,16	61,13
Võru Kesklinna Gümnaasium	49,02	57,29	59,38	48,85
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	67,42	63,69	67,19	68,28
Võru Täiskasvanute Gümnaasium	36,12	38,62	40,23	38,29
Maakonna keskmine	52,25	52,54	54,30	55,37
Riigi keskmine	56,40	57,70	58,70	58,60

Tabel 27. **Matemaatika riigieksami tulemused 2007–2010**

Kool	2007	2008	2009	2010
Antsla Gümnaasium	43,21	51,00	46,14	66,07
Misso Keskkool	57,00	-	-	33,00
Parksepa Keskkool	29,17	42,43	24,67	40,44
Varstu Keskkool	37,83	34,97	24,00	30,50
Vastseliina Gümnaasium	50,38	62,58	45,25	43,50
Võru Kesklinna Gümnaasium	41,52	50,92	46,00	36,80
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	49,74	49,93	45,40	59,17
Võru Täiskasvanute Gümnaasium	30,75	20,00	32,67	13,67
Võru Vene Gümnaasium	48,86	59,00	53,00	-
Maakonna keskmine	44,15	46,32	39,64	52,14
Riigi keskmine	49,20	58,20	52,20	58,40

Tabel 28. **Inglise keele riigieksami tulemused 2007–2010**

Kool	2007	2008	2009	2010
Antsla Gümnaasium	66,70	61,81	70,28	71,74
Misso Keskkool	55,25	50,50	71,67	56,75
Parksepa Keskkool	51,94	51,89	52,08	52,67
Varstu Keskkool	56,55	60,13	56,43	59,33
Vastseliina Gümnaasium	64,47	63,86	63,76	72,29
Võru Kesklinna Gümnaasium	64,62	62,97	58,51	59,48
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	73,33	71,54	72,94	72,97
Võru Täiskasvanute Gümnaasium	53,00	65,17	52,60	45,18
Võru Vene Gümnaasium	66,50	45,00	47,67	-
Maakonna keskmine	65,24	59,21	60,66	66,70
Riigi keskmine	68,80	67,60	69,90	69,30

Tabel 29. **Saksa keele riigieksami tulemused 2007–2010**

Kool	2007	2008	2009	2010
Antsla Gümnaasium	54,25	71,00	-	62,00
Parksepa Keskkool	39,20	62,50	-	82,00
Vastseliina Gümnaasium	56,67	70,75	70,00	75,00
Võru Kesklinna Gümnaasium	63,09	59,57	65,00	69,50
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	66,56	70,20	79,00	69,64
Võru Täiskasvanute Gümnaasium	65,67	-	-	-
Maakonna keskmine	56,74	66,8	71,33	70,74
Riigi keskmine	70,50	74,20	76,60	78,00

2.1.3 Valikõppeained ja õppesuunad

1. Kuni 2010/2011. õppeaastani jagunesid koolide õppeained kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks ning kool kujundas oma õppesuuna valikainete, valikkursuste ja mõne õppeaine süvaõppe kaudu, arvestades oma võimalusi ning õpilaste soove. Koolil võis olla mitu õppesuunda ja kool ise koostas valikainete ning -kursuste kavad.
2. Gümnaasiumid on 5 aasta jooksul paljuski muutnud valikõppeainete loendit kooli õppekavas (tabel 30). Suuremad muutused on toimunud valikainete osas Antsla ja Vastseliina Gümnaasiumis ning Varstu Keskkoolis. Antsla ja Vastseliina Gümnaasiumi õppekavasse on lisandunud praktilist intelligentsust arendavad valikained. Varstu Keskkooli õppekavas olevad valikained pakuvad õpilastele võimalusi üldkultuuriliseks arenguks. Võru Kreutzwaldi Gümnaasium ja Võru Kesklinna Gümnaasium on täpsustanud valikaineid lähtuvalt kooli välja kujunenud õppesuundadest. Parksepa Keskkooli valikainete loendi määrab gümnaasiumis rakendatava kutseõppe korraldus.
3. Kooli õppekava koostamisel ja arendamisel on vaja analüüsida, kas valikainete puhul, mida õpilastele pakutakse, domineerivad need, mida on noortel vaja edasiõppimiseks, tulevaseks eluks, tööks Võrumaal ning Lõuna-Eestis, või need, missuguse ettevalmistusega õpetajad koolis töötavad. Kooli personali värbamine ja koolituspoliitika peab lähtuma kooli õppekava omanäolisuse arendamisest, mitte sellest, mida olemas olevad õpetajad pakkuda suudavad.
4. Mitme valikaine nimetus erinevates koolides on samalaadne ja ainekava teadmata pole võimalik hinnata, kas nt populaarsemad arvutiõpetus, infotehnoloogia ja informaatika on samasisulised valikained ja kas koolides omandatavad õpitulemused on võrreldavad. Sama kehtib ka majandusõpetuse ning majandus- ja ettevõtlusõppe; kodumajanduse, kodunduse, käsitöö ja kodunduse kohta (tabel 31).
5. Põhikoolides rakendatud valikainete loend on lühem (tabel 32). Jätkuvalt on populaarsemad arvutiõpetus/informaatika, karjääriõpetus, võru keel (tabel 33). Kääpa Põhikoolis on valikaine tundide abil suurendatud kohustusliku õppekava mahtu.
6. Valikainete õpetamisest põhikooliastmes on loobunud Vastseliina, Pikakannu, Sõmerpalu ning Rõuge kool. Valikainete õpetamist põhikoolis on laiendanud Varstu, Misso, Osula ja Puiga koolid. Valikainete kasutamise põhimõte on kooli õppekavas kirjeldatud ning õpilaste põhihariduse omandamist toetav.
7. Valikainete õpetamisel on eriti gümnaasiumis soovitatav analüüsida ja kõrvutada õpetatavate ainete sisu ning oodatavaid õpitulemusi, et tagada maakonna õpilastele haridust omandades võrdsed võimalused.
8. Soovitatav on analüüsida, kas põhikoolis õpetatavaid valikaineid on võimalik lülitada maakonna gümnaasiumide õppekavadesse nii õpilaste huvisid, arengut kui ka regionaalseid vajadusi arvestades (nt karjäärinõustamine, võru keel).
9. Selgelt välja kujundatud õppesuunad on Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis, Võru Kesklinna Gümnaasiumis ja Varstu Keskkoolis. Antsla Gümnaasium on laiendanud õppesuundi, kuid on tarvis analüüsida, kas on otstarbekas arendada ehitusviimistluse ja kodumajanduse õppesuundi, arvestades seda, et lähinaabruse kutseõppeasutuses on võimalik omandada kutseharidus samadel erialadel.
10. Vastseliina Gümnaasium ja Parksepa Keskkool ei ole seni õppesuundi välja kujundanud, ehkki Parksepa Keskkoolis on need tegelikult rakendunud koostöös Võrumaa Kutsehariduskeskusega.
11. Silmas pidades väiksemat õpilaste arvu ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas sätestatud õppesuundade, kohustuslike ning valikõppeainete osas, on Parksepa Keskkoolil ja Vastseliina ning Antsla Gümnaasiumil soovitatav põhjalikult analüüsida kohustuslike õppesuundade sisu, mis arvestaks kooli omapära ja piirkonna vajadusi.

Tabel 30. Võrumaa gümnaasiumides õpetatavad valikained 2006. ja 2010. aastal

	2006	2010
Antsla G	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
	Majandusõpetus	Majandusõpetus
	Kodumajandus	Kodumajandus
	Filosoofia	Filosoofia
		Joonestamine
		Ehitus-viimistlus
		Riigikaitse
Vastseliina G	Tantsuajalugu	Tantsuajalugu
	Riigikaitse	Riigikaitse
	Disain ja tehnoloogia	Disain ja tehnoloogia
	Prantsuse keel	Prantsuse keel
		Informaatika
	Majandus	Joonestamine
	Autoõpetus	Kodundus
	Arvutiõpetus	Kunstiajalugu
Parksepa KK	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
	Kultuurilugu	Kultuurilugu
	Majandusõpetus	Majandusõpetus
	Turismikorraldus	Turismikorraldus
	Hotelliteenindus	Hotelliteenindus
	Puidutöötlemine	Puidutöötlemine
	Metallide töötlemine	Metallide töötlemine
	Infotehnoloogia	Infotehnoloogia
	Joonestamine	
Varstu KK	Autoõpetus	Autoõpetus
	Infotehnoloogia	Infotehnoloogia
		Käsitöö ja kodundus
	Majandusõpe	Majandus- ja ettevõtlusõpe
	Meedia	Meedia (ajaleht)
	Projektiõpe	Projektiõpe
	Enesekaitse	Riigikaitse
	Teatriõpetus	Teatriõpetus
		Tehnoloogiaõpe
	Saksa keel	Usundiõpetus
	Vene keel	Uurimistööde alused
	Joonestamine	
Võru Kreutzwaldi G	Inglise keel	Inglise keel
	Saksa keel	Saksa keel
	Matemaatika	Matemaatika
	Prantsuse keel	Prantsuse keel
	Soome keel	Soome keel
	Majandusõpetus	Majandusõpetus
	Arvutiõpetus	

	2006	2010
	Joonestamine	Joonestamine
	Masinakiri	Masinakiri
	Keskkonnakaitse	Keskkonnakaitse
	Kaardiõpetus	Kaardiõpetus
	Füüsika	Füüsika
	Riigikaitse	Riigikaitse
	Kehaline kasvatus	Kehaline kasvatus
	Bioloogia	Kodundus
	Keemia	Mikroskoopia
	Statistika	Tekstiõpetus
	Rahvusvahelised suhted	Inimese biokeemia ja geneetika
	Kultuurilugu	
Võru Kesklinna G	Arvutiõpetus/informaatika	Arvutiõpetus
	Filosoofia	Filosoofia
	C-võõrkeel	C-võõrkeel
	Raamatupidamine	Raamatupidamine
	Majandusõpetus	Majandusõpetus
	Kirjalik eneseväljendus	Kirjalik eneseväljendus
	Meedia	Meedia
	Muusikaline eneseväljendus	Muusikaline eneseväljendus
	Animatsioon/draamaõpetus	Animatsioon/draamaõpetus
	Kultuurilugu	Uurimistöö alused
	Turismikorraldus	
Misso KK	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
	Keskkonnakaitse	Majandusõpetus
Võru Täiskasvanute G	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
	Keemia	Keemia
	Bioloogia	Matemaatika

Tabel 31. Enam rakendatud valikained Võrumaa gümnaasiumide õppekavades 2010/2011. õppeaastal

Õppeaine	Õppeaine																					
	Arvutiõpetus	Infotehnoloogia	Informaatika	Majandusõpetus	Majandus- ja ettevõtlusõpe	Riigikaitse	Joonestamine	Tekstiõpetus	Kirjalik eneseväljendus	Prantsuse keel	Inglise/saksa keel	C-võõrkeel	Soome keel	Keemia	Füüsika	Matemaatika	Kehaline kasvatus	Kodumajandus	Kodundus	Käsitöö ja kodundus	Filosoofia	Usundiõpetus
Antsla G	x		x		x	x												x			x	
Vastseliina G			x			x	x		x										x			
Parksepa KK		x	x				x															
Varstu KK		x			x	x															x	x
Võru Kreutzwaldi G	x		x		x	x	x		x	x		x			x	x	x		x			
Võru Kesklinna G	x		x					x			x										x	
Misso KK	x		x										x		x							
Võru Täiskasvanute G	x																					

Õppeaine	Õppeaine																						
	Tantsuajalugu	Kultuurilugu	Kunstiajalugu	Muusikaline eneseväljendus	Animatsioon/draamaõpetus	Teatriõpetus	Meedia (ajaleht)	Turismikorraldus	Hotelliteenindus	Puidutöötlemine	Metallide töötlemine	Projektiõpe	Uurimistööde alused	Tehnoloogiaõpe	Disain ja tehnoloogia	Masinakiri	Keskkonnakaitse	Kaardiõpetus	Inimese biokeemia ja geneetika	Mikroskoopia	Raamatupidamine	Ehitusviimistlus	Autoõpetus
Antsla G																							x
Vastseliina G	x		x												x								
Parksepa KK		x				x	x	x	x	x													
Varstu KK						x	x					x	x	x									x
Võru Kreutzwaldi G																x	x	x	x	x			
Võru Kesklinna G				x	x	x						x									x		
Misso KK																							
Võru Täiskasvanute G																							

Tabel 32. Võrumaa põhikoolides õpetatavad valikained 2006. ja 2010. aastal

	2006	2010
Antsla G	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
	Kodanikuõpetus	Kodanikuõpetus
Haanja-Ruusmäe PK	Võru keel	Võru keel
	Infotehnoloogia	Suusatreening/-õpe
Kääpa PK	Kehaline kasvatus	Kehaline kasvatus
	Matemaatika	Matemaatika
	Loodusõpetus	Loodusõpetus
	Inglise keel	Inglise keel
	Muusika	Muusika
	Eesti keel	Eesti keel
	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
		Ajalugu Võro kiil
Pikakannu PK	Arvutiõpetus	
Meremäe Kool	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
Misso KK	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
	Keskonnakaitse	Majandusõpetus Pärimuskultuur
Mõniste Kool	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
	Võru keel	Võru keel
Osula PK		Karjääriplaneerimine
	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
Sõmerpalu PK	Informaatika	Arvutiõpetus
	Inimeseõpetus	Õpioskused
	Saksa keel	
	Ajalugu	
	Matemaatika	
Kuldre Kool	Kirjandiõpetus	Kirjandiõpetus
	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
Krabi PK	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
Varstu KK		Karjääriõpetus
		Õpioskused
Vastseliina G	Arvutiõpetus	
	Prantsuse keel	
	Disain ja tehnoloogia	
Parksepa KK	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
Puiga PK	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus/informaatika
		Õpioskuste tund
Võru Kreutzwaldi G	Inglise keel	Inglise keel
	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
Võru Kesklinna G	Majandusõpetus	Majandusõpetus
	Arvutiõpetus/informaatika	Arvutiõpetus
Võru I PK	Arvutiõpetus	Arvutiõpetus
		Karjääriõpetus
Vastseliina IK	Arvutiõpetus	Infotehnoloogia
	Perekonnaõpetus	

Tabel 33. Enam rakendatud valikained Võrumaa põhikoolide õppekavades 2010/2011. õppeaastal

Õppeaine	Arvutiõpetus	Informaatika	Kehaline kasvatus	Matemaatika	Loodusõpetus	Ajalugu	Muusika	Inglise keel	Eesti keel	Kirjandiõpetus	Kodanikuõpetus	Karjääriõpetus	Õpioskused	Majandusõpetus	Võru keel	Pärimuskultuur	Suusatreening/-õpe
Antsla G	x										x						
Haanja-Ruusmäe PK															x		x
Kääpa PK	x		x	x	x	x	x	x	x						x		
Pikakannu PK																	
Meremäe Kool	x																
Misso KK	x									x				x		x	
Mõniste Kool	x														x		
Rõuge PK																	
Osula PK	x											x					
Sõmerpalu PK	x												x				
Kuldre Kool	x																
Krabi PK	x																
Varstu KK												x	x				
Vastseliina G																	
Parksepa KK	x																
Puiga PK	x	x											x				
Võru Kreutzwaldi G	x																
Võru Kesklinna G	x													x			
Võru I PK	x											x					
Võru Täiskasvanute G																	
Vastseliina IK		x															

2.1.4 Klassikursuse kordamine

1. Klassikursuse kordamise dünaamikat kajastavad 3 tabelit: kordajad maakonna koolide, kooliastmete ja aastate kaupa; kordajad aastate ja kooliastmete kaupa kogu maakonnas; kordajad koolides kooliastmete kaupa (tabelid 34, 35 ja 36). Klassikursust jäävad kordama kõige rohkem III kooliastme õpilased. 3 kooli õpilased on moodustanud kogu maakonna klassikordajatest 5 aasta jooksul 61,5% (Krabi Põhikool, Võru I Põhikool ja Võru Kesklinna Gümnaasium).

Kõige rohkem klassikursuse kordajaid on olnud Krabi Põhikoolis, mis on seotud õpilaste liikumisega õppeaasta jooksul ning õpilaskontingendi teadmiste tasemega, millega nad asuvad õppima Krabi kooli.

Võru I Põhikoolis võib klassikursuse kordajate hulka seostada muutustega koolikorralduses 2004. aastal ja edaspidi, mil kooli juhtkond ning kooli pidaja ei rakendanud koolis õpilaste toetamiseks vajalikke tugisüsteeme. Riikliku järelevalve tulemuste põhjal on Võru I Põhikoolis õpilaste toetamisega süsteemsemalt tegeletud alles 2006. aastast alates.

Enamiku Võru Kesklinna Gümnaasiumi klassikursuse kordajate puhul olid õpiraskused ja kodupoolse toe puudumine märgatavad juba algklassides. Koolis ei olnud välja kujunenud tugisüsteemide ning koolikohustuse jälgimise süsteem ja õpiraskused süvenesid. Tugimeetmetest kasutati peamiselt mitterahuldavate veerandihinnete parandamist. Aja jooksul tugisüsteeme rakendades on klassikursuse kordajate arv vähenenud. Iga kordama jätmist on käsitletud juhtumipõhiselt ning, arvestades nõudeid põhikooli lõpetamisele, on peetud otstarbekaks jätta õpilane, selleks et toetada tema arengut, klassikursust kordama. Võru Kesklinna Gümnaasiumi klassikursuse kordajate hulk on sõltunud tugispetsialistide olemasolust ja/või värbamisest käsitletaval perioodil.

2. Klassikursuse kordajate arvukuselt järgmise grupi (7–9 õpilast 5 aasta jooksul) moodustavad Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Parksepa Keskkool, Vastseliina Gümnaasium, Meremäe Kool, Antsla Gümnaasium ja Rõuge Põhikool. Võrreldes nende koolide õpilaste arvu ja klassikursust kordama jäetud õpilaste arvu suhet, on klassikursust kordama jätmist kasutatud väga mõjuval põhjusel ning tõenäoliselt on see seotud õpilaste õpiraskustega sotsiaalsete või vaimsete probleemide tõttu.
3. Ühtegi klassikursuse kordajat ei ole 5 aasta jooksul olnud Kuldre Koolis, kus samal perioodil on panustatud tugispetsialistide ametikohtade moodustamisse – seda on tehtud küll riigi, mitte kooli pidaja eelarvest, mis on 2010. aastani olnud vastuolus Vabariigi Valitsuse määrusega kohalikele omavalitsustele hariduskuludeks eraldatud tasandusfondi raha kohta.
4. Kogu maakonnas on kõige vähem klassikursuse kordajaid olnud 2005/2006. õppeaasta lõpus - 29, sh 2 gümnasisti. Vaadeldavate aastate jooksul on keskmine klassikursuse kordajate arv maakonnas 38,8 õpilast.
5. Koolidest laekunud andmete põhjal on klassikursuse kordamise põhjusteks edasijõudmatus õppetöös, mitterahuldavad hinded, koolikohustuse mittetäitmise tagajärjel tekkinud õpiraskused, täiendava õppetöö mittesooritamine, tervislikel põhjustel puudumise tõttu tekkinud õpiraskused või suutmatus täita ainekava, vahetusõpilaseks olemine, lapsevanema avaldus, keeleprobleemid, teisest koolist ületulek, väike laps / lapse sünn / töölkäimine.
6. Koolidel on vaja klassikursuse kordamise tegelikke põhjusi käsitleda enamikul juhtudest kriitiliselt. Nii teisest koolist ületulek, keeleprobleemid, lapsevanema avaldus kui ka õpilasele tema võimetele vastava õpiabi puudumine vajavad põhjalikku analüüsi.
7. Lapsevanema avaldus on olnud aluseks õpilase klassikursust kordama jätmiseks I klassis, kui vanem mõistab, et laps ei jõua edasi, ja soovib jätta ta klassi kordama. Järelikult on laps olnud kaua haige, mis võib omakorda olla tingitud ebaedu kogemisest või läinud liiga vara kooli. Viimasel juhul oleks võinud lapsele taotleda koolipikendust.
8. Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi õpilaste klassikursuse kordamise põhjused (väike laps, töölkäimine) erinevad tavakoolide õpilaste põhjustest.

Tabel 34. Klassikursuse kordajate arv koolide kaupa

	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	KOKKU	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	KOKKU	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	KOKKU	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	KOKKU	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010		
	I kooliaste						II kooliaste						III kooliaste						Koolis (PK osas) kokku						Gümnaasium						
1	Antsla G	2	2	1	1	6							1						1	3	0	2	1	1	7						
2	Haanja-Ruusmäe PK						1				1	2								0	1	0	0	1	2						
3	Kääpa PK	1		1		2		1				1								1	0	1	1	0	3						
4	Pikakannu PK										1	1						1	1	0	0	0	0	2	2						
5	Meremäe Kool		1			1	1	1	1			3		2					2	4	0	4	1	1	2	8					
6	Misso KK													1	1				1	0	0	0	0	1	1						
7	Mõniste Kool		1			1			1	1		2								0	1	0	1	1	3						
8	Rõuge PK		1			1	1					1	1	1	1	1	1	1	5	1	3	1	1	1	7						
9	Osula PK							1				1	2						2	2	0	1	0	0	3						
10	Sõmerpalu PK									1	1					1			1	0	0	0	1	1	2						
11	Kuldre Kool																			0	0	0	0	0	0						
12	Krabi PK		2	1	1	4	1	2	3			6	6	9	7	7	8	37	6	10	11	11	9	47							
13	Varstu KK		1			1							1			2			3	1	1	0	2	0	4						
14	Vastseliina G				2	2		1	2	1	4				2				2	0	0	3	2	3	8		1			1	
15	Parksepa KK		1			1							2	2	1	2			7	3	2	1	2	0	8						
16	Puiga PK												1		1		1	3	1	0	1	0	1	3							
17	Võru Kreutzwaldi G			1	1	2				1	1	1	1	2			3	6	1	2	0	1	5	9	2	1		2	1	6	
18	Võru Kesklinna G		1	1	1	3		1			1	1	5	7	5	4	22	1	5	9	6	5	26								
19	Võru I PK						3	1	1	1	6	7	10	7	3	6	33	7	13	8	4	7	39								
	KOKKU	4	4	5	5	6	24	0	7	8	8	7	30	23	31	26	21	27	128	27	42	39	34	40	182	2	2		2	1	7
	Võru Täiskasvanute G												27	22	7	2			0	27	22	7	2			31	25	13	15		
	Võru Järve Kool																		0	0	0	0	0								
	Vastseliina IK																		0	0	0	0	0								
	Urvaste Kool									1						1	2		0	0	0	1	3								

Tabel 35. Võrumaal klassikursust kordama jäänud õpilaste arv kooliastmeti

	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	KOKKU
I kooliaste	4	4	5	5	6	24
II kooliaste	0	7	8	8	7	30
III kooliaste	23	31	26	21	21	128
Põhikool kokku	27	42	39	34	34	182
Gümnaasium	2	2	0	2	1	7

Tabel 36. Klassikursuse kordajad koolides kooliastmeti 2006-2010

	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste	Põhikool kokku	Gümnaasium
1 Antsla G	6		1	7	
2 Haanja-Ruusmäe PK		2		2	
3 Kääpa PK	2	1		3	
4 Pikakannu PK		1	1	2	
5 Meremäe Kool	1	3	4	8	
6 Misso KK			1	1	
7 Mõniste Kool	1	2		3	
8 Rõuge PK	1	1	5	7	
9 Osula PK		1	2	3	
10 Sõmerpalu PK		1	1	2	
11 Kuldre Kool				0	
12 Krabi PK	4	6	37	47	
13 Varstu KK	1		3	4	
14 Vastseliina G	2	4	2	8	1
15 Parksepa KK	1		7	8	
16 Puiga PK			3	3	
17 Võru Kreutzwaldi G	2	1	6	9	6
18 Võru Kesklinna G	3	1	22	26	
19 Võru I PK		6	33	39	
Võrumaa	24	30	128	182	7

2.1.5 Põhikooli lõpetamine mitterahuldavate hinnetega

1. Statistiliste näitajate põhjal on perioodi jooksul kõige enam mitterahuldavate hinnetega põhikooli lõputunnistusi väljastanud Võru I Põhikool (23), järgnevad Kuldre Kool (15), Krabi Põhikool (10) ja Võru Kesklinna Gümnaasium (9) (tabel 37).
2. Mitterahuldavate hinnetega põhikooli lõpetanute osakaalu näitaja on mõnes koolis küll kõrge (2010. aastal Misso Keskkoolis 20%), kuid see tähendab, et klassikursust jäi kordama tegelikult 1 õpilane (klassis 5 õpilast), Pikakannu Põhikool 25% (klassis 4 õpilast) (tabel 37). Mitterahuldavate hinnetega lõpetajate arvu tuleb kõrvutada klassikursust kordama jäänud õpilaste arvuga. Iga õpilase edasijõudmine ja tema arengu toetamine vajab põhjalikku analüüsi olukorras, kui rahva arv järjest kahaneb, sest Võrumaa eduka tuleviku nimel on tarvis hea võimetekohase haridusega kodanikke.
3. Kuldre Koolis ei ole käsitletava perioodi jooksul jäetud klassikursust kordama ühtegi õpilast (tabel 36), kuid 2009. aastal sai 4 õpilast mitterahuldavate hinnetega põhikooli lõputunnistuse. Tõenäoliselt on need õpilased varem järgmisesse klassi üle viidud täiendava õppetöö alusel, mille nad on sooritanud möödustega.
4. Haridus- ja teadusministri 16.11.2006. a määrus „Õpilase hindamise, järgmisse klassi üleviimise, täiendavale õppetööle ning klassikursust kordama jätmise alused, tingimused ja kord“ eeldas, et tugisüsteemide rakendamisel omandab õpilane õppekavas nõutavad teadmised, mis lubavad teda viia järgmisse klassi. Eelnimetatud määruse § 8 lõike 5 kohaselt pidid koolid koostama õpilasele, kelle veerandihinne on «puudulik» või «nõrk» või kellele on jäetud hinne välja panemata, selles õppeaines individuaalse õppekava või määrama muu tugisüsteemi, et aidata omandada nõutavad teadmised ja oskused. Sama määrus eeldas, et õpilasi üldjuhul klassikursust kordama ei jäeta, ning mitu kooli jättis kasutamata määruse § 12 lõike 5, mis sätestas erandjuhul klassikursuse kordama jätmise võimaluse. Kohustus koostada õpilastele individuaalseid õppekavu rakendus tegelikus koolielus alles paar aastat hiljem, kui riiklik temaatiline järelevalve jälgis õpilaste toetamist. Koolielus on tugisüsteeme rakendatud möödustega ja õpiraskustega õpilased on üle viidud järgmisesse klassi, arvestamata asjaolu, et oodatud tulemus jääb saavutamata – sellisel viisil järgmisse klassi viidud õpilane ei pruugi sooritada põhikooli lõpueksameid vähemalt rahuldavalt.
5. Võru I Põhikooli lõpetajate edasijõudmist analüüsidest tuleb arvestada, et 2007. aastal 9. klassi lõpetanud õpilased õppisid 6.–7. klassis 2004/2005. õppeaastal. See oli periood, kui äsja liideti Võru I Põhikool ja Võrusoo Põhikool riigi suurima õpilaste arvuga põhikooliks. Samal perioodil tegeles kooli pidaja linna hariduse arengusuundade uuendamise ega pööranud vajalikul määral tähelepanu kooli juhtimise ja põhitegevuse korraldamisele, tugisüsteeme õpilastele ei rakendatud, personal oli kooli ümberkorraldamise ja muutuste tõttu häiritud. 2004.–2006. aastal avaldasid muudatused õppetöö korraldamises mõju kõige enam nendele õpilastele, kes õppisid tollel ajal 6.–9. klassis ning lõpetasid põhikooli vastavalt ajavahemikus 2005–2009. Ülnimetatud asjaolud avaldasid kahtlemata mõju õppetöö korraldamisele ja tulemuslikkusele: 2006. aastal jäi koolis klassikursust kordama 7, 2007. aastal 13 ja 2008. aastal 8 õpilast. Järgnenud aastatel rakendatud tugisüsteemid on tõestanud, et kui tugisüsteeme rakendatakse õpilaste arengut arvestades, on need tulemuslikud, selleks et omandada nõuetekohane põhiharidus.
6. Ainult Sõmerpalu Põhikool pole väljastanud mitterahuldavate hinnetega põhikooli lõputunnistusi, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium on väljastanud mitterahuldavate hinnetega põhikooli lõputunnistuse 1 õpilasele, Vastseliina Gümnaasium, Kääpa Põhikool, Meremäe Kool ning Mõniste Kool on kõnealusel perioodil välja andnud mitterahuldava hindegaga põhikooli lõputunnistuse 2 õpilasele. Kõikides ülalnimetatud koolides on jäetud õpilasi varasematel aastatel klassikursust kordama.
7. Vajab analüüsimist, mis juhtudel on õpilase arengust lähtuvalt otstarbekas jätta ta klassikursust kordama, mis juhtudel lugeda täiendav õppetöö sooritatuks. Samuti vajab analüüsimist, kas täiendava õppetöö sooritamine möödustega rahuldavale hindele saab kujundada õpilastes selliseid teadmisi ja oskusi, mis võimaldaksid omandada põhihariduse vähemalt rahuldavate teadmistega.

8. Silmatorkavalt palju oli mitterahuldavate hinnetega põhikoolilõpetajaid 2007. aastal. Juba tol ajal suundus hulk lapsevanemaid tööle välismaale ja II–III kooliastme õpilased jäid järelevalveta, mis tõi mitmel juhul lisaks haridusprobleemidele kaasa ka sotsiaalsed probleemid.
9. Põhikooli riikliku õppekava aastast 2011 § 23 lõigete 10 ja 11 kohaselt võib õppenõukogu põhjendatud otsusega jätta õpilase klassikursust kordama, kui õpilasel on kolmes või enamas õppeaines aastahinne «puudulik» või «nõrk» või samaväärne sõnaline hinnang, täiendav õppetöö ei ole tulemusi andnud ning õppekavaga nõutavate õpitulemuste saavutamiseks ei ole otstarbekas rakendada individuaalset õppekava või muid koolis olemas olevaid tugisüsteeme. Samuti võib õppenõukogu otsusega jätta klassikursust kordama õpilase, kellel on põhjendamata puudumiste tõttu kolmes või enamas õppeaines aastahinne «puudulik» või «nõrk» või samaväärne sõnaline hinnang.

Tabel 37. Põhikooli mitterahuldavate hinnetega lõpetanute arv 2006–2010

		2006			2007			2008			2009			2010			
		Põhikooli lõpetajate arv	MR hindega lõpetanute arv	%	Põhikooli lõpetajate arv	MR hindega lõpetanute arv	%	Põhikooli lõpetajate arv	MR hindega lõpetanute arv	%	Põhikooli lõpetajate arv	MR hindega lõpetanute arv	%	Põhikooli lõpetajate arv	MR hindega lõpetanute arv	%	MR hindega lõpetanuid kokku
1	Antsla G	43			70	2	2,9%	59	2	3,4%	44	1	2,3%	42	2	4,8%	7
2	Haanja-Ruusmäe PK	5			12			8			15	3	20,0%	6			3
3	Kääpa PK	20			20	1	5,0%	14			21			15	1	6,7%	2
4	Pikakannu PK	9			8			10	1	10,0%	4	1	25,0%	4	1	25,0%	3
5	Meremäe Kool	13			11	1	9,1%	11	1	9,1%	5			5			2
6	Misso KK	6			7			16	1	6,3%	11	1	9,1%	5	1	20,0%	3
7	Mõniste Kool	13	2	15,4%	16			13			17			13			2
8	Rõuge PK	25			27	3	11,1%	27			15	1	6,7%	20			4
9	Osula PK	21			16			11	1	9,1%	16	2	12,5%	16			3
10	Sõmerpalu PK	17			26			14			10			15			0
11	Kuldre Kool	20	3	15,0%	22	6	27,3%	20	2	10,0%	26	4	15,4%	17			15
12	Krabi K	17			18	2	11,1%	14	2	14,3%	11	3	27,3%	12	3	25,0%	10
13	Varstu KK	22	1	4,5%	15	2	13,3%	21	1	4,8%	16	1	6,3%	11			5
14	Vastseliina G	45			46	2	4,3%	39			30			34			2
15	Parksepa KK	37	1	2,7%	31	2	6,5%	37			33	1	3,0%	24	1	4,2%	5
16	Puiga PK	22			21	2	9,5%	17	1	5,9%	13			14	1	7,1%	4
17	Võru Kreutzwaldi G	63	1	1,6%	62			75			67			59			1
18	Võru Kesklinna G	61	1	1,6%	65	3	4,6%	47	3	6,4%	57	2	3,5%	48			9
19	Võru I PK	100	3	3,0%	67	10	14,9%	85	6	7,1%	64	2	3,1%	57	2	3,5%	23
20	Võru Täiskasvanute G	9	2	22,2%	7	1	14,3%	9	3	33,3%	18	5	27,8%	16	3	18,8%	14
21	Võru Järve Kool	1			2			5			3			5			0
22	Vastseliina IK	8			10			11			14			12			0
23	Urvaste Kool	15			20			19			13			10			0
	Võrumaa	592	14	2,4%	599	37	6,2%	582	24	4,1%	523	27	5,2%	460	15	3,3%	117

2.1.6 Koolikohustusliku ea ületanud ja koolist lahkunud põhihariduseta õpilased

1. Viie aasta jooksul on Võrumaa koolidest põhiharidust omandamata välja langenud kokku 93 õpilast, lisaks 83 õpilast täiskasvanute gümnaasiumist. Kõige enam on koolikohustusliku ea ületanud õpilasi lahkunud Krabi Põhikoolist, Vastseliina Internaatkoolist ja Võru I Põhikoolist 2006. ja 2007. aastal. Tabelis 38 on arvestatud ka Krabi Põhikoolist, Vastseliina Internaatkoolist ja Võru Täiskasvanute Gümnaasiumist väljalangenuid, sest arengustrateegia koostamise eesmärgiks ei ole võrrelda ainult koolide tegevusnäitajaid, vaid suunata kohalikke omavalitsusi lahendusi, et koolikohustusliku ea ületanud õpilased saaksid omandada põhihariduse.
2. Väljalangevus on aastate jooksul oluliselt vähenenud, mis lubab eeldada, et koolid on õigustatult rakendanud õpilastele järgmisse klassi üleviimise korda ja erandkorras õppenõukogu otsusel klassikursust kordama jätmise tingimusi. Mitmele väljalangemise juhule on eelnenud koolikohustuse täitmata jätmise meditsiinilistel või kodustel põhjustel. On ka juhtumeid, kui lapsevanem on suhtunud ükskõikselt lapse põhihariduse omandamisse ega ole vastu võtnud tugimeetmeid, mida kool õpilasele pakkus, ning keeldunud koostööst kooli ja kohaliku omavalitsusega. Väljalangevuse põhjuseks Krabi Põhikoolist ja Vastseliina Internaatkoolist ongi tihtilugu olnud kodupoolne ükskõiksus ning soovimatus teha koostööd kooliga. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus seab alates 2010. aastast lapsevanemale täpsemad kohustused ja näeb ette mõjutusvahendid, kui vanem neid kohustusi ei täida.
3. Kooli ülesanne on märgata varakult abi vajavaid õpilasi ja rakendada koolisisesid tugimeetmeid, et ennetada koolist väljalangemist põhiharidust omandamata. Paratamatult peab kool koostöös kooli pidaja / õpilase elukohajärgse kohaliku omavalitsusega leidma maksimaalselt võimalusi, kuidas mõjutada koolikohustusliku ea ületanud õpilast omandama põhiharidust üldhariduskoolis, või soovitada vajadusel talle põhiharidusenõudeta kutseõppe võimalusi, nt Vana-Antsla Kutsekeskkoolis või mujal (Tartu Kutsehariduskeskus, Eesti Mereakadeemia Merekool, Rakvere Ametikool, Valgamaa Kutseõppekeskus, Põltsamaa Ametikool, Luua Metsanduskool jt).

Tabel 38. Põhikoolist väljalangenud koolikohustusliku ea ületanud õpilased 2006–2010

KOOL	2006	2007	2008	2009	2010	KOKKU
1 Haanja-Ruusmäe PK		1				1
2 Krabi PK	10	4	4	5	2	25
3 Kääpa PK		1				1
4 Lepistu PK	2	1				3
5 Meremäe-Obinitza PK	1	1				2
6 Misso KK		1				1
7 Parksepa KK		1	1		1	3
8 Pikakannu PK	1					1
9 Rõuge PK	2	1		1		4
10 Sõmerpalu PK			1	1		2
11 Varstu KK			1			1
12 Võru Kreutzwaldi G		3			1	4
13 Võru Kesklinna G	2	1				3
14 Võru I PK	7	5		1		13
15 Vastseliina IK	6	9	9	3	2	29
KOKKU	31	29	16	11	6	93
VTG	28	25	11	14	5	83

2.1.7 Põhikoolide ja gümnaasiumide lõpetanute edasiõppimine

1. Põhikooliõpilaste edasiõppimise analüüsi aluseks olevates andmetes ei kajastu andmed Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi, Vastseliina Internaatkooli, Urvaste Kooli ja Võru Järve Kooli lõpetajate kohta. 2010. aastal puuduvad andmed Võru Vene Põhikooli lõpetanute edasiõppimise kohta (*).
2. Nelja aasta jooksul, mille kohta on kättesaadav ka vastav üleriigiline statistika, on Võrumaa õpilased rohkem valinud edasiõppimiseks gümnaasiume kui kutseõppeasutusi, võrreldes Eesti keskmise näitajaga. Samas on varasemast vähem Võrumaa põhikoolilõpetanuid loobunud õpingute jätkamisest, on läinud tööle / sõjaväkke või ei tööta ega õpi (tabel 39).
3. Võrumaa õpilaste eelistus omandada üldkeskharidus maakonna gümnaasiumides on aastate jooksul märkimisväärselt kahanenud. Maakonna kutseõppeasutustesse astus õpilasi rohkem alates 2008. aastast, kui lisandus kohapealseid võimalusi põhikoolijärgsete õppimisvalikute osas (tabelid 40 ja 41).
4. Võrumaa Kutseõppekeskuse 11 erialal alustas 2008. aastal õpinguid 64 õpilast, 2009. aastal 87 õpilast ja 2010. aastal 101 õpilast. 2008. aasta kutseõppeasutustesse sisseastujatest lõpetas õpingud nominaalajaga vaid 9 õpilast.
5. Võru gümnaasiumides otsustavad õpinguid jätkata need väljastpoolt Võru linna pärit õpilased, kellel on võimalik elada sugulaste või tuttavate juures või sobivad transpordivõimalused kooliskäimiseks. See tähendab, et kui Võru linna moodustatakse nn klassikaline gümnaasium, peab õpilasel olema ka taskukohane õbimisvõimalus nt õpilaskodus.

Tabel 39. Võrumaa põhikoolilõpetanute edasiõppimisvalikud, võrreldes riigi keskmiste suundumustega

	Gümnaasiumisse kokku		Kutseõppesse kokku		Ei jätkka õpinguid	
	Võrumaa	Eesti	Võrumaa	Eesti	Võrumaa	Eesti
2006	78,4%	67,2%	18,6%	27,9%	1,3%	4,8%
2007	74,9%	66,9%	21,2%	27,9%	1,6%	5,1%
2008	75,6%	68,0%	20,9%	28,2%	1,5%	3,9%
2009	75,1%	69,2%	22,5%	27,9%	1,1%	2,9%
Aastate keskmine	76,0%	67,8%	20,8%	28,0%	1,4%	4,2%

Tabel 40. Võrumaa põhikoolilõpetanute edasiõppimine 2006–2010

Aasta	Lõpetas põhikooli	Neist kiituskirjaga	Gümnaasiumides Võrumaal	Gümnaasiumides mujal Eestis	Kutseõppeasutustes Võrumaal	Kutseõppeasutuses mujal Eestis	Tööl/sõjaväes	Ei töötanud ega õpi	Õpib välismaal
2006	596	28	424	43	46	65	10	5	3
2007	581	28	380	55	49	74	16	3	4
2008	565	26	373	54	56	62	12	5	3
2009	481	19	313	48	34	74	3	8	1
2010*	425	29	261	48	44	57	0	3	4
KOKKU	2648	130	1751	248	229	332	41	24	15

Tabel 41. Põhikoolilõpetanute edasiõppimise valikute osakaal aastate ja õppeasutuste liikide kaupa

Aasta	Lõpetas põhikooli	Neist kiituskirjaga	Gümnaasiumides Võrumaal	Gümnaasiumides mujal Eestis	Kutseõppeasutustes Võrumaal	Kutseõppeasutuses mujal Eestis	Tööl/sõjaväes	Ei töötanud ega õpi	Õpib välismaal	Astus gümnaasiumisse kokku	Astus kutseõppeasutusse kokku
2006	596	5%	71%	7%	8%	11%	2%	1%	1%	78%	19%
2007	581	5%	65%	9%	8%	13%	3%	1%	1%	75%	21%
2008	565	5%	66%	10%	10%	11%	2%	1%	1%	76%	21%
2009	481	4%	65%	10%	7%	15%	1%	2%	0%	75%	22%
2010	425	7%	61%	11%	10%	13%	0%	1%	1%	73%	24%
Aastate keskmine		5%	66%	9%	9%	13%	2%	1%	1%	75%	21%

6. Ligikaudu pool Võru maakonna abiturientidest otsustab omandada kõrghariduse (tabel 44). Võrumaa kutseõppeasutuste kasuks on otsustanud vaadeldava ajavahemiku jooksul keskmiselt 13% lõpetajatest. (tabel 43).
7. Nende õpilaste osakaal, kes ei asu pärast põhikooli või gümnaasiumi lõpetamist tööle ega õppima, on Võru maakonna statistikas väike – kokku 2,2%, st 97 noort. Tegelikult on nende käekäik teadmata, kuid seda on tarvis edaspidi uurida.

Tabel 42. Võrumaa gümnaasiumilõpetanute edasine käekäik 2006–2010

Aasta	Lõpetas gümnaasiumi	Lõpetas gümnaasiumi medaliga	Õpib kutse-õppeasutuses Võrumaal	Õpib kutse-õppeasutuses mujal Eestis	Õpib kõrgkoolis	Tööl/sõjaväes	Ei tööta ega õpi	Õpib välismaal
2006	335	9	46	42	157	81	7	2
2007	366	17	40	83	180	49	11	3
2008	415	17	68	70	197	64	12	4
2009	364	6	52	61	187	44	18	2
2010	338	18	32	48	172	59	25	2
KOKKU	1818	67	238	304	893	297	73	13

Tabel 43. Võrumaa gümnaasiumilõpetanute edasiste valikute osakaal aastate kaupa

Aasta	Lõpetas gümnaasiumi	Lõpetas gümnaasiumi medaliga	Õpib kutse-õppeasutuses Võrumaal	Õpib kutse-õppeasutuses mujal Eestis	Õpib kõrgkoolis	Tööl/sõjaväes	Ei tööta ega õpi	Õpib välismaal
2006	335	3%	14%	13%	47%	24%	2%	1%
2007	366	5%	11%	23%	49%	13%	3%	1%
2008	415	4%	16%	17%	47%	15%	3%	1%
2009	364	2%	14%	17%	51%	12%	5%	1%
2010	338	5%	9%	14%	51%	17%	7%	1%
Aastate keskmine		4%	13%	17%	49%	16%	4%	1%

Tabel 44. Võrumaa gümnaasiumilõpetanute valikud kutsehariduse ja kõrghariduse osas

Aasta	Kokku kutseharidusse	Kokku kõrgharidusse
2006	26%	47%
2007	34%	49%
2008	33%	47%
2009	31%	51%
2010	24%	51%
	30%	49%

2.1.8 Gümnaasiumiõpingud katkestanud õpilaste edasine käekäik

1. Iga gümnaasiumisse astuv õpilane peaks õpingud lõpetama nominaalse õppeajaga, st 3 aasta jooksul. Tabelites 45, 46, 47 esitatud andmed käsitlevad õpilasi, kes on alustanud Võrumaa gümnaasiumide 10. klassis õpinguid ja kantud EHISe õpilaste registrisse 10. septembriks 2010. Arengustrateegia peatükk käsitleb õpilasi, kes pidanuks gümnaasiumi lõpetama aastatel 2006–2010, kuid on õpingud katkestanud.
2. Kokku on Võrumaa gümnaasiumidest 5 aasta jooksul lahkunud 329 õpilast. Neist 39 õpilase puhul on teada, et nad on jätkanud õpinguid teises gümnaasiumis või kutseõppeasutuses. Viimasel juhul võib järeldada, et gümnaasiumisse astumine võis olla ennatlik otsus ning õpilased pidasid võimete-kohasemaks omandada kutseharidus. Teise gümnaasiumisse mineku põhjuseks võib olla elukohavahetus või perekondlikud põhjused, kuid võimalike põhjustena on tarvis analüüsida ka kohanematust koolikultuuriga, konflikte jms. Avalduse põhjal on Võrumaa koolidest lahkunud 14 õpilast Eesti teistesse gümnaasiumidesse, täiskasvanute gümnaasiumides on õpinguid jätkanud 8 tavagümnaasiumist lahkunut.
3. Võrumaa gümnaasiumide igast lennust on lahkunud keskmiselt 16% õpilastest. Koolidel on vaja analüüsida, kas lahkumise põhjuseks on toimetulematus õpingutega või ei paku Võrumaa gümnaasiumid noortele soovikohaseid õppimisvõimalusi. Mõlemal juhul kerkib probleem, et õpilane ei saa omandada võimetekohast keskkooli. Selle asjaoluga peab arvestama koolivõrku ja õppekava planeerides.
4. Võrreldes 2006. aastaga on gümnaasiumiõpingute katkestajate osakaal aastaks 2010 kogu maakonnas vähenenud 3%, gümnaasiumiõpilaste arv on aga vähenenud 19,3%.
5. 120 õpilast on kustutatud edasijõudmatus tõttu õppetöös või ei sooritanud nad riigieksameid. Nendest õpilastest 26 omandas üldkeskhariduse järgnevat aastat jooksul, sooritades kordusriigieksamid. Ka sel juhul võib järeldada, et õppima asumine gümnaasiumisse oli ennatlik otsus. Direktori käskkirjades, millega kustutakse õpilased kooli nimekirjast, ei ole kooskõlas eraeluliste andmete kaitsega näidatud ära õpingute katkestamise tegelikku põhjust. Vaatamata sellele, kas õpilased on õpilaste nimekirjast kustutatud õppenõukogu otsusega või avalduse alusel, on lahkumise põhjuseks üldjuhul edasijõudmatus õppetöös.
6. Ennetamiseks niisugust koolist lahkumist (väljalangemist), on vaja toetada õpilasi gümnaasiumis, aga veel rohkem põhikooli III kooliastmes. Samuti on tarvis tegelikult tööle rakendada tugisüsteemid – õppenõustamine, psühholoogiline ja karjäärinõustamine – õpilaste nõustamiseks, et nad oskaksid näha edasiõppimisvalikuid harjumuspärasest laiemalt. Võrumaa koolide praegune töö hariduslike erivajadustega õpilastega ei ole piisav, et arendada õpilaste isiksust ning leida väljundeid nende vajadustele. Tarvis on ka täpsustada vastuvõtnõudeid gümnaasiumisse ja teavitada õpilaskandidaate õppetöö korraldusest.
7. Kõige rohkem on maakonna gümnaasiumidest lahkunud õpilasi 10. klassis õppimise vältel või vastava õppeaasta lõpus. Väga suur on ka nende õpilaste arv, kes jäätavad gümnaasiumiõpingud pooleli 12. klassis (tabel 47). Vaja on teha perioodilisi uuringuid, mis võimaldavad välja selgitada noorte edasise käekäigu. See loob eeldused, tegelemaks noorte tööhõive ja sotsiaalküsimustega.
8. Põhjalikku analüüsi vajab gümnaasiumiõpingute katkestamine Parksepa Keskkoolis ja selle võimalikud tagajärjed. Parksepa Keskkoolis alustati 2001. aastal esimese prooviprojektina Eestis võimalusega läbida kutseõpe gümnaasiumis. Projekt teenis kahte eesmärki: luua mitmekesisemad võimalused maakonna põhikoolilõpetajatele kutsehariduse omandamiseks ning tagada Parksepa Keskkooli jätkusuutlikkus. Kümne aasta jooksul on olukord muutunud: õpilaste arv on kahanenud, Võrumaa Kutsehariduskeskuses on pärast põhikooli lõpetamist taas võimalik omandada kutseharidust ning Vana-Antsla Kutsekeskkool avas põhihariduse baasil uue, lapsehoidja eriala. Kutsehariduse omandamist gümnaasiumis, mis toetab täiskasvanute haridust, arendatakse ka Võru Täiskasvanute Gümnaasiumis. Vaadeldava perioodi jooksul on Parksepa Keskkoolist lahkunud 155 õpilast, sh omal soovil 47 õpilast (tabel 46). Neist 9 asus teadaolevalt õppima mõnda teise kooli. Niisugune asjaolu soodustab olukorda,

mis võib kaasa tuua noorte töötuse kasvu maakonnas. Võru vallal on tarvis põhjalikult analüüsida, kas üldkeskhariduse andmine Parksepa Keskkoolis on otstarbekas.

9. Maavalitsus koostöös kohalike omavalitsuste ja ettevõtjatega ei ole esitanud kutsehariduse osas ettepanekuid selle kohta, mis erialasid ja õppekavasid võiksid Lõuna-Eesti kutseõppeasutused arendada, nii et need oleksid piirkonnale vajalikud ja perspektiivsed. Samuti ei ole koolid karjäärinõustamise raames kujundanud õpilastes piisaval määral suhtumist/valmidust valida edasiõppimiseks eriala, mis tooks edaspidi kasu nii noorele endale kui ka kodupiirkonnale, võimaldades leida tööd ja seega ka elukohta.

Tabel 45. Gümnaasiumilõpetajate arv samas lennus alustanutest 2006–2010

	10. klass 2003	12. klass 2006	Lõpetas %	Katkestas %	10. klass 2004	12. klass 2007	Lõpetas %	Katkestas %	10. klass 2005	12. klass 2008	Lõpetas %	Katkestas %	10. klass 2006	12. klass 2009	Lõpetas %	Katkestas %	10. klass 2007	12. klass 2010	Lõpetas %	Katkestas %	Keskmine lõpetajate osakaal 2006–2010	Keskmine katkestajate osakaal 2006–2010
1 Antsla G	43	35	81%	19%	47	42	89%	11%	43	39	91%	9%	42	39	93%	7%	44	43	98%	2%	90%	10%
2 Misso KK	10	7	70%	30%	10	8	80%	20%	11	9	82%	18%	5	5	100%	0%	11	5	45%	55%	75%	25%
3 Parksepa KK	95	70	74%	26%	107	77	72%	28%	116	85	73%	27%	134	92	69%	31%	97	70	72%	28%	72%	28%
4 Varstu KK	27	18	67%	33%	19	16	84%	16%	28	23	82%	18%	17	12	71%	29%	17	14	82%	18%	77%	23%
5 Vastseliina G	28	20	71%	29%	45	39	87%	13%	38	35	92%	8%	39	36	92%	8%	38	35	92%	8%	87%	13%
6 Võru Kesklinna G	57	45	79%	21%	60	55	92%	8%	64	54	84%	16%	62	58	94%	6%	52	45	87%	13%	87%	13%
7 Võru Kreutzwaldi G	135	123	91%	9%	120	113	94%	6%	135	124	92%	8%	129	115	89%	11%	130	120	92%	8%	92%	8%
Võrumaa	395	318	81%	19%	408	350	86%	14%	435	369	85%	15%	428	357	83%	17%	389	332	85%	15%	84%	16%
8 Võru Täiskasvanute G			51%	49%			52%	48%			42%	58%			70%	30%			71%	29%	57%	43%

Tabel 46. Gümnaasiumiõpingud samas lennus katkestanud õpilaste arv koolide kaupa 2004–2010

Kool	Õpilasi
Antsla Gümnaasium	21
Misso Keskkool	13
Parksepa Keskkool	155
Varstu Keskkool	24
Võru Kesklinna Gümnaasium	39
Vastseliina Gümnaasium	23
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	54
KOKKU	329

Tabel 47. Samas lennus alustanud gümnaasiumiõpingud katkestanud õpilaste arv klassiti 2004–2010

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Kokku
10. kl	42	35	31	36	39			183
11. kl		13	7	23	16	13		72
12. kl			22	16	16	14	6	74
								329

2.1.9 Kutsealase eelkoolituse (kutseõpe gümnaasiumis) areng Võrumaal

- Alates 2000. aastast on Võrumaal Parksepa Keskkoolis olnud võimalus omandada kutsehariduse algteadmised koos üldkeskharidusega. Koolile sai partneriks Võrumaa Kutsehariduskeskus. Kutseõppesuuna on Parksepa Keskkoolis lõpetanud 8 lendu, kokku 385 noort (tabel 48).
- Kutseõppe arendamise etapid on olnud järgmised:
 - 2000–2005 alustati kutsealase eelkoolitusega koostöös Parksepa Keskkooli ja Võrumaa Kutsehariduskeskusega. Arendati õppekava nii vastuvõtutingimuste kui ka uute erialade rakendamise ja õppetöö korralduse muutmise osas, erialaaineid õpetati ühe 7-nädalase perioodi vältel õppeaastas. Korrigeeriti erialaainete mahtu ja vähendati õpilase koormust. 1. lennu õpilaste erialaõpingute õppetöö kestis 1,5 päeva nädalas, järgmiste lendude erialaõpingud mahutati ühele päevale nädalas;
 - 2005–2008 muutus ja laienes pakutavate erialade valik, lõpetati vastuvõtt ärikorralduse erialale ning 2006. a lisandus infotöötuse eriala. Erinevad mõisted, mida kasutati kutsealase eelkoolituse tähistamiseks, asendati õigusaktides ühese mõistega „kutseõpe gümnaasiumis“. Võru Täiskasvanute Gümnaasiumis alustas 2008. a kutseõppesuunas õpinguid 28 õpilast;
 - 2008–2011 alustas Võrumaa Kutsehariduskeskus põhikoolijärgse õppega, vastu võeti õppurid infotehnoloogia ja majutusteeninduse, ülejäämisel aastal lisaks metallide töötlemise ja puidutöötlemise erialale. Kutseõpe gümnaasiumis jätkus metallide töötlemise, puidutöötlemise, hotelliteeninduse ning turismikorralduse erialal. Parksepa Keskkooli kutseõppesuunda jäi vaid 15 õpilast;
 - 2011/2012. õppeaastal Parksepa Keskkooli kutseõppesuunda enam õppureid vastu ei võetud.
2010. aastaks on kutseõppes lõpetanud 385 Parksepa Keskkooli õpilast, neist 116, s.o 30% jätkab õpinguid Võrumaa Kutsehariduskeskuses kui tuttavas õpikeskkonnas. 21% kutseõppesuuna lõpetanud õpilastest jätkas samal erialal Võrumaa Kutsehariduskeskuses. 10% jätkas samal erialal teistes

kutseõppeasutustes Eestis (Tartu Kutsehariduskeskus, Tallinna Tehnika Kõrgkool, Mainori Kõrgkool, Tallinna Polütehnikum).

4. Aastate jooksul on populaarsemad erialad olnud metallide töötlemine noormeeste ja turismikorraldus tütarlaste seas. Metallide töötlemine on osutunud populaarseks valikuks ka pärast gümnaasiumis kutseõppe läbimist – samal erialal on ajavahemikus 2004 – 2010 õpinguid jätkanud 43% lõpetanutest. Samal erialal õpingute jätkamise osakaal on kõige väiksem (24%) olnud infotöötuse erialal.

Tabel 48. Kutsealase eelkoolituse (kutseõpe gümnaasiumis) lõpetamise mõju õpilaste edasisele haridusteele

Õppeaastad	2000–2003	2001–2004	2002–2005	2003–2006	2004–2007	2005–2008	2006–2009	2007–2010	KOKKU
Kutseõppesuunas lõpetas kokku	21	37	55	53	51	56	66	46	385
Jätkas samal erialal VKHK-s	11	14	9	6	6	16	14	6	82
Samal erialal mujal	2	5	4	3	5	7	8	6	40
Jätkas valdkonnas VKHK-s	0	0	4	1	0	0	5	0	10
Jätkas õpinguid VKHK-s	12	15	16	16	10	19	21	7	116
Lõpetas turismikorralduse	13	11	17	16	23	13	14	6	113
Jätkas samal erialal VKHK-s	8	3	6	2	3	2	x	x	24
Samal erialal mujal	2	2	0	0	0	2	2	1	9
Jätkas valdkonnas VKHK-s	0	0	4	1	0	0	5	0	10
Jätkas õpinguid VKHK-s	8	4	10	7	3	2	5	0	39
Lõpetas puidutöötlemise	8	10	11	8	11	11	11	8	78
Jätkas samal erialal VKHK-s	3	4	2	0	0	2	4	2	17
Samal erialal mujal	0	1	0	0	1	0	1	0	3
Jätkas valdkonnas VKHK-s	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jätkas õpinguid VKHK-s	4	4	3	2	2	4	4	2	25
Lõpetas metallitööd		4	10	13	15	17	19	13	91
Jätkas samal erialal VKHK-s		1	1	3	3	4	6	2	20
Samal erialal mujal		1	3	2	4	5	3	1	19
Jätkas valdkonnas VKHK-s		0	0	0	0	0	0	0	0
Jätkas õpinguid VKHK-s		1	2	4	5	5	8	2	27
Lõpetas ärikorralduse		12	17	16					45
Jätkas samal erialal VKHK-s		6	0	3					9
Samal erialal mujal		1	1	1					3
Jätkas valdkonnas VKHK-s		0	0	0					0
Jätkas õpinguid VKHK-s		6	1	3					10
Lõpetas hotelliteeninduse					2	15	16	8	41
Jätkas samal erialal VKHK-s					0	8	4	x	12
Samal erialal mujal					0	0	0	2	2
Jätkas valdkonnas VKHK-s					0	0	0	0	0
Jätkas õpinguid VKHK-s					0	8	4	0	12
Lõpetas infotöötuse							6	11	17
Jätkas samal erialal VKHK-s							0	2	2
Samal erialal mujal							2	0	2
Jätkas valdkonnas VKHK-s							0	0	0
Jätkas õpinguid VKHK-s							0	3	3

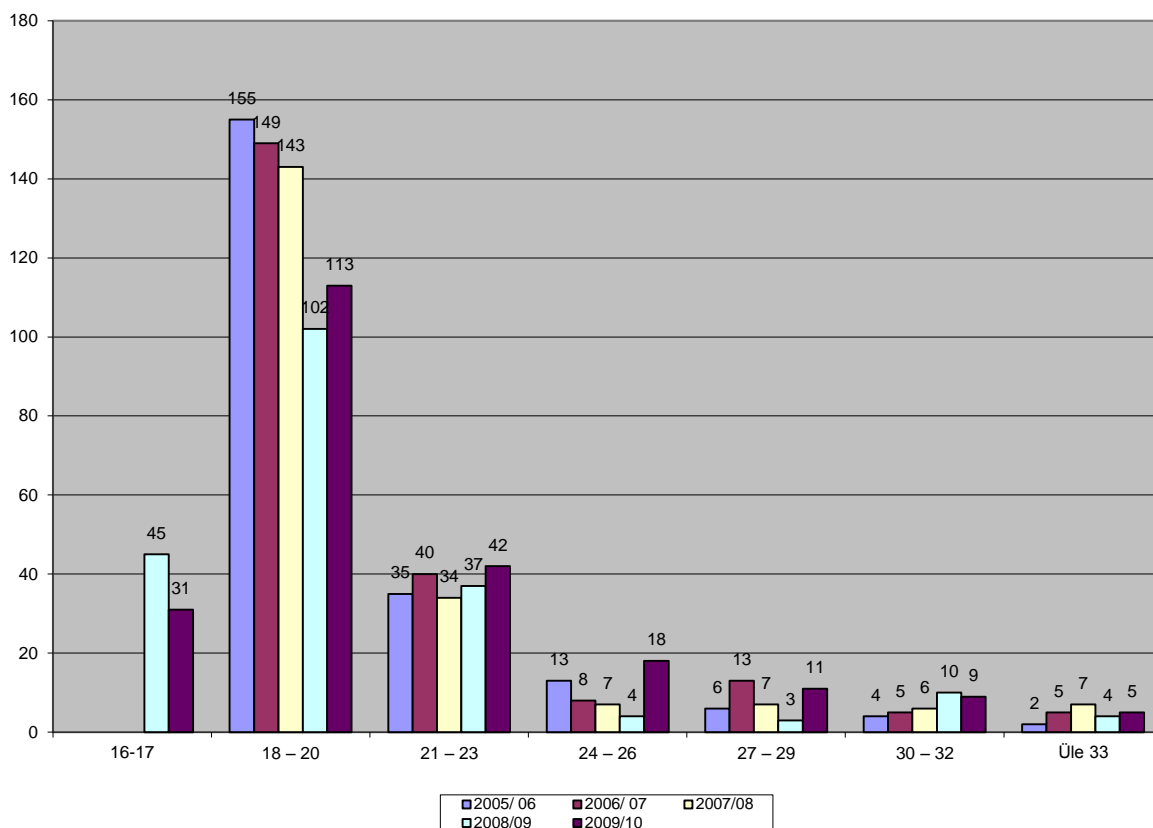
5. Parksepa Keskkooli kutseõppesuuna õppureid tuleb kooli hinnangul käsitleda kui kutsekooli õpilasi ja võrrelda nende tulemusi kutsekooli õpilaste tulemustega – kooli gümnaasiumiosas on 70–74% kutseõppureid, mistõttu ei ole kooli õpitulemused võrreldavad teiste gümnaasiumide õpitulemustega. Parksepa Keskkool on pakkunud nendele põhikoolilõpetajatele, kelle võimed ei ole piisavad, et omandada üldkeskharidust, õppimisvõimalusi, sest piirkonnas ei olnud alternatiivseid võimalusi edasi õppida. Põhikooli lõputunnistuse rahuldava keskmise hindega õpilastel võimalus on olnud jätkata õpinguid kooli pakutavas kutseõppesuunas, kui tema huvialaks oli näiteks metalli- või puutöö. Huvialale vaatamata ei ole õpilased saanud alati eduelamust üldainetes. Madalad õpitulemused ja tugisüsteemide puudumine on põhjustanud ka õpilaste õpimotivatsiooni puudumise ning väljalangevuse.
6. Kutseõppesuuna õpilased on üldjuhul need, kes pole kas kesiste õpitulemuste või käitumisprobleemide, sageli ka sotsiaalsete probleemide tõttu mõnda teise gümnaasiumi sisse saanud. Kutseõppur (lähtudes õpilaste seas tehtud küsitluste tulemustest) on õpinguid alustades ise väga rahul eelkõige võimaluse eest õpinguid jätkata ning sellega, kui erialained on läbitud ja riigieksamid sooritatud. Kutseõppija nädalakoormus, vaatamata sellele, et üldained on miinimummahus, on suur, sest valikaineid on õppeaastas 10 kursust. Seega on sageli väheste akadeemiliste võimetega õpilase nädalakoormuseks 37–38 tundi.
7. Perioodiline kutseõpe aitas küll eriala edukamalt omandada, kuid samas viis see igal õppeaastal tasakaalust välja järjepidevuse üldainetes. Eeldus, et õpilane on pärast põhikooli lõpetamist teadlik õppija, kes oskab aega planeerida, pole praktikas paraku õigustatud ning sellest tulenevalt on koolil vaja välja töötada meetmed, kuidas toetada gümnaasistide õpinguid.

2.1.10 Üldhariduse omandamine täiskasvanuõppes

1. Võru Täiskasvanute Gümnaasiumis õppivate noorte arv on ajavahemikus 2006–2010 olnud stabiilne (tabel 49). VTG õppurite vanus on 17. eluaastast keskeani. Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi eesmärgiks on anda konkurentsivõimelist haridust ja luua õpilastele eeldused edukaks toimetulekuks edaspidises elus ning haridusteed jätkates. Õppe- ja kasvatustöös püütakse igati toetada õppijate arengut, saavutamaks igaühe võimetekohast edasijõudmist õppetöös, ning arendada neis iseseisva ja rühmatöö oskusi. Nii põhikooli- kui ka gümnaasiumiosas õpitakse vajaduse korral ka individuaalsete õppekavade kohaselt, mis arvestavad õppijate võimete ning vajadustega.
2. Täiskasvanute gümnaasiumis omandavad noored haridust väga erinevatel põhjustel. 2009/2010. õppeaastal õppurite seas korraldatud küsitlusest selgus, et kooli vahetamise põhjusteks on pere majanduslik olukord ja tööleasumine, vastuolud õpetajatega ning kaasõpilastega eelmises koolis ja käitumisprobleemid, madal õppeedukus, tüdrukute puhul pere loomine ning lapse sünd, tervislikud põhjused, elukohavahetus, lähedaste või enda alkoholi ja/või narkootikumide kasutamine, teiste huvide tekkimine, nii et kooli jaoks ei jäänud aega.

Tabel 49. Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi õpilaste arv ja klassi lõpetanud õpilaste arv

Õppeaasta	Klass	7.	8.	9.	10.	11.	12.	KOKKU
2006/2007								
Õpilasi septembris			12	22	61	53	54	202
Lõpetas klassi			3	7	20	24	33	87
2007/2008								
Õpilasi septembris		1	12	20	62	49	56	200
Lõpetas klassi			4	9	28	23	32	96
2008/2009								
Õpilasi septembris		4	5	23	63	56	51	202
Lõpetas klassi		2	1	18	27	32	42	122
2009/2010								
Õpilasi septembris		2	11	20	85	55	57	230
Lõpetas klassi		1	6	16	37	29	43	132
2010/2011								
Õpilasi septembris			8	22	58	74	59	221
Lõpetas klassi			7	16	22	46	49	140

Joonis 6. Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi õppurite vanuseline koosseis

2.1.11 Võrumaa kutseõppeasutustesse pärast põhikooli õppima asunud Võru maakonnas elavad õpilased

1. Põhikoolide lõpetanute edasiõppimist käsitleva peatüki 2.1.7 andmetel on ajavahemikus 2006–2010 jätkanud õpinguid Võrumaa kutseõppeasutustes 229 Võrumaalt pärit õppurit. Andmed pärinevad maakonna üldhariduskoolidelt ega pruugi olla täpsed – õpilased võivad õppeaasta alguses astuda küll kutseõppeasutusse, kuid peatselt sealt ka dokumendid välja võtta ja seda informatsiooni üldhariduskool, mille noor lõpetas, tõenäoliselt ei valda.
2. Vana-Antsla Kutsekeskkooli andmetel on 5 aasta jooksul astunud pärast põhikooli lõpetamist kooli 215 Võrumaa noort. Koolil on ka täpsed andmed noorte edasise käekäigu ning õpingute katkestamise põhjuste kohta (tabel 50).
3. Võrumaa Kutsehariduskeskusel on andmed õppurite kohta, kes on pärit Võrumaalt ja õpivad koolis, sh keskhariduse baasil. Sisseastujate andmeid aastate kaupa pole (tabel 51).

Tabel 50. Vana-Antsla Kutsekeskkooli astunud Võrumaa noorte käekäik

Õppima asumise aasta	Pärast põhikooli	Katkestanud õpingud	Põhihariduse nõudeta	Katkestanud õpingud	Õpingute katkestamise põhjus
2006	52	27	3	1	Tööle – 15, teise kooli – 4, lahkus koolist omavoliliselt – 6, mitterahuldav õppeedukus – 1, vääritud käitumine – 1
2007	54	22	2	1	Tööle – 14, teise kooli – 1, lahkus koolist omavoliliselt – 6, mitterahuldav õppeedukus – 1, perekondlikud põhjused – 1
2008	42	17	4	3	Tööle – 6, lahkus koolist omavoliliselt – 5, mitterahuldav õppeedukus – 5, perekondlikud põhjused – 2, tervislikud põhjused – 2
2009	30	18	1		Tööle – 5, teise kooli – 3, lahkus koolist omavoliliselt – 4, mitterahuldav õppeedukus – 3, perekondlikud põhjused – 1, tervislikud põhjused – 1, surm – 1
2010	37	4	1		Tööle – 2, teise kooli – 1, perekondlikud põhjused – 1
Kokku	215	88	11	5	

Tabel 51. Võrumaa Kutsehariduskeskuses ajavahemikus 2008–2010 õppinud Võrumaa noored

	2008	2009	2010
Majutusteenindus, hotelliteenindus, turismi- ja toitlustuskorraldus, turismikorraldus	23	30	13
Mehhatroonika	7	2	8
Metallide töötlemine, metallitöötlemispinkidel töötaja	4	26	21
Puidutöötlemise tehnoloogia, tisler	8	13	20
Ärijuhtimine, ärikorraldus, väikeettevõtlus	5	9	14
Infotehnoloogia süsteemid, arvutiteenindus, arvutid ja arvutivõrgud	17	7	25
Kokku Võrumaalt VKHK-s	64	87	101
Osakaal VKHK õpilaste koguarvust	12%	15%	16%

2.2 TUGITEENUSED HARIDUSE OMANDAMISEKS

2.2.1 Võrumaa õpilaste osalemine aineolümpiaadidel, -konkurssidel ja -viktoriinidel

1. Õpilaste osalemine aineolümpiaadide maakonnavorudes on ettevalmistus pääsuks üleriigilistesse voorudesse, mida korraldavad Tartu Ülikooli Teaduskool või aineliidud. Kolme õppeaasta, 2006/2007 – 2009/2010 jooksul on osalenud aineolümpiaadidel vastavalt 12,4%, 15,4% ja 21,5% Võru maakonna õpilastest. Õpetajate-juhendajate osakaal on vastavalt 28%, 36% ja 39% maakonna õpetajatest. Tabel 52 näitab erinevate õpilaste ja õpetajate osalemist olümpiaadivoorudes, korduvosalusi arvestatud ei ole. Arvutustesse ei ole kaasatud erikoolide ja Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi õpilasi. Tabelis ei ole andmeid 2008/2009. õppeaasta kohta, kuna sel aastal ei koostatud maakondlikku kokkuvõtet.
2. Õpilaste osalemist maakonnavorudel tuleb käsitada kui nende loodud võimalusi näidata oma teadmisi ja oskusi väljaspool kooli ning ainetundi. Samuti on õpilaste juhendamine õpetajatele üheks võimaluseks kõrvutada oma töö tulemuslikkust õpilaste arendamisel kolleegide tööga.
3. Andmete põhjal paistab silma, et 3 õppeaasta jooksul moodustavad Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi, Misso Keskkooli ja Antsla Gümnaasiumi õpilased kuni neljandiku olümpiaadidel osalenud õpilaste arvust. Varstu ja Parksepa Keskkooli osalus on nende koolide õpilaste ja õpetajate üldarvu taustal olnud tagasihoidlik. Tabeli põhjal on võimalik kõrvutada ka sarnase õpilaste ja õpetajate arvuga koolide osalust maakonna aineüritustel (nt Varstu Keskkool ja Vastseliina Gümnaasium).
4. Põhikoolidest on aasta-aastalt õpilaste ettevalmistamisse märkimisväärselt panustanud Mõniste Kool, Krabi Põhikool ja Puiga Põhikool. Krabi Põhikooli panus on eriti hinnatav seetõttu, et üle poole õpilastest on kooli suunatud õpilaskodu tõttu ning nende õpitulemuste korrigeerimine õppeaasta jooksul on vaevanõudev. Enamik Pikakannu Põhikooli õpilastest ei ole saanud aineolümpiaadidel osalemise kogemust.
5. Oluline on olümpiaadidest osavõtu puhul ka õpilasi juhendanud õpetajate initsiatiiv, mida toetavad koolikultuur, väärtused ja juhtkonna tegevus. Samas on vaja analüüsida, missuguste vahenditega saab toetada õpilaste osalust aineolümpiaadidel siis, kui laupäeviti pole võimalik kasutada ühistransporti.
6. Koolidel on õppeaastate kaupa olemas ka lisatabelid, mida pole käesolevas arengustrateegias, kuid mis võimaldavad analüüsida õpilaste arvu ning nende olümpiaadidel osalemise kordade suhet. Sellise koolisisese analüüsi eesmärgiks on vähendada üksikute edukate ja andekate õpilaste koormust õppetöövälisel ajal.
7. 2006. aastal pääses üleriigilise olümpiaadi lõppvooru 11 õpilast 5 koolist, sh 7 Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi õpilast, ülejäänud õpilased olid Antsla Gümnaasiumist, Lepistu Põhikoolist, Meremäe-Obinitza Põhikoolist ja Puiga Põhikoolist.
2008. aastal pääses üleriigilise olümpiaadi lõppvooru 21 õpilast 8 koolist: Osula Põhikoolist, Haanja-Ruusmäe Põhikoolist, Rõuge Põhikoolist, Kääpa Põhikoolist ning Antsla Gümnaasiumist, Varstu Keskkoolist, Vastseliina Gümnaasiumist ja Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumist.
2010. aastal pääses üleriigilise olümpiaadi lõppvooru 22 õpilast 11 koolist: Kuldre Koolist, Kääpa Põhikoolist, Osula Põhikoolist, Võru I ja Rõuge Põhikoolist ning Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumist, Võru Kesklinna Gümnaasiumist, Vastseliina Gümnaasiumist, Parksepa Keskkoolist, Misso Keskkoolist ja Antsla Gümnaasiumist.

Tabel 52. Õpilaste osalemine aineolümpiaadidel, -konkurssidel ja -viktoriinidel ajavahemikus 2006–2010

KOOL	2006/2007			2007/2008			2009/2010		
	Osaletud olümpiaadide arv	Õpilasi juhendanud õpetajate arv	Kokku osalenud õpilasi	Osaletud olümpiaadide arv	Õpilasi juhendanud õpetajate arv	Kokku osalenud õpilasi	Osaletud olümpiaadide arv	Õpilasi juhendanud õpetajate arv	Kokku osalenud õpilasi
Antsla G	17	20	65	16	25	80	24	28	105
Haanja-Ruusmäe PK	7	7	15	9	8	17	13	9	17
Krabi PK	3	3	7	1	1	1	4	4	30
Kuldre Kool	3	4	15	11	9	47	9	6	39
Kääpa PK	8	5	30	9	9	36	12	5	23
Lepistu PK	1	1	2						
Meremäe Kool	5	5	12	3	4	8	3	3	6
Misso KK	4	3	14	4	3	9	7	5	25
Mõniste Kool	3	3	9	7	6	24	11	4	20
Osula PK	13	8	30	11	10	30	16	8	36
Parksepa KK	11	12	57	16	19	67	18	19	65
Pikakannu PK	3	2	5	3	3	9	1	1	6
Puiga PK	4	5	12	9	7	16	7	5	25
Rõuge PK	12	8	50	13	7	42	17	8	31
Sõmerpalu PK	8	6	20	11	7	19	11	5	23
Varstu KK	6	6	24	9	9	23	11	9	33
Vastseliina G	13	11	49	13	15	50	17	16	63
Vastseliina IK	1	1	2				2	2	3
Võru Kreutzwaldi G	17	29	98	16	37	126	26	46	209
Võru Kesklinna G	17	22	67	17	18	56	21	22	88
Võru Täiskasvanute G	1	1	6	2	2	6	1	1	1
Võru I PK	13	15	70	14	23	96	19	20	80
Võru Vene G	1	1	2	2	2	4			
	Toimus 19	178	663	Toimus 20	224	766	Toimus 32	226	928

2.2.2 Võrumaa õpilaste osalemine Tartu Ülikooli Teaduskoolis

1. Tartu Ülikooli Teaduskoolis (TK) osalemine on teadusandekatele õpilastele üks võimalustest tegeleda õppekavaväliselt huvipakkuvate teemadega. TK võimaldab õpilastel leida võimetele vastavat tegevust, selleks et rikastada üldhariduskooli õppekava ja veeta sisukalt vaba aega. Õpilased saavad liituda TK tööga omal algatusel, kuid väga palju sõltub aineõpetaja suunamisest, kui on märgata, et õpilase võimed lubavad rohkem, kui võimaldab kooli õppekava. Õpilasi TK-s osalema motiveerides võtab õpetaja endale ka kohustuse toetada õpilast tema õpingute vältel.
2. TK-s osalemine on tasuta. Koolidel ning kohalikel omavalitsustel on võimalik kasutada nn omavahendeid, et kompenseerida tõsiste teadushuvidega õpilaste osaluskulud. Maakonnas ei ole välja selgitatud, mil määral on seda võimalust kasutatud, soodustamaks teadusandekate õpilaste arengut.
3. Maakonnas on välja kujunenud aktiivsemad koolid, mille õpilased on järjepidevalt, ehkki aastati erineva intensiivsusega osalenud TK töös. Nendeks koolideks on Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Varstu Keskkool, Parksepa Keskkool ja Vastseliina Gümnaasium ning põhikoolidest Mõniste Kool. Ühekordne kogemus TK töös osalemisel on Haanja-Ruusmäe Põhikoolil, Osula Põhikoolil, Kääpa Põhikoolil (tabel 54).
4. On üsnagi põhjendatud, et 9.–11. klassi õpilaste huvi TK vastu on kõrgem. Nooremad õpilased ei pruugi endale TK võimalusi teadvustada, abiturientid valmistuvad pigem kooli lõpetama, kuigi ka teaduskool aitab eksamiteks valmistuda (tabel 53).
5. TK-st laekunud info põhjal on Võrumaa õpilased aastate jooksul olnud huvitatud kokku 14 kursusest. Sealjuures on igal aastal olnud huvilisi, kes valmistavad end TK abil ette aineolümpiaadideks (tabel 56).
6. Viie aasta jooksul on TK töös osalenud 233 Võrumaa õpilast, neist 192 on jõudnud fikseeritud lõpptulemuseni (tabel 55). Tõenäoliselt on ülejäänud 41 õpilast jätnud TK pooleli üsna õpingute alguses. Osalejate hulgas on olnud üks 2. klassi õpilane ja üks õpilane jätkas õpinguid TK-s ka pärast gümnaasiumi lõpetamist.
7. Edukalt on lõpetanud õpingud 54% Võrumaalt pärit õpilastest, kellele on väljastatud TK tunnistus. TK väljastab õpilastele tõendid TK-s õppimise kohta järgmistel juhtudel: 1) õpilane sai mitterahuldava koondhinde, kuigi esitas nõutavad tööd; 2) õpilane esitas nõutavast vähem töid (60-80%); 3) kollektiivse töö eest positiivse koondhinde saanud õpilastele.

Tabel 53. Võrumaa õpilaste osalemine TÜ Teaduskoolis klassiti 2006–2010

KLASS	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	KOKKU
7		1		3	3	7
8	5	7	5	9		26
9	7	19	14	9	11	60
10	13	8	10	17	6	54
11	13	10	7	8	15	53
12	7	9	5	4	8	33
KOKKU	45	54	41	50	43	233

Tabel 54. Võrumaa õpilaste osalemine TÜ Teaduskoolis kooliti 2006–2010

KOOL	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	KOKKU
1 Antsla G	2	3	4	2		11
2 Haanja-Ruusmäe PK			1			1
3 Kääpa PK				1		1
4 Misso KK	5	1		1		7
5 Mõniste Kool		5	8	7		20
6 Osula PK			1			1
7 Parksepa KK	14	9	9	2	7	41
8 Puiga PK	1	3	1		4	9
9 Sõmerpalu PK				1	3	4
10 Varstu KK		10	2	16	15	43
11 Vastseliina G	7	5	7	10	6	35
12 Võru I PK	4	3		1	1	9
13 Võru Kesklinna G			2	1	2	5
14 Võru Kreutzwaldi G	12	15	6	8	5	46
KOKKU	45	54	41	50	43	233

Tabel 55. Võrumaa õpilaste tulemused TÜ Teaduskoolis 2006–2010

Hinne	Osalejaid	%
A (suurepärane)	34	18
B (väga hea)	24	13
C (hea)	16	8
D (rahuldav)	8	4
E (kasin)	3	2
Arvestatud	19	10
Tõend osalemise kohta	33	17
Ei ole tulemust	55	29
	192	

Tabel 56. Võrumaa õpilaste valitud kursused TÜ Teaduskoolis aastati ajavahemikus 2006–2010

Teema	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	Kokku
Anatoomia ja füsioloogia			1		2	3
Astronoomia					2	2
Eesti keele uurimise alused				1		1
Eesti meditsiin – ajalugu ja tänapäev	2			3		5
Eluline matemaatika			3	2	7	12
Ettevalmistus füüsikaolümpiaadiks		4	1			5
Ettevalmistus keemiaolümpiaadiks I	3	2	4	1	2	12
Ettevalmistus matemaatikaolümpiaadiks I või II	7	16	6	6	8	43
Füüsikalised nähtused ja katsed			1	6	6	13
Geneetika ja evolutsioon	2	1				3
Huvitavad arvud		4		7	3	14
Inimese anatoomia ja füsioloogia	1			1		2
Kosmosetehnoloogia					2	2
Orgaaniline keemia		2			1	3
Programmeerimine keeles Java või PHP	1	1	2	1		5
Programmeerimise algkursus, alused I või II	5	2	3	1	3	14
Rahvaluule			1		1	2
Rakubioloogia ja biokeemia	6	1				7
Sissejuhatus filosoofiasse	1	1				2
Tunne iseennast				2		2
Täiendavaid teemasid koolifüüsikale I või II või III	2	9	4	4		19
Täiendavaid teemasid kooligeograafiale					2	2
Täiendavaid teemasid koolikeemiale I või II	5	1	2	1	2	11
Täiendavaid teemasid koolimatemaatikale I või II või III või IV	10	9	8	14	8	49
KOKKU	45	53	36	50	49	233

2.2.3 Õpilasuuringuste koostamine

Uurimistööde süsteem koolis

1. Enamikus Võrumaa koolidest on õppekavas kirjeldatud uurimistööde süsteem, kehtestatud on töö koostamise juhend. Töökorralduse õppeaastaks kinnitab direktor, sh määratakse juhendaja ja retsensent. Põhikoolides koostatakse uurimistöid peamiselt 8. klassi üleminekueksamina, gümnaasiumides enamasti 11. klassis. Abiturientide hulgas on populaarseks saanud kaitsta uurimistöö kooli lõpuksamina.

Uurimistöid koostatakse projektitöö raames. Valminud töid esitletakse kooli õpilaskonverentsidel, lisaks tutvustatakse paremaid töid lastevanematele, vilistlastele, ka nooremate klasside õpilastele, kellel on tarvis uurimistöö teha. Maakonnas toimub igal aastal traditsiooniline kodu-uurimise konverents.

2. Uurimistöid on koostatud kõikides õppeainetes järgmistes valdkondades: õppeainetega seotud teemad, kodukoha ja kooli ajalugu, koduvalla tuntud isikute elu ja tegevus, õpilaste igapäevaeluga seotud

teemad (vaba aeg, lugemus, koolitoit jne), tänapäeva majandus ja hinnamõjud, kliimauuringud, massikommunikatsioon ja koolielu. Järjest rohkem tehakse töid, mis vajavad statistilist andmetöötlust.

Meetodi poolest jagunevad uurimistööd järgmiselt: (aja)kirjanduslik analüüs, ajalooline uurimus, analüüsiv võrdlus, andmebaasi/arhiivipõhine uurimistöö, katse/eksperiment, intervjuu/vestlus, ankeet/test/küsimustik.

3. Uurimistööde üheks eesmärgiks põhikoolis on tutvustada õpilastele uurimistöö olemust, vormistamist ja esitlust. Iga põhihariduse omandanud noor peaks olema valmis iseseisvaks tööks järgmisel haridustasemel.

Gümnaasiumides koostatavate uurimistööde eesmärgiks on anda õpilasele kogemus, kuidas tööd koostada, õigesti vormistada, aega planeerida, kuidas suhelda inimestega neid küsitledes. Uurimistööde koostamisel arvestatakse õpilaste individuaalsete võimetega, vähemvõimekamatel õpilastel on võimalus koostada referaat.

4. Misso Keskkool lisas õppekavasse ringitunnina 8. ja 9. klassi õpilastele kodu-uurimise – pärimusõppe tunni –, mille raames on 8. klassis kohustuslik koostada uurimistöö.

Vastseliina Gümnaasiumis vormistatakse uurimistööde teemavaldkonna ning juhendaja valik 10. klassi kevadel vastaval uurimistöö koostamise kaardil. 11. klassi I õppeveerandi lõpus on tööde eelkaitsmine. Valminud töid hindab komisjon.

Võru Kesklinna Gümnaasiumis koostatakse ajaloolaseid, samuti majandusalaseid uurimistöid tulenevalt gümnaasiumi õppesuunast. Gümnaasiumi õppekavas on kursus "Uurimistööde alused", mis õpetab uurimistööd koostama ning vormistama.

Puiga ja Osula Põhikoolis on õpilasuurimus klassivälise töö osana vabatahtlik ja neid koostatakse kodu-uurimusliku ja noorgruppide ringi tegevuse ning projektitöö käigus, mis on fikseeritud aineõpetaja poolaasta töökavas.

5. Viimaste aastate jooksul on miniuurimusi koostanud ka 1.–5. klassi õpilased (Vastseliina Gümnaasium, Meremäe Kool, Sõmerpalu ja Osula Põhikool). Ettevalmistus uurimistööks algab 2. ja 3. klassis seoses õpilaste osalemisega väiksemates projektides. Selle tulemusena valmivad õppematerjalidena temaatilised mapid (Vastseliina Gümnaasium).
6. Haanja-Ruusmäe, Puiga, Kuldre ja Rõuge Põhikool ning Parksepa Keskkool tunnistavad, et õpilasuurimuste kord koolis ei ole süsteemne, põhinedes õpilase ning õpetaja vahelisel kokkuleppel.
7. Igal aastal osalevad Vastseliina Gümnaasiumi, Võru Kesklinna Gümnaasiumi, Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi, Antsla Gümnaasiumi ja Parksepa Keskkooli õpilased oma töödega maakondlikul ning riiklikul kodu-uurimiskonverentsil. Töid on saadetud Võrumaa muuseumi kogusse. Osaletakse presidendi auhindadele korraldatud ajaloolaste uurimistööde võistlusel, spordimuuseumi korraldatud võistlusel, Kuressaare Gümnaasiumi-Tartu Descartes'i Lütseumi-Tallinna 21. gümnaasiumi konverentsil, Akadeemiakese konkursil, majandusalaste töödega ka Junior Achievementi korraldatud konkurssidel.

Uurimistööde tulemuste praktiline väljund ja juhendamine

8. Enamik koole on uurimistöid kasutanud piirkonna kodu-uurimuslike väljaannete koostamisel ja kodukoha kultuuriväärtuste põhjalikuma uurimise alusmaterjalina.
9. Oma kooli teemasid käsitlevate uurimistööde tulemusi on koolid arvestanud töö planeerimisel ning neid on kasutatud sisehindamise aruande koostamisel (Kääpa Põhikool). Uurimistöö tulemused rakendati ellu kooli energiasäästikkuse projektis, mis tõi kaasa kokkuhoiu kooli majandamises (Osula Põhikool), samuti valla arengukava või noorsootöö planeerimisel (Vastseliina Gümnaasium). Õpilaste ja vilistlaste kohta tehtud uurimistöödes esinenud arvamused/ettepanekud on olnud mitmes osas aluseks kooli töö korraldamisel (Antsla Gümnaasium), õpilasesinduse töö korraldamiseks, ainekomisjonide töö täiustamiseks (Võru Kreutzwaldi Gümnaasium).
10. Õpilasuurimuste koostamisel on juhendajateks enamasti õpetajad. Õpilaste juhendamine on üheks eelduseks õpetajate ametijärgu tõstmisel. Kui uurimus käsitleb perekonda, kodupaika, sugupuud, on ka pereliikmed valmis tööd juhendama.

11. Üksikjuhtudel, teemade puhul, mis eeldavad sügavamaid erialaseid teadmisi, nagu sport või keskkond, on kasutatud juhendajaid väljastpoolt kooli (Võru Kesklinna Gümnaasium, Võru Kreuzwaldi Gümnaasium, Kääpa Põhikool). Vastseliina Gümnaasiumis on igal aastal on olnud uurimistööde juhendajaid väljastpoolt kooli, kuid sel juhul on tööil ka koolipoolne juhendaja.

Valminud õpilasuuringuste kättesaadavus

12. Enamikus koolides säilitatakse tööd ainekabinetis, raamatukogus, arhiivis, muuseumis. Mitu kooli on alustanud uurimistööde registri (sh digitaalse registri) koostamist, mis oleks kättesaadav kõigile huvilistele. Paremad tööd on avaldatud koolis välja antud almanahhides ja valla ajalehes. Koolidel tasub kaaluda võimalust avalikustada paremad tööd kooli kodulehel.

Kokkuvõtteks:

- Uurimistööde koostamine koolis on igapäevase õppetöö lahutamatu osa.
- Uurimistöö kirjutamine on pigem väljakutse andekale õpilasele, kuid igale õpilasele on jõukohane kirjutada referaat või loovtöö.
- Uurimistöö koostamist on vaja õpetada.
- Töö koostamine annab õpilasele kogemuse, kuidas tööd teha, õigesti vormistada, aega planeerida, kuidas suhelda inimestega neid küsitledes, kujundab enesekindlust esinemisel ja positiivset tagasisidet kaaslastelt, annab ühe esimesi konverentsielamusi.
- Võrumaa õpilaste uurimistööd on olnud paljudel konkurssidel edukad ning maakond on paistnud silma rohkearvulise osalusega nii põhikoolide kui ka gümnaasiumide seas.
- Põhjalikult läbimõeldud uurimistööde koostamise süsteem annab ettevalmistuse uurimistööde koostamisest ning vilistlased-üliõpilased on selle heaks kiitnud.

2.2.4 Töö korraldamine akadeemiliselt võimekamate õpilastega

Andekate õpilaste arendamiseks tehtava töö kohta oli arengustrateegia koostamisel kasutada informatsioon, mis laekus 16 koolist: Antsla Gümnaasiumist, Haanja-Ruusmäe Põhikoolist, Krabi Põhikoolist, Kääpa Põhikoolist, Kuldre Koolist, Meremäe Koolist, Misso Keskkoolist, Osula Põhikoolist, Parksepa Keskkoolist, Puiga Põhikoolist, Rõuge Põhikoolist, Sõmerpalu Põhikoolist, Vastseliina Gümnaasiumist, Võru I Põhikoolist, Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumist ja Võru Kesklinna Gümnaasiumist.

Eesti Hariduse Infosüsteemi andmete kohaselt on maakonna koolides 10 andekat õpilast: Krabi Põhikoolis 1, Osula Põhikoolis 3 ning Sõmerpalu Põhikoolis 6.

Akadeemiliselt võimekamate õpilaste toetamise süsteem

1. Andekate õpilaste arendamiseks tehtava töö alused on määratletud koolidokumentatsioonis (Antsla Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Võru Kesklinna Gümnaasium, Haanja-Ruusmäe Põhikool). Töö planeerimise aluseks on ka maakondlike olümpiaadide ja ainealaste ürituste toimumise graafik. Eelkõige on ainealaselt võimekatele õpilastele süsteemseks väljundiks osalemine maakondlikel konkurssidel. Osalemise kohta langetab otsuse vastava aine õpetaja ettevalmistustöö lõppedes.
2. Aineõpetuses kasutatakse diferentseerimise võimalusi eelkõige võõrkeeles, aga ka matemaatikas (Antsla Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Vastseliina Gümnaasium, Parksepa Keskkool). Võru Kreutzwaldi Gümnaasium kasutab koolipsühholoogi teste andekuse väljaselgitamiseks ja varajaseks märkamiseks. Enamiku koolide õpetajad töötavad võimekate õpilastega tunnivälisel ajal ning on tunnis andnud õpilasele keskmisest raskemaid lisaülesandeid ja viidanud huvitavatele ning arendavatele materjalidele.
3. Alates 2010. aastast alustati Võru Kesklinna Gümnaasiumis aineõpetajate hinnangutele tuginedes õpilaste andekuse väljaselgitamist ja töötati välja õpilase arengu toetamiseks töö analüüsi ning kirjeldamise põhimõtted.
4. Koolisisesed konkursid-võistlused-olümpiaadid toimuvad Rõuge Põhikoolis ja Parksepa Keskkoolis. Teadaolevalt viivad koolisiseseid ainekonkursside läbi ka teised maakonna koolid, kui täpsemat infot päringu käigus ei esitatud.

Individuaalne töö õpilaste arendamisel, ettevalmistamine olümpiaadideks, teadustöök

5. Individuaalseid õppekavasid andekatele õpilastele on koostanud Osula Põhikool.
6. Mõni õpilane on suunatud osalema Tartu Ülikooli Teaduskooli töös või on toetatud kooliväliselt juhendamist, kuid see on olnud pigem õpilaste endi initsiatiiv.
7. Võru Kreutzwaldi Gümnaasium ja Parksepa Keskkool arvestavad gümnaasiumisse vastuvõtmisel maakondlike olümpiaadide tulemusi ja üleriigilisel olümpiaadil esikümnesse jõudmist.
8. Võimekamatele õpilastele on Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis eriprogramm inglise keele süvaõppeklassis alates 2. klassist.
9. Sihipäraselt tegutsevaid aineringe, mille tegevus oleks suunatud andekate õpilaste arendamisele, ettevalmistamisele olümpiaadideks, teadustöök, koolides ei ole.
10. Õppeaastati on erineva intensiivsusega juhendatud õpilasi Tartu Ülikooli Teaduskoolis osalemisel keemias, matemaatikas, samuti kodu-uurimistööde kirjutamisel (Parksepa Keskkool, Antsla Gümnaasium, Võru Kesklinna Gümnaasium).
11. Sõmerpalu Põhikoolis on valikainena õpioskuse kursus 4.–5. klassi õpilastele.

Ainepäevad ja -nädalad

12. Enamikus küsitlusele vastanud koolidest korraldatakse õpilastele vastavalt kooli üldtööplaanile ainenädalaid ning tähistatakse ainepäevi. Ainenädalate tegevused on suunatud kõikidele, mitte ainult võimekamatele õpilastele, kuid on ka tegevusi, millest osavõtt eeldab keskmisest kõrgemat vaimset võimekust. Ainenädalad on mõeldud kõikidele õpilastele, kasutatakse külalislektoreid, käiakse ise õppekäikudel ja -matkadel, korraldatakse viktoriine, mälumänge, võistlusi jne. Mitmes koolis saavad

andekamad õpilased eriülesandeid ning võistlevad ka omavahel (Kuldre Kool, Võru Kesklinna Gümnaasium, Kääpa Põhikool).

13. Sõmerpalu Põhikoolis on iga õppeveerandi viimasel õppepäeval eri ainevaldkondade õpitoad.
14. Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis on ainepäev I veerandi viimasel õppepäeval, et pakkuda õpilastele huvitavamad ja teistsugust tegevust kui tavatunnis, tekitada huvi aine vastu ja tõsta õpimotivatsiooni (emakeele päev, kodanikupäev, piirkondlik matemaatikaalane loovuse päev ning maakondlik oskusainete päev, sudokude lahendamine, peastarvutamine, loomingulised võistlused, lühifilmide konkursid, kõnevõistlused, mälumängud).
15. Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi 5.–7. klassi õpilastele toimub kogu kooliaasta vältel vahetundide ajal matemaatikaviktoriin "Nuputa". Loodusainete vastu aitavad huvi tekitada loodusainete nädal ja selle raames toimuvad õppereisid ning näitused. Loodusainete nädala õppereisid on saanud teoks KIK projektide abil. Võru keele ning omakultuuri toetamiseks on kirjutatud mitu projekti.

Aineõpetuse ja huvikoolides osalemise lõimimine

16. Üldist kokkulepet lõiminguks maakonna koolides ei ole, igal õpetajal on võimalik oma aines õpilasele tunnustust avaldada ja arvestada huvikoolis saavutatut hindamisel ning koduste tööde andmisel, näiteks on lubatud puududa tundidest enne vastutusrikkaid üritusi huvikoolis.
17. Vastseliina Gümnaasiumi õpilased, kes osalevad aktiivselt Vastseliina Spordiklubi töös, ei pea kokkuleppel aineõpetajaga võtma osa suusaperioodil kõikidest kehalise kasvatuse tundidest. Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi õpilasi on koostöös spordikooli treenerite ja muusikakooli õpetajatega vajadusel vabastatud teatud mahus õppetööst.
18. Osula Põhikoolis on võimalus, et teemasid, mis on näiteks muusikakoolis omandatud ja mida kinnitab muusikakooli tunnistus, ei pea õpilane enam vastama. Nende teemade käsitlemise ajal töötab õpilane kas iseseisvalt või mõne muu aine õpetaja juhendamisel või valmistub olümpiaadiks.
19. Koolid kaasavad muusikakoolis õppivaid õpilasi kooliüritustele ning kontsertidele.

Õpilaste motiveerimine ja tunnustamine, õpilaste iseseisev enesetäiendamine

20. Õpilaste tunnustamise süsteem on koolides välja kujunenud ja fikseeritud. Tunnustamisviisideks on enamikus koolidest õpetaja kiitus klassi ees, direktori käskkirjaga tänu avaldamine, tunnustus kooli aktustel. Toimuvad ekskursioonid parematele õpilastele (Parksepa Keskool, Vastseliina Gümnaasium, Võru Kesklinna Gümnaasium, Võru I Põhikool, Osula Põhikool, Puiga Põhikool, Sõmerpalu Põhikool), vallavanema/linnapea/hoolekogu vastuvõtt õpilastele koos vanematega on traditsiooniks Parksepa Keskkoollil, Antsla Gümnaasiumil ning Võru linna koolidel. Edukamad õppurid tuuakse esile kooli/valla infolehes (Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Antsla Gümnaasium).
21. Gümnaasiumi kuldmedaliga lõpetajad, põhikooli väga heade hinnetega lõpetajad või auhinnalisele olümpiaadikohale tulnud saavad rahalise preemia / stipendiumi, sh sponsorstipendiumid või raamatud (Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Antsla Gümnaasium, Kääpa Põhikool). Antsla Gümnaasiumis ja Osula Põhikoolis on tavaks tunnustada nii akadeemilise kui ka sotsiaalse arengu poolest aasta jooksul kõige enam edasi jõudnud õpilasi. Antsla Gümnaasiumis valitakse kooli aasta õpilane. Võru I Põhikoolis võimaldatakse heade ja väga heade õpitulemustega õpilastele õppeperioodi lõpus tunnivaba päev.
22. Õpilasi motiveerivad väga hea tulemus ning võimalus esindada kooli. Antsla ja Võru Kesklinna Gümnaasiumis on võimaldatud andekamatele õpilastele nn enesetäiendamise päev raamatukogus, perega harival väljasõidul käimiseks jne. Koolil on olemas tagasiside niisuguse ettevõtmise tulemuslikkuse kohta. Enesetäiendamise päeval õpitut on õpilased tutvustanud ka kaasõpilastele.
23. Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi, Võru Kesklinna Gümnaasiumi, Vastseliina Gümnaasiumi, Haanja-Ruusmäe Põhikooli, Meremäe Kooli, Puiga Põhikooli ja Võru I Põhikooli õpilastele võimaldatakse enne olümpiaadi individuaalse enesetäiendamise päev koostöös vastava aine õpetajaga.
24. Õpilastele on motiveerivad ka osalemine rahvusvahelistes projektides, mis annab võimaluse reisida väljapoole Eestit, samuti õpilasvahetused koolidega, millel on välja kujunenud rahvusvahelised ainealased koostöösuhted (Võru Kesklinna Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Kääpa Põhikool).

25. Riigisisestest projektidest pakuvad õpilastele enam huvi Võru- ja Põlvamaa matemaatikaagrid ning ainealased projektitegevused koostöös teiste koolidega (Antsla Gümnaasium, Vastseliina Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Võru Kesklinna Gümnaasium, Puiga Põhikool, Osula Põhikool ja Sõmerpalu Põhikool), samuti õpilasfirmade koolitustel, messidel ja võistlustel osalemine (Varstu Keskkool, Misso Keskkool, Parksepa Keskkool, Võru Kesklinna Gümnaasium).

Õpilaste juhendamine, õpetajate motiveerimine

26. Võimekatele õpilastele määrab kool teatud õpiülesande täitmiseks või projektitegevuse ajaks juhendaja, kuid ei ole tavaks rakendada õpetajaid-mentoreid. Antsla Gümnaasiumis on võimalusel kaasatud ühekordse mentorina Tartu Ülikooli õppejõude.
27. Mõni kool maksab ühekordset tulemustasu võimekate õpilaste toetamise eest ja sõltuvalt õpilaste tulemusest (Antsla Gümnaasium, Parksepa Keskkool, Võru Kesklinna Gümnaasium, Kääpa, Osula, Puiga ning Sõmerpalu Põhikool).
28. Õpetajad teevad olümpiaadideks ettevalmistamisel andekate õpilastega üldtööaja sees individuaalset tööd ja peavad personaalseid konsultatsioone, et anda neile võimalus olla edukas maakondlikel ning üleriigilistel aineolümpiaadidel. Õpilase hea või väga hea tulemus ja areng ongi õpetaja peamine tasu selles valdkonnas.
29. Tööõõmu ja preemiaraha kõrval on oluliseks motivatsiooniks kooli aasta õpetaja valimine, linna aasta õpetaja valimine ja maakonna aasta õpetaja valimine.

Koolide hinnangul on õpilastel, kes seda soovivad, piisavalt võimalusi saada võimetele vastavat õpet. Siiski märgivad kõik vastanud koolid, et

- andekatele lastele on välja töötamata tugisüsteem;
- puuduvad spetsiaalsed ainealased ringid, mis võimaldaksid andekat last rohkem arendada;
- töö vähemvõimekatega nii tunnis kui ka tunnivälise järeleaitamise ajal hõlmab suure osa õpetaja ajast ning suutlikkusest, nii et võimekamatele pühendumiseks jääb paratamatult vähem aega ja energiat;
- töö võimekamate õpilastega ning nende toetamine on üks parendusvaldkond, millega tuleb koolidel tegeleda.

Lahendustena peetakse vajalikuks

- moodustada andekust toetavaid süvaõppeklasse ja arendada koolide õppesuundi;
- jätkata maakonna aineolümpiaadide korraldamist kõikides õppeainetes, sh käsitöö ja kodundus, kunstõpetus, muusikaõpetus, inimeseõpetus jne;
- moodustada kooli pidajate eestvõttel/toetusel rohkem regulaarselt töötavaid aineringe, selleks et toetada süsteemsemalt andekaid õpilasi.

2.2.5 Koolides tegutsevad huviringid ja õpilaste kaasatus huviringidesse

1. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (1993) sätestas, et õpilastel on õigus kasutada klassivälises tegevuses tasuta oma kooli rajatisi, ruume, raamatukogu, õppe-, spordi-, tehnilisi jm vahendeid. Seadusest tulenevalt kuulus kooli õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetellu ringipäevik ning ringipäeviku sisseseadmisele ja selle täitmisele olid esitatud üldnõuded. Kehtestatud olid kooli huvijuhi ning ringijuhi kvalifikatsiooninõuded. Samal ajal puudus põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest huvitegevuse / klassivälise tegevuse töö määratlus. Seega sõltus huvitegevuse korraldamine kooli eesmärkidest, juhtimis põhimõtetest, eelarvevõimalustest ning ringi- ja huvijuhi olemasolust.
2. Lünklike seadusandlusele vaatamata on Võru maakonna koolid ning kooli pidajad leidnud järjepidevalt võimalusi, kuidas huvitegevust korraldada. Huvitegevuse tulemust saab hinnata erinevatest aspektidest: tegutsevate huviringide arvu järgi, õpilaste kaasatuse osakaalu põhjal huviringidesse, huviringide mitmekesisuse järgi.
3. **Huviringide arvukusest** annab ülevaate tabel 61. 2010/2011. õppeaastal on põhikoolides tegutsenud 4–19, gümnaasiumides 11–20 huviringi. Gümnaasiumide puhul ei saa eristada, kui palju huviringidest on suunatud põhikooliõpilastele, kui palju gümnaasiumidele, seda uuringut käesoleva arengustrateegia koostamisel tehtud ei ole. Koolides on edasise huvitegevuse analüüsi käigus otstarbekas tuua tegevusnäitajana välja huviringid ka vastavalt kooliastmetele, kui see on võimalik. Õpilaste arv ja sellest tulenevalt ka eelarve maht võivad seada piirid huviringide hulgale, kuigi nende tegevus on tasustatav kooli pidaja eelarvest ning sellele ei ole piiranguid seatud.
4. Kokku tegutseb Võru maakonna koolides 264 huviringi, sh 82 muusikaalast, 68 spordialast, 43 käelisele tegevusele suunatud ringi ja 68 ringi, mis on vahetult seotud ainekavas olevate ainetega või toetavad õpilaste vaimset arengut muul viisil. Huvitegevusse on kaasatud ligikaudu 65% õpilastest.
5. Analüüsid kooli juures tegutsevate ringide arvukust ning õpilaste osalemist neis, peab silmas pidama, et mitmes omavalitsuses on huvitegevus koondunud kohalike spordiklubide või rahvamajade juurde ja kooli eelarvest vastavaid ringe ei tasustata ega kajastata neid ka statistikas. Võru linnas on õpilastel võimalik osaleda kolme huvikooli ning 13 huvitegevust pakkuva MTÜ huviringides, lisaks tegutsevad kultuurimajas Kannel draamastudio ja rahvatantsu- ning aeroobikarühmad. Teised kohalikud omavalitsused võimaldavad õpilastel käia linna huvikoolides ja -ringides, kompenseerides nii osalustasusid kui ka transpordikulusid.
6. **Õpilaste kaasatuse** poolest huviringidesse paistavad silma Haanja-Ruusmäe, Osula ja Kääpa Põhikool (tabel 62), kus enam kui 90% õpilastest on tegevad erinevates huviringides. Varstu ning Misso Keskkooli, Võru I Põhikooli ja Võru Kesklinna Gümnaasiumi õpilaste kaasatus huviringidesse on madal, kuigi just Misso Keskkooli õpilaskodus elavate laste vajadustest lähtuvalt peaks arendama sihipärast huvitegevust ning suunama õpilasi veetma tunniväliselt aega organiseeritult.
7. Maakoolide sõnul on põhjuseks, miks osalevad õpilased vähe huviringides, õpilaste täpne sõidugraafik. Ringide väike arv tuleneb õpilaste väikesest arvust koolides.
8. **Huvitegevuse mitmekesisuse** analüüsiks on huviringid grupeeritud lähtuvalt sellest, mis valdkonnas nendes osalemine õpilasi arendab.
9. Muusikaalaseid ringe on maakonna koolides kokku 82, kuid žanriliselt erinevaid ringe on 12. Populaarsemad on rahvatants, mudilas- ja lastekoorigid. Antsla Gümnaasium, Pikakannu, Krabi ja Võru I Põhikool on loonud õpilastele võimalused end arendada instrumentaalmuusika ringides ning rahvapillimängus, sama eesmärki teenib pärimuskultuuriring Meremäe Koolis. Kuldre Põhikooli 7 muusikaringi hulgas on 4 rahvatantsurühma. Tarvis on analüüsida, kas nende kõrval on võimalik pakkuda ringe, mis arendaksid õpilasi kultuurivaldkonnas mitmekülgsemalt (tabel 57).
10. Hulk spordiringe (68) jagunevad 14 spordiala vahel. Populaarsemad on üldspordiringid ja võrkpall. Kääpa koolis tegutseb 7 spordiringi, mis jagunevad rahvaste- ning võrkpalli vahel. On tarvis analüüsida, kas ja kuidas jaotada raha otstarbekalt, et arendada õpilasi mitmekülgsemalt ning toetada ka teiste

spordialade huviringe. Samuti vajab analüüsi, kas Võru I Põhikoolis tegutsev 1 spordiring täidab oma eesmärgi, pakkudes õpilasele mitmekesisist huvitegevust (tabel 58).

11. Käelist tegevust ja nn ainealast emotsionaal-kultuurilist arengut pakkuvaid ringe on kokku 46, kuid sellealane huvitegevus puudub täiesti Pikakannu Põhikoolis ning Võru Kesklinna Gümnaasiumis. Kõige enam panustatakse ringitegevuse kaudu nende valdkondade arendamisesse Rõuge Põhikoolis ja Krabi Põhikoolis ning Antsla Gümnaasiumis. Populaarsemad on kunsti- ja käsitööringid (tabel 59).
12. Õppekava täitmist ja akadeemilist ning sotsiaalset arengut toetavaid ringe tegutseb 68, neist populaarsem on näitering. Selliseid ringe on enim Antsla Gümnaasiumis ja Parksepa keskkoolis. Kuldre Koolis on maakonnas ainsana fikseeritud ringina uurimistöde koostamise ring ning eesti keele ring (tabel 60).
13. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2010) määratleb huvitegevuse ülesandena õpilase arengu toetamise koolis. Huvitegevus on koolis toimuv või kooli korraldatud kooli õppekava läbimist toetav või muu õppekavaväliline tegevus. Huvitegevuses kasutatakse erinevaid õppevorme ja -meetodeid, sealhulgas ringe ja stuudioid. Õpilasel on õigus kasutada õppekavavälises tegevuses tasuta oma kooli rajatisi, ruume, raamatukogu, õppe-, spordi-, tehnilisi ning muid vahendeid kooli kodukorras sätestatud korras. Seega on vaja huvitegevuse valdkonna arendamisel analüüsida, kas koolis või kooli korraldamisel pakutav tegevus lähtub pigem õpetaja eelistustest ning õpikeskkonna võimalustest, õpetajate olemasolust kohapeal või õpilaste mitmekülgse arendamise vajadusest. Samuti on koolidel vaja analüüsida, kas õpilastele on loodud võimalused osaleda võrdsetel tingimustel nii muusika-, spordi-, käelise arengu, vaimse arengu või muus valdkonnas tegutsevas huviringis.

Tabel 57. Võrumaa koolides tegutsevad muusikaalased huviringid 2010/2011. õppeaastal

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
KOOL	Mudilaskoor	Poistekoor	Lastekoor	Segakoor	Vokaalansambel	Solistid	Rahvatants	Tantsuring	Kapell, kandlering, orkester	Rütmipillid	Muusikaring	Pärimuskultuur	KOK KU
Antsla G	x	x	x		x		xx		x				7
Haanja-Ruusmäe PK	x		x		x								3
Kääpa PK	x		x					xx					4
Pikakannu PK	x				x				x				3
Meremäe Kool	x											x	2
Misso KK	x												1
Mõniste Kool	x							x					2
Rõuge PK	x	x	x					x	x				5
Osula PK	x					x		x	x			x	6
Sõmerpalu PK	x		x					x					3
Kuldre Kool					xx	x	xxxx						7
Krabi PK	x								x				2
Varstu KK	x												1
Vastseliina G	x		x					x					3
Parksepa KK	x		x	x				x	x				5
Puiga PK	x		x		x	x		x					5
Võru Kreutzwaldi G	x	x	x	x	x	x		xx					8
Võru Kesklinna G	x	xx	x	x				xx	x				8
Võru I PK	x		x		xx			x	x				6
Võru Järve Kool										x			1
KOKKU	18	5	11	3	9	4	18	6	5	1	1	1	82
Võru TG													
Urvaste Kool											x		1
Vastseliina IK											x		1

Tabel 58. Võrumaa koolides tegutsevad spordialased huviringid 2010/2011. õppeaastal

KOOL	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	KOKKU
	Rahvastepall	Korvpall	Võrkpall	Jalgpall	Suusatreening	Liikumismängud, spordimängud	Spordiring	Võimlemisring	Aeroobika	Kergejõustik	Saalihoki	Judo	Karate	Malering	Matkaring	
Antsla G			x							x						2
Haanja-Ruusmäe PK							x									1
Kääpa PK	xx		xxx													5
Pikakannu PK							x									1
Meremäe Kool							xx									2
Misso KK			x				x		x							3
Mõniste Kool				x			x			x	x					4
Rõuge PK				x	x		x									3
Osula PK		xx	x			x				x				x		6
Sõmerpalu PK							xx					x				3
Kuldre Kool	x	x	x			x									x	5
Krabi PK							x				x					2
Varstu KK	x		xxx				xx			x		x				8
Vastseliina G		x	x	x		x	x	x		x			x			8
Parksepa KK		x	x					x		xx						5
Puiga PK									x							1
Võru Kreutzwaldi G		x	x				xxx									5
Võru Kesklinna G						x	x									2
Võru I PK						x										1
Võru Järve Kool								x								1
KOKKU	4	6	13	3	1	5	17	3	2	7	2	2	1	1	1	68
Võru TG																
Urvaste Kool												x				1
Vastseliina IK							x									1

Tabel 59. Võrumaa koolides tegutsevad käelist tegevust arendavad huviringid 2010/2011. õppeaastal

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
KOOL	Kunstring	Käsitööring	Näpustuudio	Kokandus	Keraamika	Tarbekunst	Tööõpetuse ring	Puidutöö	Klaasikoda	Taimeseade	Meisterdamine	Loovring	Perering	Tehnikaring	Moering	KOKKU
Antsla G	x			x				x							x	4
Haanja-Ruusmäe PK	xx	x														3
Kääpa PK	x															1
Pikakannu PK																0
Meremäe Kool	x										x					2
Misso KK											x					1
Mõniste Kool	x										x					2
Rõuge PK	x				x						x		x			4
Osula PK	x	x						x								3
Sõmerpalu PK	x															1
Kuldre Kool		x			x			x								3
Krabi PK	x	x			x			x								4
Varstu KK	x		x							x						3
Vastseliina G	x								x							2
Parksepa KK	x													x		2
Puiga PK	x	x			x											3
Võru Kreutzwaldi G		x				x	x									3
Võru Kesklinna G																0
Võru I PK		x			x		x									3
Võru Järve Kool	x	x														2
KOKKU	15	8	1	1	5	1	2	4	1	1	4	0	1	1	1	46
Võru TG																0
Urvaste Kool	x							x				x				3
Vastseliina IK	x						x									2

Tabel 61. Võrumaa koolides tegutsevad huviringid valdkonniti 2010/2011. õppeaastal

KOV	KOOL	Kokku	Muusika	Sport	Käeline tegevus	Õppekava täitmist toetavad ringid
Antsla vald	Antsla G	20	7	2	4	7
Haanja vald	Haanja-Ruusmäe PK	11	3	1	3	4
Lasva vald	Kääpa PK	13	4	5	1	3
Lasva vald	Pikakannu PK	5	3	1	0	1
Meremäe vald	Meremäe Kool	7	2	2	2	3
Misso vald	Misso KK	9	1	3	1	4
Mõniste vald	Mõniste Kool	11	2	4	2	3
Rõuge vald	Rõuge PK	13	5	3	4	1
Sõmerpalu vald	Osula PK	19	6	6	3	4
Sõmerpalu vald	Sõmerpalu PK	10	3	3	1	3
Urvaste vald	Kuldre Kool	19	7	5	3	4
Varstu vald	Krabi PK	11	2	2	4	3
Varstu vald	Varstu KK	14	1	8	3	2
Vastseliina vald	Vastseliina G	17	3	8	2	4
Võru vald	Parksepa KK	19	5	5	2	7
Võru vald	Puiga PK	13	5	1	3	4
Võru linn	Võru Kreutzwaldi G	21	8	5	3	5
Võru linn	Võru Kesklinna G	12	8	2	0	2
Võru linn	Võru I PK	14	6	1	3	4
Võru linn	Võru Järve Kool	4	1	1	2	0
Huviringe kokku		264	82	68	46	68
Võru linn	Võru TG	0	0	0	0	0
Riigikool	Urvaste Kool	9	1	1	3	4
Riigikool	Vastseliina IK	6	1	1	2	2

Tabel 62. Võrumaa õpilaste kaasatus huviringidesse 2010/ 2011. õppeaastal

		Õpilased	Kaasatud	
1	Antsla G	420	353	84,0%
2	Haanja-Ruusmäe PK	68	67	98,5%
3	Kääpa PK	142	132	93,0%
4	Pikakannu PK	36	29	80,6%
5	Meremäe Kool	50	34	68,0%
6	Misso KK	55	35	63,6%
7	Mõniste Kool	71	55	77,5%
8	Rõuge PK	169	125	74,0%
9	Osula PK	113	106	93,8%
10	Sõmerpalu PK	73	53	72,6%
11	Kuldre Kool	125	95	76,0%
12	Krabi PK	80	64	80,0%
13	Varstu KK	147	83	56,5%
14	Vastseliina G	259	175	67,6%
15	Parksepa KK	353	270	76,5%
16	Puiga PK	158	136	86,1%
17	Võru Kreutzwaldi G	911	664	72,9%
18	Võru Kesklinna G	558	385	69,0%
19	Võru I PK	312	209	67,0%
		4100		
	Võru Täiskasvanute G	221		
	Võru Järve Kool	37	37	
	Vastseliina IK	57		
	Urvaste Kool	62		
	KOKKU	377		
	KÕIK KOKKU	4477		

2.2.6 Õpilaste karjäärinõustamine Võrumaa koolides

Õpilaste karjäärinõustamise korraldamise kohta laekus informatsiooni 17 koolist: Antsla Gümnaasiumist, Haanja-Ruusmäe Põhikoolist, Krabi Põhikoolist, Kääpa Põhikoolist, Kuldre Põhikoolist, Meremäe Põhikoolist, Misso Keskkoolist, Osula Põhikoolist, Parksepa Keskkoolist, Puiga Põhikoolist, Rõuge Põhikoolist, Sõmerpalu Põhikoolist, Vastseliina Gümnaasiumist, Võru I Põhikoolist, Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumist, Võru Järve Koolist ja Võru Kesklinna Gümnaasiumist.

Karjäärinõustamise süsteem ja korraldus

1. Koolid lähtuvad karjäärinõustamise korraldamisel riiklikust õppekavast, millest tulenevalt on karjäärisuunitlus kooli õppekava ja ainekavade läbiv teema. Antsla Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Misso Keskkool, Osula, Kääpa ja Võru I Põhikool on välja töötanud toimiva karjäärinõustamise süsteemi ning sätestanud selle kooli arengukavas ja üldtööplaanis.
2. Karjäärinõustamine on põhiliselt koolisisene, kuid igal aastal kasutatakse kõikides koolides õppeaasta alguses koostatud plaani alusel ka maakonnas tegutseva karjäärinõustaja teenust. Maakondlikku karjäärinõustamisteenust pakub alates 2007. aastast OÜ Karjääripõld.

Karjäärinõustamistöö käib eelkõige klassijuhataja töö või tegevuste kaudu, mille on organiseerinud kooli juhtkond. Klassijuhataja tundides arutletakse isiksuseomaduste üle, mida ametid nõuavad, tutvutakse eri ametite esindajatega, külastatakse ettevõtteid ning kutseõppeasutusi.

Misso Keskkool ja Krabi Põhikool toovad esile kooli huvijuhi olulise osa karjäärinõustamise korraldamisel, Meremäe Kool rõhutab majandusõpetuse osatähtsust. Võru I Põhikoolis toetab õpilasi karjäärivalikute tegemisel karjäärikoordinaator, 9. klassi õppeplaanis on karjääriõppe kursus, huviruumis on karjäärinurk.

Antsla Gümnaasium on kasutanud nii nõustajaid, keda on välja pakkunud õpilasliit, kui ka rahvusvahelise õpilasvahetuse koolikoordinaatorite nõu ning abi.

Kääpa Põhikooli 4–6 õpilasel on olnud igal aastal võimalus läbida nädalane tööpraktika Saksamaal.

Koolides, kus on ametis psühholoog, on ka tema kaasatud karjäärinõustamisse.

3. Osula Põhikoolis on kooli õppekavas lisaks läbivale karjääriteemale vastav valikainetund 8. klassi õpilaste jaoks. Kooli õppekavas on kirjeldatud karjääri kavandamist kooliastmeti. Kõik klassijuhatajad on läbinud kutseasuunitluselase koolituse. Karjäärinõustamise oluliseks osaks on igapäevane õpilase enesehinnangu kujundamine õpetajate sõnaliste hinnangute, hindamise ja vestluste, sh arenguveestluse kaudu õpilase vanemaga. Maakonna kutseõustaja peab kord aastas ühe kutseõustamistundi 8. klassis ning kaks tundi 9. klassis. Karjääriõpet toetavad ka järgmised projektid: jõululaat, kus on müügil kooli õpilasfirmade kaup, tervist edendavate ideede projekt "TEIP", liikumine "Tagasi kooli". Karjäärinõustamine on meeskonnatöö – õpilane, lapsevanem, aineõpetaja, klassijuhataja. Õppija karjääri kavandamise juhendamine on süsteemne, regulaarne, integreeritud, eakohane tegevus. Klassijuhataja peab 5–6 karjääri kavandamise teematundi, käsitledes enesehinnangut, sobiva eriala või valdkonna valikut, koostööd ja vastutustunnet ning jagades informatsiooni. Aineõpetaja ülesandeks on õpilast juhendada ja abistada õpistiili leidmisel, teha nähtavaks seosed õppeaine ning töömaailma vahel. Lapsevanema roll on oma poega-tütart hästi tunda, lapse karjääri kavandamist toetada ja innustada. Õpilane peaks kujunema iseseisvaks õppijaks ja kasvama positiivse enesehinnanguga tööd hindavaks, ettevõtlikuks, vastutustundlikuks, koostöövõimeliseks, oma karjääri arukalt kavandavaks täiskasvanuks.

4. Koolide **õppesuunad ja valikained** toetavad õpilaste karjäärivalikuid erineval viisil. Parksepa Keskkooli kutseõppesuuna lõpetanud noortel on eeldused jätkata õpinguid samasel eriala järgmisel haridustasemel.

Vastseliina Gümnaasiumis on riigikaitse õppekava rakendamine olnud eelduseks, et õpilased jätkavad õpinguid kõrgemas sõjakoolis ning valivad sõjaväelase elukutse; tantsuõpetus on andnud hea ettevalmistuse, õppimaks Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias; valikaine "Disain ja tehnoloogia" raames ja tehnoloogiakonkursil osalemise kaudu on saanud tööpakkumise vähemalt üks õpilane, kes on praeguseks juba vilistlane; disaineriala lõpetanud on edasi õppinud Tartu Ülikooli Pärnu kolledžis.

Välja kujunenud õppesuunad on maakonna gümnaasiumidest Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis, mille süvaõppeharud/õppesuunad valmistavad gümnaasiste ette elukutsevalikuks. Inglise keele õppesuuna õpilane omandab lisaks inglise keelele ka teise Euroopa Liidu ametliku keele, prantsuse keele. Sotsiaalsuuna õppeainete kaudu õpivad õpilased tundma ning järgima ühiskonnas kehtivaid väärtusi, norme ja reegleid, mis aitavad tõhusalt kohaneda ning toime tulla ühiskonnas, kujundada valmisolek dialogiks eri maailmavaate esindajatega. Matemaatika ja inglise keele õppesuuna tunniplaotuskava pakub võimalust edasi õppida humanitaaraineid, majandust, reaali-, tehnoloogia- ja insenerialasid, annab oskuse loogiliselt mõelda, iseseisvalt seoseid luua ning arutleda, ettevõtlikkust ja algatusvõimet arendab majandusõpet. Loodusainete suuna õpilased omandavad oskuse mõista ning selgitada keskkonnas eksisteerivaid protsesse, analüüsida keskkonda kui terviküsteemi, väärtustada looduslikku mitmekesisust ja vastutustundlikku ning säästvat eluviisi. Õppesuund valmistab õpilasi ette kõrgkooliõpinguteks loodusteaduslikel erialadel. Infotehnoloogia suuna lõpetajad suudavad integreerida erinevaid valdkondi ja tähtsustada iseseisvat tööd.

Võru Kesklinna Gümnaasiumi ning Misso Kesklinna õppesuundadest toetab karjäärinõustamist kõige enam majandusõpet, mille raames tegutsevad õpilasfirmad ja mille õppekavas on käsitletud eraldi õppeainena ka pangandust ning turismindust, õpetajateks olidki konkreetse eluala esindajad.

5. Õpilaste omandatud **kutsealaste oskuste** kohta väljastavad Antsla Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium ja Võru Kesklinna Gümnaasium vastava tunnistuse.

Antsla Gümnaasium annab tunnistuse teatavate ehituseriala ainete ning süvendatud majandusõpete läbimise kohta.

Parksepa Kesklinna kutseõppesuuna õppurid saavad Võrumaa Kutsehariduskeskusest töendi õpitud ainete kohta.

Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi õpilastele, kes läbisid vastava õppekava, väljastati kuni 2010. aastani sekretär-asjaajaja kutsetunnistus.

Vastseliina Gümnaasiumi ja Varstu Kesklinna juures on võimalik omandada B-kategooria autojuhiluba.

6. Karjäärinõustamise **peamiseks sihtgrupiks** on III kooliastme ning gümnaasiumiosa õpilased, kuid klassijuhataja tundide ja ainetundide kaudu on see suunatud kõikidele õpilastele. Läbiva teemana tegeletakse karjääri ning erinevate ametite tutvustamisega ka algklassides.

Antsla Kesklinna on kõikidele klassidele välja töötatud kodanikuõpete ainekava.

Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis testitakse 6., 8., 9. ja 12. klassi õpilaste kutsevõimekust.

Parksepa Kesklinna teeb maakonna karjäärinõustaja karjäärivalikuteste 8., 9. ja 12. klassis, Kuldre Koolis 9. klassis.

Vastseliina Gümnaasiumis testivad õpilased oma huvisid klassijuhataja tundides.

Rõuge Põhikoolis on kord õppeaasta jooksul "Rõuge valla tund", mille käigus tutvuvad õpilased vallas töötavate inimeste elukutsetega.

Misso Kesklinna on karjäärinõustamise põhiline sihtgrupp olnud III kooliaste, et julgustada õpilasi asuma pärast põhikooli lõpetamist edasi õppima kutseõppeasutustesse.

7. Karjäärinõustamise levinud vormiks koolis on karjääripäevad – õpilased esitlevad iseseisvaid töid elukutsete ning ametite kohta, külastavad erinevaid asutusi ja tutvuvad elukutsetega. Koostöös Eesti Töötukassa Võrumaa osakonnaga peetakse teemakohaseid loenguid ning tehakse läbi praktilisi tegevusi tööotsimise ja -pakkumise teemal. Karjääripäevadel käivad esinemas vilistlased, kes räägivad oma tööst või tutvustavad kutseõppeasutusi ning kõrgkooli, milles nad õpivad või mille nad lõpetasid. Karjääripäevad seotakse emade- või isadepäevaga, ka õpetajate päevaga Antsla Gümnaasiumis, Parksepa Kesklinna. Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis on traditsiooniks tähistada isadepäeva üritusega "Isa koolitunnis".

Õpilastele huvi pakkuv karjäärinõustamise vorm on võimalus osaleda töövarjupäeval. Kõik Antsla Gümnaasiumi 11. klassi õpilased ning Võru Kesklinna Gümnaasiumi majandusklassi õpilased tutvuvad eri asutustes ametite hästi valdavate spetsialistide igapäevatööga, seejärel koostavad nad kokkuvõtte ja teevad ettekande koolisisel konverentsil. Vastseliina Gümnaasiumis ei ole kohustuslikku töövarjupäeva,

kuid igal aastal on õpilasi, kes osalevad üleriigilisel töövarjupäeval. Hiljem teevad nad klassijuhataja tunnis oma päevast klassikaaslastele kokkuvõtte. Misso Keskkooli töövarjupäevi on huvijuht väga hästi koordineerinud ning vajadusel aidanud õpilasel leida töövarjupäevaks soovitud inimest või asutust.

8. Karjäärivaliku küsimustega tegeletakse ka õpilaste **arenguevestluste** käigus, eriti põhikooli III astmes ja gümnaasiumiastmes. Vastavat teemat käsitleb ka arenguevestluse küsimustik, mille sisu sõltub klassijuhataja kompetentsusest. Misso Keskkoolis on eriti oluline arenguevestluste käigus karjäärinõustamine õpilastele, kellele on rakendatud individuaalne või lihtsustatud õppekava ning kes ei soovi edasi õppida gümnaasiumis. Põhikoolijärgse kutseõppe valikut toetavad lisaks tundides tehtavale tööle õppeekskursioonid ettevõtetesse, organisatsioonidesse, üleriigiliste messide "Teeviit" ja "Intellektika" külastamine, vähemal määral õpilasvahetuse programmid.
9. Koolid on tunnustanud **koostöö** eest õpilaste karjäärinõustamisel, karjäärpäevade ning töövarjupäevade korraldamisel järgmisi ettevõtteid: Antsla Vallavalitsus, SEB, Eesti Post, Lõuna Prefektuuri Võru politseijaoskond, Lõuna-Eesti Päästkeskuse Võru Päästekomando, AS Antsla Inno, OÜ Polypakend, Antsla Tarbijate Ühistu, Barrus, Timmo Puit, Talvar OÜ, Kubija Hotell, Võru Tööhõiveamet, Võru Maavalitsus, Võru Linnavalitsus, Tartu Maakohtu Võru Kohtumaja, Kaitseliit, Seto Käsitöö Kogo, Setomaa Valdade Liit, Setomaa Turismitalo, AS Põlva Teed, Obinitša Muuseumitarõ, Võrumaa Muuseum, Võru Spordihall, Võru Vallavalitsus, Võru Koerte Varjupaik, Võrumaa Keskraamatukogu, Kuperjanovi ÜJP, Kaitseväge Lahingukool, AS Abris, AS Timo Keraamika, AS Võru Täht, Võru Rõivas AS, AS Wermo, AS Rauameister ja Lõuna-Eesti Haigla AS. Ettevõtete külastamisel on oluline, et õpilased täidavad tagasisidelehe kogetu ja omandatu kohta.
10. Koolid, mis on ühinenud **programmiga "Tagasi kooli!"**, on tulemustega rahul, ehkki väga häid lektoreid on keeruline leida eriti põhikooliõpilastele. Antsla Gümnaasium, Parksepa Keskkool, Vastseliina Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Võru Kesklinna Gümnaasium, Võru I Põhikool, Kääpa, Rõuge ning Sõmerpalu Põhikool rakendavad selles programmis vilistlasi.
11. Karjäärivaliku toetamisel toovad koolid esile ka koolis tegutsevaid **õpilasfirmasid, -malevaid ja -laagreid**. Antsla Gümnaasium toob esile iga-aastase Kuperjanovi pataljoni külastuse terviseõpetuse raames põhikooli noormeestele ning riigikaitseõpetuse laagrid. Parksepa ELO-laager annab kogemused edaspidiseks eluks, alates poliitikutööst kuni koduabiliseni. Õpilased, kes on osalenud ka noortekeskuse või valla korraldatud õpilasmaleva töös, saavad võimaluse tundma õppida tööde eripära ja raskust ning väärtustada seeläbi eri ameteid ja sissetulekut. Õpilasfirmade rolli karjääritöös toovad esile Parksepa ning Misso Keskkool ja Meremäe Kool.
12. Võru Järve Koolis on toimetulekuõpilaste karjäärinõustamine komplitseeritum kui tavaüldhariduskoolis. Karjäärinõustamine toimub INNOVE-projekti toel kaks korda iga õppeaasta jooksul, lisa-aastate raames on selle maht suurem, esmane karjäärinõustamine käib üleminekuõppe praktika kaudu. Toimetulekuõppekava täitmisel ei saa kasutada maakonna karjäärinõustajat, seda tehakse koostöös Vana-Antsla KKK või Räpina Aianduskooli, seega kutseõppeasutustega. Koostööd koordineerivad klassijuhatajad. Lisa-aasta õppekava raames külastatakse teenindusasutusi ning ettevõtteid, eluõpetuse tundides kujundatakse lihtsaks tööks ja igapäevaeluks tarvilikke oskusi.
13. Võrumaa noortevolikogude liikmete hinnangul on karjäärinõustamine, sh loeng või koolitus õppekava osana, samuti ettevõtluse alused, projektijuhtimine ning personaalsed arenguplaanid üks võimalustest, mida kool peaks pakkuma lisaks kvaliteetssele õppele.

Lühiküsitluses leidsid noortevolikogude 14–22-aastased liikmed, et tulevikus Võrumaal elamiseks ja töötamiseks annavad hea teadmiste pagasi õpingud järgmistes valdkondades: metsandus, põllumajandus, sotsiaalhoolekanne, raamatupidamine, haridus, kujutav kunst jt loomingulised valdkonnad, toiduainete töötlemine, meditsiin ning infotehnoloogia.

Koolid hindavad karjäärinõustamistööd tulemuslikuks, selle indikaatoriks on õpilaste toimetulek elukestvas õppes ja tööelus, kuid vastavad uuringud seni puuduvad.

Koolid märgivad, et

- on vaja tõsta aineõpetaja teadlikkust, et ta looks rohkem seoseid ainete vahel ja kasutaks klassidevahelise koostöö võimalusi;

- on vaja ühiselt planeerida karjääriõppe korraldamist;
- on vaja propageerida kutseõpet, sest kutseõppesüsteemi maine on endiselt üsna madal;
- karjäärinõustamine on vajalik eelkõige vähem teadlike õpilaste puhul, kuid ka tulevikule varakult mõtlev õpilane saab nõustamisest abi ja ideid;
- koolivälist nõustajat pole võimalik kahjuks sagedamini kasutada, kuna tema töögraafik on väga tihe;
- lihtsustatud õppekava järgi õppivate õpilaste puhul on vähe kasutatud maakondliku karjäärinõustaja abi, et leida sobiv kool, milles jätkata õpinguid pärast põhikooli lõpetamist;
- karjäärinõustamine muutub järjest tähtsamaks, sellele tööle on vaja pöörata rohkem tähelepanu ning seda on vaja varasemast rohkem finantseerida;
- karjäärinõustamise rakendumist ja tulemuslikkust ei ole enamik koole analüüsinud.

2.2.7 Tugiteenuste maht 2010/2011. õppeaastal

1. 2010. aasta andmete põhjal oli Võrumaa munitsipaalkoolides, v.a. Võru Järve Kool, 966 õpilast, kellel oli määratletud hariduslik erivajadus ja kelle arendamiseks rakendati vastavad tugiteenused. 853 õpilasel oli ajutine või püsiv õpiraskus, arvuliselt järgmise suurema grupi moodustavad õpilased, kellel oli raskusi õigekirja ning lugemisega. Meremäe Põhikooli, Misso Keskkooli ja Pikakannu Põhikooli õpilastel ei ole koolide andmetel ajutisi õpiraskusi. Samas on nendes koolides olnud klassikursuse kordajaid ning põhikooli lõputunnistus on välja antud mitterahuldavate hinnetega. Nimetatud ja teisteski koolides on vaja välja kujundada õpilaste ajutiste õpiraskuste märkamise alused.
2. Kokku on Võru maakonna õpilastel Eesti Hariduse Infosüsteemi sissekannete andmetel 25 liiki hariduslikke erivajadusi. Hariduslikuks erivajaduseks loetakse ka kasvatuse eritingimusi vajavaid lapsi – orbusid või hooldusperedes elavaid lapsi on 14, uusimmigrante ning kooli õppekeelest erineva emakeelega õpilasi on 24. Andekaid õpilasi on 10: Krabi Põhikoolis, Osula Põhikoolis ja Sõmerpalu Põhikoolis. On teadmata, kas nende väljaselgitamisel on lähtunud ka litsentsitud spetsialistide standardiseeritud testide tulemustest või on hinnangu aluseks väga head tulemused üleriigilistel aineolümpiaadidel, konkurssidel või võistlustel ning valdkonna ekspertide hinnangud. Samuti on soovitatav täpsustada, kas nendele õpilastele on välja töötatud individuaalne õppekava või suunatakse neid osalema näiteks Tartu Ülikooli Teaduskooli tegevuses.
3. Ajutiste õpiraskustega 624-le õpilasele on tugimeetmena rakendatud õpiabirühma. 519 õpilast osaleb õpiabirühmas, et saada logopeedilist abi, järgmistel kohtadel on individuaalse ja lihtsustatud õppekava rakendamine. Ühtegi õpilast pole määratud haiglaõppele (tabel 63).

Tabel 63. Võrumaa koolide õpilastele osutatavad tugiteenused 2010/2011. õppeaastal

	Tugiteenus	Õpilaste arv
1	Õpiabirühm ajutiste õpiraskustega õpilastele	624
2	Õpiabirühm logopeedilise abi osutamiseks	519
3	Individuaalne õppekava	64
4	Lihtsustatud õppekava	39
5	Koduõpe tervislikel põhjustel	3
6	Eesti keel teise keelena	2
7	Tugiisik koolikorraldusliku meetmena	2
8	Koduõpe vanemate soovil	1
9	Koduõpe lastehaiglas	0

4. 2005. aasta projekti "Kool kõigile" käivitamise hinnangulise seire kohaselt oli hariduslike erivajadustega õpilasi maakonna koolides 15%, 2008. aastal oli Võrumaa Õppenõustamiskeskuse kaardistamise andmetel maakonnas 132 õpilast, kellel olid diagnoositud püsivad õpiraskused või määratud vaimupuue. Alates 2009. aastast on EHISesse andmete kandmisel täpsustatud, et erivajadustega õpilaste osakaal maakonna õpilaste arvust on 26,7%.
5. Võrumaa hariduse arengukava 2006–2010 rakendumise analüüsi käigus ilmnisid (2009. a aprilli andmete põhjal) tegevuse *Hariduslike erivajaduste varajane märkamine, laste ja vanemate toetamine ja nõustamine* arengud:
 - koostöö koolide ja piirkonna lasteaedade vahel on ajavahemikus 2008–2009 tihenend, kuid probleemsem on koostöö perearstidega;

- koolides on enam rakendatud kvalifitseeritud tugisüsteeme, kuid kõiki spetsialiste igas koolis veel pole;
 - rakendatud tugisüsteemide abiga on õpitulemuste põhjal klassikursust kordama jäetud õpilaste arv ja koolist varakult väljalangenute osakaal vähenenud. Seda kinnitavad riikliku temaatilise järelevalve tulemused ja maakondlik haridusstatistika;
 - kooli pidajate eelarves on planeeritud sihtotstarbeline raha, et rakendada tugisüsteeme, seda enam, et hariduse rahastamise mudel näeb alates 2008. aastast ette 3% lisaraha, mida koolid võivad kasutada, et rakendada tugisüsteeme. 2010. aastal moodustas selleks otstarbeks mõeldud raha 11,5% eelarvest;
 - loodi hariduslike ja kasvatuslike erivajadustega laste ja õpilaste ning nende vanemate ja õpetajate nõustamiskeskus, 2010. aastal olid nõustamise esmavajadused tagatud;
 - tavakoolides ei olnud vajadust rakendada erivajadustega õpilastele pikendatud õppeaega, seda võimalust kasutasid maakonna erikoolid.
6. Eeltoodule vaatamata tuleb tunnistada, et
- ressursse tugisüsteemide rakendamiseks ei ole analüüsitud;
 - psühholoogilise, logopeedilise ja muu spetsiifilise nõuande saamine ei ole kõikidele õpilastele tagatud;
 - mitu kooli ei ole järjekindlalt kasutanud võimalusi tugisüsteeme rakendada;
 - individuaalsed õppekavad andekatele õpilastele on koostatud vaid mõnes koolis.

2.2.8 Hariduslike erivajadustega õpilaste koolid maakonnas

1. Võru maakonnas on 3 kooli, mille põhieesmärgiks on pakkuda eriõpet, eriabi ning ravi hariduslike erivajadustega lastele. Võru Järve Koolis õpivad õpilased põhikooli toimetuleku ja hooldusõppe õppekava alusel, Urvaste Koolis õpivad õpilased põhikooli lihtsustatud, toimetuleku ning hooldusõppekava alusel, Vastseliina Internaatkoolis õpivad õpilased põhikooli õppekava alusel lähtuvalt õpilaste diagnoosist.
2. Maakonnas on 2 kooli, mis on loonud tingimused, et tagada põhihariduse omandamine sotsiaalhoolekande seaduse tähenduses toimetulekuraskustes perede lastele. Need koolid on Krabi Põhikool ning alates 2009. a septembrist Misso Keskkool (alates augustist 2011 Misso Kool), mille juures tegutsevad õpilaskodud.
3. Vastseliina Internaatkooli ja Urvaste Kooli haldajaks on Haridus- ja Teadusministeerium, Võru Järve Kool, Misso ning Krabi Põhikool on munitsipaalkoolid. Nende koolide juurde on moodustatud õpilaskodu kohad, Krabi ja Misso õpilaskodus elavad riiklikult toetatavatel kohtadel sotsiaalprobleemsetest peredest pärit õpilased.
4. Vastseliina Internaatkool ning Urvaste Kool teenindavad põhimääruse alusel kogu Eestit. Käesolevas arengustrateegias vaadeldakse koolide panust ja kohta Võru maakonna hariduslike erivajadustega õpilastele võimetekohase õppe pakkumises. Võrumaa õpilaste osakaal erikoolide õpilaste üldarvust on 5 aasta jooksul kooliti erinev. Võru Järve Koolis õpib 92% Võru maakonna lapsi, Krabi Põhikoolis riiklikult tasustataval õpilaskodu kohal ligi pooled on Võrumaalt pärit õpilased. Misso kooli õpilaskodu avati 2009. aastal ning Võrumaa õpilastest on kasutanud õpilaskodu teenust 9 õpilast. Urvaste Koolis ja Vastseliina Internaatkoolis langeb Võrumaa õpilaste osakaal.

Langusel on neli võimalikku põhjust:

- õpilaste arvust sõltuv koolide rahastamine, mistõttu tavakoolid on huvitatud, et võimalikult vähe õpilasi lahuks teise kooli. Kui tavakoolid on suutelised tagama igale õpilasele võimete kohase õppekava rakendamise, on selline suund õigustatud ja õpilasel on hea võimalus omandada põhiharidus elukohajärgses koolis. Kui lihtsustatud või toimetulekuõppekava ei suudeta rakendada sel määral, et see toetaks tegelikult õpilase arengut, on lubamatu jätta selline õpilane tavakooli;
 - tavakoolid on senisest enam asunud rakendama lihtsustatud õppekava, selleks on õpetajad läbinud vastava täienduskoolituse ja kooli pidaja abil on koolid rakendanud tugisüsteemid;
 - osa tavakoole eirab jätkuvalt psüühikahäiretega ning lihtsustatud õppekava vajavate õpilaste olemasolu, koolikohustust mittetäitvate õpilaste puhul ei selgitata välja õpilase tegelikke erivajadusi ja õpilased jäävad vajaliku toeta, mida erikool saaks neile pakkuda;
 - Vastseliina Internaatkool hakkas järgima seadust õpilaste kooli vastuvõtmisel ning seda ei tehta enam nõustamiskomisjoni soovituseta.
5. 2006. aastal õppis Vastseliina Internaatkoolis 23 Võrumaalt pärit õpilast (26% kooli õpilaste arvust), Urvaste Koolis 42 Võrumaalt pärit õpilast (43%). 2010. aastal oli neis koolides Võrumaa õpilasi vastavalt 6 (10,5%) ja 22 (35,5%). Ajavahemikus 2006–2010 said Võrumaalt pärit õpilaste kõrval haridusteenust Vastseliina Internaatkoolist 11 maakonna õpilased (Tartumaa, sh Tartu, Harjumaa, sh Tallinn, Pärnumaa, Ida-Virumaa, Lääne-Virumaa, Jõgeva-, Põlva- ja Viljandimaa, Saaremaa, Hiiumaa ja Järvamaa). Lisaks Võrumaalt pärit õpilastele saavad haridusteenust Urvaste Koolis õpilased Põlva- ja Valgamaalt.
 6. Krabi Põhikooli õpilaste koguarv on 5 aasta jooksul vähenenud 19%. Võrumaalt õpilaskodusse suunatud õpilaste arv on aastate jooksul suurenenud. Ajavahemikus 2006–2010 said lisaks Võrumaalt pärit õpilastele Krabi Põhikoolis haridusteenust 6 maakonna õpilased (Harjumaa, sh Tallinn, Tartumaa, sh Tartu, Valgamaa, Pärnumaa, Põlva- ja Jõgevamaa).
 7. Misso õpilaskodu pakkus 2010. aastal teenust 2-le Tartust ja 1-le Tallinnast pärit õpilasele.
 8. Võru Järve Kooli õpilaste arv on 5 aasta jooksul vähenenud 2 õpilase võrra. Kool teenindab peamiselt Võru maakonda, väljastpoolt Võrumaad õppis koolis 2006. aastal 2 õpilast Põlvamaalt ja 1 õpilane Valgamaalt, 2010. aastal 1 õpilane Valgamaalt ja 1 õpilane Tartumaalt.
 9. Viie aasta jooksul on maakonna erikoolidesse õppeperioodil õppima asunud 102 õpilast. Enim saabub õpilasi Urvaste Kooli ja Krabi Põhikooli. Misso õpilaskodus on õpilaste liikumine olnud väike. Erivajadustega õpilaste liikumine õppeaasta jooksul seab kõrgendatud nõudmised kooli personalile. Vaja on järjepidevalt analüüsida õpilaste edasijõudmist ning olla kogu aeg valmis diferentseerima õppekasvatustööd lähtuvalt õpilaste varasematest teadmistest ja käitumisharjumustest.
 10. Hariduslike erivajadustega õpilaste koolide tulemuslikku tööd kinnitab asjaolu, et 5 aasta jooksul on vaid 22 Võrumaa õpilast maakonna HEV-koolide õpilaste nimekirjadest kustutatud seoses koolikohustusliku ea ületamise ning koolikohustuse mittetäitmisega.
 11. Õppeaasta jooksul või õppeperioodi lõpul on 64 õpilast lahkunud erikoolidest, sh õpilaskoduga koolidest elukohajärgsesse kooli järgmistel põhjustel: õpilane on saavutanud õpingutes tasakaalu, kohalikus koolis ollakse valmis tema õpinguid toetama erivajadusi arvestades, sh rakendama toimetulekuõppekava, õpilase perekonnas on leevenenud sotsiaalsed probleemid ja perekond on suuteline last kasvatama, õpilasele õpilaskodus rakendatud meetmed on jäänud tulemusteta ning ta vajab meditsiinilist tuge.

Tabel 64-1. Võrumaa õpilased maakonna erikoolides

	Õpilaste üldarv koolis seisuga 10. sept	Nendest õpilased elukohaga Võrumaal	Võrumaa õpilaste osakaal kooli õpilaste arvust %	Kooli õppima asunud õppeperioodi jooksul	Kustutatud seoses koolikohustus- liku ea ületamise ja koolikohustuse mittetäitmisega	Lahkus elukohajärg- sesse kooli
Võru Järve Kool						
2005/06	39	35	90	1	0	2
2006/07	38	35	92	0	0	0
2007/08	39	36	92	0	0	1
2008/09	39	36	92	0	0	0
2009/10	37	34	92	1	0	2
Urvaste Kool						
2005/06	108	48	44	5	3	10
2006/07	98	42	43	9	3	2
2007/08	85	26	31	6	1	7
2008/09	67	19	28	5	1	7
2009/10	68	21	31	5	1	2
Vastseliina Internaatkool						
2005/06	95	25	26	7	0	3
2006/07	89	23	26	0	2	3
2007/08	74	18	24	2	4	2
2008/09	67	10	15	3	0	3
2009/10	60	10	17	3	0	3
				47	15	47

Tabel 64-2. Võrumaa õpilased Krabi põhikooli õpilaskodus

	Õpilased õpilaskodus elukohaga Võrumaal					
	Õpilaste üldarv koolis seisuga 10. sept	Nendest õpilased elukohaga Võrumaal	Nendest õpilased õpilaskodus elukohaga Võrumaal	Kooli õppima asunud õppeperioodi jooksul	Kustutatud seoses koolikohustus- liku ea ületamise ja koolikohustuse mittetäitmisega	Lahkus elukohajärg- sesse kooli
2005/06	103	73	19	10	3	3
2006/07	103	65	17	7	2	2
2007/08	90	57	14	9	1	1
2008/09	95	53	15	19	1	2
2009/10	83	50	27	10	0	9

2.3 HARIDUSE KÄTTESAADAVUST TOETAVAD TEENUSED

2.3.1 Hoolekogu roll kooli toetamisel

1. Ajavahemikus 2006–2010 tegutsesid koolide hoolekogud lähtuvalt haridusministri 22.06.2000 määrusest nr 19 "Kooli hoolekogu tegutsemise kord". Määruse kohaselt oli hoolekogu ülesandeks jälgida kooli pedagoogide, valla- või linnavolikogu, vanemate, vilistlaste ja kooli tegevust toetavate organisatsioonide ühist tegevust kooli õppe- ning kasvatustegevuses ja aidata luua paremaid tingimusi õppe- ning kasvatustegevuseks. Võrumaa hariduse arengukava 2006–2010 ühe tegevusena oli ette nähtud kaasata hoolekogud osalema haridusasutuse strateegiliste eesmärkide väljatöötamisesse ja koolikorralduslike põhimõtete kujundamisesse. Tulemus- ja mõjuindikaatoritena toodi välja järgmised aspektid:
 - hoolekogu osaleb strateegiliste dokumentide koostamise protsessis algusest peale, annab sellest aru lastevanemate üldkoosolekul ja haridusasutuse pidajale;
 - hoolekogu tegevus on korraldatud seaduspäraselt;
 - hoolekogu lähtub oma tegevuses haridusasutuse arengusuundadest ning õppeaasta põhieesmärkidest;
 - hoolekogu otsused on haridusasutuse infosüsteemis avalikud ja nähtavad;
 - hoolekogude liikmed on läbinud vastava koolituse;
 - hoolekogude tegevus on tunnustatud.
2. Vaadeldava ajavahemiku vältel on hoolekogude tegevuse õiguslikkust, tulemuslikkust ning hoolekogu rolli kooli arengu toetamisel hinnatud riikliku järelevalve raames, hariduse arengukava rakendumise uuringute käigus septembris–oktoobris 2007. aastal, hoolekogude liikmetele on korraldatud ülemaakonnaline koolitus ajavahemikus märts–aprill 2007. aastal. 2007. aasta kokkuvõttes hoolekogude tegevuse kohta, võrreldes 2005. aastaga märgiti, et
 - osas koolides on hoolekogu täitnud aktiivselt põhiülesandeid ehk hoolekogu osaleb strateegiliste dokumentide koostamise protsessis algusest peale, annab sellest aru lastevanemate üldkoosolekul ja haridusasutuse pidajale. Enamikus koolides käib hoolekogu koos koolijuhiga initsiatiivil, tutvub valdavalt kooli koostatud dokumentidega;
 - hoolekogu töö on planeeritud paremini, koosolekud toimuvad vähemalt 4 korda aastas, protokollid on koostatud;
 - hoolekogu tegevusele anti lähtuvalt haridusasutuse arengusuundadest ja õppeaasta põhieesmärkidest 9 koolist väga hea hinnang;
 - hoolekogude tegevust on tunnustatud lastevanemate üldkoosolekul, aktiivseid liikmeid tänatud kooli või kohaliku omavalitsuse meenete ning tänukirjadega;
 - raskuspunktidenähtu toodi esile liikmete ebapädevust ja passiivsust, pealiskaudset aruandluskohustust, protokollide-otsuste avalikustamist elektrooniliselt. Tehti ettepanek jätkata hoolekogu liikmete perioodilist täienduskoolitust ja mõelda läbi tunnustamine koolis ning kohalikus omavalitsuses.
3. Käesoleva arengustrateegia koostamisel tehti seire, mis on olnud Võrumaa koolide hoolekogu roll kooli arengu ja pidamise toetamisel, missugused muudatused on sisse viidud/rakendunud/toimunud koolis või kohalikus omavalitsuses hoolekogu ettepanekul, kuivõrd on hoolekogu otsused korraldusliku jõuga. Samuti jälgiti hoolekogu tegevuse avalikustamist kooli kodulehel. Vastuseid seirele hoolekogu otsustusjõudluse kohta laekus 13 kooli hoolekogult (Antsla Gümnaasium, Kääpa Põhikool, Krabi Põhikool, Kuldre Kool, Meremäe Kool, Misso Keskkool, Mõniste Põhikool, Parksepa Keskkool, Puiga

Põhikool, Sõmerpalu Põhikool, Vastseliina Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Võru Täiskasvanute Gümnaasium, lisaks Vastseliina Internaatkool).

4. Võrreldes 2007. aastaga on hoolekogu tegevust kooli infosüsteemis, esmajoones kodulehel rohkem kajastatud. 2007. aastal olid hoolekogu protokollid ja otsused enamasti paberil, üksikutes koolides ka kodulehel. 2011. aasta märtsi andmetel ei olnud võimalik saada infot hoolekogude tegevuse kohta Krabi Põhikooli, Mõniste Kooli ning Varstu Keskkooli kodulehelt. Ainult hoolekogu koosseis oli avalikustatud Pikakannu Põhikooli, Kääpa Põhikooli, Rõuge Põhikooli, Meremäe Kooli, Võru I Põhikooli ning Võru Kesklinna Gümnaasiumi ja Kreutzwaldi Gümnaasiumi kodulehel, Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi ja Võru Järve Kooli kodulehtedel.
5. Paljudes koolides puuduvad hoolekogu tegevust käsitlevad andmed 2008–2010, Kuldre Koolis 2009–2010, mõnes koolis (Võru I Põhikool, Parksepa Keskkool, Misso Keskkool) pärineb hoolekogu tegevust kajastav viimane kättesaadav info 2010. aastast. Igapäevane info hoolekogu tegevusest sihtgruppide huve arvestavalt on avalikustatud vaid Haanja-Ruusmäe Põhikoolis, Puiga Põhikoolis, Sõmerpalu Põhikoolis ja Osula Põhikoolis ja Võru Järve Koolis.
6. Laekunud teabe põhjal sedastus, et hoolekogude tuge koolikorraldusele ning arengule on võimalik käsitleda kolmes alljärgnevas grupis.

Investeeringud, koolihoonete remont / renoveerimine, füüsiline turvalisus, rahastamine

7. Hoolekogude initsiatiivil või nende ettepanekute tulemusena on koolides tehtud või planeeritud teha osalist kapitaalremonti või hooneid osaliselt renoveerida või algatatud renoveerimisprojekt (Antsla Gümnaasium, Meremäe Kool, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium). Hoolekogu on kirjutanud eduka projekti, et välja ehitada kooli haljasala ja rajada lastevanemate abil õueklass (Sõmerpalu Põhikool, Krabi Põhikool). Hoolekogu on teinud ettepaneku renoveerida koolimaja lähtuvalt vajadusest korraldada paremini õppekasvatustööd, kuid kooli pidaja on ehitustööde käigus lähtunud teistest eesmärkidest (Meremäe Kool).
8. Parendamaks õpilaste koolitee ohutust, on hoolekogud teinud mitu ettepanekut ja taotlusi, et märgistada vöötrada, tähistada ülekäigukoht, piirata kiirust, paigaldada bussiootepaviljon, korrigeerida bussiliine (Antsla Gümnaasium, Krabi Põhikool, Sõmerpalu Põhikool, Puiga Põhikool, Parksepa Keskkool, Misso Keskkool). Tagamaks turvalist õpikeskkonda, on tehtud ettepanekuid, kuidas kasutada kooliruumi õppetundidevälisel ajal ning kehtestada ka täiskasvanutele sisekorraeeskirjad. Hoolekogu on teinud ettepanekuid muuta koolitoit tervislikumaks ja korraldada ümber toitlustamine (Vastseliina Gümnaasium, Misso Keskkool).
9. Väga oluline on Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi hoolekogu ettepanek kooli pidajale huvituda kooli tegevusest keeruliseks muutunud majanduslikus olukorras.
10. **Õppekasvatustöö korraldamisse** on hoolekogud sekkunud erinevalt. Osa hoolekogusid on pidanud vajalikuks sekkuda oma otsuste kaudu kooli igapäevasesse juhtimisse. Seda ei saa alati õigeks pidada. Töösuhted peaks lahendama tööandja ja -võtja omavahel kolmanda osapoole sekkumata. Samas on hoolekogud teinud sisulisi ettepanekuid, kuidas arendada õppekasvatustöö korraldust: rakendada koolis täiendavaid tugi- ja mõjutusmeetmeid õpilastele, võttes tööle abiõpetaja, makstes õpilastele stipendiume, vesteldes vanematega, võttes tööle rohkem pikapäevarühma õpetajaid, korraldades parandusõpet (Antsla Gümnaasium, Kuldre Põhikool, Parksepa Keskkool, Sõmerpalu Põhikool, Puiga Põhikool, Vastseliina Gümnaasium).
11. On tehtud ettepanekuid korraldada ainete õpetamist, sh rahastamise osas (Kääpa Põhikool, Vastseliina Gümnaasium, Kuldre Põhikool, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium). On tehtud ka ettepanekuid, kuidas korraldada huvitegevust ja kasutada raha otstarbekamalt, suurendada ringitundide mahtu või mitmekesistada neid, tasustada ringijuhte ja planeerida huvitegevust koostöös teiste kohalike asutustega (Kuldre Põhikool, Misso Keskkool, Mõniste Kool).
12. **Kooliarenduses** on hoolekogude roll muutunud märgatavamaks. Hoolekogud on pidanud vajalikuks kohustada kooli tegema rahuloluküsitlusi, mille tulemustega saaks arvestada arengu planeerimisel (Krabi Põhikool, Kuldre Põhikool), samuti on kohustatud kooli juhtkonda võtma kasutusele meetmeid, et piirkonna lapsed ei asuks õppima teistesse koolidesse (Meremäe Kool). Oluliseks on peetud koolitada

lastevanemaid ja arendada hoolekogu enda sisulist tegevust kogemusõppe kaudu, samuti väärtustada õpilasesinduse tegevust või aktiveerida seda (Kääpa Põhikool, Kuldre Põhikool, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium). Hoolekogud on kohustanud direktorit avalikustama nende tegevust kooli kodulehel (Parksepa Keskkool). Meremäe Põhikooli, Puiga Põhikooli ning Parksepa Keskkooli hoolekogud on aastate jooksul osalenud kohaliku koolivõrgu halduskorralduse arengu aruteludes ja esitanud omapoolseid seisukohti.

13. Ettepanekutes kooli pidajatele on käsitletud ka haridusasutuste hoolekogude moodustamise korra nüüdisajastamist (Puiga Põhikool) ning juhitud kooli pidaja tähelepanu sellele, et kooli eelarve ei võimalda täita hoolekogu kinnitatud arengukava (Võru Kreutzwaldi Gümnaasium). Äärmuslikuks võib pidada olukorda, kui hoolekogu on sunnitud kooli pidajale tegema otsese ettepaneku määrata hoolekogusse kooli pidaja esindaja, kes saaks koosolekutel kohal olla. Enamik ettepanekuid, mille hoolekogud on kooli pidajale esitanud, on realiseeritud.
14. Seirest selgus, et ehkki, võrreldes eelmiste monitooringutega, on hoolekogu tegevus kooli toetamisel muutunud sisulisemaks kui varem, piirdub hoolekogu töö siiski peamiselt eelarvearutelu ja koolidokumentatsiooni heakskiitmisega. Osa probleeme ning teemasid, mida hoolekogud arutavad, on seadusest tulenevad formaalsused.
15. Misso Keskkooli hoolekogu 2009/10. õa-l koos ei käinud ning otsuseid ei tehtud, samal ajal kui Misso vald kavandas olulisi samme, kuidas korraldada koolivõrku. Sellest nähtub, et hoolekogud saavad tegutseda vaid dokumentides ja nende tegevus/tegevusetus ei mõjuta koolielu.
16. Vaatamata sellele, et seadusest tulenevalt on hoolekogu rolliks „heaks kiita“ või "kinnitada", kinnitab tagasiside nendelt hoolekogudelt ja koolidelt, kus hoolekogu on tegutsenud algatuslikumalt kui täht-tähelt seadust järgides, et hoolekogust on olnud kooli arengule palju tuge, enamik ettepanekutest on teoks saanud. Samas märgiti küsitluse vastustes, et hoolekogu liikmed on kooliarenduses kasutamata potentsiaal – seda nii kaasajate kui ka kaasatavate huvipuuduse tõttu.
17. 2011. aasta 1. jaanuariks on kooli pidajal kohustus lisaks hoolekogu moodustamisele kehtestada ka selle töökord vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-le 73. See võimaldab kooli pidajal seada konkreetseid ootused kooli hoolekogule ning vastastikusele koostööle lisaks seaduses sätestatud juhtudele, mis nõuavad hoolekogu otsust. Hoolekogu motiveeritud tegutsemine sõltub samuti kooli pidaja otsusest – kas ta on rahul hoolekogu liikmete kui kasutamata potentsiaaliga või on kooli pidaja tõsiselt huvitatud oma kooli arengust ja -korraldusest ning ta leiab võimalusi, kuidas hoolekogu motiveerida.
18. Hoolekogud, mis ei ole oma tegevuses lähtunud seaduses sätestatust, peavad analüüsima oma tegevuse otstarbekust ja tulemuslikkust. Hoolekogudel on ka järgnevatel perioodidel vaja analüüsida, mil määral nad saava toetada kooli arengut ning kooli pidamist, mis muudatused on tehtud/rakendunud/toimunud koolis või kohalikus omavalitsuses hoolekogu ettepanekul, kuivõrd on hoolekogu otsused korraldusliku jõuga.

2.3.2 Koolitee turvalisus 2010/2011. õppeaastal

1. Koolidest laekunud andmete alusel on alljärgnevalt esitatud võimalikud ohud kooliteel liikluses ning võimalikud lahendusettepanekud (tabel 65). Ohtlike kohti kooliteel ei ole esitanud Võru linna koolid, sest õpilaste koolitee samastub linna teedel-tänavatel liikumisega. Võru linnas korraldati 2006.–2007. aastal koolilaste tajukaardiuring, mille käigus kaardistati ka ohtlikud kohad ning õpilaste ettepanekud, kuidas olukorda parandada. Saadud andmeid kasutati linna üldplaneeringu koostamisel.
2. Õpilastranspordi kui hariduse kättesaadavust toetava teenuse korraldust käsitleb arengustrateegia I osa 3. peatükk „Ressursside kasutamine“ koos andmetega transpordikulude kohta.
3. Ohutuma koolitee kujundamist saab toetada, kaasates esmajoones õpilasi, koolibusside juhte, kohalike detailplaneeringute koostajaid.

Soovitavad tegevused

- analüüsida koos laste, vanemate ja õpetajatega võimalikult laia kooli ümber asuva liiklusalade riske, märkides kaardile ohtlikumad paigad (teeületused, bussi ootamine jms), sh pakkuda õpilasuuringute teemana välja koolitee ohutuse muutmise võimalused;
- korraldada koolibussijuhtidele kursused õpilaste ohutuse ja turvalisuse tagamise kohta;
- paigaldada koostöös maanteeametiga kiirust piiravad künkad ("lamavad politseinikud") jm lisandid, et liiklus oleks turvalisem;
- kehtestada koostöös politseiga autode kiiruspiirang kooli lähedal;
- mõelda õpilaste ja õpetajatega välja transpordiplaan, et muuta konkreetse kooli õpilaste liikumist ohutumaks, kaasata õpilasi koolide lähiümbruse liikluse planeerijatena, kuna nad oskavad kõige paremini olukorda oma seisukohast kajastada.

Tabel 65. Võrumaa õpilaste koolitee turvalisus

Kool	Olukorra kirjeldus	Ettepanekud
Antsla Gümnaasium	Kooli maa-ala on piiratud piirdeheki ja võrkaiaga, kooliesine õu on autovaba, rajatud on jalgrataste parkla. Töötajate sõidukite parkla on eraldi. Kooli tee tänavale on rajatud kõnnitee, tänav valgustatud Kooli tee tänaval puudub ülekäigurada, lapsevanemad peatuvad hommikuti sõidukitega värava ees. Õpilased lähevad staadionile üle kolme sõidutee	<ul style="list-style-type: none"> • Paigaldada Kooli tee tänavale nn lamav politseinik ning märgistada ülekäigurajad
Haanja-Ruusmäe Põhikool	Koolitee on alevikes turvaline: liiklusmärgid, kergliiklustee	
Krabi Põhikool	Õpilaskodu lapsed ületavad koolimajja jõudmiseks kahel korral maantee	<ul style="list-style-type: none"> • Vajalikud on ülekäigurajad, liikluspiirangud ja ettenähtud tähistused, samuti kergliiklustee
Kuldre Kool	Koolikäimine teepeenart kasutades on nii jalgsi kui ka jalgrattaga ohtlik eriti pimedal ajal. Bussi peab ootama Võru–Tõrva ja Kanepi–Antsla maantee ääres	<ul style="list-style-type: none"> • Rajada kergliiklustee Kuldre ja Uue-Antsla vahele • Rajada Uue-Antsla alevikku tasku, kuna puudub bussiootamiskoht • Kehtestada Vaabinas piirkiiruseks 50km/h ja rajada bussi peatumiseks tasku
Kääpa Põhikool	Kooli ümbrus on turvaline: olemas on piirdehekk, parkla, kõnniteed, pimedal ajal on ümbrus valgustatud, bussipeatus on koolimaja territooriumi vahetus läheduses. Koolikäimine teepeenart kasutades on nii jalgsi kui ka jalgrattaga ohtlik eriti pimedal ajal	<ul style="list-style-type: none"> • Rajada kergliiklustee
Meremäe Kool	Koolimajast läheb mööda küla läbiv tee, millel sõidavad suured veokid. Olemas olevatele liiklusmärkidele autojuhid ei reageeri	<ul style="list-style-type: none"> • Rajada kergliiklustee bussijaamast küla majadeni • Piirata kiirust koolimaja ees 30 km/h • Kanda maanteele vöötrada

Misso Keskkool	Misso laste koolitee on üsna turvaline, kui sõidukid jälgiksid piirkirust	<ul style="list-style-type: none"> • Muuta ülekäiguraja asukohta seoses uue koolimaja valmimisega või paigaldada nn lamav politseinik
Mõniste Kool	Bussiringid on hästi planeeritud ja koolitee on turvaline	
Osula Põhikool	Osula–Varese teelõik, millel liiguvad raskeveokid, on kitsas ja kurviline. Seal on aastate jooksul juhtunud 3 surmaga lõppenud liiklusõnnetust. Teine ohtlik ja arusaamatu liikluslahendus on mahasõit Osula–Kärgula maanteelt	<ul style="list-style-type: none"> • Rajada Osula kooli juurde ohutussaar
Parksepa Keskkool	Kooli territoorium ei ole piiratud. Kooli maa-alal on liiklus lubatud haldaja loal, vaba pääs on kooli sööklasse kaupa vedavatele autodele ja prügiveokitele. Jalakäijatele on turvaline peaallee. Territoorium on valgustatud. Sõiduteel on jalakäijatele märgistatud ülekäigurada. Enne koolimaja on mõlemale poole sõiduteed rajatud valgustatud kergliiklustee.	
Pikakannu Põhikool	Bussi ootamine ja koolitee Otsa–Madala kruusatee ääres võib olla ohtlik	<ul style="list-style-type: none"> • Piirata kiirust nimetatud teelõigul
Puiga Põhikool	2010–2011 rajatud bussiootepaviljon Võru–Haanja maantee ääres ja kergliiklustee toetab turvalist kooliteed ka 2,8 km kauguselt Koselt	<ul style="list-style-type: none"> • Ehitada Kosele bussiootepaviljon
Rõuge Põhikool	Kooli territoorium osaliselt piiratud aiaga. Koolibussid väljuvad kiriku parkimisplatsilt. Kooliskäimine teepeenart kasutades ei ole turvaline	<ul style="list-style-type: none"> • Kergliiklustee ehitus Rõuge alevikus
Sõmerpalu Põhikool	Kooliskäimine teepeenart kasutades on nii jalgsi kui ka jalgrattaga ohtlik eriti pimedal ajal	<ul style="list-style-type: none"> • Kergliiklustee valmib 2012. aastal
Varstu Keskkool	Koolitee on ohutu, asulasisene teeületuskoht on tähistatud, kooli territooriumil on sõidukite sisse- ja väljasõit reguleeritud liiklusmärkidega	
Vastseliina Gümnaasium	Koolitee on renoveeritud 2011. aastal. Renoveerimise käigus eraldati kõnnitee sõiduteest. Koolitee on ohutu, asulasisesed teeületuskohad on tähistatud. Kooli territooriumil on sõidukite sisse- ja väljasõit reguleeritud liiklusmärkidega	
Võru I Põhikool	Kooli territoorium piiramata	
Võru Kreuzwaldi Gümnaasium	Kooli territoorium piiratud	
Võru Kesklinna Gümnaasium	Kooli territoorium piiratud	

2.3.3 Liikumispuudega isikute ligipääs koolile 2010/2011. õppeaastal

1. Liikumisvabadus on üks inimese põhiõigusi ja see laieneb ka liikumisraskusega inimesele. Nõuded, tagamaks liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimeste liikumisvõimalusi üldkasutatavates ehitistes, on kinnitatud majandus- ja kommunikatsiooniministri 28.11.2002. a määrusega nr 14. Takistusteta liikumine pole oluline üksnes ratastooli või muid liikumisabivahendeid kasutavale inimesele, vaid ka lapsevankriga inimese või eaka inimese liikumist ei tohiks takistada järsk trepp või raske avanev uks. Liikumispuudega isikute ligipääsu koolile kirjeldab tabel 66.

Tabel 66. Liikumispuudega isikute juurdepääs koolile ja liikumine siseruumides

Kool	Olukorra kirjeldus	Ettepanekud
Antsla Gümnaasium	Liikumispuudega õpilastel (ka ratastooliga) on võimalik koolimajja siseneda peasissepääsu juures oleva kaldtee kaudu, kust pääseb B korpuse esimesele korrusele	Kooli renoveerimise käigus lahendada liikumispuudega õpilaste pääs teistesse õppekorpustesse ja korrustele
Haanja–Ruusmäe Põhikool	Liikumispuudega inimesed saavad koolimajades trepist liikuda invatoolseadme abil eeldusel, et nad viibivad ühes majas	
Krabi Kool	Liikumispuudega inimestel on võimalik pääseda koolimajja ja liikuda ainult esimesel korrusel	Vajadusel ollakse valmis looma majas liikumiseks tingimused
Kuldre Kool	Liikumispuuetega inimestel puudub juurdepääs kooli ruumidesse	Seoses koolihoone renoveerimisega luuakse vajalikud võimalused
Kääpa Põhikool	Liikumispuudega inimesed pääsevad maja I korrusele kaldteed mööda II ja III korruse klassiruumidesse, aulasse, raamatukokku ja arvutiklassi saab ainult trepist	
Meremäe Kool	Liikumispuuetega inimestel puudub pääs kooli ruumidesse	Vajadusel muretsetakse abiseade (trepironija)
Misso Keskkool	Kooli ehitamisel 2007. a ei arvestatud liikumispuuetega isikutega majja sisene-misega, kuid pikad koridorid ja lävepakuta klassiüksed võimaldavad siseruumides ratastooliga liikuda	Vajadusel saab lihtsate vahenditega kohandada kooli välistrepi sobivaks ja paigaldada trepironija
Mõniste Kool	Liikumispuudega inimestel on võimalik kõrvalise abita koolimajja pääseda ja seal liikuda kõikides ruumides, v.a teisel korrusel asuv kooli raamatukogu	
Osula Põhikool	Liikumispuudega inimestel on võimalik pääseda koolimajja ja liikuda seal ainult I korrusel	Õppetöö korraldamisel arvestatakse igapäevaselt liikumispuudega õpilase vajadustega
Parksepa Keskkool	Liikumispuudega inimestel on võimalik liikuda majas ainult I korrusel. Puudub invaWC	Rajada peasissekäigu juurde kaldtee
Pikakannu Põhikool	Liikumispuudega inimene ei pääse koolihoonesse	

Puiga Põhikool	Ratastooliga on võimalik pääseda koolimaja I ja II korrusele ning spordihoonesse	
Rõuge Põhikool	Liikumispuudega inimestel on võimalik pääseda koolimajja mööda kaldteed ning liikuda majas esimesel korrusel	Vajadusel muretsetakse abiseade (trepronija)
Sõmerpalu Põhikool	Liikumispuuetega inimestel ei ole võimalik kõrvalise abita koolimajja pääseda ja seal liikuda. Liikumispuudega inimesed pääsevad kõrvalist abi kasutades vaid kooli saali	Planeerida kooli peasissekäigu trepi renoveerimine. Koolimaja sees olevatele treppidele on võimalik paigutada (vajadusel ka ajutiselt) kaldtee(d)
Varstu Keskkool	Liikumispuuetega inimestele on loodud tingimused liikuda majas, arvestades nende individuaalseid vajadusi	
Vastseliina Gümnaasium	Kõrvalise isiku abita on koolimajas võimalik liikumispuudega inimesel liikuda vaid esimesel korrusel: sööklas, aulas, võimlas, ühes klassiruumis	Liikumispuuetega inimestele on kavas luua novembris 2011 kooliõue renoveerimise käigus kaldtee koolimajja sissepääsuks
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	Liikumispuudega inimene ei pääse koolihoonesse	
Võru Keslinna Gümnaasium	Liikumispuudega inimene ei pääse koolihoonesse	
Võru I Põhikool	Liikumispuudega inimene ei pääse koolihoonesse	
Võru Järve Kool	Liikumispuuetega isikutele on juurdepääs tagatud	

2.4 ÕPILASED VÕRUMAA KOOLIDES

2.4.1 Põhikoolide õpilaste ja gümnasistide maakonnasisene ränne

1. Võrumaa **põhikoolides** õpib kokku 499 õpilast, kes on valinud erinevatel põhjustel õpinguteks kooli väljaspool oma registreeritud elukohajärgset omavalitsust (tabel 67). Võru linna põhikooliklassides õpib lapsi kõikidest maakonna kohalikest omavalitsustest, v.a Misso vald. Põhiharidust omandab väljaspool maakonda 104 õpilast. Vaid Misso, Rõuge ja Urvaste valla õpilased on eelistanud õppida Võru maakonnas asuvates koolides.
2. Statistiliselt on suurim põhikooliõpilaste maakonnasisene ränne Võru vallast Võru linna, 131 õpilast. See võib olla seotud vanemate töökoha ja sellest tulenevate transpordimugavustega, kuid tõenäoliselt õpib Võru linna koolides palju neid õpilasi, kellel ei ole logistiliselt otstarbekas käia Parksepa Keskkooli või Puiga Põhikooli. Võru linna 127 õpilast seevastu on valinud põhihariduse omandamiseks muu kooli, sh väljaspool maakonda.
3. 23 õpilast, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht on Võru linnas, õpivad Varstu valla koolides, enamused neist Krabi Põhikoolis, kuna nad on suunatud sealsesse õpilaskodusse. 19 õpilast Võru linnast käib ka Lasva vallas Kääpa või Pikakannu Põhikoolis. Teadaolevalt eelistab osa vanemaid väikest kooli.
4. Suurema põhikooliõpilaste väljarände poolest paistavad silma Lasva vald (28 õpilast, sh 14 väljaspool maakonda) ja Meremäe vald (28 õpilast, sh 11 väljaspool maakonda). Tõendamata andmetel on selle valiku põhjuseks nende valdade ebaselge hariduskorraldus. Antsla valla õpilastest õpib 12 maakonnast väljaspool ja 12 Varstu valla koolides. Samal ajal on Antsla valda suurim sisseränne – 21 õpilast – Urvaste vallast. Samuti on suur sisseränne Vastseliina valda Misso valla 11 ja Meremäe valla 9 õpilase arvelt.
5. Põhikooliõpilaste puhul on valikute tegijateks pigem lapsevanemad ning teatud juhtudel on see valik tingitud vajadusest tagada õpilasele sobivad õpitingimused või on see seotud vanemate töökoha asukohaga. Kohalikel omavalitsustel, kus kooli toimimiseks on oluline iga õpilase olemasolu, on vaja analüüsida õpilaste väljarände ja koolivaliku põhjusi õpilaste kaupa ning sellest tulenevalt on võimalik kavandada arenguplaane, millega ennetada edasist väljarannet.
6. Käesoleva arengustrateegia koostamise käigus ei ole uuritud, miks valivad põhikooliõpetajad edasiõppimiseks kooli väljaspool oma koduvalda või Võrumaad. Üsna lihtne on arvata, et väljaränne võib olla põhjustatud elu- või vanemate töökoha asukohast, kuid maakondlikku õpilaste nõustamiskomisjoni ja alaealiste komisjoni laekunud konfidentsiaalse info alusel on põhjused sageli ka sisulised ning isiklikud: koolis märkamata ja toetamata jäänud õpiraskused, pikka aega lahendamata jäänud koolivägivalla juhtumid, õpetajate ebaeetiline suhtumine mõnesse õpilasesse. Samadel põhjustel on kool valitud väljaspool oma koduvalda, vaatamata sellele, et konflikt ei ole jõudnud mõjutuslikesse komisjonidesse. Sel juhul on koolivalikul määravaks lapsevanema soov ennetada tulevasi konflikte, kuna kool ei ole täitnud oma kohustust õpilaste arengut igati toetada.

Tabel 67. Väljaspool elukohajärgset kohalikku omavalitsust õppivad põhikooliõpilased 2010/2011. õppeaastal

	Elukohajärgne KOV	Kooli asukoht														KOKKU		
		Antsla vald	Haanja vald	Lasva vald	Meremäe vald	Misso vald	Mõniste vald	Rõuge vald	Sõmerpalu vald	Urvaste vald	Urvaste Kool	Varstu vald	Vastseliina vald	Vastseliina Internaatkool	Võru vald		Võru linn	väljaspool Võru maakonda
1	Antsla vald								4	5	12				5	12	38	
2	Haanja vald					7		3				1		2	5	2	20	
3	Lasva vald									3	1	2	1		7	14	28	
4	Meremäe vald							1		1	1	9	1		4	11	28	
5	Misso vald											11					11	
6	Mõniste vald									1					5	1	7	
7	Rõuge vald	1									5	1		1	7		15	
8	Sõmerpalu vald								2					1	10	2	15	
9	Urvaste vald	21													2		23	
10	Varstu vald														4	3	7	
11	Vastseliina vald													1	10	6	17	
12	Võru vald	1	2	3		1	1	2	3	3					131	16	163	
13	Võru linn		1	19			1	8	6		23	5		27		37	127	
	KOKKU	23	3	22	0	8	0	6	10	15	13	42	29	2	32	190	104	499

7. **Gümnaasistide** liikumine maakonna piires on ühesuunalisem, võrreldes põhikooliõpilaste liikumisega (tabel 68). Kui otsustakse lahkuda oma valla gümnaasiumist, suundutakse valdavalt üldkeskharidust omandama Võru linna (196 õpilast) või väljapoole maakonda (140 õpilast). 2010/2011. õppeaastal ei olnud Võru linna gümnaasiumides ühtki õpilast vaid Misso vallast, sealsed põhikoolilõpetajad valisid edasiõppimiseks pigem Vastseliina Gümnaasiumi.
8. Kui puudub kindel eelistus mõne gümnaasiumi kasuks, valitakse pigem edasiõppimisvõimalus kodu lähedal. Antsla Gümnaasiumis õpib 2010/2011. õppeaastal 16 õpilast Urvaste, 4 Sõmerpalu ja 2 Rõuge vallast. Varstu gümnaasistide seas on 27 Mõniste, 4 Rõuge ja 6 Antsla vallast pärit õpilast. Vastseliina Gümnaasiumis õppis 10 Misso, 8 Meremäe, 3 Lasva ja 1 Haanja valla õpilane, lisaks 2 õpilast Võru linnast.
9. Vastseliina Gümnaasium suudaks kindlasti pakkuda alternatiivset õppimisvõimalust Haanja vallast pärit õpilastele, kui kahe valla vahel oleks toimiv transpordikorraldus.
10. Parksepa Keskkoolis õpib gümnaasiste 6 omavalitsusest – Haanja, Lasva, Rõuge, Sõmerpalu, Varstu vallast ja Võru linnast –, kuid seejuures on valiku puhul määravaks olnud võimalus omandada kutseõpe gümnaasiumis.
11. Vaja on analüüsida gümnaasistide lahkumise põhjusi Võru linnast, Võru vallast ning Antsla vallast ja arendada koolikorraldust ning kooli õppekava nii, et see pakuks õpilastele mitmekesiseid võimalusi.

Tabel 68. Väljaspool elukohajärgset kohalikku omavalitsust õppivad gümnasistid 2010/2011. õppeaastal

Kooli asukoht									
Elukohajärgne KOV	Antsla vald	Misso vald	Varstu vald	Vastseliina vald	Võru vald	Võru linn (va VTG)	Võru Täiskasvanute Gümnaasium	väljaspool Võru maakonda	KOKKU
1	Antsla vald		6			1	10	13	30
2	Haanja vald			1	6	15	5	4	33
3	Lasva vald			3	6	24	6	7	46
4	Meremäe vald			8		1	4	5	18
5	Misso vald			10				1	11
6	Mõniste vald		27			3	3	4	37
7	Rõuge vald	2	4		14	22	7	14	63
8	Sõmerpalu vald	4	2		2	47	12	7	74
9	Urvaste vald	16				5		16	37
10	Varstu vald				3	2	2	2	9
11	Vastseliina vald					1	4	5	10
12	Võru vald					75	20	17	112
13	Võru linn		1	2	50			45	98
	KOKKU	22	5	37	24	81	196	73	140

12. 2010. a 10. septembri andmetel õppis mitteelukohajärgses koolis 1077 Võrumaa õpilast: 499 põhikooliõpilast, kellest 104 (21%) oli valinud põhihariduse omandamiseks kooli väljaspool Võru maakonda, ja 578 gümnasisti, kellest 140 (24%) oli valinud kooli väljaspool Võru maakonda. Õpilaste arvu, kes statistikas kajastuvad kui väljaspool maakonda õppijad, suurendab ka tegeliku ja rahvastikuregistrijärgse elukoha erinevus. 2004. aasta juuni seisuga elas maakonnas kokku 1308 õpilast (21%), kes ei õppinud elukohajärgses koolis, sh väljaspool maakonda.
13. Munitsipaalkoolide õpilaste arv on aastatel 2004–2010 langenud 1749 õpilase võrra (ca 28%), mitteelukohajärgses koolis õppijate arv on vähenenud 231 võrra (ca 17%). Andmeid kõrvutades saab väita, et 5 aastaga on erinevatel põhjustel üha rohkem peresid valinud oma lastele hariduse omandamiseks mitteelukohajärgse kooli. Maakondlikke arenguid arvestades ei ole maakonnasisene ränne taunitav, kuna see võib olla tingitud mitmest asjaolust: vanemate töökohast, õpilase erivajadustest, kodusest sotsiaalsest olukorrast jms. Edaspidist kooli pidajate analüüsi vajavad 104 põhikooliõpilase liikumise põhjused väljapoole maakonda.

2.4.2 Mujal Eestis elavate õpilase ränne Võrumaa põhikoolidesse ja gümnaasiumidesse

1. Võrumaa koolides omandab põhiharidust 77 õpilast, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht ei ole Võru maakonnas, neist 29 õpib Varstu valla Krabi ja Misso valla õpilaskoduga koolis (tabel 69).
2. Arengustrateegia koostamise käigus uuriti ka koolivaliku põhjusi. 15 põhikooliõpilase tegelik elukoht on Võrumaal, 23 õpilase või nende vanemate kindel soov on, et laps õpiks just selles koolis – Antsla Gümnaasiumis, Parksepa Keskkoolis, Võru Kesklinna Gümnaasiumis, Kääpa ning Puiga Põhikoolis. 10 õpilase puhul on koolivalikul määravaks osutunud elamisvõimalused vanavanemate, sugulaste/ tuttavate juures, lapsevanema töökoha asukoht ja venekeelse põhihariduse omandamise võimalus.
3. Gümnaasiste, kelle registrijärgne elukoht ei ole Võrumaal, kuid kes õpivad Võru maakonna koolides, on 30, lisaks 56 täiskasvanute gümnaasiumis. Õpilase või tema vanema kindla sooviga on 19 õpilast asunud õppima Võru linna gümnaasiumidesse ja Varstu Keskkooli.
4. Kutseõpe gümnaasiumis, mida pakub Parksepa Keskkool, ei ole osutunud väljaspool maakonda elavatele õpilastele koolivalikul oluliseks.
5. Kõrvutades põhikooli- ja gümnaasiumiõpilaste rännet maakonnast välja ning vastupidi, tuleb tõdeda, et 244 õpilast eelistab haridust omandada väljaspool maakonda ja 163 maakonnast väljaspool elavat õpilast omandab põhi- või üldkeskharidust Võrumaa koolides.
6. Seni on maakonnas analüüsitud vaid põhikoolilõpetajate õppima asumist väljapoole maakonda. Põiharidust omandavate õpilaste puhul ei ole analüüsitud, kas koolivalik on seotud õpilaste tegeliku elukohaga või on määravaks õppetöö kvaliteet, koolikultuur vms.

Tabel 69. Rahvastikuregistri järgi väljaspool Võrumaad elavad, kuid Võru maakonna munitsipaalikoolides õppivad õpilased 2010/2011. õppeaastal

		Õpilase tegelik elukoht on Võrumaal	Õpilane elab vanavanemate või sugulaste või hooldusvanema juures	Õpilane käib lähimas koolis	Õpilase või lapsevanema kindel soov, et laps õpiks just selles koolis	Lapsevanem käib Võrus tööl	Võimalus omandada põhiharidus vene keeles	Õpilaskoduga kool	PÕHIKOOLIÕPILASI KOKKU	Õpilase tegelik elukoht on Võrumaal	Õpilane elab vanavanemate või sugulaste juures	Õpilane käib lähimas koolis	Õpilase või lapsevanema kindel soov, et laps õpiks just selles koolis	Muu võimalus (perekondlik põhjus)	GÜMNAASIUMIÕPILASI KOKKU
		PÕHIKOOL								GÜMNAASIUM					
1	Antsla G	1			7				8				2		2
2	Haanja-Ruusmäe PK														
3	Kääpa PK				1				1						
4	Pikakannu PK														
5	Meremäe Kool	1							1						
6	Misso KK							5	5						
7	Mõniste Kool														
8	Rõuge PK														
9	Osula PK														
10	Sõmerpalu PK														
11	Kuldre Kool	1	1						2						
12	Krabi PK							24	24						
13	Varstu KK												6		6
14	Vastseliina G										1		2		3
15	Parksepa KK	2			8				10						
16	Puiga PK	1			1				2						
17	Võru Kreutzwaldi G	1				1			2	2			7	1	10
18	Võru Kesklinna G				6				6				9		9
19	Võru I PK	8					1		9						
20	Võru Täiskasvanute G			7					7		56				56
21	Võru Järve Kool														
22	Vastseliina IK														
23	Urvaste Kool														
	KOKKU	1	1	7	23	1	1	29	77	2	1	56	26	1	86

2.4.3 Õpilaste arvu prognoos aastaks 2016

1. Üheks enamlevinud ja paraku sageli ka ainsaks näitajaks, mille põhjal prognoosivad kooli pidajad õpilaste arvu ning kavandavad sellest tulenevalt koolikorraldust, on sünnistatistika. Tabel 70 kõrvutab sündide arvu ja kooliskäivate laste arvu omavalitsuste ning koolide kaupa. Sünnistatistikale tugines pidanuks Võrumaa 1.–9. klassis õppima 2010. aasta septembri andmete põhjal 3352 õpilast. Tegelikult oli 1.–9. klasside õpilaste arv 3182, lisaks 186 erikoolides õppijat. Arvestades tegelikku rännet 1.–9. klassi õpilaste seas, on kooliskäivate õpilaste arv Võrumaal 2010. a septembri andmete järgi prognoositud 0,5% suurem.
2. Gümnaasiumiõpilaste prognoosi koostades tuleb arvesse võtta põhikoolijärgset väljarännet maakonnast, mistõttu on gümnaasistide arv 29,1% väiksem, kui võiks sündidele tuginedes eeldada. Samas mõjutab gümnaasiumiõpilaste arvu õppurite arv Võru Täiskasvanute Gümnaasiumis, kes on arvestatud tabelis 70 ja kelle arvukust on võimalik prognoosida vaid ligilähedaselt.
3. Statistikaameti andmete põhjal on Haridus- ja Teadusministeerium koostanud iga omavalitsuse kohta graafiku, millelt on võimalik näha tavakoolide 1. kooliastme õpilaste arvu seost sünnistatistikaga ja I kooliastme õpilaste siiret III kooliastmesse kuus aastat hiljem (joonised 7–20).

Tabel 70. Võrumaa õpilaste arvu prognoos 2016. aastaks

Võrumaa	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	1016	975	-4,0	1015	974
4.–6. klass (10–12-aastased)	1063	1008	-5,2	1026	973
7.–9. klass (13–15-aastased)	1273	1385	8,8	1028	1118
10.–12. klass (16–18-aastased)	1565	1109	-29,1	1116	791
Õpilaste arvu prognoos PK	3352	3368	0,5	3069	3065
Õpilaste arvu prognoos G	1565	1109	-29,1	1116	791

Antsla vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	98	92	-6,1	79	74
4.–6. klass (10–12-aastased)	103	89	-13,6	107	92
7.–9. klass (13–15-aastased)	144	132	-8,3	106	97
10.–12. klass (16–18-aastased)	165	107	-35,2	114	74
Õpilaste arvu prognoos PK	345	313	-9,3	292	263

Haanja vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	24	20	-16,7	35	29
4.–6. klass (10–12-aastased)	38	29	-23,7	26	20
7.–9.klass (13–15-aastased)	27	19	-29,6	28	20
10.–12. klass (16–18-aastased)	46			41	
Õpilaste arvu prognoos PK	89	68	-23,6	89	69

Lasva vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	71	65	-8,5	62	57
4.–6. klass (10–12-aastased)	42	44	4,8	56	59
7.–9. klass (13–15-aastased)	60	69	15,0	71	82
10.–12. klass (16–18-aastased)	73			45	
Õpilaste arvu prognoos PK	173	178	2,9	189	198

Meremäe vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	25	18	-28,0	16	12
4.–6. klass (10–12-aastased)	21	15	-28,6	32	23
7.–9. klass (13–15-aastased)	41	17	-58,5	34	14
10.–12. klass (16–18-aastased)	39			24	
Õpilaste arvu prognoos PK	87	50	-42,5	82	49

Misso vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	15	6	-60,0	7	3
4.–6. klass (10–12-aastased)	18	12	-33,3	14	9
7.–9. klass (13–15-aastased)	16	28	75,0	14	25
10.–12. klass (16–18-aastased)	25	11		16	
Õpilaste arvu prognoos PK	49	46	6,1	35	37

Mõniste vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	35	23	-34,3	20	13
4.–6. klass (10–12-aastased)	20	22	10,0	21	23
7.–9. klass (13–15-aastased)	28	26	-7,1	32	30
10.–12. klass (16–18-aastased)	50			35	
Õpilaste arvu prognoos PK	83	71	-14,5	73	66

Rõuge vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	50	44	-12,0	73	64
4.–6. klass (10–12-aastased)	48	57	18,8	80	95
7.–9. klass (13–15-aastased)	57	68	19,3	52	62
10.–12. klass (16–18-aastased)	75			56	
Õpilaste arvu prognoos PK	155	169	9,0	205	221

Sõmerpalu vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	53	56	5,7	56	59
4.–6. klass (10–12-aastased)	73	66	-9,6	50	45
7.–9. klass (13–15-aastased)	76	64	-15,8	48	40
10.–12. klass (16–18-aastased)	85			79	
Õpilaste arvu prognoos PK	202	186	-7,9	154	145

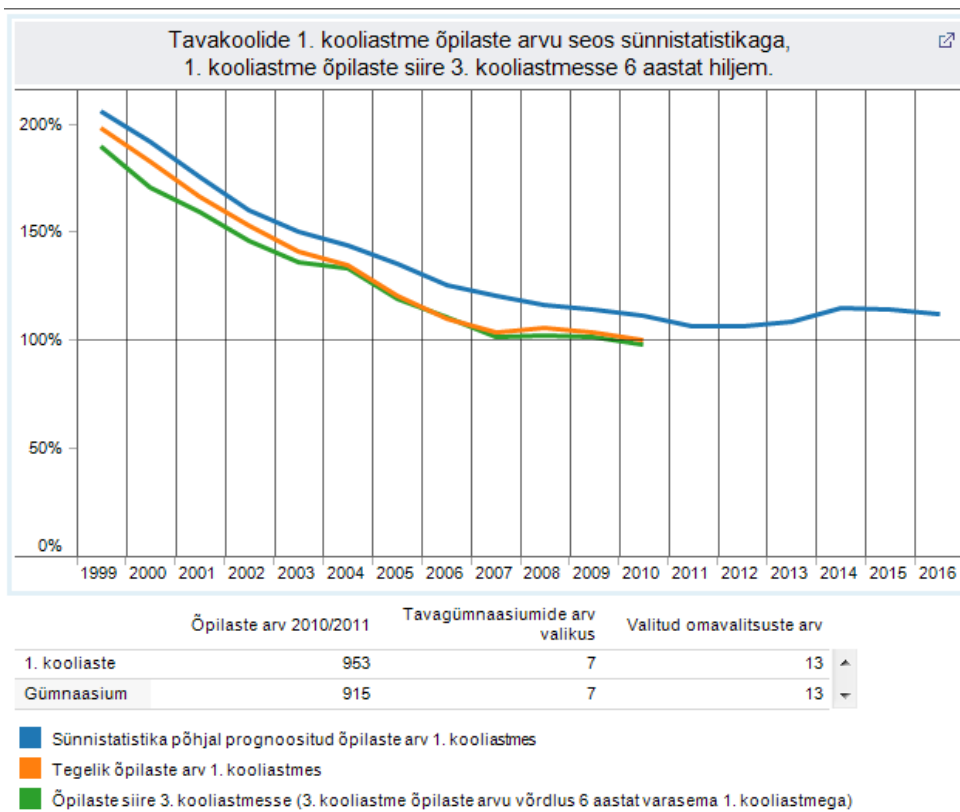
Urvaste vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	49	30	-38,8	23	14
4.–6. klass (10–12-aastased)	62	45	-27,4	39	28
7.–9.klass (13–15-aastased)	66	50	-24,2	49	37
10.–12. klass (16–18-aastased)	68			60	
Õpilaste arvu prognoos PK	177	125	-29,4	111	79

Varstu vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	25	28	12,0	30	34
4.–6. klass (10–12-aastased)	33	42	27,3	33	42
7.–9. klass (13–15-aastased)	44	85	93,2	26	50
10.–12. klass (16–18-aastased)	57	72		34	
Õpilaste arvu prognoos PK	102	155	52,0	89	126

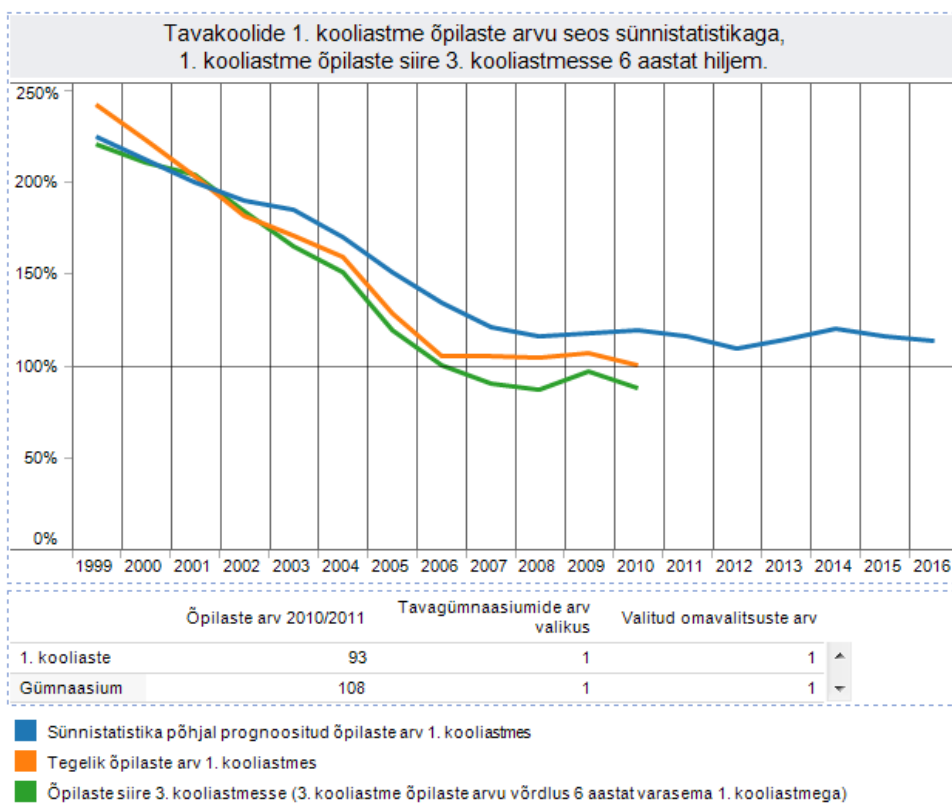
Vastseliina vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	47	51	8,5	47	51
4.–6. klass (10–12-aastased)	40	48	20,0	47	56
7.–9. klass (13–15-aastased)	61	70	14,8	47	54
10.–12. klass (16–18-aastased)	87	90	3,4	49	51
Õpilaste arvu prognoos PK	148	169	14,2	141	161

Võru vald	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	141	121	-14,2	116	100
4.–6. klass (10–12-aastased)	143	118	-17,5	129	106
7.–9. klass (13–15-aastased)	167	119	-28,7	128	91
10.–12. klass (16–18-aastased)	220	153	-30,5	152	106
Õpilaste arvu prognoos PK	451	358	-20,6	373	297

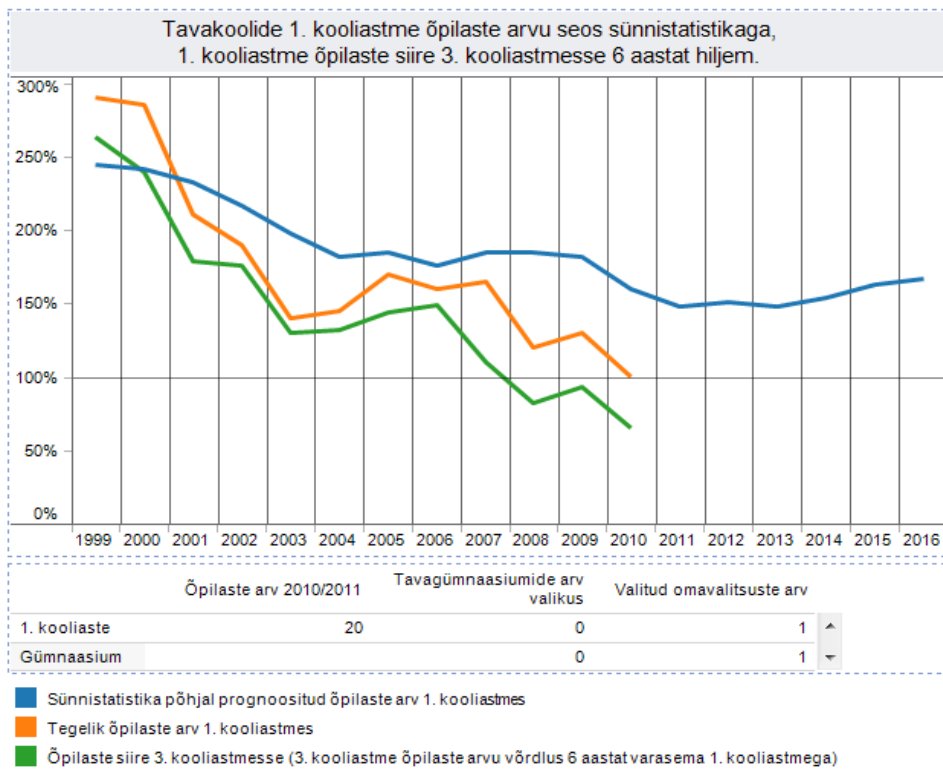
Võru linn	Sündide järgi 2010	Tegelik õpilaste arv sept 2010	%	Sündide põhjal 2016	Eeldatav õpilaste arv sept 2016
1.–3. klass (7–9-aastased)	383	412	7,6	451	485
4.–6. klass (10–12-aastased)	422	385	-8,8	392	358
7.–9. klass (13–15-aastased)	486	566	16,5	393	458
10.–12. klass (16–18-aastased)	575	676	17,6	411	483
Õpilaste arvu prognoos PK	1291	1363	5,6	1236	1301
Õpilaste arvu prognoos G	575	676	17,6	411	483

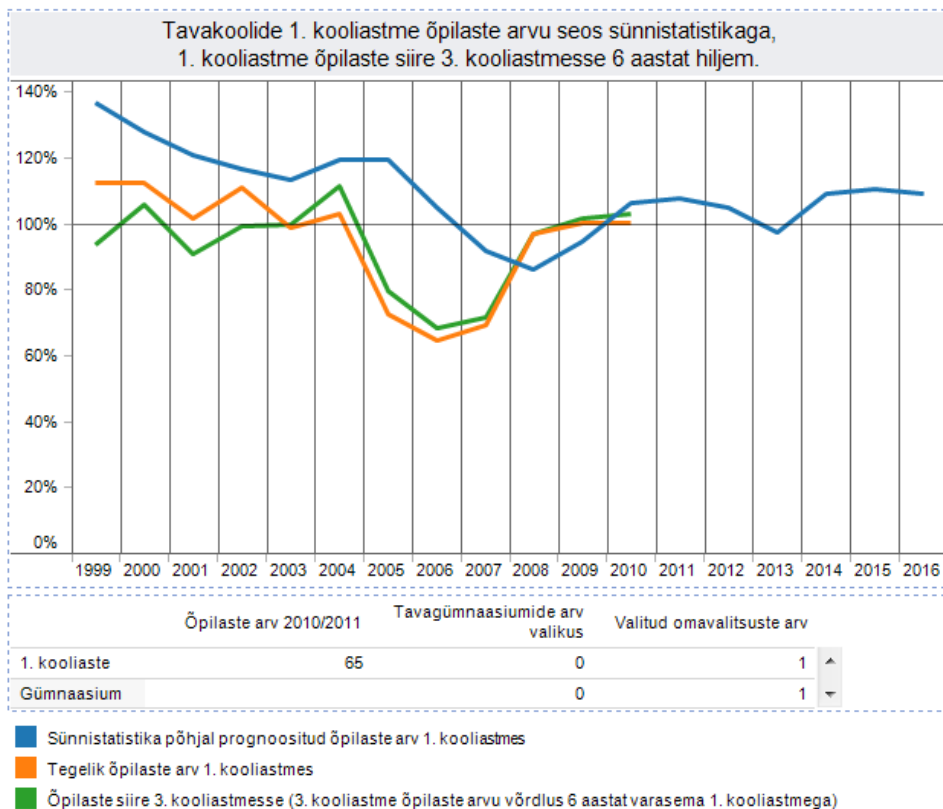
Joonis 7. Võru maakond

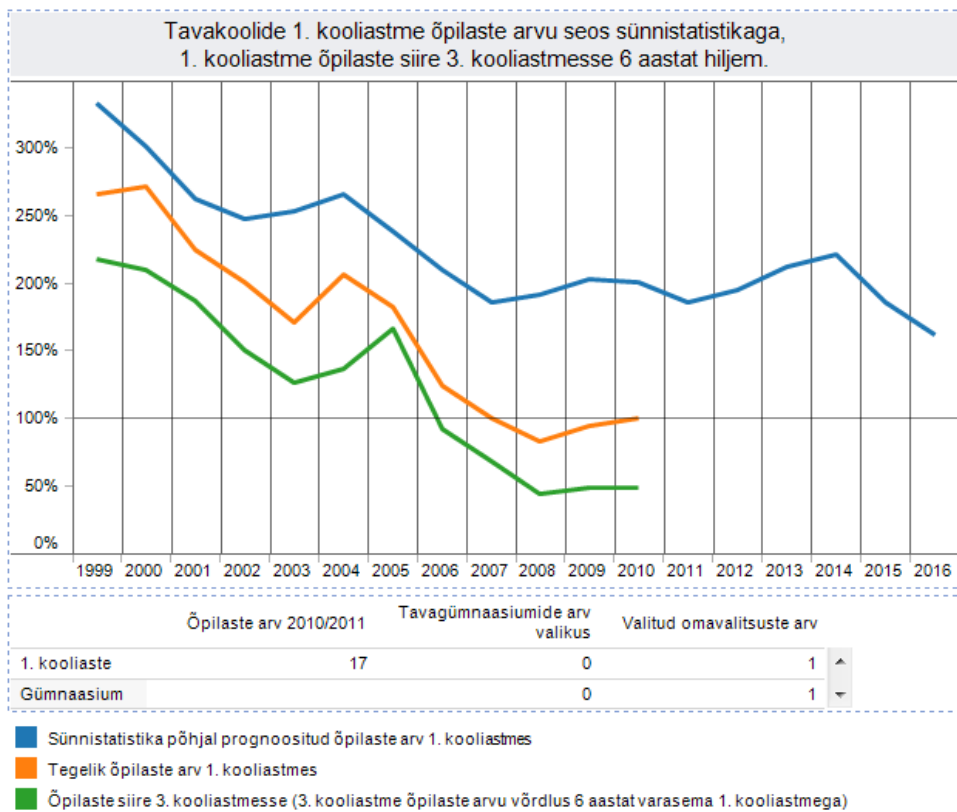
Joonis 8. Antsla vald

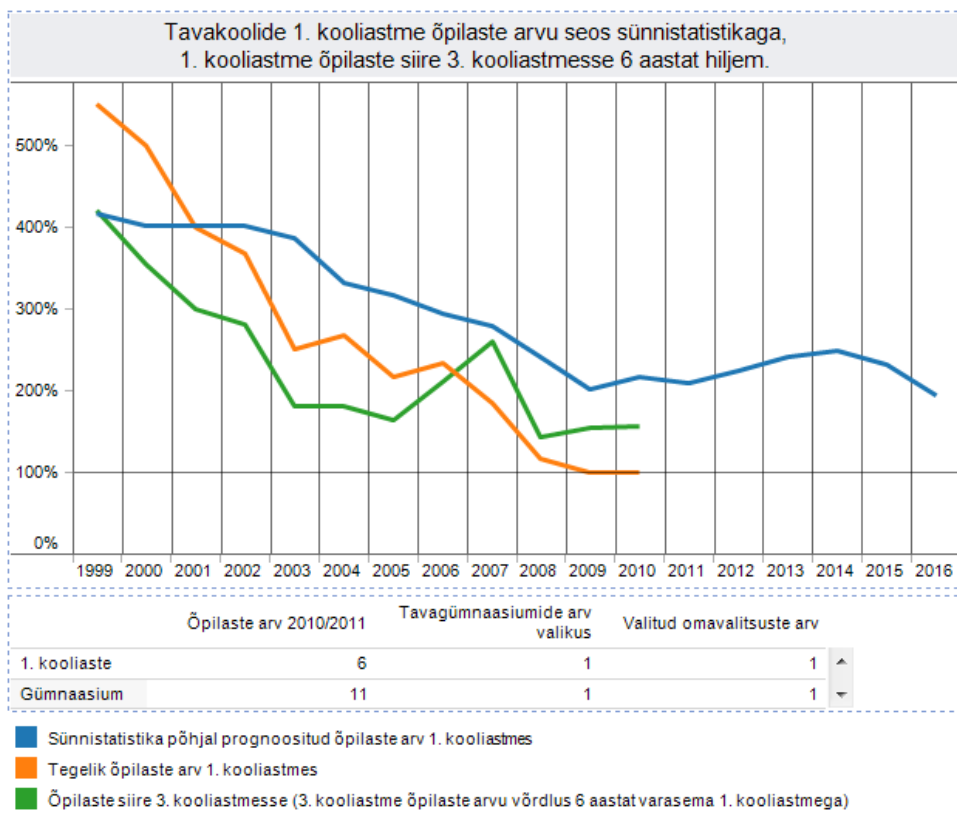
Joonis 9. Haanja vald

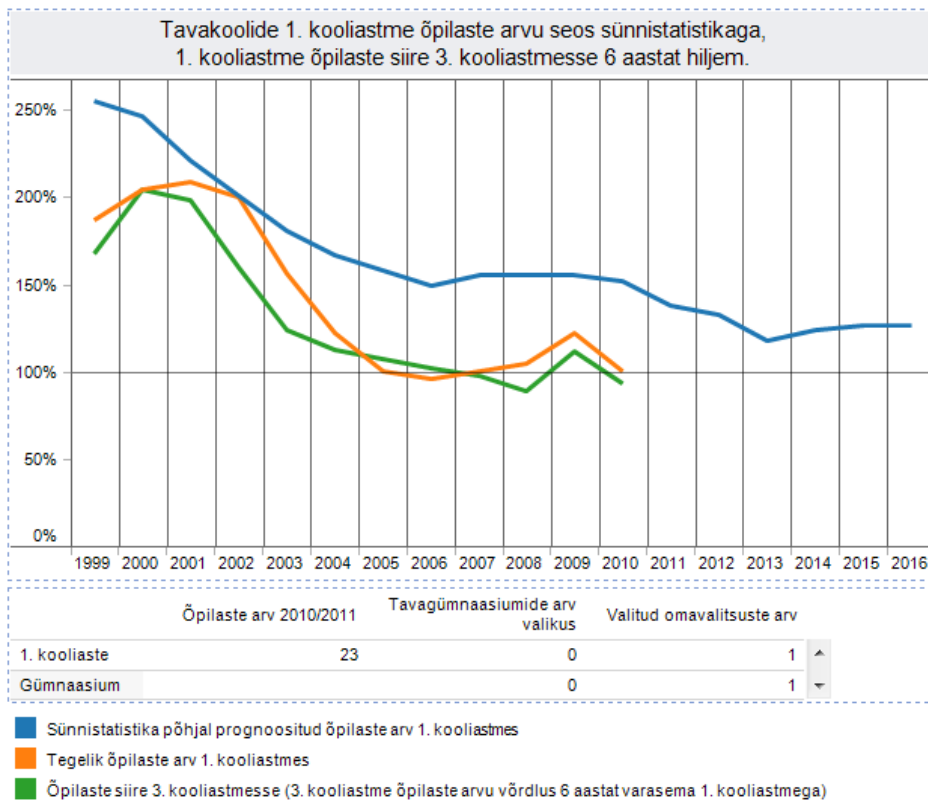
Joonis 10. Lasva vald

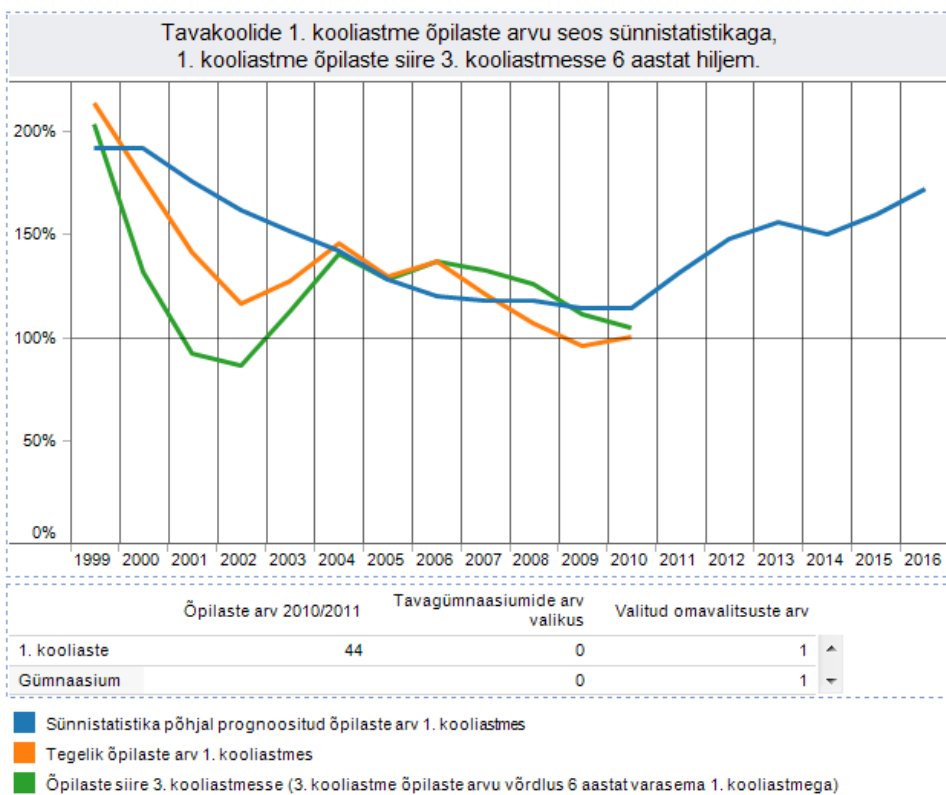
Joonis 11. Meremäe vald

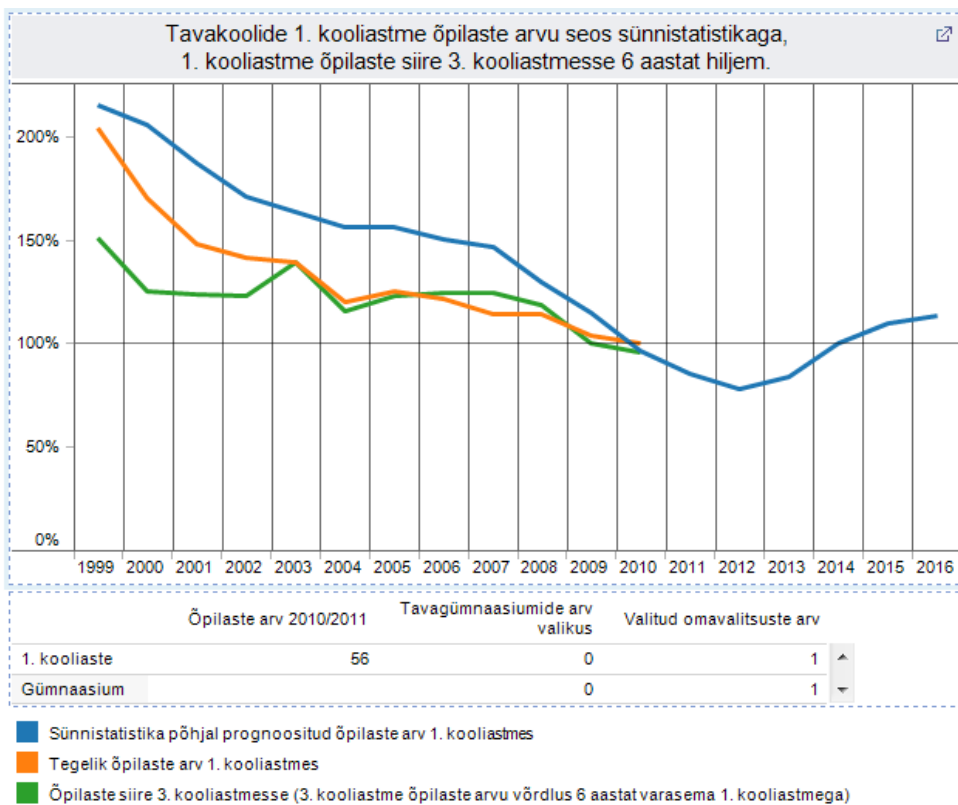
Joonis 12. Misso vald

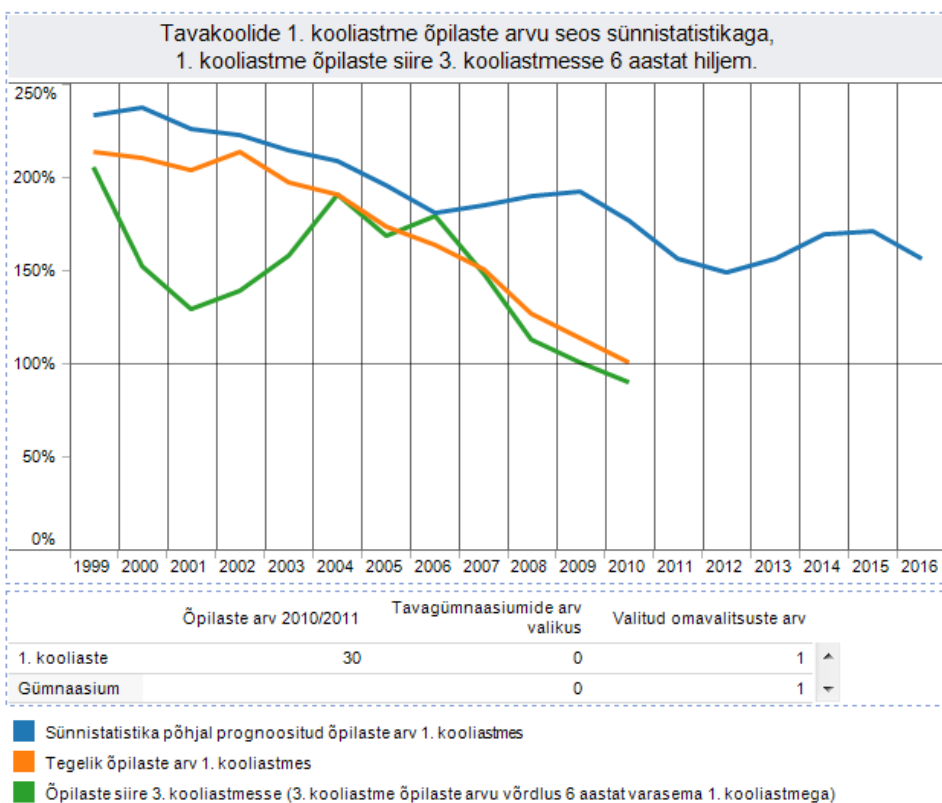
Joonis 13. Mõniste vald

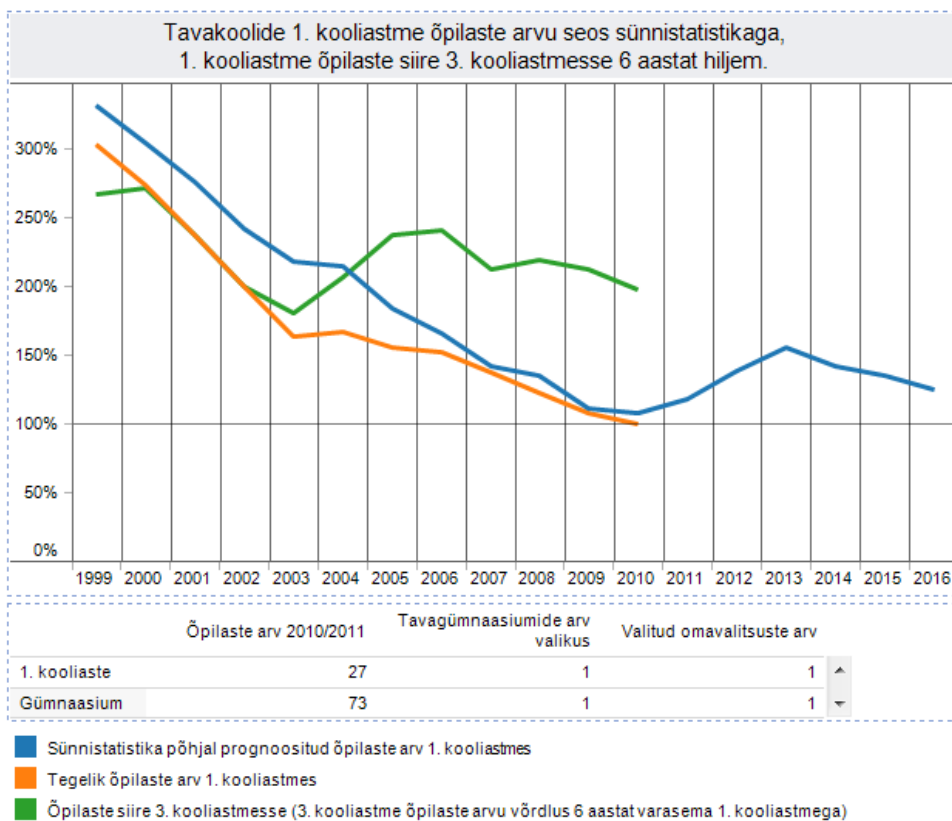
Joonis 14. Rõuge vald

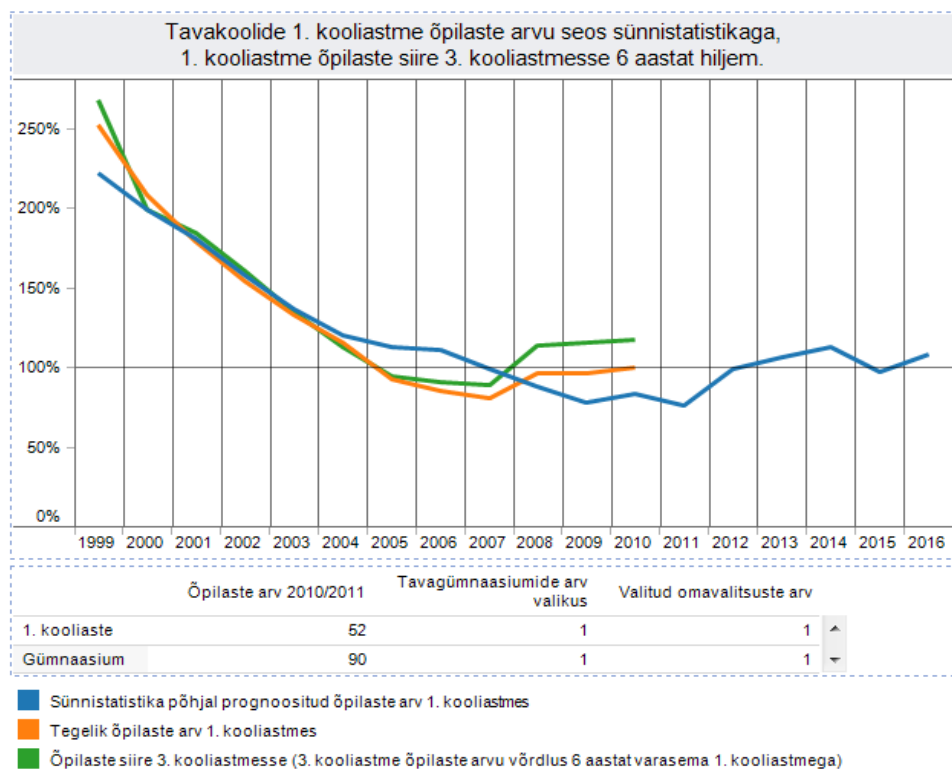
Joonis 15. Sõmerpalu vald

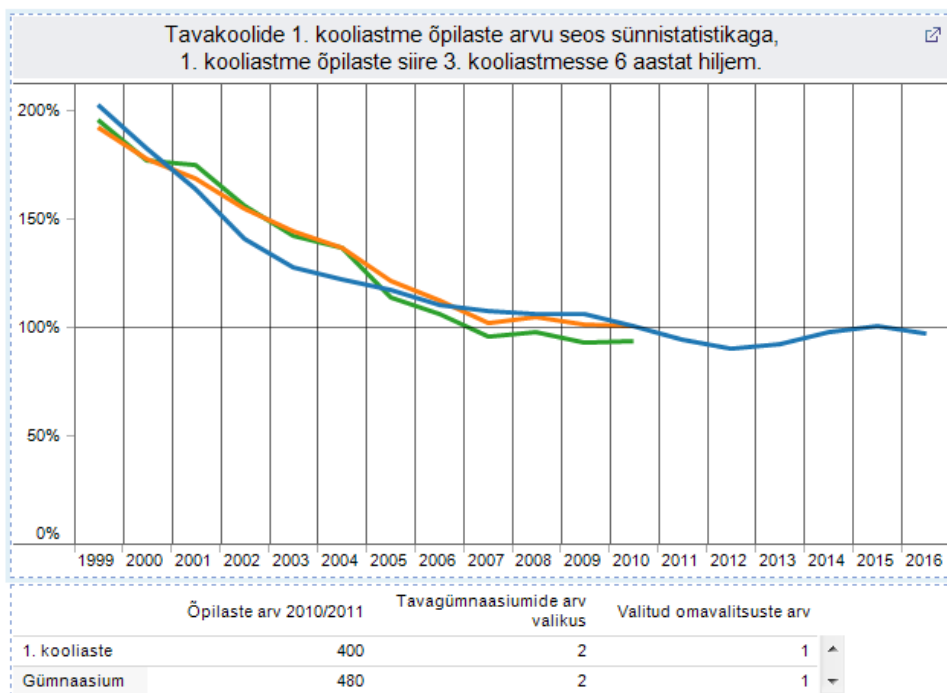
Joonis 16. Urvaste vald

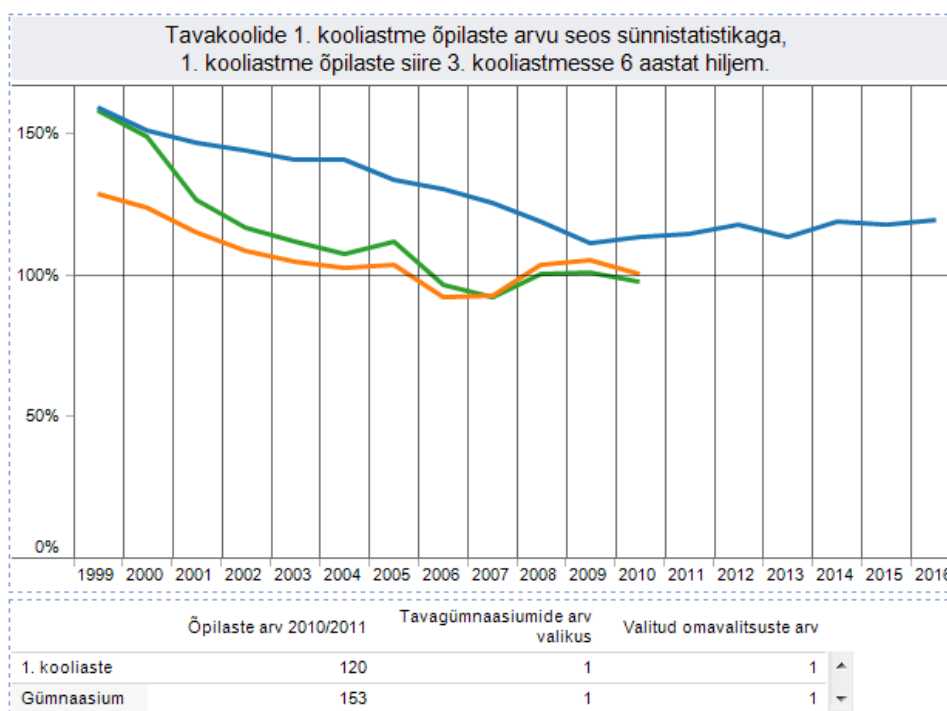
Joonis 17. Varstu vald

Joonis 18. Vastseliina vald

Joonis 19. Võru linn

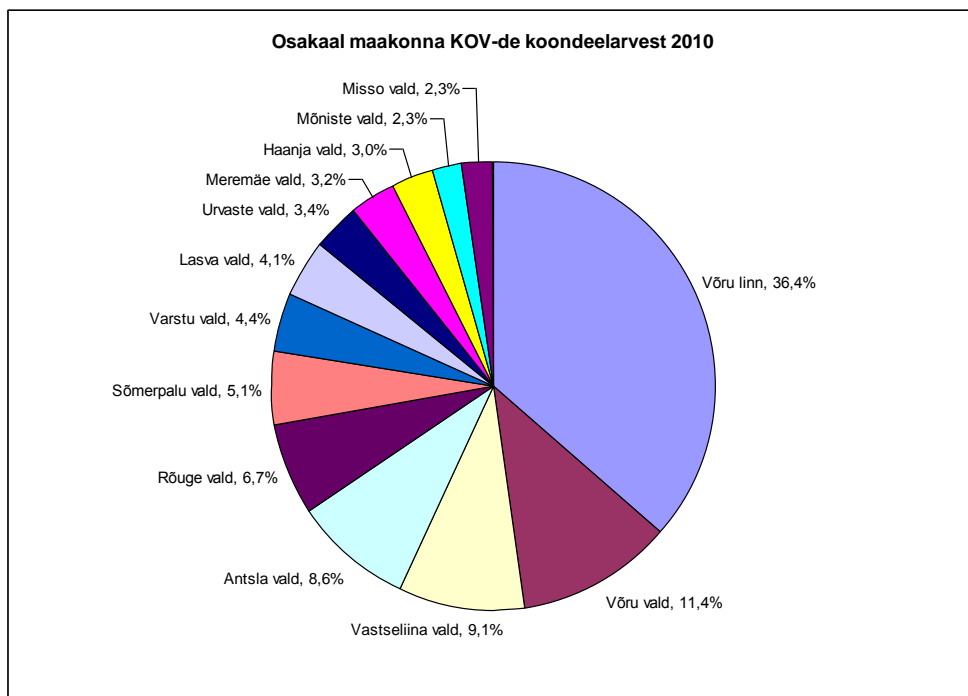

Joonis 20. Võru vald

3. RESSURSSIDE KASUTAMINE

3.1 Kohalike omavalitsuste eelarved ja hariduskulude osakaal eelarvetes

1. Joonis 21 annab võrdleva ülevaate kohalike omavalitsuste kui munitsipaalkoolide pidajate eelarvest, mis moodustavad nn maakonna koondeelarve aastal 2010. Kokkuleppe järgi ei näidanud kohalikud omavalitsused ei eelarvetes ega ka hariduskulude puhul lisainvesteeringuid, analüüsi aluseks olid eraldised kohalikust eelarvest ja pedagoogidele riigieelarvest eraldatud raha ehk nn puhas eelarve.

Joonis 21. Kohalike omavalitsuste eelarvete osakaal maakonna KOV-de koondeelarvest

2. Vaatamata riigis kehtestatud raamatupidamiseskirjadele, selgus andmete kogumise käigus, et eelarve menetlemise meetodika on kohalikes omavalitsustes erinev. Kulutused ei ole kohalike omavalitsuste kaupa üheselt kõrvutatavad, kuna hariduskuludeks nimetatakse erinevaid kulutusi. Seega saab arengustrateegias kirjeldatud eelarvelisi muutusi käsitleda eeskätt kohalike omavalitsuse kaupa aastati, kuid sellele vaatamata on kohalikel omavalitsustel edaspidi võimalik kõrvutada tehtud kulutusi teiste omavalitsustega, mille õpilaste arv on enam-vähem sama.
3. Arengustrateegiat koostades selgus, et raha kasutamist kooli huvitegevuse ja kohaliku noorsootöö osas käsitletakse kohalikes omavalitsustes väga erinevatel alustel. Mõni kohalik omavalitsus on ühitanud mõlemaks tegevuseks planeeritud raha ühel eelarvemaal, mõni peab väga täpselt arvestust mõlema valdkonna väljaminekute üle. Sellise lahknevuse tõttu ei ole kooli huvitegevuse ning kohaliku noorsootöö korraldamiseks raha kasutamist otstarbekas esile tuua ega analüüsida. Nimetatud valdkondade rahastamise korraldus vajab iseseisvat süvaurimist ja peaks olema maakondliku noorsootöö arengute planeerimise osaks. Raha kasutamise analüüsis on otstarbekas jälgida ka asjakohastes aspektides võrdlust käesolevas arengustrateegias esitatud andmetega. Kohalikel omavalitsustel on vaja selgitada või täpsustada, mida sisaldavad kulutused noorsootööle, ning analüüsida, kui suur on noorte hulk, kelle arendamiseks kohalik omavalitsus raha panustab.
4. Hariduskulud moodustavad ligikaudu poole Võrumaa kohalike omavalitsuste eelarvete mahust. Kõige enam on hariduskulud kasvanud 2006–2010 Rõuge, Misso, Vastseliina, Haanja ja Meremäe vallas, kuid kõige rohkem kulutusi haridusele tehakse Võru, Varstu ning Antsla vallas (tabel 71). Vaatamata sellele,

et Rõuge valla hariduskulude kasv on olnud maakonnas suurim, moodustavad hariduskulud pisut üle poole kohalikust eelarvest.

5. Süvaanalüüsi vajab hariduse korraldamiseks kuluva raha kasutamine neis omavalitsuses, kus hariduskulud moodustavad suurima osa eelarvest (Võru vallas ja Antsla vallas). Antsla vallas tuleks põhjalikult analüüsida hariduskulusid, et leida võimalusi siduda üldkeskharidus kutseharidusega erialasid dubleerimata ja laiendada seeläbi õppimisvõimalusi. Võru vallas on soovitatav kõrvutada õpitulemusi 5 aasta jooksul ning analüüsida, kas kulutused üldkeskhariduse andmiseks on korrelatsioonis haridustulemusega. Analüüsimist vajab nende kooli pidajate hariduskulude eelarve, kus on toimunud koolivõrgu muutused (Meremäe, Misso ja Haanja vald). Varstu ning Meremäe vallal on lähiajal vaja analüüsida, kas Varstu Keskkooli ja Meremäe Kooli kulutused haridusele on korrelatsioonis pakutava hariduse kvaliteediga ennekõike gümnaasiumiosas ning III kooliastmes. Vastavad andmed on esitatud arengustrateegia osas, mis käsitleb õpitulemusi.
6. Kõikidel omavalitsustel on soovitatav järgnevatel aastatel eelarve planeerimisel süvenda hariduskulude tegelikku sisusse. Maakonnas on olnud üksikuhtumeid, et näiteks laste sotsiaalhoolekandeks kasutatav raha on maha arvestatud hariduskuludest (tugiisik puudega õpilasele).

Tabel 71. Hariduskulude osakaal kohaliku omavalitsuse eelarves aastatel 2006, 2009 ja 2010

KOV	2006	kasv	2009	kasv	2010
Antsla vald	55,8%*	6,2%	62,0%	-5,5%	56,5%
Haanja vald	31,8%	2,5%	34,2%	12,0%	46,3%
Lasva vald	53,1%	-6,6%	46,5%	5,7%	52,2%
Meremäe vald	33,8%	19,3%	53,1%	-5,4%	47,7%
Misso vald	53,3%	-13,9%	39,4%	-2,8%	36,5%
Mõniste vald	41,2%	-1,0%	40,1%	3,8%	43,9%
Rõuge vald	37,9%	9,7%	47,6%	18,0%	65,7%
Sõmerpalu vald	53,1%	-12,2%	40,9%	8,2%	49,2%
Urvaste vald	44,9%	1,1%	46,0%	2,6%	48,6%
Varstu vald	55,5%	5,4%	60,8%	2,6%	63,5%
Vastseliina vald	51,3%	-7,1%	44,3%	-7,9%	36,4%
Võru linn	47,0%	4,2%	51,2%	4,8%	56,0%
Võru vald	57,7%	10,1%	67,9%	-9,5%	58,4%
Maakonna keskmine	48,5%		52,0%		53,6%
* üle maakonna kaalutud keskmise					

3.2 Kooli eelarve ja õpilaste arv

1. Koolide eelarve ja õpilaste arvu muutumist võrreldes ilmneb, et õpilaste arvu vähenemine maakonnas 5 aasta jooksul enam kui 1000 õpilase võrra ei ole toonud kaasa eelarve üldist vähenemist, v.a Haanja vald ja Võru linnas Võru I Põhikool (tabel 72).
2. Õpilaste arvu vähenemise ja eelarve kasvuga on korrelatsioonis ka õpilaskoha maksumuse suurenemine vaadeldaval perioodil – Varstu vallas keskmiselt 638 krooni võrra ning Meremäe vallas 1250 krooni võrra.
3. Omavalitsustevaheline tasaarvlemine on olnud kasulik neile kohalikele omavalitsustele, kes on gümnaasiumi pidajad. Erandiks on Võru vald, kuna suur hulk põhikooliõpilasi käib Võru linna koolides ning viib sel viisil n-ö raha välja (tabel 73).

Tabel 72. Koolide eelarve ja õpilaste arvu muutus 2006–2010

		2006		2009		2010			Muutus 2006–2010	
		Eelarve	Õpilaste arv	Eelarve	Õpilaste arv	Eelarve kroonides	Eelarve eurodes	Õpilaste arv	Õpilaste arv	Eelarve
1	Antsla G	13 885 832	514	21 997 133	454	20 345 519	1 300 366	420	-94	6 459 687
2	Haanja-Ruusmäe PK	5 828 986	116	5 562 408	70	5 411 132	345 848	68	-48	-417 854
3	Kääpa PK	5 829 257	126	6 670 718	140	5 785 805	369 795	142	16	-43 452
4	Pikakannu PK	2 273 091	55	2 655 155	32	2 376 285	151 878	36	-19	103 194
5	Meremäe Kool	5 423 237	84	3 826 716	48	6 021 898	384 884	50	-34	598 661
6	Misso KK	3 360 698	79	3 616 528	59	3 539 769	226 241	55	-24	179 071
7	Mõniste Kool	3 774 338	108	4 548 872	83	4 431 091	283 209	71	-37	656 753
8	Rõuge PK	6 416 833	199	7 509 181	167	7 485 406	478 423	169	-30	1 068 573
9	Osula PK	4 954 245	137	6 218 748	118	5 645 487	360 826	113	-24	691 242
10	Sõmerpalu PK	3 197 418	101	4 350 858	83	4 410 416	281 888	73	-28	1 212 998
11	Kuldre Kool	5 843 467	166	8 369 360	131	7 109 079	454 370	125	-41	1 265 612
12	Krabi PK	5 083 381	103	6 949 873	83	6 483 001	414 355	80	-23	1 399 620
13	Varstu KK	4 974 345	166	6 372 379	161	6 258 689	400 018	147	-19	1 284 344
14	Vastseliina G	9 165 051	342	10 567 862	290	10 328 448	660 133	259	-83	1 163 397
15	Puiga PK	4 764 118	140	6 138 813	157	6 361 898	406 615	158	18	1 597 780
16	Parksepa KK	13 711 529	577	16 553 216	407	13 945 357	891 305	353	-224	233 828
17	Võru Kreutzwaldi G	17 822 175	978	21 777 431	933	23 444 033	1 498 404	911	-67	5 621 858
18	Võru Kesklinna G	12 646 807	658	15 172 549	577	16 503 786	1 054 825	558	-100	3 856 979
19	Võru IPK	12 789 560	537	11 631 624	328	11 569 853	739 477	312	-225	-1 219 707
20	Võru Täiskasvanute G	2 539 902	202	3 179 475	230	3 252 970	207 901	221	19	713068
21	Võru Järve Kool	3 214 559	38	4 829 661	37	4 967 421	317 488	37	-1	1 752 862
									-1068	24 925 545

Tabel 73. Kohalike omavalitsuste vahelise tasaarvlemise bilanss

	2006	2009	2010
Antsla vald	1 181 027	892 810	475 000
Haanja vald	-596 714	-512 692	-1 063 020
Lasva vald	-456 070	-640 000	-691 000
Meremäe vald	-201 942	-757 919	-717 000
Misso vald	77 840	44 422	223 000
Mõniste vald	-367 063	-716 817	-623 204
Rõuge vald	-1 085 361	-1 092 740	-1 140 000
Sõmerpalu vald	-659 400	-842 288	-523 700
Urvaste vald	-1 055 795	-1 388 191	-1 542 900
Varstu vald	1 243 149	2 604 560	2 680 000
Vastseliina vald	111 312	334 720	211 250
Võru linn	7 019 136	7 617 261	8 610 000
Võru vald	-993 922	-1 182 785	-601 973
Maakond kokku	4 216 197	4 360 341	5 296 453

3.3 Õpilaskoha tegevuskulu arvestuslik maksumus ühes kuus ühe õpilase kohta

1. Õpilaskoha tegevuskulu arvestusliku maksumuse ühe õpilase kohta kinnitab kooli pidaja igaks eelarveaastaks ning nende kulude katmises osalevad täies ulatuses need vallad või linnad, mille elanikud õpivad teiste kohalike omavalitsuste koolides. 2006–2010 kehtinud põhikooli- ja gümnaasiumiseadus määratles kolm komponenti, mis kuulusid munitsipaalkooli tegevuskulude hulka: personalikulu, v.a riigieelarvest palka saavate pedagoogide palgaraha, majandamiskulu ja õppevahendite soetamise kulu, v.a riigieelarvelistest eraldistest soetatud õppevahenditele kulunud raha. Selline määratlus tekitas kohalike omavalitsuste vahelises arvllemises kohati arusaamatust, kui tasumises osalev omavalitsus ei olnud rahul õpilaskoha tegevuskulu hinnanguliselt kõrge maksumusega. Tabelist 74 on näha, et suurim kasv õpilaskoha tegevuskulu arvestuslikus maksumuses 2006–2009 oli Pikakannu Põhikoolis. Ühtlasi on Pikakannu ning Meremäe koolides ka n-ö kõige kallimad õpilased.
2. 2008. aastal rakendus üldhariduskoolide uus rahastamismudel. Varem kehtinud üldhariduskoolide rahastamise süsteem toiminuks edukalt, kui õpilaste arv ei muutuks aja jooksul või kui koolivõrgu korraldamine alluks ühesugustele põhimõtetele. Ajavahemikus 1998–2008 oli üldhariduskoolide rahastamissüsteemi põhimõtteks eraldada kooli pidajatele riigieelarvest õpilaste arvust lähtuv toetus, mis, vaatamata pidevalt täiustatud koefitsientide süsteemile, ei rahuldanud riigi ega kooli pidajate vajadusi.
3. 2008. aastast kehtiva üldhariduskoolide rahastamise korra eesmärgiks oli viia riigieelarvelise haridustoetuse eraldamise kord vastavusse õppekava, klassikomplektide arvu ja olemas oleva koolivõrgu tegelike kuludega; luua kõikidele õpilastele ühesugused võimalused omandada haridus ning kõikidele omavalitsustele sarnased tingimused korraldada koolide tööd ja tagada riigipoolsete kohustuste täitmise järjepidevus ning arusaadavus. Uue rahastamismudeli põhimõtte seisnes koolis moodustatavate klasside kulupõhises rahastamises. See ei põhine ainult õpilaste arvul, vaid vaatleb olemas olevat koolivõrku, arvestab koolide omapära ning koolis moodustatud klassikomplektide arvu. Mudeli alustaladeks on kolm olulisemat kriteeriumi kulude hindamiseks: arvestuslik klass, klassi õpetamise kulud, tunni maksumus.
4. Uus mudel arvestab hariduskulusid lähtuvalt õpilasest, klassist, kooliastmest, koolist, omavalitsusest ning õppekavast, haarates igalt tasandilt kaasa ainult sellele tasandile omase vajaliku ja õigustatud kulu põhjustava komponendi. Uue mudeli järgi on kõikidele koolidele tagatud võimalused korraldada õppetööd riiklikus õppekavas sätestatud mahus. Samuti tagab uus mudel omavalitsustele ühtlased võimalused maksta õpetajatele palka vähemalt riiklikult kehtestatud palga alammäära ulatuses. Uue mudeli kohaselt ei mõjuta õpilaste arvu muutus oluliselt eraldatava raha hulka, toetuse suurus muutub koos kooli tegelike vajadustega.
5. Mudel rakendub eeldusel, et koolivõrgu korraldamisel lähtutakse ühiskonna ootustest haridussüsteemile: I ja II kooliastme puhul tuleb esmatähtsaks pidada kodulähedust, III kooliastme ja gümnaasiumiastme puhul on olulisemad õpetamise kvaliteet ning efektiivsus. Gümnaasiumiastet vaadeldakse regionaalsel tasandil. Uus mudel ei näe ette täitmata õppekohtade kinnimaksmist gümnaasiumis. Oluliselt rohkem pööratakse mudelis tähelepanu regionaalselt eriolukorras olevatele koolidele. Kui III kooliastme õpilaste arv ei ole enam piisav, et kooli täies mahus rahastada, jätkub rahastamine juhul, kui kooliastme sulgemine tooks vähemalt poolele õpilastest kaasa 30 kilomeetrist pikema koolitee.
6. Mudel rakendati ajavahemikus 2008–2010 kolmeaastase üleminekuperioodiga, mille jooksul kompenseeriti väiksemad eraldised omavalitsustele, mille haridustoetuse eelarve kasv jäi riigi keskmisest kasvust väiksemaks. Ühegi omavalitsuse toetus ei vähenenud samasuguse arvestuslike klasside arvu juures, võrreldes eelmise aastaga. Küll aga ei olnud seni teiste omavalitsustega võrreldes eelisseisundis olnud omavalitsuste eelarve kasv uuele mudelile üleminekul võrdne riigi keskmise kasvuga.
7. Võrreldes 2006. aastaga tõusis õpilaskoha tegevuskulu arvestuslik maksumus maakonnas keskmiselt 599 krooni. 2006. aastal oli maakonnas 6 kooli, mille õpilaskoha maksumus ületas enam kui 100 krooni võrra maakonna keskmise. Mudeli rakendumisperioodil ületas õpilaskoha maksumus maakonna

keskmise 5 koolis. 2010. aasta arvestus näitab, et kõrge kohamaksumuslega koolid on paratamatult väikekoolid, sh Haanja ja Lasva vallas, kus on pikemat aega päevakorral hariduskorralduse ning koolivõrgu otstarbekus, ja Meremäe ning Misso vallas, kus on, vaatamata koolivõrgu reorganiseerimisotsustele, õpilaskoha maksumus jätkuvalt kõrge. Kohalikul omavalitsusel on vaieldamatult õigus pidada ülal väikekoole, vaatamata kõrgele arvestuslikule kohamaksumusele, kuid neil on ka kohustus tagada väikekoolis kvaliteetne haridusteenus. Nimetatud neljal omavalitsusel on vaja põhjalikult analüüsida õppekasvatustöö kvaliteedi ja õpilaskoha arvestusliku maksumuse suhet valla koolides.

8. Kohalikest omavalitsustest küsiti ka andmeid kulutuste kohta õpikutele ning õppevahenditele, kuid raamatupidamistest erinevatel alustel esitatud andmed ei võimaldanud raha kasutamist võrdlevalt analüüsida. Kulutused õppevahenditele vajavad kooli pidaja analüüsi, sest see on üks oluline komponent hariduskuludest, mis on riigieelarvest eraldatud munitsipaalkoolide tegevuskuludeks.

Tabel 74. Üldhariduskoolide õpilaskoha tegevuskulu arvestuslik maksumus kuus ühe õpilase kohta

	KOOL	2006	2009	2010	2010 eurodes	vahe 2006– 2009
Antsla vald	Antsla G	1 071	1 519	1 366	87	448
Haanja vald	Haanja-Ruusmäe PK	1 367	2 376	2 171	139	1 009
Lasva vald	Kääpa PK	1040	1652	1404	90	612
	Pikakannu PK	862	2818	2683	171	1 956
Meremäe vald	Meremäe Kool	1508	2758	2741	175	1 250
Misso vald	Misso KK	945	1325	1780	114	380
Mõniste vald	Mõniste Kool	1177	1848	1747	112	671
Rõuge vald	Rõuge PK	936	1376	1255	80	440
Sõmerpalu vald	Osula PK	830	1432	1388	89	602
	Sõmerpalu PK	830	1816	1498	96	986
Urvaste vald	Kuldre Kool	1061	1529	1633	104	468
Varstu vald	Krabi PK	877	1603	1643	105	726
	Varstu KK	867	1489	1378	88	622
Vastseliina vald	Vastseliina G	626	952	982	63	326
Võru vald	Parksepa KK	651	1017	1224	78	366
	Puiga PK	883	1470	1377	88	587
Maakoolide keskmine		971	1686	1642		716
Võru linn	Võru Kreutzwaldi G	511	757	668	44	246
	Võru Kesklinna G	511	757	767	49	246
	Võru I PK	613	757	1283	82	144
	Võru Täiskasvanute G	511	757	626	40	246
	Võru Vene Kool	511	757			246
Võrumaa keskmine		866	1465	1482		599
	Võru Järve Kool	2963	3031	3333	213	68

Tegevuskulu piirmäär 2011. aastal 74 eurot (1158 krooni)

3.4 Kooli eelarves kasutatud personali- ja majanduskulude osakaal

1. Andmete kogumisel ilmnes, et kohalike omavalitsuste raamatupidamistest laekunud personali- ja majanduskulude numbrilised väärtused ei summeeru kooli kogueelarvena. Sellest tulenevalt on kooli pidajatel soovitatav süveneda koolide eelarve koostamise ning ressursside tegelikku kasutamisse.
2. Kohaliku omavalitsuse asutuste pedagoogidele, kellele makstakse palka valla- või linnaeelarvest, nähakse tööalaseks koolituseks ette raha riigieelarves – vähemalt 3% ulatuses nimetatud pedagoogide aastasest palgafondist. Täienduskoolituseks kasutatud raha uurimisel ilmnes, et raamatupidamiste andmete põhjal oli enamikus koolides seda raha kasutatud vähem kui 3%. Koolijuhtide sõnul on täienduskoolitusele kulunud vähem raha seetõttu, et aktiivselt kasutatakse tasuta koolitusvõimalusi, mida rahastavad Euroopa Liidu või riiklikest programmide ning projektidest. Riigieelarvest eraldatud raha jääb kasutamata ka seetõttu, et õpetajate töökoormus ei võimalda kogu summa eest täienduskoolitustel osaleda. Samuti on ette tulnud olukordi, et kooli pidaja on mõjutanud kooli direktorit kasutama täienduskoolituseks ette nähtud raha selleks, et maksta õpetajatele töötasu. Sellistel tingimustel ei ole otstarbekas pedagoogide täienduskoolituseks kasutatud raha käesolevas arengustrateegias võrdlevalt analüüsida.
3. Kooli pidajatel oli võimalik taotleda hariduskulude lisaraha Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras, et kompenseerida pedagoogide palga puudujääv osa. Tabelist 76 on näha, missuguses mahus on Võrumaa kohalikud omavalitsused seda võimalust kasutanud.

Tabel 75. Kooli eelarves kasutatud personali- ja majanduskulude osakaal 2006–2010

KOOL	2006		2009		2010		Muutus 2006–2009		Muutus 2009–2010	
	Personal	Majandus	Personal	Majandus	Personal	Majandus	Personal	Majandus	Personal	Majandus
Antsla G	70,4	14,9	60,3	12,6	62,5	13,8	-10,1	-2,4	2,2	1,2
Haanja-Ruusmäe PK	60,9	40,2	70,9	29,6	64,3	35,9	10,0	-10,6	-6,6	6,3
Kääpa PK	49,0	22,8	69,0	20,3	76,0	24,0	20,0	-2,5	7,0	3,7
Pikakannu PK	81,3	18,7	78,6	15,5	82,6	17,3	-2,7	-3,2	4,0	1,8
Meremäe Kool	65,4	33,6	63,9	32,5	40,9	60,4	-1,5	-1,1	-23,0	27,9
Misso KK	78,0	20,3	77,0	21,4	80,2	18,4	-1,0	1,1	3,2	-3,0
Mõniste Kool	72,6	26,4	76,3	22,3	76,8	21,8	3,7	-4,1	0,5	-0,5
Rõuge PK	69,7	28,5	72,2	23,2	72,2	23,5	2,5	-5,3	0,0	0,3
Osula PK	62,3	37,7	72,2	27,8	70,9	29,1	9,9	-9,9	-1,3	1,3
Sõmerpalu PK	67,4	32,6	76,8	23,2	71,4	28,2	9,4	-9,4	-5,4	5,0
Kuldre Kool	55,1	26,2	49,7	22,4	62,9	24,0	-5,4	-3,8	13,2	1,6
Krabi PK	67,3	32,7	77,8	22,2	76,0	24,0	10,5	-10,5	-1,8	1,8
Varstu KK	71,9	28,1	74,8	25,2	74,8	25,2	2,9	-2,9	0,0	0,0
Vastseliina G	71,6	25,5	77,0	20,9	78,9	19,0	5,4	-4,6	1,9	-1,9
Parksepa KK	66,5	17,5	76,7	20,0	80,3	21,1	10,2	2,5	3,6	1,1
Puiga PK	65,3	22,7	76,7	23,6	76,5	24,0	11,4	0,9	-0,2	0,4
Võru Kreutzwaldi G	72,6	27,1	83,3	20,1	76,1	23,4	10,7	-7,0	-7,2	3,3
Võru Kesklinna G	70,8	29,9	75,7	24,9	73,7	26,0	4,9	-5,0	-2,0	1,1
Võru I PK	75,0	19,0	76,8	12,7	75,6	13,2	1,8	-6,3	-1,2	0,5
Võru Täiskasvanute G	82,5	17,5	86,8	13,1	80,5	19,5	4,3	-4,4	-6,3	6,4
Võru Järve Kool	76,1	23,0	79,3	20,4	79,4	19,1	3,2	-2,6	0,1	-1,3

Tabel 76. Hariduskulude täiendavad vahendid kohaliku omavalitsuse üksuste kaupa 2006–2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Antsla vald	544 003				
Haanja vald	218 336	185 584		4 515	5080
Lasva vald	180 481	40 402	139 589	18 626	122 401
Meremäe vald				7 258	87 403
Misso vald	321 065	250 654	119 384		174 215
Mõniste vald				2 462	
Rõuge vald	108 782				
Sõmerpalu vald			21 040		305 492
Varstu vald	120 333	66 371	238 335	2 462	
Vastseliina vald	154 098				4 876
Võru linn			36 820	130 255	2 304
Võru vald	121 850				
	1 768 948	543 011	555 168	165 578	701 771

3.5 Õpilastranspordi korraldus

1. Haridusseadusest tulenevalt korraldab kohalik omavalitsus laste ja õpilaste sõidu haridusasutusse ning tagasi, et õpilased saaksid täita edukamalt koolikohustust ja õpilastranspordi otstarbekas korraldus on seega üheks hariduse kättesaadavust toetavaks teenuseks. Kohalikel omavalitsustel on seda teenust võimalik korraldada vallale kuuluvat transpordivahendit kasutades või teenust sisse ostes, pannes käiku regulaarsed õpilasliinid või kompenseerides õpilastele ühistranspordi kasutamise seotud kulud.
2. Kulutused õpilasliinidele ja kulutused ühe õpilase kohta erinevad omavalitsuseti: kui õpilaste veoks ostetakse teenus sisse, on hanke võitnud pakkumise hind ka teenuse maksumuseks. Teenuste ostja otsustab, kas tegemist on osaga hariduskuludest või pigem kohaliku eelarve transpordikuludega. Kui kasutatakse valla transporti, on kohaliku omavalitsuse otsustada, kas nt bussi amortisatsioon, bussijuhi töötasu jms kulutused arvestatakse õpilaste veo maksumuse sisse ja seeläbi saavad need osaks hariduskuludest.

Tabel 77. Kulutused õpilastranspordile hariduse kättesaadavuse tagamiseks

	2006		2009		2010		2010	2010
	KOKKU	KOV	KOKKU	KOV	KOKKU	KOV	Õpilasiine kasutavate õpilaste arv	Kulu ühe õpilasiine kasutava õpilase kohta
ANTSLA VALD								
Transpordikulud kokku	485 382	485 382	735 507	691 895	716 500*	676 500		
Õpilasiinid	355 325	355 325	464 399	464 399	465 000	465 000	121	3843
Ühistranspordi toetus õpilastele	99 630	99 630	138 498	138 498	145 000	145 000		
Koolide muud transpordikulud	30 427	30 427	132 610	88 998	106500*	66 500		
HAANJA VALD								
Transpordikulud kokku	620 091	620 091	659 736	659 736	670 230	670 230		
Õpilasiinid	476 509	476 509	517 523	517 523	523 704	523 704	45	11 638
Ühistranspordi toetus õpilastele	102 260	102 260	119 445	119 445	124 526	124 526		
Koolide muud transpordikulud	41 322	41 322	22 768	22 768	22 000	22 000		
LASVA VALD								
Transpordikulud kokku	395 767*	353 147	561 562*	512 695	519 000	519 000		
Õpilasiinid	220 247*	183 627	361 053	361 053	361 000	361 000	104	3 471
Ühistranspordi toetus õpilastele	109 043	109 043	93 804	93 804	94 000	94 000		
Koolide muud transpordikulud	66 477	60 477	106 705*	57 838	64 000	64 000		
MEREMÄE VALD								
Transpordikulud kokku	169 159	169 159	159 232	159 232	173 500	173 500		
Õpilasiinid	81 512	81 512	61 735	61 735	64 000	64 000	19	3 368
Ühistranspordi toetus õpilastele	80 647	80 647	61 102	61 102	65 500	65 500		
Koolide muud transpordikulud	7 000	7 000	36 395	36 395	44 000	44 000		
MISSO VALD								
Transpordikulud kokku	332 317	332 317	314 734	314 734	234 600	234 600		
Õpilasiinid	307 385	307 385	304 126	304 126	219 600	219 600	17	12 918
Ühistranspordi toetus õpilastele	24 932	24 932	10 608	10 608	15 000	15 000		
MÕNISTE VALD								
Transpordikulud kokku	304085	304085	376225	376225	264000	264000		
Õpilasiinid	246600	246600	309420	309420	211757	211757	62	3 415
Ühistranspordi toetus õpilastele	57485	57485	66805	66805	62243	62243		
RÕUGE VALD								
Transpordikulud kokku	1 001 399	1 039 399	1 010 026	1 050 826	1061430*	1 043 970		
Õpilasiinid	830 027	830 027	827 056	827 056	888 970	888 970	111	8 009
Ühistranspordi toetus õpilastele	133 372	133 372	142 170	142 170	130 000	130 000		
Koolide muud transpordikulud	38 000	38 000	40 800	40 800	42460*	25 000		

	2006	2009	2010	2010	2010	2010	2010
SÕMERPALU VALD							
Transpordikulud kokku	885999*	549604	829133*	522017	776466*	490879	
Õpilasliinid	682184*	531504	627326*	502976	575463*	470940	77 7 474
Ühistranspordi toetus õpilastele	18100	18100	19041	19041	19939	19939	
Koolide muud transpordikulud	185715*		182766*		181064*		
URVASTE VALD							
Transpordikulud kokku	515 433	515 433	424 039	424 039	445 000	445 000	
Õpilasliinid	509 497	509 497	373 214	373 214	400 000	400 000	70 5 714
Ühistranspordi toetus õpilastele	2 055	2 055	1 962	1 962	10 000	10 000	
Koolide muud transpordikulud	3 881	3 881	48 863	48 863	35 000	35 000	
VARSTU VALD							
Transpordikulud kokku	408 389	408 389	559 202	559 202	696 100	696 100	
Õpilasliinid	326 507	326 507	461 129	461 129	574 100	574 100	74 7758
Koolide muud transpordikulud	81 882	81 882	98 073	98 073	122 000	122 000	
VASTSELIINA VALD							
Transpordikulud kokku	428 797	428 797	469 197	469 197	241 300	241 300	
Õpilasliinid	314 017	314 017	364 099	364 099	128 300	128 300	27 4752
Ühistranspordi toetus õpilastele	70 489	70 489	70 865	70 865	70 000	70 000	
Koolide muud transpordikulud	44 291	44 291	34 233	34 233	43 000	43 000	
VÕRU VALD							
Transpordikulud kokku	1203317*	1 194 027	1 476 662	1 417 569	1650944*	1 528 510	
Õpilasliinid	1 125 026	1 125 026	1 361 479	1 361 479	1 463 510	1 463 510	385 3801
Ühistranspordi toetus õpilastele	20 074	20 074	56 090	56 090	165 000	165 000	
Koolide muud transpordikulud	58 217*	48 927	59 093	0	22434*	0	
VÕRU LINN							
Transpordikulud kokku	372 186	372 186	427 787	425 787	543 560	543 560	
Õpilasliinid	0	0	0	0	0	0	
Ühistranspordi toetus õpilastele	154 900	154 900	235 145	235 145	250 000	250 000	
Koolide muud transpordikulud	217 286	217 286	192 642	190 642	293 560	293 560	

* Riigieelarve raha + projektid, annetused jms

- Lasva ja Meremäe vald on märkinud, et transpordikulud sisaldavad kulutusi sõidukite rendile. Teised omavalitsused ei ole sellist kulutust välja toonud.
- Muude transpordikulude all mõistetakse kulutusi, mis on tehtud transpordile õppereiside ja huvitegevuse korraldamiseks, õpilaste sõidutamiseks aineolümpiaadidele, projektide transpordikulu omaosalus jms. Muude transpordikulude puhul oli võimalik arvutuslikult esile tuua kulutused ühe õpilase kohta, eeldades, et perioodi jooksul on iga õpilane vähemalt kord saanud osa ülalnimetatud üritustest. Mõniste

vald märkis, et kogu õpilaste veoks kasutatud raha on valla eelarves ühel real ning ei ole võimalik eristada kulutusi õpilasliinidele ja teisi transpordikulusid.

5. Alljärgnevalt on lühidalt kirjeldatud õpilaste veo korraldus Võrumaa kohalikes omavalitsustes:

- 1) **Antsla vald** – õpilasliine on 4, neist 1 valla bussiga, mille vanuseks on 22 aastat; 3 liini ostetakse sisse AS-ilt SEBE ja FIE-lt Valdur Roots. Transpordivahendite ühekordne mahutavus on 125 istekohta ja 10 seisukohta. Kolm bussi sõidavad päevas kaks korda, üks neli korda. Varaseim liin alustab kell 6.50 Lahult ja kestab 50 minutit, see on kõige pikem aeg kooli jõudmiseks.

Ettepanek: analüüsida koostöö korraldamist Urvaste vallaga õpilaste veoks. Urvaste liin, mida teenindab FIE Valdur Roots, võiks Antslast sõita 15.50 marsruudil Vaabina – Uue-Antsla – Kuldre – Urvaste.

- 2) **Haanja vald** – ostetakse sisse kõik 3 õpilasliini. Transpordivahendites on kokku 54 istekohta, neist on iga päev kasutuses 45. Kõik liinid sõidavad üks kord päevas, varaseim liin alustab 7.10. Liini kestaust on 40 minutit, mis on õpilaste koolijõudmise maksimumaeg.

Ettepanek: analüüsida koostöö korraldamist gümnaasiumiealiste õpilaste veoks Vastseliina.

- 3) **Lasva vald** – õpilasliine on 3, neist 1 valla bussiga, mis on 12 aastat vana. 2 liini ostetakse sisse AS-ilt SEBE. Valla bussis on 59 istekohta, teiste busside istekohtade arv ei ole teada. Iga päev kasutab liine kokku 104 õpilast ja 12 õpetajat. Üks liin sõidab kaks korda päevas, kahest liinist üks sõidab hommikul ja teine õhtul. Hommikust liini teenindab valla buss, mis alustab 7.00 ja liini kestus on kokku 75 minutit. Õhtul teenindab üks liin õpilasi kaks korda, kuna nii on korraldatud transport noorematele õpilastele, ning samuti huvitegevuse lõppedes, liini kestus on 20 minutit. Liinid ei kulge teiste omavalitsuste territooriumil ja koostööks õpilastranspordi korraldamisel ega liinide muutmiseks ei ole vajadust olnud.

- 4) **Meremäe vald** – 2 hommikust õpilasliini, mida teenindab 5 aastat tagasi ostetud valla buss. Bussis on 16 istekohta, iga päev kasutavad liine 19 õpilast ja 1 õpetaja. Varaseim liin alustab 7.05. Liini kestus on 40 minutit, mis on õpilaste koolijõudmise maksimumaeg. Liinid ei kulge teiste omavalitsuste territooriumil ning koostööks õpilastranspordi korraldamisel, samuti liinide muutmiseks ei ole vajadust olnud.

Ettepanek: analüüsida III kooliastme õpilaste veo korraldamist Vastseliina seoses võimalike koolikorralduslike muutustega.

- 5) **Misso vald** – õpilasliine on 2: hommikune ja õhtune. Buss on 13 aastat vana, selles on 21 istekohta, bussi kasutab iga päev 17 õpilast. Varaseim liin alustab 7.30. Liini kestus on 40 minutit, mis on õpilaste koolijõudmise maksimumaeg. Liin kulgeb Haanja valla territooriumil, liini pole vaja muuta.

Ettepanek: analüüsida koostöö korraldamist gümnaasiumiealiste õpilaste veoks Vastseliina.

- 6) **Mõniste vald** – õpilasliine on 2, busside vanus 25 ja 30 aastat, üks neist kuulub eraettevõtjale, teist liini teenindab ühistransport. Bussides on 70 istekohta, millest kasutatakse 62 kohta. Mõlemad liinid teenindavad õpilasi hommikul ja õhtul ning üks liinidest sõidab hommikul kaks korda. Varaseim liin alustab 7.00. Liini kestus on 50 minutit. Liine pole vaja muuta.

- 7) **Rõuge vald** – õpilasliine on 3, neid teenindab kaks bussi. Kõigi busside haldajaks on vald. Busside vanus on 4 ja 10 aastat. Bussides on kokku 101 istekohta, iga päev kasutab bussi 111 õpilast. Kõik liinid teenindavad õpilasi hommikul ning õhtul. Varaseim liin alustab 6.55. Liine pole vaja muuta.

- 8) **Sõmerpalu vald** – valla kahte kooli teenindab 2 õpilasliini. Bussid kuuluvad vallale, busside vanus on 23 ja 32 aastat. Bussides on 82 istekohta, iga päev kasutab liine 77 õpilast. Mõlemad bussid teenindavad kahte valla kooli ja ka lasteaeda. Varaseim liin alustab vedu kell 7.00. Liini kestus on 45 minutit. Mõlemad liinid teenindavad õpilasi nii hommikul kui ka õhtul. Liinide korraldamisel teevad vald ja koolid koostööd. Üks liin kulgeb osaliselt naabervalla territooriumil. Bussiliinide korraldamisega on tagatud õpilaste koolitee turvalisus ka lühikestel vahemaadel.

Ettepanek: analüüsida võimalike alternatiivide kasutamist väikese arvu õpilaste veoks ja õpilaste veo korraldamist, et kooli või koju jõudmiseks ei kulaks õpilastel enam kui 30 minutit.

- 9) **Urvaste vald** – õpilaste vedu on korraldatud 1 liiniga, mida teenindavad 3 eraomandis bussi vanusega 7, 14 ja 23 aastat. Bussides on kokku 108 istekohta, iga päev kasutab liine 70 õpilast. Varaseim liin alustab 6.45. Liini kestus on 65 minutit. Pärastlõunal toimub õpilaste vedu kahel korral: nii tagatakse transport noorematele õpilastele ning huvitegevuse lõppedes. Õpilasliin kulgeb osaliselt Antsla valla territooriumil, kuid kaks valda ei tee õpilaste veo korraldamisel koostööd. Omavalitsus hindab olukorra õpilaste veo osas rahuldavaks.

Ettepanek: analüüsida võimalike alternatiivide kasutamist väikese arvu õpilaste veoks. Analüüsida võimalust korraldada õpilaste vedu nii, et koolitee kestus ei ületaks 30 minutit.

- 10) **Varstu vald** – õpilaste vedu on korraldatud 2 liiniga, mida teenindavad 2 eraomandis bussi vanusega 7 ja 18 aastat. Bussides on kokku 66 istekohta, iga päev kasutavad liine 74 õpilast ja 1 õpetaja. Varaseim liin alustab vedu 6.45. Liini kestus on 75 minutit. Mõlemad liinid teenindavad õpilasi õhtul ja hommikul. Õpilasliinid kulgevad osaliselt Antsla ja Rõuge valla territooriumil, valdade vahel pole õpilaste veo korraldamisel koostööd. Liine pole vaja muuta. Lisaks toob õpilasi Varstusse kooli üks Mõniste valla õpilasliin ja liinibussiga tulevad õpilased Nursi-Sänna piirkonnast.
- 11) **Vastseliina vald** – õpilaste vedu on korraldatud 3 liiniga, mida teenindavad 3 eraomandis bussi vanusega 5, 2 ja 2 aastat. Bussides on kokku 53 istekohta, iga päev kasutab liine 27 õpilast. Liinid teenindavad õpilasi pärast tunde. Kojujõudmiseks kulub kas 15, 35 või 45 minutit. Lisaks kasutavad õpilased õhtupoolikul ka 4 maakonnaliini. Hommikul on õpilaste transport tagatud 5 maakonnaliiniga, mis saabuvad Vastseliina 7.25–8.20. Õpilasliinid kulgevad osaliselt naabervalla territooriumil. Õpilasliine korrigeeritakse igal aastal.
- 12) **Võru vald** – õpilaste vedu on korraldatud 3 liiniga. Käigus on valla buss ja 2 liini teenus ostetakse sisse. Valla bussi on 9 aastat vana. Bussides on kokku on 43 istekohta, iga päev kasutab liine 59 õpilast. Kõik liinid alustavad sõitu kell 7 ja liinide kestus on 50–60 minutit. Bussid sõidavad mitu ringi ning õpilaste arv vastab istekohtade arvule bussis. Võru Taksod OÜ koostab marsruudi kooli sõitvate laste elukohta arvestades. Bussid teenindavad Võru valla õpilasi, kes õpivad nii Võru valla kui ka Võru linna koolides.
- 13) **Võru linn** ei korralda õpilastransporti. Linna eelarves on ette nähtud kulutused ühistranspordi kasutamise kompenseerimiseks.

6. Kokkuvõtteks

- ligikaudu 56% Võrumaa põhikooliõpilastest kasutab kooli sõiduks õpilas- või ühistransporti;
 - omavalitsuste arvates pole vaja õpilasliine muuta;
 - omavalitsused teevad koostööd õpilaste transpordi korraldamisel maavalitsuse vahendusel, mis korraldab ja kujundab maakonnaliinide sõiduplaane.
7. Silmas pidades gümnaasiumide võrgu tõenäolist muutumist lähitulevikus ja Võrumaa õpilastele õpivõimaluste kvaliteedi ning mitmekesisuse tagamist, on 2012. aasta I kvartalis kooli pidajatel vaja algatada arutelu ja teha ettepanekuid, kuidas korraldada õpilaste vedu maakonnas otstarbekamalt ning terviklikumalt.
8. Kohalikes eelarvetes on soovitatav alates 2012. aastast pidada täpsemat arvestust õpilaste veo üle, mis võimaldaks otstarbekamalt jaotada kulusid ja oleks faktiliseks aluseks eelnimetatud aruteludes.

Tabel 78. Koolide muud transpordikulud ja kulu ühe õpilase kohta

		2006	2009	2010	2006	2010
		KOKKU	KOKKU	KOKKU	Õpilase kohta	Õpilase kohta
ANTSLA VALD						
1	Transpordikulud kokku	485382	735507	716500		
1.3	Koolide muud transpordikulud	30427	132610	106500	51	254
HAANJA VALD						
1	Transpordikulud kokku	620 091	659 736	670 230		
1.3	Koolide muud transpordikulud	41 322	22 768	22 000	336	324
LASVA VALD						
1	Transpordikulud kokku	395 767	561 562	519 000		
1.3	Koolide muud transpordikulud	66 477	106 705	64 000	334	360
MEREMÄE VALD						
1	Transpordikulud kokku	169 159	159 232	173 500		
1.3	Koolide muud transpordikulud	7 000	36 395	44 000	68	880
MISSO VALD						
1	Transpordikulud kokku	332 317	314 734	234 600		
1.3	Koolide muud transpordikulud	0	0	0	0	0
MÕNISTE VALD						
1	Transpordikulud kokku	304085	376225	264000		
1.3	Koolide muud transpordikulud	0	0	0	0	0
RÕUGE VALD						
1	Transpordikulud kokku	1 001 399	1 010 026	1 061 430		
1.3	Koolide muud transpordikulud	38 000	40 800	42 460	186	251
SÕMERPALU VALD						
1	Transpordikulud kokku	885999	829133	776466		
1.3	Koolide muud transpordikulud	185715	182766	181064	714	973
URVASTE VALD						
1	Transpordikulud kokku	515 433	424 039	445 000		
1.3	Koolide muud transpordikulud	3 881	48 863	35 000	23	280
VARSTU VALD						
1	Transpordikulud kokku	408 389	559 202	696 100		
1.3	Koolide muud transpordikulud	81 882	98 073	122 000	276	537
VASTSELIINA VALD						
1	Transpordikulud kokku	428 797	469 197	241 300		
1.3	Koolide muud transpordikulud	44 291	34 233	43 000	119	166
VÕRU VALD						
1	Transpordikulud kokku	1 203 317	1 476 662	1 650 944		
1.3	Koolide muud transpordikulud	58 217	59 093	22 434	83	44
VÕRU LINN						
1	Transpordikulud kokku	372 186	427 787	543 560		
1.3	Koolide muud transpordikulud	217 286	192 642	293 560	82	144

* Muud transpordikulud - õppereisid, huvitegevus, olümpiaadid ja muud projektid

3.6 Võrumaa koolide osalemine koolitus-, õppe- ja kasvatustegevuse mitmekesistamisele suunatud projektides

1. Võrumaa koolid on olnud aktiivsed taotlema lisaraha, et mitmekesistada õppetööd ja pakkuda õpilastele võimalusi osaleda aktiivselt projektipõhistes tegevustes. Üldhariduskoolide investeeringuteks ning projektipõhisteks lisaressurssideks õppe- ja kasvatustegevuse arendamiseks on aastatel 2006–2010 teostatud kokku 565 projekti (tabel 79). Projektide kaudu on 5 aasta jooksul maakonda laekunud raha kogusummas 104 848 528 krooni, mis moodustab 57% projektide maksumusest. Suurima mahuga on ehitus- ja investeeringuprojektid, kuid kohalikud omavalitsused on lisaks esitanud andmed ka projektide kohta, mille abil on hangitud õppetöö korraldamiseks raha ja inventari, mis on oluline õppekava rakendamiseks.

Tabel 79. Üldhariduskoolide investeeringud ning projektipõhised lisaressursid õppe- ja kasvatustegevuse arendamiseks 2006–2010

		Projektid e koguarv 2006– 2010	Projektide kogusumma	Projekti kogumaksumuse jaotumine valdkonnapõhiselt (%)			Projekti kogumaksumuse jaotumine rahastamisallikate põhiselt (%)			Projektide kaudu maakonda laekunud raha	€
				Ehitus, renoveeri- mine	Vahendid , inventar	Koolitus, õppe- ja kasvatus- tegevus	KOV ja oma- finant- seering	Fond, programm			
1	Antsla vald	44	14 351 104	87,7	8,5	3,8	46	54	7 749 596	495 289	
2	Haanja vald	32	15 444 577	70,4	19,9	9,7	17	83	12 818 999	819 283	
3	Lasva vald	33	1 300 414	55,2	7,7	37,1	16	84	1 092 348	69 814	
4	Meremäe vald	8	3 981 461	87,2	12	0,8	88	12	4 777 775	305 35	
5	Misso vald	29	12 850 005	81,2	9,1	9,7	12	88	11 308 004	722 713	
6	Mõniste vald	33	1 790 557	64,6	1,8	30,6	25	75	1 342 918	85 828	
7	Rõuge vald	23	19 175 245	90,6	3,4	6	90	10	1 917 525	122 552	
8	Sõmerpalu v	44	19 758 899	90,7	5,3	4,0	37	63	12 448 106	795 579	
9	Urvaste vald	7	1 074 327	97,3	0,5	2,2	34	66	709 056	45 317	
10	Varstu vald	62	26 613 058	87,2	5,2	7,6	56	44	11 709 746	748 389	
11	Vastseliina v	40	21 417 803	90,3	6,9	2,8	45	55	11 779 792	752 866	
12	Võru vald	95	40 528 588	90,5	8,5	3	58	42	17 022 007	1 087 905	
13	Võru linn	115	20 100 913	64,8	13,3	21,9	28	72	14 472 657	924 971	
	KOKKU	565	198 386 951				43	57	104 848 528	6 701 042	

2. Väiksemas rahalises mahus on teostatud 324 projekti koolitusteks ning õppe- ja kasvatustegevuse mitmekesistamiseks (kogumahus 13 575 169 krooni), kuid arvuliselt on selliseid väikeprojekte kõige rohkem (tabel 80). Aktiivseimad väikeprojektide kirjutajad on olnud Võru linna ja Võru valla ning Varstu valla koolides.
3. Lisaks on ligi 150 projektis olnud õpilastele suunatud tegevused või üritused, mille puhul pole olnud tarvis kooli ega kooli pidaja rahalist omaosalust, kuid mis on õppekasvatustöö sisu mitmekesistanud, nn osalusprojektid. Nende projektidega on olnud aastatel 2006 - 2009 hõivatud pooled maakonna koolidest (tabel 81). Ehkki Meremäe Kool, Krabi ja Osula Põhikool ei ole esitanud andmeid projektitöö kohta, on teadaolevalt nendeski koolides projektipõhine tegevus oluliseks lisaks eelarvelisele tegevusele. Pikakannu Põhikool on osalenud vaid ühes projektis. Projektide mitmekesine sisu on esitatud koolide kaupa tabelis 82.

Tabel 80. Projektid koolituseks ning õppe- ja kasvatustegevuse toetamiseks

		Projektide koguarv 2006–2010	Projektide kogusumma kroonides	Projektide kogusumma eurodes	Valdkond, sisu, tegevused
1	Antsla vald	15	550 193	35 164	Õppereisid Euroopasse, rahvamuusikapidu, laulu- ja tantsupidu, murdelaul, uimastiennetus, traumaennetus, loodusreisid, teatrietendused, kunsti töötoad, õpilasesinduse koolitus
2	Haanja vald	18	1 501 317	95 952	Võro keel, suusaklass, ujumise algõpetus, õppekursioonid, suusalaagrid, kandlemängu-õpetus
3	Lasva vald	26	482 509	30 838	Võro keel, loodusõpe, liikluskasvatus, käsitöotalgud, õppereisid, tervisedendus, kultuuripärand, keskkonnateadlikkus, laulu- ja tantsupidu, ujumise algõpetus
4	Meremäe vald	4	32 966	2 107	Liikluskasvatus, omakultuur, õuesõpe, spordimängud
5	Misso vald	27	1 250 373	79 913	Setu kultuur, eelkutseõpe, õuesõpe, folklooripäev, ettevõtluslaager, teater, tervisedendus, traumaennetus, näiteringi tegevus, õpilasfirma tegevus
6	Mõniste vald	26	638 815	40 828	Kodulugu, väärtuskasvatus, sotsiaalsed oskused, õuesõpe, omakultuur, traumaennetus, matemaatika
7	Rõuge vald	14	1 156 633	73 922	Ujumise algõpetus, laulu- ja tantsupidu, õppereisid, keskkonnateadlikkus, IT-areng
8	Sõmerpalu vald	17	382 271	24 432	Kodu-uurimine, tervisedendus, pärimuskultuur, õuesõpe, liikluskasvatus, integratsioon, looduskeskkond, looduslaagrid, emakeel, pikapäevakool
9	Urvaste vald	2	23 786	1 520	Õuesõpe, vanapaberi kogumine
10	Varstu vald	40	2 029 262	129 693	Laulu- ja tantsupidu, koolimeedia, ettevõtlus, pikapäevakool, keskkonnateadlikkus, innovaatus, integratsioon, teatrifestivalid
11	Vastseliina vald	18	594 394	37 989	Kokandus, ujumise algõpetus, laulu- ja tantsupidu, koorilaul, riigikaitse välilaager, õuesõpe, arvutiõpetus, antiikolümpiamängud, teater, integratsioon
12	Võru vald	45	507 761	32 452	Võro keel, folkloor, liiklus, teater, õuesõpe, turvalisus, kasvatusraskused, keskkonnateadlikkus, laulu- ja tantsupidu
13	Võru linn	72	4 424 879	282 801	EL-i koostöö, kodu-uurimine, HEV, tervisedendus, integratsioon, keskkonnateadlikkus, loodusteadused, väärtuskasvatus, õppereisid
	KOKKU	324	13 575 159	867 611	

Tabel 81. Koolide osalemine projektides

	Osalenud kokku	koole	Projekte kokku
2006		10	22
2007		13	31
2008		12	26
2009		12	35
2010		9	24
2006 jj aastatel		4	8
2007 jj aastatel		2	2
2008 jj aastatel		2	2

Tabel 82. Muud projektid koolide kaupa aastati

Osalenud koolid	Aasta	Nimetus	Sisu	Osalejate sihtgrupp
Antsla Gümnaasium	2007	Loomalapsed	Koduloomade tundma õppimine	5. kl õpilased (30)
Antsla Gümnaasium	2007	Pärandkooslused	Mahepõllumajandus	6. kl õpilased (30)
Antsla Gümnaasium	2010	Noor teadlane	Uuriv õpe loodusteadustes	Õpilased (14)
Antsla Gümnaasium	2006–2007	Kooliarendus ja koostöö lapsevanematega „Kvaliteet hariduses“	Koolitused ja koolide omavaheliste kogemuste jagamine	Kõik õpilased (400)
Antsla Gümnaasium	2006–2007	Funktsionaalne lugemine	Meediast info leidmine	6. ja 4. kl õpilased (44)
Antsla Gümnaasium	2006–2010	Tugiõpilased	Kuidas olla tugiõpilane?	Põhikooli õpilased (25)
Haanja-Ruusmäe Põhikool	2007-2010	Legend Haanimaast	Haanja legendide maalimine plankudele ja osalemine Haanjas kohaliku legendi maalimisel	Õpilased (10)
Haanja-Ruusmäe Põhikool	2005-2009	Pärimusmuusika	Pilliõpe ja loengud	1.-9. kl õpilased
Haanja-Ruusmäe Põhikool	2006-2007	Tere kevad	Pesakastide valmistamine	6. –9. kl poisid
Haanja-Ruusmäe Põhikool	2006-2010	Tere kevad	Looduse vaatlemine, andmete edastamine	1. –6. kl õpilased
Haanja-Ruusmäe Põhikool	2006-2010	Suitsuprii klass	Suitsetamisvastased üritused	5. –9. kl õpilased
Haanja-Ruusmäe Põhikool	2008-2010	KEAT, Nublu, Vigurivänt, Reipalt koolipinki	Turvaline liiklemine ja tervisedendus	1. –9. kl õpilased
Kuldre Kool	2007	Maale õppima	Retked kodukandi loodusesse	Õpilased (50)
Kuldre Kool	2007	Osoonioss		4.–6. kl õpilased

Osalenud koolid	Aasta	Nimetus	Sisu	Osalejate sihtgrupp
Kuldre Kool	2007	Päästeameti joonistusvõistlus	Tuletõrjajate igapäevatöö, tuleohutus, ennetustööd	õpilased (130)
Kuldre Kool	2008	Klassiga kinno	8.–9. kl käis Tartus vaatamas filmi "Mina olin siin"	8.–9. kl. õpilased (40)
Kuldre Kool	2009	Hea õpetaja kuu	Oktoobrikuus väärtustati õpetajat, õpetamist, käisid külalisõpetajad ja lapsevanemad tundides	Kogu kool (130)
Kuldre Kool	2009	Vanapaber ei ole praht	Vanapaberi kogumine	Kogu kool (130)
Kuldre Kool	2009	Tule ja vee päev	Tuletõrje läbi ajaloo	1.,2.,4. kl õpilased
Kuldre Kool	2009	Energiasäästlik kool	Elektrienergia säästmine kodus ja koolis	Kogu kool (140)
Kuldre Kool	2006– 2008	Känguru	Rahvusvaheline matemaatikavõistlus	3.–9. kl õpilased
Kuldre Kool	2006– 2010	Tere kevad	Kevadekuulutajad	Alg- ja põhikool (15– 30)
Kuldre Kool	2006– 2010	Suitsuprii klass	Kogu õppeaasta jooksul ei tohi suitsetada klassist ükski õpilane ega klassijuhataja	4.–9. kl õpilased
Kuldre Kool	2007– 2010	Väike heategu	Õpilased müüvad jõulukaarte ja saadud raha annetakse UNICEFile	Kogu kool
Kääpa Põhikool	2006	Metsapäevad	Loodusvaatlused	Õpilased (20)
Kääpa Põhikool	2007	Metsapäevad	Matkarajad	Õpilased (20)
Kääpa Põhikool	2007	Liiklus	Maanteede ajalugu, liikluskasvatus	3. kl õpilased (10)
Kääpa Põhikool	2008	Liiklus	Liikluskasvatus	3. kl õpilased (10)
Kääpa Põhikool	2009	Liiklus	Liikluskasvatus	3. kl õpilased (19)
Kääpa Põhikool	2009	Ohutus	Liikluskasvatus, ohutus	8.–9. kl õpilased (36)
Kääpa Põhikool	kõik	Loodus	Kliimavaatlused	Õpilased (20)
Misso Keskkool	2006	Missomaa legendid	Kodukoha legendide kujutamine haavaplankudel	5. kl õpilased (8)
Misso Keskkool	2007	Kodukoha haldjad		5.–9. kl. õpilased (15)
Misso Keskkool	2008	Maailma loomine		7. kl õpilased (8)
Misso Keskkool	2010	KEAT	Esmaabi, päästeamet, ohutu liiklemine, matkakoolitus	6.–8. kl. õpilased (20)
Mõniste Kool	2006	Lats, luudus ja võru kiil	Laager Karulas 2 päeva. Õppepäevad õpiku " Võromaa kodolugu "järgi. Taimed, puud, ja loodus matkaradadel võru keeles. Mängud. Õhtu Võrumaa kultuuri omapäraga tutvumine	4.–5. kl õpilased
Mõniste Kool	2006	Kaitseliit	Väärtuskasvatus, sotsiaalsete oskuste omandamine	

Osalenud koolid	Aasta	Nimetus	Sisu	Osalejate sihtgrupp
Mõniste Kool	2006	Mõniste Mudilaskoori tegevustoetus	Toetab muusika õpetamist, sotsiaalsete oskuste arendamist	
Mõniste Kool	2007	Taloeloga tutvassaamine	Omakultuuri õpe, õuesõpe	
Mõniste Kool	2007	Kaitseliit	Väärtuskasvatus, sotsiaalsete oskuste omandamine	
Mõniste Kool	2008	Mõniste Kooli vaimsete traumade ennetamine	Sotsiaalse käitumise pädevuste kujundamine	
Mõniste Kool	2008	Kaitseliit	Väärtuskasvatus, sotsiaalsete oskuste omandamine	
Mõniste Kool		Koolikatsuja 2006+	Toetab õppekasvatustöö kvaliteedi tõstmist sisehindamise kaudu; sisehindamissüsteemi väljatöötamiseks ja rakendamiseks	Õpetajad (4)
Parksepa Keskkool	2008	Jõulukaardid	Preemia	Õpilased (41)
Parksepa Keskkool	2006	Koolivaheaeg	Sportlik-kultuuriline vaheaeg	Algklasside õpilased (22)
Parksepa Keskkool	2006	Toetus	Laulmine	Õpilased (31)
Parksepa Keskkool	2007	Sport	Kõrgushüpppäevad	Õpilased (120)
Parksepa Keskkool	2007	Noor jalgrattur	Turvaliselt liicluses	Õpilased (49)
Parksepa Keskkool	2007	Läänemeri	Transport	Õpilased (60)
Parksepa Keskkool	2007	Sügis metsas	Matk	Õpilased (21)
Parksepa Keskkool	2007	Koolispordi Liidu MM	Osalemine korvpallis	Õpilased (113)
Parksepa Keskkool	2008	Õpiõue ja koolipargi rajamine	Vabas looduses tunnid	Õpilased (575)
Parksepa Keskkool	2008	Sport	Kõrgushüpppäevad	Õpilased (110)
Parksepa Keskkool	2008	Õppereis	Kodu-uurimisring	Õpilased (40)
Parksepa Keskkool	2008	Tähelepanu start	Transport	Õpilased (23)
Parksepa Keskkool	2008	Sülearvutid	Tasuta	Õpetajad (11)
Parksepa Keskkool	2009	Õpitarkvara	Orgaaniline keemia	Õpilased (308)
Parksepa Keskkool	2009	Märka ja aita		Algklasside õpilased (146)
Parksepa Keskkool	2009	Koolivägivald		4. –7. klasside õpilased (47)
Parksepa Keskkool	2010	Folkloor	Võrumaa lastefolklooripäev	Õpilased (24)
Parksepa Keskkool	2010	Teater Vanemuine	Transport	Algklasside õpilased (21)
Pikakannu Põhikool	2007	Looduskaitse	Õpime hoidma metsa	Põhikooli õpilased (24)
Puiga Põhikool	2006	Kasvuraskustega poisid	Tehnikaringi toetamine	Kasvuraskustega poisid (15)
Puiga Põhikool	2007	Kasvuraskustega poisid	Tehnikaringi toetamine	Kasvuraskustega poisid (15)
Puiga Põhikool	2007	Spordiringid	Varustuse ostmine	Õpilaskond (100)

Osalenud koolid	Aasta	Nimetus	Sisu	Osalejate sihtgrupp
Puiga Põhikool	2008	Kasvuraskustega poisid	Tehnikaringi toetamine	Kasvuraskustega poisid (15)
Puiga Põhikool	2009	Kasvuraskustega poisid	Tehnikaringi toetamine	Kasvuraskustega poisid (15)
Puiga Põhikool	2009	Spordiringid	Varustuse ostmine	Õpilased (100)
Puiga Põhikool	2009	Liiklus	Ole nähtav	Õpilased (30)
Puiga Põhikool	2010	Liiklus	Ülekäiguraja elemendid	Õpilased (15)
Rõuge Põhikool	2006	Igaühel oma pill	Muusikariistade valmistamine	5.–9.kl poisid (40)
Rõuge Põhikool	2006	Pesakasti projekt	Pesakastide valmistamine	Poisid (70)
Rõuge Põhikool	2007	Üleriigiline õpilastööde näitus	Laulu- ja tantsupeo perioodil toimuv õpilastööde näitus Tallinnas	Õpilased (17)
Rõuge Põhikool	2009	Järveseire	Õpilased uurisid erinevaid järvi	5.–6.kl õpilased (20)
Rõuge Põhikool	2009	Rõugõ Uma Märgutus	Võru keele ja kultuuri ning Rõuge kihelkonna seminar	7.–9.kl õpilased (60)
Rõuge Põhikool	2009	Jäätmekäitlus	Jäätmekäitlusega seotud tegevuste tutvustus	1.–5.kl õpilased (60)
Rõuge Põhikool	2009	Rahvusvaheline koostöö	Teatrilane projekt koos Venemaa õpilastega	8.–9.kl õpilased (8)
Rõuge Põhikool	2010	Uma Pido	Võru keel ja kultuur	Koorilauljad (50)
Rõuge Põhikool	2010	Jalgratta vigursõidu elementide valmistamine	Vigursõidu elementide valmistamine ja liikluskasvatus	Õpilased (40)
Rõuge Põhikool	2010	Loodushoid	Pesakastide ehitamine	Poisid (80)
Rõuge Põhikool	2010	Lumelugu	Filmiprojekt koolis	8.–9.kl õpilased (5)
Rõuge Põhikool	2010	Tule-, vee- ja liiklusohutus	Koolitustsükli õpilastele	6.–8.kl õpilased (60)
Rõuge Põhikool	2010	Tööõpetajate üleeestiline koostöö	Õpetajatevahelise koostöö suurendamine	Tööõpetuse õpetajad (3)
Rõuge Põhikool	2007-2009	Hea Eesti idee	Õpilastööde näitus ja konkurss Viimsis	Õpilased (62)
Rõuge Põhikool	2008-2010	Seenenädal	Loengud, matkad ja näitused seente teemadel	Kogu kool (170)
Sõmerpalu Põhikool	2009	Euroopa kevadpäev	Tunne Euroopa Liitu	Algklasside õpilased (6)
Sõmerpalu Põhikool	2010	Prantsuse kultuuri päev	Tutvustati prantsuse kultuuri	1.–9. kl õpilased (73)
Sõmerpalu Põhikool	2010	Kirjaniku kirjandustund	Kirjanik Andres Ehin andis ühe kirjandustunni	7.–9. kl õpilased (25)
Sõmerpalu Põhikool	2010	Emakeelenädal	Väärtushinnangud, eesti keele ja kirjanduse tähtsustamine	1.–9. kl õpilased (73)
Sõmerpalu Põhikool	2010	Noored liikluses	Ohutu liiklemine, katsed turvavööstendil ja peatoestendil	5.–9. kl õpilased (45)

Osalenud koolid	Aasta	Nimetus	Sisu	Osalejate sihtgrupp
Sõmerpalu Põhikool	2010	Tutvumine sootaimedega	Õppekäigud soosse, herbaariumi koostamine	5.–9. kl õpilased (45)
Sõmerpalu Põhikool	2010	„HELP – ELAGEM TUBAKATA „	Vesipiibu kahjulikkus	5.–9. kl õpilased (45)
Sõmerpalu Põhikool	2010	Võrumaa noote keelehuviliste luulelaager	Loengud keelest ja kirjandusest, praktilised ülesanded	7.–9. kl õpilased (5)
Sõmerpalu Põhikool	2008-2010	Terviseprojektid	KEAT, ohutu liiklemine, esmaabi	1.–9. kl õpilased (73)
Sõmerpalu Põhikool	2009-2010	Tere Kevad	Looduse tundmine	Algklasside õpilased (13)
Varstu Keskool	2006	Projektipaun	Klassiväline tegevus	5. kl õpilased (15)
Varstu Keskool	2007	Väike heategu	Jõulukaartide müük	1.–12. kl õpilased (22)
Varstu Keskool	2009	Kaitse end ja aita teist	Loengud, laager	8. kl õpilased (15)
Varstu Keskool	2009	Lugeda on mõnus	Huvi tekitamine lugemise ja raamatute vastu	Põhikooli õpilased (7)
Varstu Keskool	2006 - 2008	Suitsuprii klass	Suitsetamisvastased üritused, plakat	4.–12. kl õpilased (15)
Vastseliina Gümnaasium	2008	<i>Look around</i>	Õpilased vaatlevad enda ümber elus ja elutuid asju. Leitud objektidest koostatakse sõnaraamat. Saadud materjali esitletakse ühisel blogilehel	1. kl õpilased (18)
Vastseliina Gümnaasium	2009	Koolirahu	Koolirahu	kogu kool (310)
Vastseliina Gümnaasium	2009	SP@CE	Osalesid koolid 19 Euroopa riigist. Koostööprojekt kosmose teemal. Erinevad ülesanded- nt. joonistamine	2. kl õpilased (18)
Vastseliina Gümnaasium	2010	<i>Let's go language</i>	Õpilastel tuli tõlkida inglise keelest emakeelde 10 õppetükki ja salvestada hääldus emakeeles. On võimalik õppida 22 riigi keelt	3. kl õpilased (18)
Vastseliina Gümnaasium	2010	Br@intr@iners	Erinevate Euroopa koolide õpilased lahendasid sudokusid	3. kl õpilased (18)
Vastseliina Gümnaasium	2006-2010	Tere, kevad	Kevadise looduse vaatlemine ja andmete edastamine	Algklassid (300)
Võru I Põhikool	2006	Tervena tulevikku	Noormeeste ettevalmistus sõjaväeteenistuseks	8.–9. kl. poisid ja 5 maakonna kooli poisid (215)
Võru I Põhikool	2007	Traumade ja alkoholi tarbimise ennetamine Võru maakonnas	Teavitamine, loengud, plakativõistlus	7.–9. kl õpilased (200), lapsevanemad
Võru I Põhikool	2007	Tervena tulevikku	Noormeeste ettevalmistus sõjaväeteenistuseks	8.–9. kl poisid ja maakonna 7 kooli poisid (200)

Osalenud koolid	Aasta	Nimetus	Sisu	Osalejate sihtgrupp
Võru I Põhikool	2008	Matk loodusrajal koos seikluskasvatusega	Matk koos loengutega	Õpilased (25)
Võru I Põhikool	2008	Tervena tulevikku	Noormeeste ettevalmistus sõjaväeteenistuseks	Võru I PK õpilased, Võru Kreutzwaldi G, Antsla KK, Vastseliina IK, Parksepa KK õpilased (200)
Võru I Põhikool	2009	Tervena tulevikku	Valmistada noormehi ette sõjaväeteenistuseks	8.–9. kl. noormehed Võru I PK, Võru Kesklinna G, Haanja-Ruusmäe PK Vastseliina IK, (190)
Võru I Põhikool	2009	Karjääriteenuste põhialused	Õpetaja koolitus, koolikoordinaatori palk	Õpetaja (1)
Võru I Põhikool	2009	Tervistedendavad projektid (3 tk)	Tervist edendavad tegevused, koolikiusamise olemuse teavitamine	Õpilased ja lapsevanemad (140)
Võru I Põhikool	2010	Tervena tulevikku	Valmistada noormehi ette sõjaväeteenistuseks	8.–9. kl. noormehed Võru I PK, Võru Kesklinna G, Parksepa KK, Antsla KK, Puiga PK (190)
Võru I Põhikool	2010	ÕKVA	Koolimeeskonna sisehindamisalane koolitus	Õpetajad (3)
Võru I Põhikool	2010	Koolist väljalangemise ennetamine õpilase sotsiaalse toimetuleku tõstmise kaudu	Õpetajate koolitus, õpilaste toetamine	Õpetajad ja õpilased (8)
Võru Kesklinna Gümnaasium	2006	Teadlik kutsevalik	Kutsevaliku testide tegemine	Õpilased (60)
Võru Kesklinna Gümnaasium	2007	Stopp kiusamiskäitumisele	Loeng	Õpilased (90)
Võru Kesklinna Gümnaasium	2009	Alkoholita on elu ilus		Õpilased (60)
Võru Kesklinna Gümnaasium	2010	Luulelaager	Luulelaagri korraldamine	Õpilased (25)
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	2007	Riigikaitse laager	Laagri korraldamine	Riigikaitset õppivad õpilased (34)
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	2007	Perering		Õpilased (28)
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	2008	Iseennast ja ühiskonda toetav inimene	Õppekäigud, töötoad	Õpilased (26)
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	2008	Murdeea kasvuraskused	Loengud, töötoad, õppereisid	Õpilased (30)
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	2009	Iseennast ja ühiskonda toetav inimene	Õppekäigud, töötoad	Õpilased

Osalenud koolid	Aasta	Nimetus	Sisu	Osalejate sihtgrupp
Võru Täiskasvanute Gümnaasium	2007-2009	ALWE – täiskasvanud õppija nädala hindamine	TÕN-i üritused Hollandis, Soomes, Šveitsis	Õpilased ja kooli partnerid
Võru Täiskasvanute Gümnaasium	2010	Energia kasutamine	Erinevate energialiikide kasutamine ajaloos ja tänapäeval	Õpilased
Võru Järve Kool	2007	Õpikeskkonna kujundamine erivajadustega noorte kaasamiseks kutseõppes	Jyvaskyla Ülikooli täiendkoolitus. Õppekava väljatöötamine erivajadustega noorte õpetamiseks lisaaastatel ja kutserühmas, koostööprojekt KÄO Päevakeskusega Tallinnas	Õpilased, õpetajad (18)
Võru Järve Kool	2008	Kohtumised kogukonnaga	Nõnova külale selgitustöö tegemine intellektipuudega inimeste külas elamise võimalusest	Õpilased, pereliikmed, külaelanikud (64)
Võru Järve Kool	2008	Järjepideva tegevuse tagamine vaimupuudega inimeste juhendamisel	Tegevusjuhendaja koolituse võimaldamine abiõpetajatele ja aineõpetajatele	Õpilased, õpetajad (48)
Võru Järve Kool	2008	Õpikeskkonna kujundamine erivajadustega noorte esmaseks kutseõppeks	Koostööprojekt KÄO Päevakeskusega Tallinnas, Kagu-Eesti sotsiaalse kaitse kujundamine intellektipuudega inimese toetuseks	Õpilased, õpetajad, pereliikmed (19)
Võru Järve Kool	2009	Vabatahtlik teenistus	Vabatahtliku kaasamine tööks vaimupuudega lastega	Õpilased, õpetajad, pereliikmed (53)
Võru Järve Kool	2009	Eelduste loomine vaimupuudega inimeste efektiivsemaks kaasamiseks tööturul	Täienduskoolitus Jyvaskyla Ülikoolis ja õpetaja juhendraamatu väljaandmine, koordinaator KÄO Päevakeskus Tallinnas	Õpilased, õpetajad, pereliikmed (16)
Võru linna koolid	2009	<i>Tricky and Tiny Crank</i>	Jalgrattapäev	Võru linna noored (120)

4. Maakonna koolid on aktiivselt osalenud projektides, mida on rahastanud tavapärastest erinevad organisatsioonid. Selliseid korraldajaid on olnud rohkem kui poolsada, kuid alljärgnevas loendis on toodud neist mõned, mis võivad ergutada teistegi koolide projektitööd: Aktiivsete Puigalaste Selts, Briti Nõukogu, Eesti Energia, Eesti Lugemisühing, Eesti Metsatööstuse Liit, Eesti Muusikaõpetajate Liit, Eesti Noorsootöö Keskus, Eesti Rahvusringhääling, Eesti Taaskasutusorganisatsioon, Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit, Eesti Tervisedenduse Ühingu Võru osakond, Eesti Tööõpetajate Liit, Eesti Tööõpetajate Selts, Eestimaa Looduse Fond, GLOBE, Haanimiihi Nõvvokoda, Ilumetsa looduspark, Kaitseliit, Kaitseministeerium, Kaitseressursside Amet, Kultuuriministeerium, Lastekaitseliit, Maanteeamet, Maanteemuuseum, MTÜ Võro Selts VKKF, Mõniste muuseum, Rahvaliit, Riigimetsa Majandamise Keskus, Sihtasutus „Maale õppima“, Spordiklubi Taevatäht, T.O.R.E, Tartu Keskkonnahariduse keskus/studio Viridis, Tartu Ülikooli loodusteaduste lektoraat, UNICEF, Viitina Loodushariduskeskus, Võrumaa Keskkonnateenistus, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Võrumaa Õppenõustamiskeskus, Ökokratt.

3.7 Tehtud investeeringud ajavahemikus 2006–2010

1. Munitsipaalkoolide investeeringud ajavahemikus 2006–2010 hõlmasid koolihoonete ja spordirajatiste uuendamist või ehitamist. Projektide kogumaksumuseks on olnud 168 120 780 krooni (ca 10 744 876 eurot). Sellest rahast 45,3% on saadud erinevatest fondidest ning programmidest, millele on lisatud kohalikust eelarvest 53,3%. Muid kaasfinantseerijaid on kasutanud Antsla vald, Haanja vald, Meremäe vald ja Võru linn.
2. 2004. aastal koostati koolivõrgu kavandamise käigus investeeringuid vajavate objektide nimekiri (<http://www.werro.ee/meedia/failid/maakond/haridus/arengukavad/koolikeskkond.pdf>) ning seda on võimalik kõrvutada tegelikult tehtud investeeringutega 5 aasta jooksul. Kõrvutamisel selgub, et kõik kavandatud hooned on kooli pidajad uuendanud, v.a Võru linn. Teises järjekorras on uuendatud spordirajatised ja köök/söökla. 2004. aastast on investeerimist vajavate objektide loendis pikemat aega staadionid, võimlad, palliväljakud (tabel 83). Nende uuendamiseks ei ole saadud raha või on uuendamist vajavate objektide pingerida pidanud kohalikul tasandil muutma.
3. Mõnede objektide puhul, mille omavalitsused on märkinud tehtud haridusinvesteeringute loendisse, tekib küsitavus, kas tegemist on hariduse kättesaadavuse tagamiseks vajaliku objektiga. Nt Haanja vallas Rogosi mõisapargi rekonstrueerimine (1 521 582 kr), Võru vallas Parksepa Keskkooli korteri remont (120 000 kr).
4. Pikemat aega kavandatavate investeeringute objektide hulgas on ka need, mis on jäänud uuendamata vastavalt 2004. aasta plaanile. Mõne objekti investeeringuvajadused on osutunud mittevajalikuks. Tehtud investeeringuid 2006–2010 kajastab tabel 84.
5. Munitsipaalkoolide investeeringuvajadus aastani 2019 ulatub kogusummani 28 220 766 eurot. Kogumaksumusest 8 272 680 eurot ehk ligi 33,16% nähakse ette kooli pidaja ehk kohalikust eelarvest. Seega ligi 67% kavandatakse taotleda muudest programmidest ja fondidest, milleks võivad olla Eesti-Läti ühisprojekt, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Roheline investeerimisskeem, riigi tasandusfond või muu allikas.
6. Investeeringute vajaduste prioriteetide määratlemisel lähtusid koolid ja nende pidajad esiteks vajadusest täita tervisekaitse ning päästeameti nõudeid, teiseks tagada turvaline füüsiline õpikeskkond ja kolmandaks täita põhikooli ning gümnaasiumi õppekavade uuendatud nõudeid. Objektide lisamisel vaadeldakse eraldi kooli hooneid, territooriumi, vajadust tänapäevastada õppevahendeid ja inventari.
7. Käesolevas arengustrateegias ei ole investeeringute vajadus lõplikult tähtsuse järjekorras paika pandud ega kavandatud vajalikke etappe aastati. Täpsemad prioriteedid fikseeritakse kohalike omavalitsuste ja koolide arengukavades.

Tabel 83. Koolikeskkonna seisund ja investeeringute vajadus aastani 2008 (2004. aasta andmete põhjal)

Kool	Objekt
Antsla Gümnaasium	Puuduvad mänguväljakud
	Staadion 400m (halb)
Parksepa Keskkool	Staadion 250m (väga halb)
Võru KLG	Võimla 10X22 (halb)
	Spordiväljakud (halb)
Võru Kreutzwaldi G	Isolatsioon, vesi, kanalisatsioon
	Välisvõrgud
	Võimla 12x24 (halb)
Haanja-Ruusmäe PK	Spordiväljakud (halb)
	Klassid, söökla
	Võimlad puuduvad
Krabi PK	Spordiväljakud rahuldavas olukorras, staadionid 250m (rahuldav)
	Spordiväljakud puuduvad, staadion 250 m (väga halb)
Meremäe Kool	Võimla 10x18 (rahuldav)
	Staadion 300m (väga halb)
	Korvpalliväljak (väga halb)
Mõniste Kool	Võimla puudub
Pikakannu PK	Väljakud head
	Võimla puudub
Rõuge PK	Väljakud rahuldavad
Sõmerpalu PK	Katlamaja
	Mänguväljakud puuduvad
	Staadion puudub
	Jõusaal
Võru I PK	Katus, fassaad
	Võimla puudub

Tabel 84. Võrumaa munitsipaalkoolide investeeringud 2006–2010

	SISU	AASTA	RAHASTAJAD	PROJEKTI KOGU-MAKSUMUS	sh fond, programm	sh KOV omafinantseering	sh kaasfinantseerijad
Antsla vald							
Antsla G	Koolimaja akende vahetus	2006	Antsla vald	120 134		120 134	
Antsla G	Söökla renoveerimine koos iseteenindusleti paigaldamisega	2006	Antsla vald	720 330		720 330	
Antsla G	Tualettruumide renoveerimine	2007	Antsla vald	688 820		688 820	
Antsla G	Auru-konvektsiooniahhi sööklasse	2007	Antsla vald	103 559		103 559	
Lepistu PK	Koolimaja akende vahetus	2007	Antsla vald	174 033		26 574	147 486
Lepistu PK	Ahjude remont	2007	Antsla vald	25 975		25 975	
Antsla G	Aula-võimla akende vahetus	2008	Antsla vald	255 565		255 565	
Antsla G	Klassiruumide renoveerimine	2008	Antsla vald	574 211		574 211	
Antsla G	Tualettruumide renoveerimine	2008	Antsla vald	345 282		345 282	
Antsla G	Tulekindlad ukseid korrustel (4 tk)	2008	Antsla vald	127 627		127 627	

	SISU	AASTA	RAHASTAJAD	PROJEKTI KOGU-MAKSUMUS	sh fond, programm	sh KOV omafinantseering	sh kaasfinantseerijad
Antsla G	Antsla Gümnaasiumi vana õppehoone renoveerimine	2009	EAS, Antsla vald	8 444 914	6 742 310	1 702 604	
Antsla G	Server	2010	Antsla vald	39 048		39 048	
Antsla G	Mööbel raamatukokku ja algklassidesse	2010	Antsla vald	154 994		154 994	
Antsla G	Automaattuletõrjesüsteem	2010	Antsla vald	285 000		285 000	
				12 059 492	6 742 310	5 169 723	147 486
Haanja vald							
Haanja-Ruismäe PK	Koolisöökla (Haanja) konventsiooniahhi	2006	Haanja vald	41 300		41 300	
Haanja-Ruismäe PK	Haanja koolihoone külmsaal-määrderuum	2006	EAS, Haanja vald	2 056 155	1 409 759	316 396	330 000
Haanja-Ruismäe PK	Ruismäe korvpalliväljak	2006	Kultuuriministeerium, Haanja vald	89 411	75 000	14 411	
Haanja-Ruismäe PK	Rogosi mõisapargi rekonstrueerimine I etapp	2007	KIK, Haanja vald	391 595	300 000	91 595	
Haanja-Ruismäe PK	Rogosi mõisa peahoone restaureerimine	2007	Kultuuriministeerium, Haanja vald	1 012 297	800 000	212 297	
Haanja-Ruismäe PK	Rogosi mõisa katlamaja rekonstrueerimine	2008	Kultuuriministeerium, Haanja vald	1 134 216	900 000	234 216	
Haanja-Ruismäe PK	Haanja koolihoone katlamaja projekt, akende ja uste vahetus	2008	Kultuuriministeerium, Haanja vald	100 000	100 000		
Haanja-Ruismäe PK	Ruismäe laululava	2008	PRIA, Haanja vald	945 205	820 370	124 835	
Haanja-Ruismäe PK	Rogosi mõisapargi rekonstrueerimine II etapp	2008	KIK, Haanja vald	1 129 987	896 982	233 005	
Haanja-Ruismäe PK	Haanja lasteaia ja koolimaja küttesüsteemi ehitus	2010	EAS, Haanja vald	4 392 917	3 481 968	754 693	156 256
				11 293 083	8 784 079	2 022 748	486 256
Lasva vald							
Kääpa PK	Kääpa kooli palliväljakute rajamine	2009	Eesti-Läti programm, Lasva vald	718 572	594 553	124 019	
Meremäe vald							
Meremäe-Obinitza PK	Meremäe koolihoone avatäidete vahetus	2006	Meremäe vald	764 299		764 299	
Meremäe-Obinitza PK	Staadioni remont ja skate-pargi rajamine Meremäe koolihoone juurde	2007	Meremäe vald	450 000		400 000	50 000
Meremäe-Obinitza PK	Meremäe koolihoone osaline remont	2010	Meremäe vald	2 724 686		2 724 686	
				3 938 985	0	3 888 985	50 000
Misso vald							
Misso KK	Uue koolihoone ehitus	2006-2008		10 426 097	10 426 097		
Mõniste vald							
Mõniste Kool	Vana koolimaja rekonstrueerimise projekteerimine	2006	Mõniste vald	85 000		85 000	
Mõniste Kool	Tööõpetuse maja rekonstrueerimine	2007	EAS, Mõniste vald	446 400	350 000	96 400	
Mõniste Kool	Kooli staadioni rekonstrueerimine	2009	EAS, Mõniste vald	596 545	500 000	96 545	

	SISU	AASTA	RAHASTAJAD	PROJEKTI KOGU-MAKSUMUS	sh fond, programm	sh KOV omafinantseering	sh kaasfinantseerijad
Mõniste Kool	Duširuumide remont	2010	Mõniste vald	28 069		28 069	
				1 156 014	850 000	306 014	
Sõmerpalu vald							
Osula PK	Mänguväljak	2006	EOK	75000	75 000		
Osula PK	Lisaväljapääs	2006	Sõmerpalu vald	40 000		40 000	
Osula PK	Kooli juurdeehitise projekt	2006	Sõmerpalu vald	1 000 000		100000	
Osula PK	Koolihoone põhjatiiva katuse vahetus	2007	Sõmerpalu vald	400 000		400 000	
Osula PK	Tüdrukute käsitööklassi ehitus	2007	Sõmerpalu vald	660 000		660 000	
Osula PK	Akende vahetus	2007	Sõmerpalu vald	350 000		350 000	
Osula PK	Vabaõhu klass	2007	KIK, Sõmerpalu vald	16 000	11 000	5 000	
Osula PK	Osula võimla	2008	RKAS	11 000 000	11 000 000		
Sõmerpalu PK	Koolimaja uste vahetus ja ripplae paigaldus	2008	Sõmerpalu vald	100 000		100 000	
Sõmerpalu PK	Koolimaja ruumide renoveerimine	2009	Sõmerpalu vald	1 082 660		1 082 660	
Sõmerpalu PK	Kooli haljastusprojekti koostamine	2009	Sõmerpalu vald	8 000		8 000	
Osula PK	Poiste tööõpetus	2009	HM, Sõmerpalu vald	3 500 000	400 000	3 100 000	
Osula PK	Tuletõrjesignalisatsioon	2010	Sõmerpalu vald	90 000		90 000	
				18 321 660	11 486 000	5 935 660	
Rõuge vald							
Rõuge PK	Õuesõppeklass	2009	KIK, Rõuge vald	67 802	66 381	1 421	
Rõuge PK	Vana koolihoone II ja III korruse renoveerimine	2008	RKAS	17 328 976		17 328 976	
				17 396 778	66 381	17 330 397	
Urvaste vald							
Kuldre Kool	Kooli akende vahetus I etapp	2006		256 957		256 957	
Kuldre Kool	Kooli akende vahetus II etapp	2007	HTM, Urvaste vald	263 040	230 000	33 040	
Kuldre Kool	Kooli ventilatsioonisüsteemi renoveerimine	2007	Hasartmängumaksu RIP, Urvaste vald	326 511	256 162	70 349	
Kuldre Kool	Kooli akende vahetus III etapp, sisustuse ost	2008	HTM	199 032	199 032		
				1 045 540	685 194	360 346	
Varstu vald							
Varstu KK	Koolihoone rekonstrueerimine	2006	EAS, KOIT, Varstu vald	22 204 728	9 714 000	12 490 728	
Krabi PK	Krabi õpilaskodu renoveerimine	2006	Haridus- ja Teadusministeerium	429 245	429 245		
Krabi PK	Krabi PK turvauksed	2008	Varstu vald	200 471		200 471	
Krabi PK	Krabi PK veepuhastussüsteem	2009	Varstu vald	115 000		115 000	
Krabi PK	Koolihoone trepi renoveerimine	2010	Varstu vald	47 280		47 280	
Krabi PK	Krabi PK puhasti	2010	Varstu vald	55 171		55 171	
Krabi PK	Tulekindlad ukсед	2010	Varstu vald	68 000		68 000	
				23 119 895	10 143 245	12 976 650	
Vastseliina vald							
Vastseliina G	Koolihoone renoveerimine (katuse ehitus)	2006	Vastseliina vald	1 247 514		1 247 514	

	SISU	AASTA	RAHASTAJAD	PROJEKTI KOGU-MAKSUMUS	sh fond, programm	sh KOV omafinantseering	sh kaasfinantseerijad
Vastseliina G	Koolihoone renoveerimine (akende vahetus)	2006	Vastseliina vald	1 290 453		1 290 453	
Vastseliina G	Kooli katlamaja renoveerimine	2006	Vastseliina vald	350 000		350 000	
Vastseliina G	Koolihooneesise parkla renoveerimine	2006	Vastseliina vald	816 560		816 560	
Vastseliina G	Koolihoone küttesüsteemi renoveerimine	2007	Vastseliina vald	1 334 546		1 334 546	
Vastseliina G	Koolihoone välisuste asendamine uutega	2007	Vastseliina vald	98 000		98 000	
Vastseliina G	Koolihoone renoveerimine	2008	EAS, Vastseliina vald	14 074 600	10 770 000	3 304 600	
Vastseliina G	Õuesõppeklass	2008	KIK, Vastseliina vald	72 846	65 814	7 032	
				19 284 519	10 835 814	8 448 705	
Võru vald							
Puiga PK	WC-de remont	2006	Võru vald	69 018		69 018	
Puiga PK	II korruse fuajee renoveerimine	2006	Võru vald	92 167		92 167	
Puiga PK	Häiresüsteemi installeerimine	2006	Võru vald	30 875		30 857	
Puiga PK	Võimla ehitusprojekt	2006	Võru vald	162 000		162 000	
Parksepa KK	Miniväljak	2006	Kultuuriministeerium, Võru vald	233 927	110 000	123 927	
Parksepa KK	Koolimaja renoveerimine	2006	Võru vald	2 403 780		2 403 780	
Puiga PK	Huvijuhi ruumide renoveerimine	2007	Võru vald	95 280		95 280	
Puiga PK	Fassaadide renoveerimine ja soojustamine	2007	Võru vald	642 919		642 919	
Puiga PK	Tööõpetuse klass	2007	Võru vald	51 625		51 625	
Puiga PK	Raamatukoguruumide remont	2007	Võru vald	119 828		119 828	
Puiga PK	Võimla ehitusprojekt	2007	Võru vald	130 000		130 000	
Puiga PK	Valgustuse jaotusvõrk	2007	Võru vald	74 635		74 635	
Parksepa KK	Turvauksed	2007	Võru vald	67 800		67 800	
Parksepa KK	Korteri remont	2007	Võru vald	120 000		120 000	
Parksepa KK	Akende vahetus	2007	Võru vald	702 750		702 750	
Parksepa KK	Aula renoveerimine	2007	Võru vald	614 551	400 000	214 551	
Parksepa KK	Voldikuks	2007	Võru vald	78 390		78 390	
Puiga PK	Fassaadide soojustamine	2008	Võru vald	251 476		251 476	
Puiga PK	Võimla	2008	Võru vald	66 552		66 552	
Puiga PK	Spordihoone ehitus	2008-2009	HTM, KM, Võru vald	15 768 043	2 000 000	13 768 043	
Puiga PK	Peatrepi remont	2009	Võru vald	48 911		48 911	
Parksepa KK	Kooli renoveerimine	2009	EAS, Võru vald	16 229 758	12 958 298	3 271 460	
Puiga PK	Fuajee põranda renoveerimine	2010	Võru vald	49 360		49 360	
				38 103 645	15 468 298	22 635 329	
Võru linn							
Võru I PK	Võru I Põhikooli katuse rekonstrueerimine	2006	Võru Linnavalitsus	1 947 000		1 947 000	
Võru I PK	Koolide tulekahjusignalisatsioon	2007	Võru Linnavalitsus	122 000		122 000	
VKG	Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi piirdeaed	2007	Võru Linnavalitsus	272 500		272 500	
VKG	Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi duširuumide rekonstrueerimine	2007	Võru Linnavalitsus	200 000		200 000	

	SISU	AASTA	RAHASTAJAD	PROJEKTI KOGU-MAKSUMUS	sh fond, programm	sh KOV omafinantseering	sh kaasfinantseerijad
VKG	Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi sisekujundusprojekt	2007	Võru Linnavalitsus	353 000		353 000	
VKLG	Kesklinna võimla projekteerimine	2007	Võru Linnavalitsus	1 250 000		1 250 000	
VKLG	Kesklinna mänguväljak	2007	Võru Linnavalitsus	785 000			785 000
Võru I PK	Võru I Põhikooli osaline rekonstrueerimine	2007	Võru Linnavalitsus	319 000		319 000	
VVG	Võru Vene Gümnaasiumi võimla rekonstrueerimine	2007	Võru Linnavalitsus	600 000		600 000	
VKLG	Võru Kesklinna Gümnaasiumi osaline rekonstrueerimine	2008	Võru Linnavalitsus	1 777 000		1 777 000	
VKLG	Võru Kesklinna Gümnaasiumi tulekahjusignalisatsioon	2008	Võru Linnavalitsus	391 000		391 000	
VTG	Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi ruumide rekonstrueerimine	2008	Võru Linnavalitsus	1 777 000		1 777 000	
VKG	Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi aknad	2008	Võru Linnavalitsus	1 104 000		1 104 000	
VKLG	Võru Kesklinna Gümnaasiumi duširuumide rekonstrueerimine	2009	Võru Linnavalitsus	359 000		359 000	
				11 256 500	0	10 471 500	785 000
	MAAKOND KOKKU			168 120 780	76 081 971	89 670 076	1468 742
					45,3%	53,3%	

3.8 Munitsipaalkoolide investeeringuvajadused aastani 2019

Tabel 85. Võrumaa munitsipaalkoolide investeeringuvajadused aastateks 2011–2019

KOOL	OBJEKT	KOV finantseering	MUUD finantseeringud (programm, fondid)	KOKKU
Antsla vald	HOONED			
Antsla Gümnaasium	Õppekorpuse renoveerimine	160 000	EAS 1438000	1 598 000
Antsla Gümnaasium	Õpilaskodu	22 000	EAS 198000	220 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Antsla Gümnaasium	Staadioni renoveerimine	25 000	Eesti-Läti ühisprojekt 225000	250 000
	ÕPPEVAHENDID			
Antsla Gümnaasium	Spordiinventar (jõusaali sisustus)	30 000		30 000
Antsla Gümnaasium	IKT-vahendid (arvutid, projektorid)	60 000		60 000
	INVENTAR			
Antsla Gümnaasium	Klassimööbel (kogumina)	130 000		130 000
				2 288 000

KOOL	OBJEKT	KOV finantseering	MUUD finantseeringud (programm, fondid)	KOKKU
Haanja vald	HOONED			
Haanja Kool	Haanja koolihoone akende vahetus ja seinte välissoojustus	15 000	60 000	75 000
Haanja Kool	Ruusmäe koolihoone akende vahetus	2 000	8 000	10 000
Haanja Kool	Suusaruumi ventilatsioon	200	1 800	2 000
Haanja Kool	Ruusmäe koolihoone turvauksed	560	2 240	2 800
Haanja Kool	Staadionimaja	2 000	8 000	10 000
Haanja Kool	Seadmete hooldus ja remondiruumid	10 000	40 000	50 000
Haanja Kool	Klassides põrandate vahetus – 3x40m	2 000	8 000	10 000
Haanja Kool	I korruse põranda vahetus 5m avariikuuse eest	200	1 800	2 000
Haanja Kool	Ruusmäel lasteaiarühma ruumide remont	6 000	24 000	30 000
	TERRITORIUM ,sh spordirajatised			
Haanja Kool	Spordiväljaku parendamine (murukate, jooksurada)	38 000	152 000	190 000
Haanja Kool	Korvpalliväljaku kate, piirded	26 400	105 600	132 000
	ÕPPEVAHENDID			
Haanja Kool	Tütarlaste käsitööklassi seadmed, õmblusmasinad 5tk	200	800	1 000
Haanja Kool	Keemiaklass/tõmbekapp	200	800	1 000
	INVENTAR			
Haanja Kool	Projektorid/ekraanid klassidesse (8 tk)	1 280	5 120	6 400
Haanja Kool	Lauad, toolid (30 tk)	7 800	31 200	39 000
Haanja Kool	Sülearvuti (10 tk)	1 400	5 600	7 000
Haanja Kool	Smart-tahvel (2 tk)	840	3 360	4 200
Haanja Kool	Sööklasse nõud, külmik	220	880	1 100
Haanja Kool	Maastikusõiduk MS2(lumesahk, niiduk)	3 120	12 480	15 600
Haanja Kool	Murutraktor ja trimmer	700	2 800	3 500
				592 600
Lasva vald	HOONED			
Pikakannu PK	Tööõpetuse klassi ehitus	4 800	28 000	32 800
Pikakannu PK	Koolihoone remonttööd	50 000	14 000	64 000
Kääpa PK	Kolmanda korruse soojustamine	5 000	30 000	35 000
Kääpa PK	Küttesüsteemi ümberehitus	5 000	30 000	35 000
Kääpa PK	Koolihoone remonttööd	30 000	26 000	56 000
	TERRITORIUM, sh spordirajatised			
Kääpa PK	Staadioni rekonstrueerimine	51 418	395 963	447 381
Pikakannu PK	Spordiväljaku ehitus	960	5 440	6 400
Pikakannu PK	Väliõppe klassi ehitus	1 440	8 160	9 600
	ÕPPEVAHENDID			
Kääpa PK	Õppevahendid (k.a tõmbekapp), õpikud jmt	30 000	64 000	94 000
Pikakannu PK	Õppevahendid, õpikud jmt	15 000	32 000	47 000
	INVENTAR			
Kääpa PK	Klassimööbel	20 000		20 000
Kääpa PK	Söökla inventari uuendamine	10 000		10 000
Kääpa PK	IT uuendamine	10 500	10 500	21 000
Kääpa PK	Muu inventar	6 000		6 000
Pikakannu PK	Klassimööbel	15 000		15 000

KOOL	OBJEKT	KOV finantseering	MUUD finantseeringud (programm, fondid)	KOKKU
Pikakannu PK	Söökla inventari uuendamine	10 000		10 000
Pikakannu PK	IT uuendamine	15 000	15 000	30 000
Pikakannu PK	Muu inventar	5 000		5 000
				944 181
Meremäe vald	HOONED			
Meremäe Kool	Koolihoone remont	200 000	200 000	400 000
Meremäe Kool	Katlamaja katel	16 000	16 000	32 000
Meremäe Kool	Õpetajate maja	60 000	140 000	200 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Meremäe Kool	Staadion	40 000	160 000	200 000
Meremäe Kool	Mänguväljak	9 000	36 000	45 000
Meremäe Kool	Skate-park	2 000	18 000	20 000
Meremäe Kool	Hoone ümbruse asfalteerimine	6 800	27 200	34 000
	ÕPPEVAHENDID	18 000		18 000
Meremäe Kool	Füüsiline keskkond	18 000		18 000
Meremäe Kool	Digitahvlid			
	INVENTAR			
Meremäe Kool	9. klassi komplekti mööbel	18 000		18 000
Meremäe Kool	Arvutid	8 000		8 000
Meremäe Kool	Monitorid	3 500		3 500
Meremäe Kool	Köögitehnika	10 000	22 000	32 000
Meremäe Kool	Murutraktor koos haakeriistade ja käruga	1 000	2 500	3 500
				1 032 000
Misso vald	HOONED			
Misso Kool	Lasteaia ruumide tervisekaitse nõuetega vastavusse viimine	1 789	7 158	8 947
Misso Kool	Õpilaskodu renoveerimine	27 482	109 928	137 410
Misso Kool	Töökojahoone renoveerimine	38 346	153 388	191 734
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Misso Kool	Staadion	4 793	27 162	31 955
Misso Kool	Väikelaste mänguväljak	2 397	13 581	15 978
Misso Kool	Õuesõppe klass	1 917	10 865	12 782
Misso Kool	Laste mänguväljak	2 876	16 297	19 173
	ÕPPEVAHENDID			
Misso Kool	Arendavad mänguasjad lastele	479	479	958
Misso Kool	IT-vahendid	1 278	5 113	6 391
Misso Kool	Tabelid, kaardid jm	170		170
	INVENTAR			
Misso Kool	Lasteaia mööbli uuendamine	2 397	13 581	15 978
Misso Kool	Stendid kooli koridoridesse ja õpetajate tuppa	2 876		2 876
Misso Kool	Õpilaskodus mööbli uuendamine	6 710	15 659	22 369
				466 721

KOOL	OBJEKT	KOV finant- seering	MUUD finantsee- ringud (programm, fondid)	KOKKU
Mõniste vald	HOONED			
Mõniste Kool	Vana koolihoone rekonstrueerimine	40 000	400 000	440 000
Mõniste Kool	Koolihoone väline soojustus	0	140 600	140 600
Mõniste Kool	Katlamaja korstna remont	2 000	1 000	3 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Mõniste Kool	MINIARENA	3 235	28 760	31 955
	ÕPPEVAHENDID			
Mõniste Kool	Loodusained	65	100	165
	INVENTAR			
Mõniste Kool	Tiibklaveri remont	767	3 067	3 834
Mõniste Kool	Arvutiklassi sisustus	2 000	8 200	10 200
Mõniste Kool	Koolipingid, -lauad	2 400	0	2 400
Mõniste Kool	Klassi sisustus, õpetaja laud, riulid	1 000	0	1 000
				633 154
Rõuge vald	HOONED			
Rõuge PK	Rõuge koolihoone juurdeehitis	225 000	1 275 000	1 500 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Rõuge PK	Rõuge mänguväljak	980	5 520	6 500
Rõuge PK	Rõuge Jäähall	300 000	1 700 000	2 000 000
Rõuge PK	Rõuge Põhikooli staadion	52 500	297 500	350 000
Rõuge PK	Täismõõtmega jalgpalliväljaku ehitamine	15 000	85 000	100 000
Rõuge PK	Kunstmurukattega jalgpalliväljaku rajamine	6 000	34 000	40 000
Rõuge PK	Ökonoomse ujula rajamine	90 000	510 000	600 000
Rõuge PK	Kooli territooriumi piiramine	15 000		15 000
Rõuge PK	Turvalise koolitee tagamiseks Rõuge alevikus kergliiklustee ehitus	130 000	1 370 000	1 500 000
	ÕPPEVAHENDID			
Rõuge PK	Arvutipargi uuendamine	15 000		15 000
	Multimeedia vahendid	10 000	30 000	40 000
	INVENTAR			
Rõuge PK				0
				6 166 500
Sõmerpalu vald	HOONED			
Sõmerpalu PK	Vundamendi ja välisfassaadi remont koos soojustamisega	19 500	110 500	130 000
Sõmerpalu PK	Katuse vahetus koos laepealse soojustamise ja vihmaveetorude paigaldamisega	11 250	63 750	75 000
Sõmerpalu PK	Söökla ventilatsiooni väljaehitamine, söökla remont	6 750	38 250	45 000
Sõmerpalu PK	Väliõppeklassi rajamine	200	1 800	2 000
Osula PK	Tugimüüri ja tööõpetuse puitmaterjali hoiuruumi ehitus	1 000	9 000	10 000
Osula PK	Küttesüsteemide ümberehitus	6 000	34 000	40 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			

KOOL	OBJEKT	KOV finantseering	MUUD finantseeringud (programm, fondid)	KOKKU
Osula PK	Jalgrattaparkla rajamine	40	360	400
Osula PK	Kooliterritooriumi osaline piiramine aiaga	1 000	4 000	5 000
Osula PK	Kooli juures olevate teede ja platside asfalteerimine	3 000	17 000	20 000
	ÕPPEVAHENDID			
Sõmerpalu PK	Uued õpikud	6 000		6 000
Sõmerpalu PK	Keemia-füüsikaklassi sisustus	1 005	5 695	6 700
Osula PK	Õppevahendid	5 000		5 000
	INVENTAR			
Sõmerpalu PK	Arvutiklassi kaasajastamine	680	6 120	6 800
Osula PK	Arvutiklassi kaasajastamine	600	5 400	6 000
				357 900
Urvaste vald	HOONED			
Kuldre Kool	Spordihoone (v.a katus ja sokli soojustus)			500 000
Kuldre Kool	Katlamaja			171 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Kuldre Kool	Staadion koos inventariga			
Kuldre Kool	Lastepäevarühma uus mänguväljak			2 500
Kuldre Kool	Olemas oleva lastepäevarühma mänguväljaku piirdeaia ehitamine			1 500
Kuldre Kool	Välisvõrgud (veetorustik, kanalisatsioon, elekter, soojatrass)			145 000
Kuldre Kool	Parkla ja kooli ümbruse teed			105 000
	ÕPPEVAHENDID			
Kuldre Kool	Lastepäevarühmale kaks lauaarvutit ja sülearvuti			2 000
Kuldre Kool	Multimeediaprojektorid (11 tk)			15 000
Kuldre Kool	Käsitööklassi kangasteljed			1 550
Kuldre Kool	Arvutiklassi arvutid (16tk)			10 225
Kuldre Kool	Fotoaparaat			1 000
Kuldre Kool	Metallitöödeks treipingid ja freesid			
Kuldre Kool	Puutööpingid (4-kohalised, 4tk)			
Kuldre Kool	Sepikoda (uue õppekava rakendamiseks)			
Kuldre Kool	Käsitööklassi külmkapp ja nõudepesumasin			8 000
Kuldre Kool	Puutetundlikud tahvlid (3 tk)			5 340
Kuldre Kool	Valge marker/magnettahvel (2 tk)			700
Kuldre Kool	Keemiaklassi inventar			
Kuldre Kool	Muusikapillid (kannel 3tk, kitarr 13 tk)			1 600
Kuldre Kool	Noodijoontega tahvel (1 tk)			350
	INVENTAR			
Kuldre Kool	Võimla inventar			28 760
Kuldre Kool	Jõusaali inventar			
Kuldre Kool	Köögi sisustus			7 285
Kuldre Kool	Garderoobikapid (130 tk)			8 800
Kuldre Kool	Käsitööklassi sisustus			3 000
				1 018 610

KOOL	OBJEKT	KOV finantseering	MUUD finantseeringud (programm, fondid)	KOKKU
Varstu vald	HOONED			
Varstu KK	Katlamaja (katus 500 m2, ukсед)	X	projektipõhine	60 000
Krabi PK	Õpilaskodu renoveerimine	X	HTM õpilaskodude programm	25 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Varstu KK	Staadion	X	projektipõhine	20 000
Krabi PK	Staadion	X	projektipõhine	25 000
Krabi PK	Õpilaskodu mänguväljak	X	projektipõhine	15 000
	ÕPPEVAHENDID			
Varstu KK	Uuele õppekavale üleminekuks nõutavad	25 000		25 000
Krabi PK	Uuele õppekavale üleminekuks nõutavad	15 000		15 000
Krabi PK	Õpilaskodu			5 000
	INVENTAR			
Varstu KK	Klassimööbel, riiulid	25 000		25 000
Varstu KK	Õppevahendite kapid klassidesse			
Krabi PK	Kooli inventar	10 000		10 000
Krabi PK	Õpilaskodu inventar	X	HTM õpilaskodude programm	20 000
				245 000
Vastseliina vald	HOONED			
Vastseliina G	Õpilaskodu renoveerimine	60 000	540 000	600 000
Vastseliina G	Söögisala renoveerimine ja köögi sisustamine uue tehnikaga	16 000	144 000	160 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Vastseliina G	Spordiväljaku renoveerimine	38 000	342 000	380 000
	ÕPPEVAHENDID			
Vastseliina G	Arvutiklassi arvutite väljavahetamine	7 050	7 050	14 100
Vastseliina G	Dokumendikaamerad igasse ainekabinetti (20 tk)	1 600	14 400	16 000
Vastseliina G	Puutetahvlid (10 tk)	2 700	24 300	27 000
Vastseliina G	Õpetajate arvutite väljavahetamine	7 050	7 050	14 100
Vastseliina G	Tööõpetuse klassi tööpinkide väljavahetamine	4 480	40 320	44 800
	INVENTAR			
Vastseliina G	Koolimuuseumi sisustamine vastava mööbliga	760	6 840	7 600
Vastseliina G	Koolimööbli väljavahetamine	9 600	86 400	96 000
Vastseliina G	Saali klaveri ostmine	1 000	9 000	10 000
				1 369 600
Võru vald	HOONED			
Parksepa KK	Punase maja renoveerimine			
Parksepa KK	Vana koolimaja katuse vahetus ja soojustamine			
Parksepa KK	Aula rõdule istekohtade väljaehitamine			
Puiga PK	Tööõpetusklassile kütteta laoruumi ehitus			
Puiga PK	Varikatused treppide kohale			

KOOL	OBJEKT	KOV finant- seering	MUUD finantsee- ringud (programm, fondid)	KOKKU
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Parksepa KK	Mänguväljaku rajamine kooli parki			
Parksepa KK	Õpperadade väljaehitamine			
	ÕPPEVAHENDID			
Parksepa KK	Õpikeskkonna kaasajastamine vastavalt uue õppekava nõudmistele			
Puiga PK	Õpikeskkonna kaasajastamine vastavalt uue õppekava nõudmistele			
	INVENTAR			
Parksepa KK	Igal aastal ühe klassiruumi mööbli uuendamine			
Puiga PK	Igal aastal ühe klassiruumi mööbli uuendamine			
Parksepa KK	Stendide soetamine erinevatesse ruumidesse			
				0
Võru linn	HOONED			
Võru Kreutzwaldi G	A-korpuse rekonstrueerimine	640 000	KOIT-kava 2 557 000	3 197 000
Võru Kesklinna G	A-korpuse rekonstrueerimine	2 312 000	Roheline investeeringussk eem (CO2) 476 000, riigi tasandusfond 259 000	3 047 000
Võru Kesklinna G	Võimla ehitus			1 917 000
Võru Kesklinna G	Tööõpetuse maja rekonstrueerimine			250 000
Võru I Põhikool	Koolihoone rekonstrueerimine	1 801 000	Riigi tasandusfond 76 000, EAS regionaalsed investeeringut oetused 64 000	1 940 000
Võru Täiskasvanute G	Koolihoone rekonstrueerimine	1 058 000	Riigi tasandusfond 42 000	1 100 000
Võru Järve Kool	Vana osa rekonstrueerimine, juurdeehitise rajamine	20 000	Meede "Hariduslike erivajadustega õpilaste koolide õpikeskkonna parandamine" 400 000	420 000
	TERRITOORIUM, sh spordirajatised			
Võru Kreutzwaldi G	Pallimänguväljakute rajamine			350 000
Võru Täiskasvanute G	Hooviala rekonstrueerimine			25 000
Võru I Põhikool	Hooviala rekonstrueerimine			33 000
	ÕPPEVAHENDID			
Võru Kreutzwaldi G		60 000	Riigi tasandusfond 512 000	572 000
Võru Kesklinna G		36 000	Riigi tasandusfond 275 000	311 000

KOOL	OBJEKT	KOV finant- seering	MUUD finantsee- ringud (programm, fondid)	KOKKU
Võru I Põhikool		15 000	Riigi tasandusfond 129 000	144 000
Võru Täiskasvanute G		14 000	Riigi tasandusfond 106 000	120 000
Võru Järve Kool		2 500	Riigi tasandusfond 22 000	24 500
	INVENTAR			
Võru Kreuzwaldi G		110 000		110 000
Võru Kesklinna G		54 000		54 000
Võru I Põhikool		44 000		44 000
Võru Täiskasvanute G		36 000		36 000
Võru Järve Kool		12 000		12 000
				13 706 500
MAAKOND KOKKU		8 744 760		28 820 766
		30,3%		100%

3.9 Võrumaa munitsipaalkoolide asutamise ja hoonete ehitamise aeg ning varasem rekonstrueerimine

Tabel 86. Võrumaa munitsipaalkoolid aastal 2011

Kool	Kooli asutamise aeg	Olemas oleva hoone ehitamise aeg	Hoone olulisemad rekonstrueerimised	Hoone arhitektuuriline eripära
Antsla Gümnaasium	1945	1951 ehitatud parteihoones asub koolimaja alates 1961	1977 juurdeehitis – õppekorpus 1978 juurdeehitis aula-võimla 2005–2008 katus, aknad, söökla, tualettruumid, klassiruumid, tulekindlad uksed 2009–2010 vana koolimaja renoveerimine ja välisrajatiste renoveerimine	Vana koolimaja on ehitatud 50ndate aastate stiilis (nt sambad välisukse juures)
Haanja Kool	1944	1964 Haanjas juurdeehitis	1997 juurdeehitis 2005 koolisöökla 2010 lasteaed	Ühendatud vanem hoone uue ehitisega
Ruusmäe	1834	Koolimaja asub Rogosi mõisahoones alates 1934	1997 renoveeriti mõisas parem tiib	Rogosi mõisahoone on muinsuskaitse all
Krabi Kool	1791	1997	1998 juurdeehitis – võimla	Punastest tellisest ja pääsukese kujuline
Kuldre Kool	1910	1995	2011	
Kääpa Põhikool	1939	1939	2002 juurdeehitis	
Parksepa Keskkool	1875	1991	2008 parkla rajamine 2009 koolimaja renoveerimine	
Pikakannu Põhikool	1939	1939	1998	
Puiga Põhikool	1995	1980 Võru sovhoosi kontorihoone	2000, 2005 õppehoone juurdeehitised 2009 spordihoone	
Meremäe Kool	1907	1960	1995 võimla 1999 katus 2001–2006 katlamaja, tualetid, söökla, aknad 2010 küttesüsteem, trepikojad, saal, pesuruumid	Ajastule vastav tüüpprojekt
Misso Kool	1766	2008	–	Kõige ruudulisem koolihoone – ka fassaad on ruuduliseks värvitud
Mõniste Kool	1739	1997–2000	2002 köök 2006 tööõpetuse maja	Koolimaja, tööõpetuse maja ja rahvamaja on ühtse värvilahendusega, moodustades Kuutsi keskuse hoonestuse terviku
Osula Põhikool	1765	1990 Võhandu kolhoosi kontor	2008 juurdeehitis	
Rõuge Põhikool	1687	1883 ehitati kooli kõige vanem õppehoone	1966 juurdeehitis, 2003 suur koolihoone, renoveerimine, võimla ehitus	Iga maja on erinevast sajandist, kõige vanema maja katusealuses on nähtavalt säilitatud puitkonstruktsioonid
Sõmerpalu Põhikool	1948	1987 ehitatud Sõmerpalu sovhoosi kontoris asub kool alates 1994	2000 aula ehitus 2003–2004 spordisaali pöranda renoveerimine 2007–2009 aknad, uksed, ripplagi, II korrus	Koolis on talveaed
Varstu Keskkool	1863 Keskkool 1954	1960ndad	2007 täielik nüüdisajastamine	U-kujulise koolihoone sees on U-kujuline võimla

Kool	Kooli asutamise aeg	Olemas oleva hoone ehitamise aeg	Hoone olulisemad rekonstrueerimised	Hoone arhitektuuriline eripära
Vastseliina Gümnaasium	1729 või 1739 Keskool 1947	1975	1999 söökla 2003 aula ja võimla 2008 täielik nüüdisajastamine	Nõukogudeaegne arhitektuur, 1970. aastate tüüpprojekt
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	1918	1974	1988 juurdeehitis 2000–2004 ventilatsioon, elektrisüsteem, köök, B-korpus	
Võru Kesklinna Gümnaasium	1974	1960	1973 ehitati õppehoone 1999–2002 katus, aknad 2005 renoveeriti õppehoone 2008 garderoobid, I korruse koridorid ja vestibüül 2009 võimla juures olevad duširuumid	Tüüpprojekti järgi ehitatud taanduvate külgtiibadega neljakorruseline hoone on kompakitse sümmeetrilise plaanilahendusega ning lihtsa ja selge fassaadijoonisega
Võru I Põhikool	1792	1650	1911, 1950 1965 juurdeehitis 2000 aknad 2002 söökla 2005 elektrisüsteem, tuletõrjesignalisatsioon	Hoone on muinsuskaitse all
Võru Täiskasvanute Gümnaasium	1932	1895	1950, 1993 1997 katus	
Võru Järve Kool	1996	1960 kortermaja 1970 lasteaed	1997 katus, II korruse aknad, elektrisüsteem, tualetid 2003 olemas oleva hoone I korruse rekonstrueerimine ja juurdeehitis	Koolihoone asub muinsuskaitsealal

3.10 Võrumaa munitsipaalkoolide võrk 2011/2012. õppeaastal

Maakonnas on 21 munitsipaalkooli.

5 lasteaed-põhikooli Haanja Kool
Kuldre Kool
Meremäe Kool
Misso Kool
Mõniste Kool

9 põhikooli Krabi Põhikool
Kääpa Põhikool
Osula Põhikool
Pikakannu Põhikool
Puiga Põhikool
Rõuge Põhikool
Sõmerpalu Põhikool
Võru I Põhikool
Võru Järve Kool

7 gümnaasiumi Antsla Gümnaasium
Parksepa Keskkool
Varstu Keskkool
Vastseliina Gümnaasium
Võru Kesklinna Gümnaasium
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium
Võru Täiskasvanute Gümnaasium

3.11 Haridusvaldkonna arengu kavandamine ja hariduskorraldus kohalike omavalitsuste arengukavades

1. Seadusest tulenevalt kavandavad ja viivad ellu hariduse arengut kohalikud omavalitsused (koolide asutamine, sulgemine, reorganiseerimine). Iga kooli arenguperspektiiv on ja peab olema määratletud kohaliku omavalitsuse arengukavas. Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 37 lõikele 4 peab kehtiv arengukava mis tahes eelarveaastal hõlmama vähemalt 4 eelseisvat eelarveaastat. Kui kohaliku omavalitsuse üksusel on pikemaajalisi kohustusi või neid kavandatakse pikemaks perioodiks, tuleb arengukavas esitada andmed arengukava kehtivusaega ületavate kohustuste kohta.

Antsla vald – arengukava 2011–2024 on kinnitatud detsembris 2010 ja see määratleb strateegilised eesmärgid ning ülesanded 2011–2014, sh tegevuskava. Hariduse arendamisel tuginetakse valla rahvastiku vanuselise struktuuri muutuste jälgimisele tulevikus. Vallas on üldhariduse arengut suunavaks dokumendiks Antsla Gümnaasiumi arengukava. Arvestatakse võimalusega, et kasutuseta võib jääda mitu Antsla Gümnaasiumi ruumi. Vallapoolne investeerimisvõimekus haridusvaldkonna finantseerimisel on vähenenud. Erinevate investeerimisvõimaluste parandamiseks nähakse ette tegutsevate ettevõtjate, kodanikeühenduste ja aktiivsete inimeste kaasamist vallaelu arendamisse ning Euroopa Liidu struktuurifondide ja programmide pakutava finantseeringu kasutamist.

Omavalitsus kohustub tagama vallas alg- ja põhihariduse hea kättesaadavuse ning korraldama selleks toimiva transpordiühenduse. Lisaks nähakse ette, et Antsla Gümnaasium jääb alles ka pärast haridusreformi ning õpilaste arvu stabiliseerimiseks on tarvis rajada Antsla linna õpilaskodu. Munitsipaalüldharidust tagavad tegevused on arengukavas lõimitud erinevatesse eesmärkidesse ja seostatud paljude eluvaldkondadega.

Haanja vald – arengukava 2011–2019 kohaselt on Haanja vallas võimalik omandada konkurentsivõimeline põhiharidus. Arvestades valla kuju, õpilaste elukohtade hajusust ning koolitee pikkust, on kindlasti vaja säilitada Ruusmäel vähemalt I kooliaste. [---] Haanja kool kannab edasi rahvamuusika- ja käsitöötraditsioone ning keelepärandid. [---] koolis käivitub jätkusuutlik mitmekeelne õpe: lisaks eestikeelsele õppele toimub soovijatele osa õpet Võru keele kohalikus kõnepruugis ning osa võõrkeeles. Tegevuskavas on selleks planeeritud raha (lk 17, 26).

Lasva vald – arengukava 2011–2020+ tegevuskava kohaselt tegeletakse Kääpa Põhikooli staadioni ja Pikakannu Põhikooli spordiväljaku rekonstrueerimise, Pikakannu Põhikooli tööõpetuse klassi jaoks ruumide leidmise ja väljaehitamise ning Pikakannu Põhikoolile lisafunktsiooni leidmisega. Tegevuskavas on selleks planeeritud raha (lk 23).

Meremäe vald – arengukava 2007–2013 kohaselt planeeritakse anda nii alus- kui ka põhiharidust oma vallas, integreerida naaberpiirkondade õpilasi õppima Meremäe valla kooli, säilitada ja edasi arendada konkurentsivõimelist põhihariduse andmist vallas, jätkata põhihariduse andmist Meremäe Koolis 5 klassikomplektiga, jätkata kõigis valla haridus- ning kultuuriasutustes pärimus- ja omakultuuriga seotud tegevust ning luua uusi sellealaseid huvialaringe, jätkata ja arendada edasi majandusõpet Meremäe Koolis ning toetada õpilasfirmade tegevust (lk 23).

Misso vald – arengukava 2004–2016 tegevuskava aastateks 2011–2016 on kinnitatud Misso Vallavolikogu 15.09.2011. a määrusega nr 16 ja täpsustab hariduskorralduslikud ülesanded: kooli hoolekogu ning volikogu vastava komisjoni kaasamine valla haridus- ja kultuurielu korraldamisse, kooli õpilastele ning väljaspool valda üldhariduskoolides päevases õppevormis õppijatele tasuta kooli- ja kojusõidu võimaldamine maakonna piires, Setomaa koolide ühise majandusõppe projekti kaasfinantseerimine, hariduslike erivajadustega õpilastele tugisüsteemide loomine koostöös õppenõustamiskeskusega, koolis pikapäevarahma töö jätkamine, kooli õpilaskodu rekonstrueerimine, õppevahendite ning õppekirjanduse pidev täiendamine ja kaasajastamine, andekate õpilaste toetussüsteemi väljatöötamine ning rakendamine, koolis tegutsevate õpilashuviringide toetamine, kodu-uurimusliku tegevuse tunnustamine ja toetamine.

Mõniste vald – arengukava 2005–2012 kirjeldab arengusuundumusi hariduse valdkonnas järgmiselt: vallas töötab lasteaed-põhikool.

Rõuge vald – arengukavas 2010–2017 on planeeritud koolihoone juurdeehitis ja puuetega inimestele koolimajas liikumisvõimaluste loomine (lk 14).

Sõmerpalu vald – arengukava 2006–2013 määratleb strateegilise eesmärgina vajaduse tagada põhihariduse omandamise võimalust kõigile valla lastele Osula ning Sõmerpalu Põhikooli baasil (lk 22).

Urvaste vald – arengukava 2005–2013 visioonis 2012. aastani märgitakse, et olemas on head võimalused põhihariduse omandamiseks (lk 20).

Varstu vald – arengukavas 2004–2014 on esitatud võimalus kujundada Varstu Keskkool progümnaasiumiks (7.–9. klass + gümnaasium), sh käivitada gümnaasiumiosas kutsehariduse eelõpe, luua keskkooliõpilastele õpilaskodu võimalus (lk 24).

Vastseliina vald – arengukavas 2011–2018 on järgnevate aastate eesmärgiks säilitada gümnaasiumiõpe ja viia see vastavusse põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega. Kriitilise edutegurina näeb valla arengustrateegia haritud ja sotsiaalsete oskustega koolilõpetajaid.

Võru vald – arengukavas 2011–2016 märgitakse, et koolides on vajalik tõhustada tugi- ja abiõpet. Arenguvision (lk 10–11) kavandab pakkuda oma piirkonna lastele konkurentsivõimelist haridust, toetada Parksepa Keskkooli ja Võrumaa Kutsehariduskeskuse koostööd kutseõppe korraldamisel; kindlustada koolidesse kvalifikatsiooni-nõuetele vastav personal; teadvustada, et kool ja õpetajad on lastevanemate teenistuses laste igakülgse arendamisel – süvendada koostööd õpetaja-õpilase ja lapsevanema vahel; luua igakülgset võimalused laste tervise arendamiseks, tagada koolides seadusandlusele vastav meditsiiniline teenindus; säilitada koolide omanäolisus, kujundada koolide traditsioone; korraldada õpilasvedu, lisaks valla bussile kasutada firmasid, mis pakuvad vastavat teenust; teha koostööd teiste omavalitsustega, et võimaldada erivajadustega lastele hariduse omandamine; tõhustada tugiõppesüsteemide arendamist ja selleks vajalike eripedagoogide leidmist ja töölevõtmist haridusasutustes või teha koostööd nõustamiskeskustega.

Võru linn – arengukavas aastani 2027 märgitakse, et seoses kooliskäijate arvu langusega on haridusvõrgus toimunud mitmesuguseid muudatusi; optimaalsete tulemuste saavutamiseks need jätkuvad ning uus hariduslinnak koondub Kooli tänava piirkonda. Valdkondlikuks eesmärgiks on kujundada optimaalne haridusasutuste võrk, mis pakub mitmekesist ja regionaalsel tasandil konkurentsivõimelist haridust tänapäevases õpikeskkonnas.

Tegevuskava 2009–2013 näeb ette Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi ehitiste projekteerimise, ehitamise ja rekonstrueerimise aastatel 2009–2012, akadeemilise gümnaasiumi hoone projekteerimise ning ehitamise aastatel 2011–2013, Võru Kesklinna Gümnaasiumi ehitiste projekteerimise, ehitamise ja rekonstrueerimise aastatel 2009–2013 ning aastatel 2011–2012 Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi ehitiste projekteerimise, ehitamise ja rekonstrueerimise, Võru Järve Kooli ning Võru I Põhikooli ehitiste projekteerimise ja rekonstrueerimise.

2. Koolivõrgu kavandamine on üks osa kohaliku omavalitsuse hariduskorraldusest ning vahend, selleks et saavutada hariduse eesmäärke. Hariduskorraldust kavandades on vaja silmas pidada erinevaid põhikooli ja gümnaasiumi tegutsemise vormilisi ning õppekorralduslikke võimalusi, mida on kooli pidajatel põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 ja § 22 kohaselt võimalik rakendada.
3. Põhikoolis on nominaalne õppeaeg 9 aastat. Põhikoolis on kolm kooliastet: 1.–3. klass, 4.–6. klass; 7.–9. klass. Põhikoolis võib õpe toimuda ka ainult 1.–3. klassini või 1.–6. klassini. Seejuures ei pea õpe 4.–6. klassini toimuma kõikide klasside ulatuses. Algkooli mõistet põhikooli- ja gümnaasiumiseadus kooli liigina ei märgi, kuid seda pole keelatud kasutada kooli nimetuse osana. Põhikoolis toimub statsionaarne õpe. Erandid tehakse maakonna nõustamiskomisjoni soovitusel.
4. Põhikool ja lasteaed võivad tegutseda ühe asutusena (lastead-põhikool). Sellise kooli tegevuse korraldamiseks kohaldatakse lasteasutuse osale koolieelse lasteasutuse seadust ning üldhariduskooli osale põhikooli- ja gümnaasiumiseadust.
5. Gümnaasium on põhikoolile järgnev üldhariduskool üldkeskhariduse omandamiseks. Nominaalne õppeaeg gümnaasiumis on 3 aastat. Gümnaasiumis on üldjuhul statsionaarne õpe. Mittestatsionaarne õpe on täiskasvanud õppijatele suunatud õpe.

6. Põhikool ja gümnaasium võivad tegutseda ühe asutusena, kuid seejuures võib põhikooliõpe toimuda kas 1.–9. klassis või üksnes mõnes järjestikuses gümnaasiumile eelnevas klassis (nt 7.–9. klassis). Samuti võivad põhikool ja gümnaasium tegutseda ühe õppeasutusena, kus toimub üksnes mittestatsionaarne õpe (täiskasvanute gümnaasium).
7. Põhikool, gümnaasium ja kutseõppeasutus võivad tegutseda ühe asutusena ning sellise kooli tegevuse korraldamiseks kohaldatakse tegutsemise põhimõtete suhtes ka kutseõppeasutuse seaduses sätestatud.
8. Hariduslike erivajadustega õpilastele võib pidada vastavat põhikooli või gümnaasiumi.

II. MUNITSIPAALKOOLIDE ARENGUEELDUSED AASTAKS 2016 JA 2019

Arengustrateegia I osas kirjeldatud andmetele tuginedes järeldub, et Võrumaa munitsipaalkoolides vajavad analüüsimist ja arendamist valdkonnad, mis on eelkõige kooli pädevuses: personali arendamine, valikainete ning õppesuundade rakendamine, õpilaste edasijõudmine, karjäärinõustamine, töö andekate õpilastega, huvitegevuse mitmekesistamine.

Arendamist vajavad valdkonnad, mille tulemuslik rakendumine on eelkõige kooli pidaja pädevuses: põhikooli- ja gümnaasiumiõpilaste koolivalik, raha tegelik kasutamine põhi- ja üldkeskhariduse teenuse osutamiseks, kooli huvitegevuse ning kohaliku omavalitsuse noorsootöö korraldamine, õpilastranspordi ja -liinide otstarbekas korraldamine, koolitee turvalisus ning kooli pidamise otstarbekus.

4. ARENGUETTEPANEKUD JA -SOOVITUSED KOOLIDELE JA KOOLI PIDAJATELE HARIDUSTEENUSE ÜLDISE KVALITEEDI TAGAMISEKS

Ettepanekud on järjestatud haridusteenuse sisulist tähtsust aluseks võttes.

4.1 Õpilaste arengu igakülgne toetamine

- **koolidel** tasakaalustada õppetöös edukate ja andekate õpilaste koormust õppetöövälisel ajal ning pakkuda suuremale hulgale õpilastele koolivälistel ainealastel konkurssidel ja võistlustel osalemise kogemust
- **koolide juhtkondadel** ergutada andekate õpilastega tegelevate õpetajate initsiatiivi koolikultuuri ning ühiste väärtuste kujundamise kaudu
- **koolidel ja kooli pidajatel** toetada süsteemselt õpilaste initsiatiivi osaleda koolivälises õppes (nt teaduskool, huvikool) ning motiveerida õpetajaid, kes toetavad õpilasi selles tegevuses ja võtavad õppekava täitmisel arvesse kooliväliselt õpet
- **kooli pidajatel** analüüsida huvitegevuse rahastamist ning õpilaste kaasatust huviringidesse
- **koolidel** leida võimalused tasakaalustada huviringide tegevust valdkondlikult ja mitmekesistada õpilastele pakutavaid valikuid eeskätt aineringidena
- **koolidel** analüüsida õpilaste kaasatuse osakaalu õppekava täitmist toetavates aineringides, võrreldes teiste huviringidega
- **koolidel** luua huvilistele kättesaadav andmebaas õpilaste koostatud uurimistööde kohta

4.2 Personali arendamine

- **koolide juhtkondadel koos kooli pidajatega** töötada välja personalipoliitika ja planeerida vähemalt 3-aastaseks perioodiks kvalifitseeritud õpetajate värbamine, et täita õppekava
- **koolide juhtkondadel** analüüsida tulenevalt õpilaste arvu vähenemisest ka õpetajate ametikohtade arvu muutumist ja vajadust õpetajate ümberõppeks

- **koolidel koos kooli pidajatega** analüüsida, missugustel tingimustel on otstarbekas jätkata töösuhet pensionieas olevate pedagoogidega, missugustel tingimustel on vajalik noorte spetsialistide värbamine, et tagada õpetamise ning kasvatamise tänapäevane tase
- **koolide juhtkondadel** lähtuda tugispetsialistide ametikohtade moodustamisel õpilaste tegelikest vajadustest
- **koolidel** analüüsida pedagoogide täienduskoolituseks eelarves ette nähtud raha ja projektiraha kasutamist lähtuvalt õppekava arenduse vajadusest ja seadusandlusest
- **koolide juhtkondadel** pöörata tähelepanu koolis tööd alustavatele õpetajatele ning luua töökeskkond, mis toetab õpetaja kutsekindlust
- **koolide juhtkondadel** soodustada vanempedagoogide töökogemuste tutvustamist maakonnas vähemalt kord 2 aasta jooksul ja pedagoog-metoodikutel vähemalt 1 kord aastas
- **kooli pidajatel koos koolidega** tänapäevastada tugi- ja halduspersonali ametikohtade maht, ametikirjeldused ning tööülesanded, et need toetaksid õppekasvatustöö mitmekülgset arendamist ja kvaliteetse haridusteenuse osutamist
- **kooli pidajatel** ajakohastada kooli asjaajamine, et täita koolidokumentatsioonile ning kirjavahetusele esitatavaid nõudeid
- **koolide juhtkondadel** kujundada personali eetilist ja ametialast arengut soodustav töökultuur

4.3 Hoolekogu kaasamine

- **hoolekogudel** analüüsida, mil määral saavad nad tegelikult toetada kooli arengut ja pidamist, mis muudatused on tehtud/rakendunud/toimunud koolis või kohalikus omavalitsuses hoolekogu ettepanekul, kui korraldusliku jõuga on hoolekogu otsused
- **kooli pidajatel** seada konkreetsed ootused kooli hoolekogule ning vastastikusele koostööle lisaks seaduses sätestatud juhtudele, mis nõuavad hoolekogu otsust
- **kooli pidajatel** nõuda hoolekogudelt oma tegevuse otstarbekuse ja tulemuslikkuse analüüsimist
- **koolide juhtkondadel** kaasata hoolekogu liikmed kooliarendusse
- **kooli pidajal** leida võimalusi, kuidas motiveerida hoolekogu tegevust

4.4 Rahastamise õiguspärasuse ja otstarbekuse tagamine

- **koolide rahastamisel** lähtuda põhimõttest, et kooli pidaja ülesandeks on osutada oma valla/linna kodanikele ennekõike kvaliteetset haridusteenust ning kooli pidamine on selle üheks ja enamlevinud vormiks, mitte omaette eesmärgiks
- **koolide eelarve koostamisel ja kasutamisel** pidada kinni põhimõttest, et munitsipaalkooli pidajaks on kohalik omavalitsus, millele eraldatakse riigieelarvest raha pedagoogide palgakuluks, õppevahenditeks ning investeeringuteks, millele kooli pidaja lisab vajadusel puudujääva osa oma eelarvest. Samadel alustel kasutatakse riigieelarvest eraldatud hariduskulude nn lõtku tugiteenuste korraldamiseks koolis – esmalt kasutatakse selleks riigieelarveline eraldis ning vajadusel lisab kooli pidaja puudujääva osa
- **kooli pidajatel** analüüsida teenistusliku järelevalve käigus senisest üksikasjalikumalt hariduskulude kasutamist

- **kohalikul omavalitsusel** on õigus pidada väikese õpilaste arvuga kooli, vaatamata selle kõrgele arvestuslikule kohamaksumusele, kuid esmane kohustus on tagada väikekoolis hariduse kättesaadavus, kvaliteet ja kõikide ressursside efektiivsus ning vajadusel eraldada koolile lisaraha oma eelarvest
- **kõikidel omavalitsustel** süveneda järgnevatel aastatel eelarve planeerimisel hariduskulude tegelikku sisusse ja eristada laste sotsiaalhoolekandeks kulutatud raha hariduskuludest (nt tugiisik puudega õpilasele).
- **kõikidel omavalitsustel** analüüsida, kuidas kasutatakse koolis riigieelarvelist sihtotstarbelist lisaraha, et rakendada tugisüsteeme, selleks et toetada hariduslike erivajadustega õpilasi ning korraldada vastavat õpet
- **kõikidel omavalitsustel** analüüsida, kuidas planeeritakse koolis pedagoogide täienduskoolitust, kui tulemuslik see on ja kuidas kasutatakse selleks riigieelarves ette nähtud raha
- **kõikidel omavalitsustel** analüüsida kooli huvitegevuse ning kohaliku noorsootöö rahastamist, et toetada noorsootöö arengu planeerimist, arvestades käesoleva arengustrateegia I osas esitatud andmeid ja noorte hulka, kelle vajaduste tarbeks omavalitsus raha kasutab
- **kõikidel omavalitsustel** analüüsida, kuidas on kasutatud eraldi riigieelarvest õpikute ja õppevahendite soetamiseks
- **kooli pidajatel** algatada 2012. aasta I kvartalis arutelu ning esitada ettepanekud, kuidas korraldada õpilaste vedu maakonnas otstarbekamalt ja terviklikumalt, pidades silmas koolivõrgu, eriti gümnaasiumide võrgu muutumist ning kõikidele õpilastele õpivõimaluste mitmekesisuse ja õppe kvaliteedi tagamist, sh aineolümpiaadidel ning huviringides osalemist
- **kohalikel omavalitsustel** pidada järgnevatel aastatel täpsemat arvestust õpilaste veoga seotud kulude üle, mis oleks faktiliseks aluseks eelmises ettepanekus nimetatud aruteludes, ja kavandada efektiivsuse huvides koostööd naaberomavalitsustega

4.5 Põhihariduse arengu tagamine

- **kohalikel omavalitsustel** analüüsida põhjusi, miks valivad põhikooliõpilased / õpilaste vanemad põhihariduse omandamiseks kooli väljaspool elukohajärgset omavalitsust / Võru maakonda; samuti analüüsida, mil määral on väljaspool Võrumaad elavate ja Võrumaa koolides põhiharidust omandavate õpilaste puhul kooli valik seotud õpilaste tegeliku elukohaga või on määravaks õppetöö kvaliteet, koolikultuur vms
- **koolidel** analüüsida eesti keele ja matemaatika õpetamise metoodika ajakohastamise võimalusi ning õpitulemuste korrelatsiooni koolis rakendatavate tugisüsteemidega
- **õpetajatel** kujundada ainetevahelisi seoseid ja kasutada klassidevahelise koostöö võimalusi aineõpetuse planeerimisel
- **õpetajatel** analüüsida iga õpilase edasijõudmist ning tema arengu tegelikku toetamist, et õpilased ei lahkuks koolist põhiharidust omandamata
- **õpetajatel** analüüsida, kas täiendava õppetöö sooritamine mõõndustega rahuldavale hindele kujundab õpilastes selliseid teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil omandada põhihariduse vähemalt rahuldavate teadmistega
- **koolidel** käsitleda enesekriitiliselt ning juhtumipõhiselt klassikursuse kordamise tegelikke põhjusi ja otstarbekust
- **koolidel** analüüsida tugisüsteemide rakendamise erinevaid võimalusi ja tulemuslikkust, et iga õpilane omandaks võimetekohase põhihariduse, järgides kaasava hariduse põhimõtteid

- **kohalikel omavalitsustel** leida maksimaalselt võimalusi, kuidas mõjutada koolikohustusliku ea ületanud õpilast omandama põhiharidust üldhariduskoolis või soovitada talle põhiharidusenõudeta kutseõppevõimalusi
- **koolidel** arendada karjäärinõustamist nii vähem teadlike õpilaste kui ka tulevikule varakult mõtleivate õpilaste seas, erivajadustega õpilaste puhul kaasata pereliikmeid, sotsiaaltöötajaid
- **koolidel** kasutada põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi õppivate õpilaste jaoks karjäärinõustaja ja vajadusel psühholoogi abi, et leida õpilasele sobiv kool, kus ta saaks õpinguid jätkata

4.6 Üldkeskhariduse arengu tagamine

- **koolidel** analüüsida tegelikke põhjusi, miks vahetavad gümnaasiumiõpilased kooli – elukohavahetus, perekondlikud põhjused, aga ka kohanematus koolikultuuriga, konfliktid kaasõpilaste ja pedagoogidega jms
- **koolidel** analüüsida, kas põhikoolilõpetajate edasi õppima asumise põhjuseks väljapoole Võrumaad on see, et Võrumaa gümnaasiumid ei paku piisavalt võimete kohast üldkeskharidust
- **koolidel koos kooli pidajatega** täpsustada õpilaste gümnaasiumisse vastuvõtmise tingimused, arvestades õpilaskandidaatide akadeemilist võimekust ja potentsiaali omandada üldkeskharidus
- **koolidel koos kooli pidajatega** arendada gümnaasiumis tugisüsteeme – nt õppenõustamine, psühholoogiline ja karjäärinõustamine – õpilaste nõustamiseks, et nad oskaksid näha valikuid edasiõppimiseks harjumuspärasest laiemalt
- **kooli pidajatel** leida gümnaasiumide võrku arendades lahendused, kuidas pakkuda õpilastele majanduslikult sobivat elamisvõimalust
- **kooli pidajatel** leida võimalused värvata gümnaasiumisse ajakohaselt koolitatud ning kompetentsed õpetajad
- **koolidel** gümnaasiumiastme õppekava koostamisel ja arendamisel analüüsida, kas valikainete puhul, mida õpilastele pakutakse, on ülekaalus need, mis on vajalikud edasiõppimiseks, eluks ning tööks Võrumaal/Lõuna-Eestis, või need, mis ettevalmistusega õpetajad koolis töötavad
- **koolidel** lähtuda gümnaasiumiastme pedagooge värvates ja koolituspoliitikat koostades kooli õppekava omanäolisusest ja vajadusest seda arendada
- **koolidel** analüüsida ja kõrvutada gümnaasiumiastmes õpetatavate valikainete sisu ning oodatavaid õpitulemusi erinevates gümnaasiumides, et tagada maakonna õpilastele võrdsed õppimisvõimalused
- **koolidel** analüüsida võimalust jätkata gümnaasiumiastmes teatud mahus põhikoolis õpetatavate valikainetega, arvestades nii õpilaste huvisid, arengut kui ka regionaalseid vajadusi, näiteks karjääriõpetus, lõunaeesti keel ja kultuur, vms

4.7 Ettepanekud koolidele ja kooli pidajatele haridusteenuse osutamiseks ja koolikorralduseks

1. Ettepanekud on järjestatud haridusteenuse sisulist tähtsust aluseks võttes. Ettepanekud lähtuvad arengustrateegia I osas esitatud andmetest, mis, vaatamata õpilaste arvu kahanemisele, seavad eesmärgiks kvaliteetse põhi- ja üldkeskhariduse tagamise maakonna munitsipaalkoolides. Ettepanekute rakendamine sõltub eelkõige kooli pidaja võimekusest tagada kvaliteetne haridus – kvalifitseeritud pedagoogid, õppetöö tulemuslikkus, õpilaste toetamine, tugiteenuste kättesaadavus, meetodiline teenindamine. Oluline osa on ka suutlikkusel hallata koolimaju ning tagada oma munitsipaalkooli majanduslik teenindamine ja finantseerimine.

1. Antsla vald

- 1) Antsla Gümnaasiumil välja selgitada põhjused, miks valivad põhikooliõpilased / nende vanemad kooli üldkeskhariduse omandamiseks, ja arvestada neid tugevusi kooli arengut planeerides
- 2) analüüsida õpilaste väljarände ja koolivaliku põhjusi õpilaste kaupa ning kavandada sellest tulenevalt arenguplaane, millega ennetada järgnevat väljarannet
- 3) analüüsida põhikooliõpetajate lahkumise põhjusi Antsla vallast ja arendada koolikorraldust ning kooli õppekava nii, et see pakuks õpilastele veelgi rohkem võimalusi
- 4) Antsla Gümnaasiumil analüüsida kolme kohustusliku õppesuuna sisu ja arendada kooli õppekava üldkeskhariduse omandamise võimaluste tagamiseks piirkonnas
- 5) analüüsida koostöö korraldamist Urvaste vallaga õpilaste veoks
- 6) analüüsida hariduskulude kasutamise otstarbekust Antsla vallas, kus hariduskulud moodustavad suurima osa kohalikust eelarvest
- 7) analüüsida, kas kooli halduspersonali koosseisu rahastamine hariduskuludest on otstarbekas ja õiguspärane
- 8) jätkata tingimuste loomist põhi- ja üldkeskhariduse omandamiseks Antsla Gümnaasiumis, kus ühe asutusena tegutsevad põhikool ja gümnaasium aastani 2016
- 9) analüüsida Antsla Gümnaasiumi ümberkorraldamise otstarbekust põhikooliks õpilaste arvu vähenemise tõttu aastaks 2019

2. Haanja vald

- 1) tagada koolis kvalifitseeritud pedagoogide olemasolu, selleks et korraldada tulemuslikku õppe- ja kasvatustööd
- 2) kaaluda tugispetsialistide ametikohtade juurdemoodustamist ja tagada nende täitmine
- 3) analüüsida, kas õpilastega tehtav kasvatustöö on tänapäevasel tasemel ja võimaldab maapiirkonna õpilastele mitmekülgset tegevust tunnivälisel ajal
- 4) analüüsida kooli halduspersonali koosseisu ning mahtu, samal ajal kui õpilaste arv järjest väheneb ja on vaja tugispetsialiste
- 5) analüüsida, kas õppe korraldamine väikese õpilaste arvuga liitparalleelklassides tagab ainekava kvaliteetse täitmise
- 6) leida võimalusi, kuidas tagada toimivat transpordikorraldust koostöös maakonna teiste kohalike omavalitsustega, et Haanja valla gümnaasiumiealistele noortele oleks võimalik pakkuda alternatiive üldkeskhariduse omandamiseks
- 7) analüüsida hariduskulude kasutamist pärast lasteaia ja põhikooli liitmist

- 8) analüüsida, kas haridusinvesteeringutena rahastatud Rogosi mõisapargi rekonstrueerimine ja Ruusmäe korvpalliväljaku rajamine suurendavad hariduse kättesaadavust või kvaliteeti
- 9) analüüsida õppe- ja kasvatustöö kvaliteedi ning õpilaskoha arvestusliku maksumuse suhet
- 10) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Haanja lasteaed-põhikoolis

3. Lasva vald

- 1) analüüsida, kas Kääpa Põhikooli 7 spordiringi, mis jagunevad rahvaste- ja võrkpalli vahel, täidavad eesmärgi pakkuda õpilastele mitmekesist huvitegevust
- 2) Kääpa Põhikoolil selgitada välja, mis põhjustel on otsustanud põhikooliõpilased / nende vanemad kooli valikul just selle kooli kasuks, ja arvestada neid tugevusi kooli arengut planeerides
- 3) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Kääpa Põhikoolis
- 4) analüüsida õppekasvatustöö kvaliteedi ja õpilaskoha arvestusliku maksumuse suhet Kääpa Põhikoolis
- 5) analüüsida õpilaste väljarände ja koolivaliku põhjusi õpilaste kaupa ning kavandada sellest tulenevalt arenguplaane, millega ennetada järgnevat väljarännet

4. Meremäe vald

- 1) tagada koolis kvalifitseeritud pedagoogide olemasolu, selleks et korraldada tulemuslikku õppe- ja kasvatustööd
- 2) planeerida pedagoogide värbamist järgneva 3 aasta jooksul
- 3) analüüsida, mil määral on õppealajuhataja ametikoha mittetäitmine tulnud kasuks haridusteenuse kvaliteedile
- 4) analüüsida tugiteenuste osutamise mahtu ja kvaliteeti, et toetada igati õpilaste individuaalset arengut
- 5) analüüsida, kas õpilastega tehtav kasvatustöö on tänapäevasel tasemel ning võimaldab maapiirkonna õpilastele mitmekesist tegevust tunnivälisel ajal
- 6) analüüsida iga õpilase väljarände ja kooli valiku põhjusi ning sellest tulenevalt arenguplaane, millega ennetada järgnevat väljarännet
- 7) analüüsida õpilaste tegelikku osalemist kooli huvitegevuses
- 8) analüüsida hariduskulude kasutamist pärast lasteaia ja põhikooli liitmist
- 9) analüüsida, kas kulutused haridusele on korrelatsioonis pakutava hariduse kvaliteediga eelkõige III kooliastmes
- 10) analüüsida õppe- ja kasvatustöö kvaliteedi ning õpilaskoha arvestusliku maksumuse suhet
- 11) luua süsteem, kuidas märgata õpilaste hariduslikke erivajadusi ja õpiraskusi ning toetada õpilaste arengut
- 12) analüüsida Meremäe lasteaed-põhikooli kooliosa ümberkorraldamise otstarbekust 6-klassiliseks aastaks 2016 ja III kooliastme õpilaste veo korraldamist lähimasse kooli (Vastseliina Gümnaasium), selleks et tagada ka III kooliastme õpilastele tingimused õppekava täitmiseks ning võimalused osaleda maakondlikel ainealastel konkurssidel ja mitmekesises huvitegevuses

5.Misso vald

- 1) leida võimalused, kuidas osutada Misso Koolis tugiteenust, et tagada kohapeal esmatasandi nõustamine, mis on eriti oluline õpilaskodu vajadusi silmas pidades
- 2) analüüsida põhjusi, miks osaleb üsna väike osa Misso Kooli õpilastest huviringides, kuigi just Misso Kool peaks õpilaskodus elavate laste vajadustest lähtuvalt arendama sihipärast huvitegevust
- 3) ajakohastada hoolekogu tegevus ja avalikustada info hoolekogu tegevuse kohta
- 4) analüüsida hariduskulude kasutamist pärast lasteaia ja põhikooli liitmist
- 5) toetada gümnaasiumiealiste õpilaste hariduse omandamise võimalusi koostöös Vastseliina Gümnaasiumiga ja tagada vajadusel toimiv transpordikorraldus
- 6) analüüsida õppe- ja kasvatustöö kvaliteedi ning õpilaskoha arvestusliku maksumuse suhet
- 7) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Misso lasteaed-põhikoolis koos elutingimuste parandamisega õpilaskodus

6.Mõniste vald

- 1) analüüsida, mil määral on õppealajuhataja ametikoha vähendamine tulnud kasuks haridusteenuse kvaliteedile
- 2) kaaluda tugispetsialistide ametikohtade juurdemoodustamist ja tagada ametikohtade täitmine
- 3) analüüsida õpilaste huvitegevuses osalemise seoseid kooli õppe- ja kasvatustöö tulemuslikkusega
- 4) avalikustada hoolekogu tegevust kajastav info
- 5) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Mõniste lasteaed-põhikoolis

7.Rõuge vald

- 1) analüüsida põhikooliõpilaste rände põhjusi ning kavandada sellest tulenevalt meetmed kooli arenduseks
- 2) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Rõuge põhikoolis

8.Sõmerpalu vald

- 1) tagada koolis kvalifitseeritud pedagoogide olemasolu, selleks et korraldada tulemuslikku õppe- ja kasvatustööd
- 2) analüüsida, kuidas oleks võimalik õppida Sõmerpalu valla põhikoolides ka Põlvamaa Kanepi kandi äärealal elavatel lastel
- 3) luua võimalused mitmekülgse käelise tegevuse arendamiseks ringitöö kaudu Sõmerpalu põhikoolis
- 4) analüüsida võimalike alternatiivide kasutamist väikese arvu õpilaste veoks
- 5) analüüsida õpilaste veo korraldamist, et kooli või koju jõudmiseks ei kuluks õpilastel rohkem kui 30 minutit
- 6) täpsustada, kas andekate õpilaste väljaselgitamisel on lähtutud litsentsitud spetsialistide standardiseeritud testide tulemustest või on hinnangu aluseks väga head tulemused üleriigilistel aineolümpiaadidel, konkurssidel või võistlustel ning valdkonna ekspertide hinnangud

- 7) täpsustada, kas andekatele õpilastele on välja töötatud individuaalne õppekava või toetatakse nende arengut muul viisil
- 8) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Sõmerpalu vallas ja korrastada valla koolivõrk aastaks 2016
- 9) analüüsida õpilaste arvu vähenemisest tingituna koolide ümberkorraldamise otstarbekust. Arvestades olemas olevate majade võimalusi, on soovitatav analüüsida põhihariduse andmise otstarbekust ühes põhikoolis ja ühes lasteaed-põhikoolis 1.–6. klassini. Klassikomplektide avamisel tuleb kooli pidajal arvestada põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ja tervisekaitseõuetes sätestatud

9. Urvaste vald

- 1) tagada koolis kvalifitseeritud pedagoogide olemasolu, selleks et korraldada tulemuslikku õppe- ja kasvatustööd
- 2) analüüsida põhikoolilõpetajate rände põhjusi maakonnast väljapoole ning kavandada sellest tulenevalt meetmed karjäärinõustamiseks
- 3) analüüsida, mil määral on korrelatsioonis Kuldre Koolis klassikursust mitte kordama jätmise ja mitterahuldavate hinnetega põhikoolitunnistuse väljastamine
- 4) analüüsida õpilaste järgmise klassi viimise otstarbekust täiendava õppetöö alusel, mille nad on sooritanud mõõndustega
- 5) analüüsida, kas lisaks Kuldre Kooli 4 rahvatantsuringile on võimalik pakkuda õpilastele muusika- või mõne teise valdkonnas arendavaid huviringe
- 6) ajakohastada info hoolekogu tegevuse kohta
- 7) analüüsida võimalike alternatiivide kasutamist väikese arvu õpilaste veoks
- 8) analüüsida võimalust korraldada õpilaste vedu nii, et koolitee kestus ei ületaks 30 minutit
- 9) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Kuldre lasteaed-põhikoolis

10. Varstu vald

- 1) tagada koolis kvalifitseeritud pedagoogide olemasolu, selleks et korraldada tulemuslikku õppe- ja kasvatustööd
- 2) analüüsida põhikoolilõpetajate lahkumise põhjusi Varstu vallast ja arendada koolikorraldust ning kooli õppekava nii, et see oleks õpilastele mitmekesiseid võimalusi pakkuv
- 3) analüüsida õpilaste vähese kaasatuse põhjusi Varstu Keskkooli huviringidesse
- 4) avalikustada info Krabi Põhikooli ja Varstu Keskkooli hoolekogu tegevuse kohta
- 5) analüüsida põhjusi, miks on Varstu Keskkooli õpilaste osalus aineolümpiaadidel õpilaste ja õpetajate arvu taustal pigem tagasihoidlik
- 6) analüüsida, kas Varstu Keskkooli kulutused haridusele on korrelatsioonis pakutava hariduse kvaliteediga eelkõige gümnaasiumiosas ja III kooliastmes
- 7) täpsustada, kas andekate õpilaste väljaselgitamisel on lähtunud litsentsitud spetsialistide standardiseeritud testide tulemustest või on hinnangu aluseks väga head tulemused üleriigilistel aineolümpiaadidel, konkurssidel või võistlustel ning valdkonna ekspertide hinnangud
- 8) täpsustada, kas andekatele õpilastele on välja töötatud individuaalne õppekava või toetatakse nende arengut muul viisil

- 9) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Krabi Põhikoolis koos elutingimuste parandamisega õpilaskodus
- 10) analüüsida Varstu Keskkooli ümberkorraldamise otstarbekust põhikooliks õpilaste arvu vähenemise tõttu aastaks 2016
- 11) analüüsida Varstu põhikooli ümberkorraldamise otstarbekust lasteaed-põhikooliks õpilaste arvu vähenemise tõttu aastaks 2019

11.Vastseliina vald

- 1) tagada koolis kvalifitseeritud pedagoogide olemasolu, selleks et korraldada tulemuslikku õppe- ja kasvatustööd
- 2) analüüsida kolmanda kohustusliku õppesuuna sisu, mis arvestaks kooli omapära ning piirkonna vajadusi
- 3) analüüsida, kuidas tagada toimiv transpordikorraldus Haanja, Meremäe, Misso, Lasva, Rõuge valla ja Võru linna ning Vastseliina vahel, et nimetatud piirkondade gümnaasiumiealistele noortele oleks võimalik pakkuda alternatiive üldkeskhariduse omandamiseks.
- 4) jätkata tingimuste loomist põhi- ja üldkeskhariduse omandamiseks Vastseliina Gümnaasiumis, kus ühe asutusena tegutsevad põhikool ja gümnaasium ning luua õpilastele elamisvõimalus õpilaskodus

12.Võru vald

- 1) analüüsida põhikoolilõpetajate lahkumise põhjusi Võru vallast ning arendada koolikorraldust nii, et see oleks õpilastele mitmekülgseid võimalusi pakkuv
- 2) Puiga Põhikoolil selgitada välja, mis põhjustel põhikooliõpilased / nende vanemad on otsustanud kooli valikul just selle kooli kasuks, ja arvestada neid sisulisi tugevusi kooli arengut planeerides
- 3) Parksepa Keskkooli jätkamisel gümnaasiumina töötada välja ja rakendada meetmed, kuidas toetada gümnaasistide õpinguid
- 4) ajakohastada Parksepa Keskkooli hoolekogu tegevus ning avalikustada vastav info
- 5) analüüsida põhjusi, miks on Parksepa Keskkooli õpilaste osalus olümpiaadidel kooli õpilaste ja õpetajate arvu taustal pigem tagasihoidlik
- 6) kõrvutada maakonna üldkeskharidust andvate koolide õpitulemusi 5 aasta andmete alusel ja analüüsida, kas kulutused üldkeskharidusele on korrelatsioonis õppe kvaliteediga
- 7) teha süvaanalüüs hariduskulude kohta Võru vallas, kus hariduskulud moodustavad suurima osa kohalikest eelarvest
- 8) analüüsida, kas Parksepa Keskkooli halduspersonali ametikohtade arvukus ja nimetused on otstarbekad ja koosseisu rahastamine hariduskuludest on õiguspärane
- 9) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Puiga Põhikoolis
- 10) jätkata ja parendada tingimuste loomist üldkeskhariduse omandamiseks Parksepa Keskkoolis aastani 2016
- 11) analüüsida Parksepa Keskkooli ümberkorraldamise otstarbekust põhikooliks õpilaste arvu vähenemise tõttu aastaks 2019 ning arvestades üldkeskhariduse omandamise võimaluste muutmist Võru linnas

13.Võru linn

- 1) ajakohastada Võru linna kõikide koolide õppehooned ja füüsiline õpikeskkond
 - 2) analüüsida põhikooliõpilaste lahkumise põhjusi Võru linna koolidest
 - 3) analüüsida põhjusi, miks põhikoolide lõpetajad / nende vanemad on otsustanud kooli valikul just Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi kasuks, ja arvestada neid tugevusi kooli arengut planeerides
 - 4) luua võimalused, kuidas korraldada õppetöö Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis nii, et see oleks konkurentsivõimeline teiste maakonnakeskuste gümnaasiumidega ja pakuks kogu maakonna põhikoolilõpetajatele võimalusi omandada akadeemiline üldkeskharidus
 - 5) arendada linna kõigi koolide korraldust nii, et see pakuks nii põhikooliõpilastele kui ka gümnasistidele tänapäevaseid ning mitmekülgsed võimalusi
 - 6) analüüsida hariduslike erivajadustega õpilaste õppe korraldamise vajadusi ja luua õpilaste toetamiseks mitmekülgsed võimalused, moodustades vajadusel klasse hariduslike erivajadustega õpilastele koostöös Võru linna kõigi koolidega
 - 7) Analüüsida Võru I Põhikooli ja Võru Kesklinna Gümnaasiumi õpilaste huvitegevuses osalemise seoseid koolide õppe- ja kasvatustöö tulemuslikkusega
 - 8) planeerida Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi pedagoogide värbamist järgneva 3 aasta jooksul
 - 9) jätkata tingimuste loomist põhihariduse omandamiseks Võru I Põhikoolis, Võru Kesklinna põhikoolis ja Võru Järve Koolis
 - 10) analüüsida gümnaasiumi (nominaalse õppeajaga 3 aastat 10.–12. kl) asutamise otstarbekust Võru linnas aastaks 2016
 - 11) analüüsida Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi põhikooliks ümberkorraldamise otstarbekust aastaks 2016
-

KOKKUVÕTE

Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia 2011–2019 on dokument, milles on sõnastatud ettepanekud ning soovitusel koolide pidajatele, et korraldada põhi- ja üldkeskharidust tulemuslikult ning jätkusuutlikult. Ettepanekute vormistamisel on lähtud arengustrateegia I osas esitatud haridusvaldkonna analüüsi tulemustest ajavahemiku 2006–2010 kohta. Ettepanekute kaudu luuakse koolide pidajatele võimalus kujundada kokkuleppeline soovitud olukord maakonna hariduskorralduses ja haridusvaldkonna arengus aastani 2019, et toetada haridusteenuse osutamist ja koolikorralduse kvaliteedi tagamist terviklikult. Ettepanekud toetavad vahendite taotlemist koolikorralduse parendamiseks. Ettepanekute rakendamise üle otsustamine on kooli pidajate pädevuses.

Arengustrateegia esimese, analüüsiva osa andmed on kogutud Võrumaa koolide iga-aastaste statistiliste aruannete ning Eesti Hariduse Infosüsteemi andmete põhjal, Haridus- ja Teadusministeeriumist, Eesti Statistikaametist ning koolidest ja kohalikest omavalitsustest laekunud päringuvastuste põhjal.

Analüüsiv osa hõlmab hariduskorraldust aastatel 2006–2010: kooli personali arendamine, õpitulemused ning rakendatud tugiteenused ja teised hariduse kättesaadavust toetavad teenused, sündimusest ja õpilasrändest tulenev õpilaste arvu prognoos, hariduskulud koolide pidajate eelarvetes, tehtud investeeringud ja koolide projektitööd, haridusvaldkonna arengu kavandamine kohalike omavalitsuste arengukavades. Eraldi alapeatükkides on käsitletud kutseõppe rakendamist gümnaasiumis, õpilaskodude arendamist, õpilaste karjäärinõustamist, kooliteede turvalisust ning liikumispuudega isikute ligipääsu kooliruumidele.

Arengustrateegia ettepanekute ja soovitude osa käsitleb munitsipaalkoolide arengueeldusi ja määratleb üldised soovitusel seitsmes valdkonnas - õpilaste arengu igakülgne toetamine, personali arendamine, hoolekogu kaasamine, rahastamise õigusparasuse ja otstarbekuse tagamine, põhi- ja üldkeskhariduse arengu tagamine - ning soovitusel lähtuvalt iga kooli ja kohaliku omavalitsuse iseärasustest.

Eeldatav olukord Võrumaa hariduskorralduseks on sõnastatud visioonina. Visioon jätkab varasemates arendusdokumentides määratletud kokkuleppeid, strateegilisi põhimõtteid ja eesmärgi. Kuna tegemist on Võrumaa koolide arengustrateegiaga, on järgnevalt lisatud ka visiooni, strateegiliste põhimõtete ning eesmärkide võrkeelne tekst.

Kuulõ edenemise päämädse põhimõttõ ja päätsihi'

Suurõst luust jakkas Võromaa kuulõ edenemise strateegia Võromaa haridusõ edenemise kavan 2010-2016 kirotatut. Samal aol om edenemise plaanõn kaetu nii vahtsidõ olokõrdõ pääle haridussäädüisil ku ka tuu pääle, midä maakunna vaia om.

- *Haridus om kohaligu umavalitsusõ vastutada avalik teenus. Haridusõ häädüs ja kättesaaminõ mõotas taa kandi inemiisi ello ja tuud, kas jäiäs tõisilõ kantõlõ jalgu vai ei.*
- *Haridus om süsteem, kon muutuisi tegemine võtt aigu. Tuuperäst plaanitas inne muutuisi kõkkõ kõrralidsõlt ja kõnõlõdas inemiisiga avaligult läbi.*
- *Kuul and latsilõ nii hääd haridust kui kasvatas näid häste. Kuul ku tüüandja tugõ ummi inemiisi ammõdialast edenemist.*
- *Kuul tugõ egä õpilasõ, egä oppaja, juhtkunna, latsõvanõmbidõ ja kogokunna edenemist.*
- *Ku põhikuul and hääd haridust, sis ta suut tukõ paigapäälitse umavalitsusõ ja kogokunna edenemist egän mõttõn.*
- *Kooli pidamine om üts võimalus kodo lähkün haridust anda, tuu olõ-i tsiht umaette.*
- *Võro maakunna haridusõ kõrraldamisõ man om tähtsä kõigist ütepall'o pidamine.*
- *Võro maakunna kuulõ edenemise kõrraldamisõ man om kõgõ tähtsämb õpilanõ.*
- *Ku haridusõ kõrraldusõn midägi muudõtas, sõs tuu man ei saa kaia õnnõ üte umavalitsusõ olokõrda, a tulõ rehkendädä terve maakunna ütesugumadsõ edenemisega.*
- *Strateegia om kokko lepõt tegemiisi alos, kon edenemise huvidõn omma määrat ülesandõ' ja vastutus.*
- *Strateegia pidä kooli tüü hääduse nimel haridussäädüisist ja koolipidajä kohustusõst tukõ kuuli tuu täütõmisel.*
- *Strateegia arvõstas, et kõik omma' valmis tegemä tüüd kõrraligu haridusõ kättesaamisõ hääs.*

Strateegia jakkas Võrumaa haridusõ edenemise kavan 2006-2010 säet eesmärke poolõ minekit ja pikendäs maakunna haridusõ päätsihtti aastani 2019 niimuudu:

Võro maakunna saa egä opja hindä jaos hää haridusõ ja elos tähtsä' mõistmisõ' kätte kimmän keskkunna. Tuu iist kantas huult kotussõpäälitse otsustamisõ, targa hariduskõrraldusõ ja kuuntüü abiga. Är ei unõhtada ka maakundlikkõ kokkolepmiisi ja riigi tsihte.

Päätsiht saias kätte, ku tetäs tüüd töisi vähämbide tsihte saamisõs:

- Egä opja tund hinnäst egän möttön kimmält.
- Egäl opjal om võimalik saia timä jaos hää haridus.
- Egäl opjal om võimalik saia haridus, minkaga tä elon häste läbi saa.
- Haridusõ kõrraldus ja juhtmine om as'atundlik.
- Huviliidsi kuuntüüd tulõ sakõstõ ette ja tuu tege kõiki rikkambas.
- Paigapäälitse' otsustaja' saava' arvu, et nimä' vastutasõ'.
- Haridust kõrraldadas maakundligõ kokkoleppide perrä arõngukavan.
- Haridust kõrraldadas riiklige ja maakundligõ tsihte ja kombidõ perrä.

Arengustrateegia koostas 22-liikmeline töörühm. Arengustrateegia koostamisse olid kaasatud huvigruppidenä munitsipaal- ja riigikoolid, kohalikud omavalitsused kui munitsipaalkoolide pidajad ning koolide hoolekogud. Strateegiale andsid hinnangud 4 ekspert.

Avo Veermäe, Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonna peaekspert:

Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia 2011-2019 on läinud maakonna tasandil detailsemaks võrreldes Haridus- ja Teadusministeeriumi maakondliku analüüsiga.

Väga asjakohane on soovitus KOV-del süveneda hariduskulude tegelikku sisusse ja analüüsida raha kasutamise tulemuslikkust (III kooliaste, gümnaasiumiaste, kutseõppe ja õpitulemuste seos jne).

Aastati esitatud koolide eelarved, õpilaste arvud ja õpilaskoha maksumused viitavad nii objektiivsetele (näiteks õpilaste arvu muutuse seos selles piirkonnas elavate laste arvu vähenemisega võrreldes) kui ka subjektiivsetele teguritele (näiteks õpilaste arvu muutus seoses kooliastme kaotamisega või transpordikõrraldusega).

Tähelepanдав on õpilasliinide erinev maksumus ja kasutamine.

KOV arengukavade hariduse osad on lühidalt välja tooduna adekvaatsed ja vastavad hetkeolukorrale. Gümnaasiumivõrku arvestades on kõige kriitilisemad Võru valla ja Varstu valla arengud.

Oluliselt ei ole näha KOV-de vahelist koostööd õppekohtade planeerimisel, õpilastranspordi korraldamisel.

Asjalikult on esitatud õppe sisusse puutuvad kooli pädevused (näiteks õpilaste edasijõudmine, töö andekate õpilastega, huvitegevuse mitmekesistamine jne) ning kooli pidaja pädevused (näiteks vahendite kasutamine hariduse edendamiseks, õpilastranspordi korraldamine, kooli pidamise otstarbekuse kaalumine jne).

Tehtud töö tõsidust näitavad ettepanekud ja soovitused, töö on hea näide koostööst maavalitsuse, KOV-de ja koolide/kogukondade vahel.

Kalle Vister, Valga maavalitsuse haridus- ja kultuuritalituse juhataja, Tõrva linnavolikogu esimees:

Laiapõhjalise töörühma kaasamine annab sisuka tähenduse strateegiale, mis on seotud varem kehtinud maakonna munitsipaalkoolide võrgu arengukavaga ja hariduse arengukavas püstitatud eesmärkidega.

Mahukamad tabelandmed võiksid olla esitatud dokumendi lisadena, samuti riigikoolide ja täiskasvanuhariduse temaatika, kuna arengustrateegia on koostatud munitsipaalkoolidele.

Õpirände käsitlemine on oluline ja seda on vaadeldud objektiivse ja/või subjektiivse haridusnõudluse tulemusena, mis peaks kohalike omavalitsusjuhte oma hariduskõrralduslike strateegiate väljatöötamisel suuresti aitama. Omavalitsustele võiks veel kasulik olla 3.kooliastme õpirände analüüs kui riskianalüüs kestlikule põhihariduse pakkumise võimekusele pikemas perspektiivis.

Esitatud ettepanekud toetavad omavalitsusi hariduskõrraldustes ja annab koolide pidajatele veel mitmeid võimalusi erinevateks analüüsideks ja otsuste tegemiseks.

Paavo Puumala, Soome Vabariigi Kaustise valla haridusnõunik:

Olen arvamusel, et teie dokument on igas suhtes väga põhjalik ja hea tööriist Võrumaa koolide arendamiseks.

Pille Liblik, Võru maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja:

Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia on asjalik ja asjatundlikult koostatud ülevaade sellest, missugusena paistab Võrumaa haridus tervikuna, valdkonniti ja koolides eraldi. Tänu strateegias esitatud mahukatele andmetele on koolidel ja kohalikel omavalitsustel võimalik positsioneerida iseendid haridusteenuse pakkujatena viimase viie aasta jooksul Võrumaal. Selleks on I osas analüüsitud väga erinevad avalikud andmed alates Võrumaa pedagoogide koosseisust, õpilaste õpitulemustest, osutatavatest tugiteenustest kuni hariduses kasutatud raha osakaaluni. Strateegia II osas on esitatud ettepanekud haridusteenuse kvaliteedi tagamiseks maakonnas ning koolikorralduseks igale koolile ja kooli pidajale nende erisusi arvestades. Kõik ettepanekud on suunatud koolide ja kooli pidajate toetamiseks otsuste vastuvõtmisel ning arengusuundade analüüsimisel. Strateegia ettepanekute asjatundliku rakendamise korral oleks Võrumaa õpilastele tagatud kvaliteetne haridusteenus ja pärast põhikooli valikuvõimalus – esmalt kooli valik maakonnas ja seejärel õppesuund koolis. Sel viisil saaks tagatud keskhariduse omandamise võimalused erinevate soovide ja võimetega ning majanduslike võimalustega õpilastele.

Maakonna tasandil saab kavandada üksnes põhimõttelisi ja üldisi strateegilisi suundi. Tegevuste elluviimiseks vajaliku raha saavad planeerida kohalikud omavalitsused. Strateegia rakendamine nõuab julgust esitada küsimusi, pakkuda lahendusi ja anda vastuseid.

Arengustrateegia koostamine on olnud mahukas ja aeganõudev töö. Teadaolevalt ei ole nii detailset maakondlikku haridusvaldkonna analüüsi Eestis varem koostatud. Kõige rohkem nõudis aega andmete kättesaamine kohalikest omavalitsustest ja strateegia eelnõu kooskõlastusring. Strateegia näol on Võrumaal olemas hariduse korraldamiseks arengusuunad ja viie aasta pärast on võimalik hinnata, kuidas tänased kokkulepped vastu peavad.

Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia koostamisel aprill 2010-september 2011 on käsitletud aspekte, mis on olulised ka Eesti haridusreformi 2012.aastal sõnastatud lähtekohtades.